

SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1992
REYKJAVÍK 1993

Prentvinnsla:
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA HF.

Bókband:
BÓKAVIRKIÐ HF.

EFNISYFIRLIT

I. Yfirlit um þróun efnahagsmála	5
1. Efnahagsþróun í umheiminum	6
2. Innlend hagþróun	9
3. Fjármál hins opinbera	20
II. Peningamál og innlendir lánamarkaður	28
1. Lánakerfið	29
2. Aðgerðir í peningamálum	33
3. Vaxtaþróunin 1992	35
4. Bankakerfið	38
5. Aðrar fjármálastofnanir	47
6. Greiðslu- og verðbréfamíðlun	52
III. Greiðslujöfnuður, erlendar skuldir og gengismál	56
1. Greiðslujöfnuður og erlend skuldastaða	56
2. Stefnan í gengismálum	64
IV. Erlend samskipti og lánamál	70
V. Umsjá sjóða og ýmis starfsemi fyrir ríkissjóð	76
VI. Ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar	81
VII. Annáll peninga- og gjaldeyrismála 1992	91
Töflur (sjá yfirlit á næstu síðu)	97
Efnahagur 31. desember 1992	122
Rekstrarreikningur árið 1992	124
Skýringar við ársreikning Seðlabankans 1992	126
Stjórn bankans og starfslið	129

TÖFLUYFIRLIT

1. tafla	Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun	98
2. tafla	Fjármunamyndun	99
3. tafla	Vísitölur verðlags	100
4. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd	101
5. tafla	Greiðslujöfnuður við útlönd - Ársfjórðungsyfirlit	102
6. tafla	Löng erlend lán	102
7. tafla	Staða þjóðarbúsins út á við	103
8. tafla	Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend staða innlánsstofnana	103
9. tafla	Þjóðarauðurinn	103
10. tafla	Verðvísitölur og viðskiptakjör	104
11. tafla	Vísitala meðalgengis og raungengis krónunnar	104
12. tafla	Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs	105
13. tafla	Sala ríkisverðbréfa	106
14. tafla	Skuldir ríkissjóðs	106
15. tafla	Seðlar og mynt	107
16. tafla	Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok	107
17. tafla	Ávísanavelta	108
18. tafla	Úr reikningum Seðlabankans	108
19. tafla	Úr reikningum innlánsstofnana	109
20. tafla	Úr reikningum bankakerfisins	109
21. tafla	Innlán og útlán innlánsstofnana	110
22. tafla	Lánaflokkun innlánsstofnana	111
23. tafla	Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða	111
24. tafla	Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða	112
25. tafla	Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða	112
26. tafla	Greiðsluyfirlit lífeyrissjóða	113
27. tafla	Lánakerfið	113
28. tafla	Eignir lífeyrissjóða	114
29. tafla	Gengi erlendra gjaldmiðla skv. skráningu Seðlabanka Íslands	114
30. tafla	Helstu meðalnafnvextir hjá bönkum og sparisjóðum	115
31. tafla	Helstu vextir skv. A- og B-tilkynningum Seðlabankans	116
32. tafla	Helstu innstæðuvextir við Seðlabankann	117
33. tafla	Helstu útlánsvextir við Seðlabankann	117
34. tafla	Lausafjár- og bindiskylduhlutföll	117
35. tafla	Forvextir ríkisvixla 1992	117
36. tafla	Ávöxtun ríkisbréfa 1992	117
37. tafla	Efnahagsreikningur Seðlabankans 1986-1992	118

SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

I. YFIRLIT UM ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

Almennt yfirlit

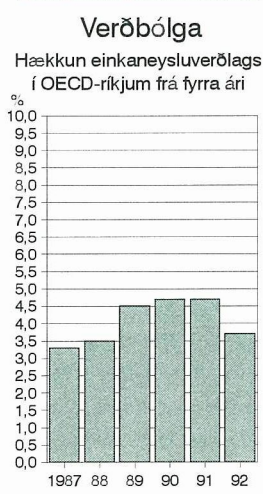
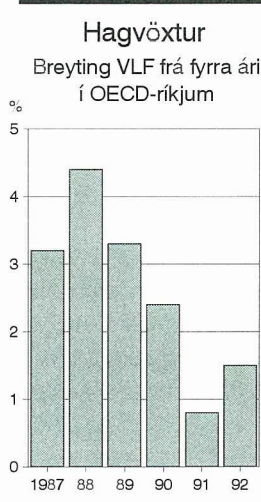
Efnahagsþróunin 1992 snerist frá lítills háttar bata árið áður til afturkipps, sem mældist 3,5% í landsframleiðslu eða 4,3% í þjóðartekjum. Það var beint framhald á minnkandi hagvexti í hálfan annan áratug og beinni stöðnun síðustu árin. Grundvallarástæður efnahagslæggðarinnar eru aflatakmarkanir og aflabrestur ásamt verri ytri markaðsskilyrðum og viðskiptakjörum, sem versnuðu um rúm 4%, og tók það að miklu leyti til baka bata ársins á undan. Við það bættust áhrif 5,6% samdráttar þjóðarútgjalda. Með meiri samdrætti innflutnings en útflutningstekna tókst að ná viðskiptahalla úr 4,7% af landsframleiðslu árið áður í 3,1%.

Þrátt fyrir andstreymið var jafnvægisstefnu fylgt fram, og náðust tekjuhalli og hrein lánsfjárförf ríkissjóðs niður í 1,9% af landsframleiðslu, úr 3,3% og 3,8% árið áður. Meginhluti þessa var fjármagnaður innanlands. Nýr fjársparnaður minnkaði um þriðjung, í 6,6% af landsframleiðslu, en hrein lánsfjárförf á vegum hins opinbera varð næstum jafnmikil, þótt hún minnkaði talsvert meira. Vaxtaspenna varð því veruleg í lána-kerfinu. Hreint innstreymi erlends fjármagns minnkaði um 1,7 ma.kr., en hafði aukist um 5,7 ma. árið áður. Samdráttur og gengisbreytingar ollu því, að staða langra lána náði sögulegri hæð, samsvaraði nærri 55% af landsframleiðslu, en mótvægir liðir héldu hreinni skuldastöðu í tæpum 50%, hinu næsthæsta, sem verið hefur.

Með efnahagslæggðinni fór atvinna minnkandi, og atvinnuleysi tvöfaldaðist frá fyrra ári, í 3% af mannafla. Megináhersla var því lögð á skilyrði til viðhalds og eflingar atvinnu, og var þjóðarsátt framlengd með 1,7% almennri launahækkun í maí. Verðbólga fór því enn hjaðnandi, og hækkaði framfærsluvísitala um 3,7% milli ársmeðaltala, en um 2,4% yfir árið, og lánskjaravísitala enn minna, um 1,6% yfir árið. Verðbólga var nánast að engu orðin, þegar gengi krónu var fellt um 6% gagnvart formlegri viðmiðun 23. nóvember, en meðalgengi gjaldmiðla hækkaði við það um 4,6% yfir árið. Við það tók verðbólga tímabundinn kipp, sem fjarar út á fyrstu mánuðum nýs árs.

1. Efnahagsþróun í umheiminum

Heimsbúskapurinn á árinu 1992 einkenndist af þeirri stöðnun, sem verið hefur í iðnríkjunum frá árinu 1991, eftir óvenjulengt vaxtarskeið frá árinu 1983. Heimsframleiðslan er talin hafa aukist um aðeins 1–1½% og reyndar um ½% árið áður, en svo lítill vöxtur heimsframleiðslunnar hefur ekki mælst síðan 1982, þegar hann var 0,3%. Hagvöxturinn í aðildarríkjum OECD varð meiri eða um 1½%, en þar munar mest um, að beinn samdráttur í Bandaríkjunum snerist í hagvöxt, sem sótti í sig veðrið, þegar leið á árið. Verulega dró hins vegar úr hagvexti í Japan og snerist á síðari hluta ársins í stöðnun eða beinan samdrátt, sem sér ekki fyrir endann á. Hagvöxtur hélt einnig áfram að veikjast í Evrópu og er talinn hafa verið um 1% samanborið við 1½% 1991 og 2,8% 1990. Verulega dró úr hagvexti í Þýskalandi, og beinn samdráttur varð þar á seinni hluta ársins. Samdráttur varð annað árið í röð í Bretlandi, Finnlandi og Svíþjóð, en veikur vöxtur í flestum öðrum Evrópulöndum. Þriðja árið í röð varð verulegur samdráttur í löndum Austur-Evrópu og fyrrverandi Sovétríkjanna eða um 17% samkvæmt áætlunum, og hefur þá framleiðslan fallið um nær þriðjung síðan 1990. Nokkuð góður hagvöxtur varð hins vegar í þróunarríkjunum eða um 6% að meðaltali, aðallega í Asíu og Mið-Austurlöndum.

Nokkuð dró úr opinberum hallarekstri í stærstu iðnríkjunum á árunum 1987-89, bæði fyrir aðgerðir stjórnvalda og sjálfvirkan bata, sem stafaði af auknum hagvexti. Tekjuhalli hins opinbera varð innan við 1% af landsframleiðslu í sjö stærstu iðnríkjunum á árinu 1989. Síðan hefur tekjuhallinn farið vaxandi og varð um 3½% af landsframleiðslu í sjö stærstu iðnríkjunum á árinu 1992. Þetta á annars vegar rætur að rekja til sjálfvirkra afleiðinga samdráttarins og hins vegar til aukins halla í Þýskalandi vegna sameiningarinnar. Lækkun halla hins opinbera í sjö stærstu iðnríkjunum á síðasta áratug hefur ekki að öllu leyti gengið til baka, sem má t.d. merkja á því, að hann nam um eða yfir 4% á árunum 1982-83, en árið 1982 var síðasta samdráttarárið á undan núverandi stöðnun. Hallarekstur í opinberum búskap er þó vaxandi vandamál í ýmsum öðrum iðnríkjum. Ítalía hefur átt við að stríða mikinn og þrálátan halla á opinberum búskap um árabíl, en hann varð um 10,4% á árinu 1992. Í Bretlandi rúmlega tvöfaldaðist hallinn frá fyrra ári og varð 6,5%. Hallinn er þó enn meiri í löndum eins og Finnlandi og Svíþjóð eða 8,2% og 7,9%, en fyrir örfáum árum var afgangur hjá hinu opinbera í báðum þessum löndum.

Í iðnríkjum hefur vaxandi atvinnuleysi leyst verðbólguna af hólmi sem helsta vandamál og viðfangsefni hagstjórnar. Verðbólga í OECD-ríkjum varð um 3,7% á árinu samanborið við 4,7% árið áður. Atvinnuleysi

jókst hins vegar úr 7,2% af mannafla 1991 í 7,9% af mannafla 1992. Þar af varð atvinnuleysi í Evrópuríkjum nærri 10% eða svipað og það hefur hæst orðið áður eftir seinni heimsstyrjöld. Í ýmsum þróunarríkjum er verðbólgan enn töluverð og varð að meðaltali rúmlega 46% á árinu. Í löndum Austur-Evrópu og fyrrum Sovétríkjanna hefur verðbólgan hins vegar magnast verulega og varð rúmlega 1.100% á ársgrundvelli eða um 23% á mánuði að meðaltali.

Tafla I.1. Hagvöxtur og atvinnuleysi.
(Árlegar breytingar í %)

	1988	1989	1990	1991	1992
<i>Hagvöxtur¹⁾</i>					
Heimsframleiðsla	4,3	3,3	2,1	½	1-1½
OECD	4,4	3,3	2,4	¾	1½
Bandaríkin	3,9	2,5	0,8	-1¼	2
Japan	6,2	4,7	5,2	4½	1½
Evrópuríki	3,9	3,3	2,8	1½	1
Þróunarríki	3,9	3,7	3,6	4¼	6
Austur-Evrópa og fyrirverandi Sovétríkin	4,7	2,3	-3,1	-10	-17
<i>Atvinnuleysi²⁾</i>					
OECD	6,9	6,4	6,2	7,2	7,9
Bandaríkin	5,5	5,3	5,5	6,7	7,4
Japan	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2
Evrópuríki	9,3	8,5	8,0	9,0	9,9
<i>Heimsverslun³⁾</i>					
	8,9	6,7	4,1	3,3	4,0

Heimildir: Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn og OECD.

1) Vöxtur VLF/VPF frá fyrra ári.

2) Hlutfall af mannafla.

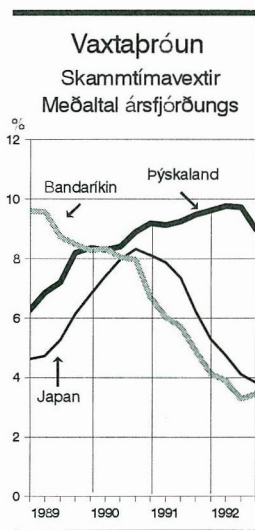
3) Vöxtur meðaltals útflutnings og innflutnings allra ríkja frá fyrra ári.

Efnahagsþrengingarnar í umheiminum hafa farið saman við mikla lækkun á verðlagi eigna í mörgum löndum, þ.e. fasteignaverði, verði hlutabréfa o.s.frv. Margvísleg dæmi mætti nefna um þessa þróun. Þannig var raunverð hlutabréfa á haustmánuðum 1992 um 15% lægra í Bretlandi og Þýskalandi en á árinu 1989, en um 55% lægra í Japan og rúmlega 40% lægra í Svíþjóð. Verð atvinnuhúsnæðis er talið hafa lækkað að nafnvirði um samtals nærri fjórðung í Bandaríkjunum á árunum 1990 og 1991 og um nærri 40% í Bretlandi. Í Japan lækkaði verð á byggingarlandi fyrir íbúðarhúsnæði um 20% frá árinu 1990 til seinni helmingis ársins 1992. Verð á íbúðarhúsnæði hefur einnig lækkað víða.

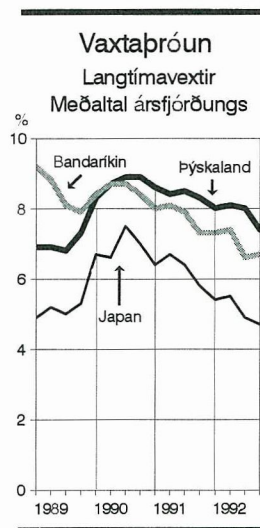
Þessi mikla lækkun á verðlagi eigna er meiri en samdrátturinn einn gefur tilefni til samkvæmt fyrri reynslu, enda er ástæðna hennar einnig að leita í mjög mikilli hækkun verðlags þeirra á seinni hluta síðasta áratugar, áhrifum vaxtahækkana, sem miðuðu að því að draga úr verðbólgu

undir lok hans, og samdrætti útlána banka og fjármálastofnana á síðustu misserum vegna erfiðleika í rekstri þeirra og tilrauna til að draga úr áhættu, tengdri útlánastarfsemi þeirra. Sú frjálsræðisþróun, sem átti sér stað á fjármagnsmörkuðum á síðasta áratug, leiddi til aukinnar skuldsetningar heimila og fyrirtækja, sérstaklega í Norður-Ameríku, Bretlandi, Japan og á Norðurlöndum. Þannig voru skuldir heimilanna orðnar meiri en ráðstöfunartekjur þeirra á árinu 1991 í Bandaríkjunum, Japan og Bretlandi. Auknar lántökur heimila og fyrirtækja ýttu undir efnahagsþensluna og stuðluðu að hækkun á verði fasteigna og hlutabréfa. Sú hækkun bætti enn eignastöðu heimila og fyrirtækja og ýtti því undir frekari lántökur. Á sama tíma jókst samkeppni á milli fjármálastofnana, og bankar lögðu í meiri áhættu í lánveitingum. Mikil aukning varð á fasteignatryggðum lánnum. Þegar efnahagssamdrátturinn hélt hins vegar innreið sína og aðhaldssöm peningastefna, sem átti að stuðla að lækkun verðbólgu, fór að bíta, hrapaði verðlag eigna. Það leiddi síðan til þess, að heimili og fyrirtæki drógu saman seglin enn frekar og bankar víða um heim lentu í miklum erfiðleikum.

Talið er, að ofangreind þróun hafi stuðlað að því, að efnahagsbati hefur látið á sér standa í iðnríkjunum. Mikil skuldsetning heimila og fyrirtækja heldur aftur af neyslu og fjárfestingu, sérstaklega vegna þess að eignir þeirra hafa hrapað í verði. Bankar eru einnig mjög varfærir í útlánnum. Það er einnig athyglisvert, að þar, sem vaxtalækkningar hafa verið notaðar til að örva efnahagsstarfsemina, hafa viðbrögð verið mun veikari en búist var við. Þar er einnig um að kenna mikilli skuldsetningu og lækkun verðlags eigna. Þessi þróun gerir einnig allar horfur verulega óvissar.

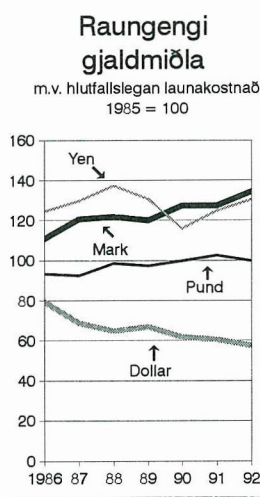

Stjórn peningamála hefur verið allmismunandi á undanförunum misserum í Bandaríkjunum, Evrópu og Japan. Í Bandaríkjunum hafa yfirvöld peningamála beitt sér fyrir lækkun skammtímaþvaxta í því skyni að örva efnahagsstarfsemina. Eins og meðfylgjandi línurit sýnir voru þeir orðnir um 3,4% á síðasta ársfjórðungi 1992 samanborið við rúm 8% að meðaltali á árinu 1990. Miðað við hækkun framfærslukostnaðar í Bandaríkjunum frá fjórða ársfjórðungi 1991 til sama tíma 1992 jafngildir þetta 0,4% raunvöxtum. Skammtímaþvaxtir hafa verið lækkaðir í sama skyni í Japan. Vextir hafa hins vegar haldist háir í Evrópu, þar sem þýski seðlabankinn hefur reynt að nota aðhaldssama peningastefnu til að vinna á móti þenslu- og verðbólguutilhneigingum vegna sameiningar Þýskalands. Önnur Evrópulönd þurftu að fylgja vaxtaþróun í Þýskalandi eftir vegna beinnar aðildar að myntsamstarfi Evrópu, EMS, eða fastgengisstefnu gagnvart ECU. Skammtímaþvaxtir í Þýskalandi og Bretlandi voru því svipaðir í september 1992 bæði að nafnvirði og raungildi eða um 10% og 6% þrátt fyrir mjög mismunandi efnahagsástand í löndunum. Skammtímaþvaxtir í Svíþjóð voru þó enn

hærri í september 1992 eða um 20% að nafngildi og 18% að raungildi, ef miðað er við verðbólgu síðustu 12 mánaða. Þetta breyttist hins vegar á seinustu mánuðum ársins, þegar enska pundið og sænska krónan fóru á flot. Þá lækkuðu skammtímavextir í þessum löndum. Það er athyglisvert, að munur á langtímavöxtum er mun minni á milli Bandaríkjanna og Þýskalands en á skammtímavöxtum, sem endurspeglar annars vegar tiltrú markaða á stöðugleika og lága verðbólgu í Þýskalandi til lengri tíma litið og sýnir hins vegar, að yfirvöld peningamála hafa með aðgerðum í peningamáli mun minni áhrif á langtímavexti en skammtímavexti. Meðfylgjandi línurit hér til hliðar sýnir þróun langtímavaxta í Bandaríkjunum, Japan og Þýskalandi.

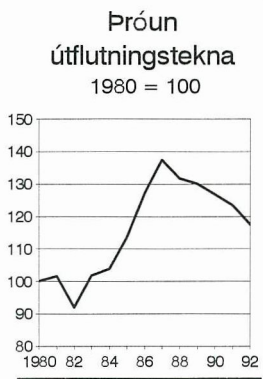
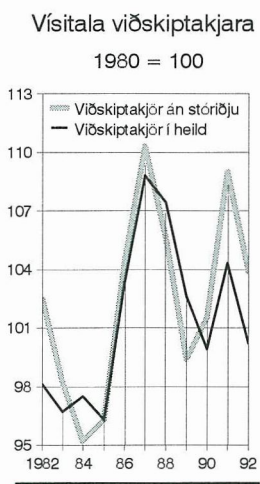
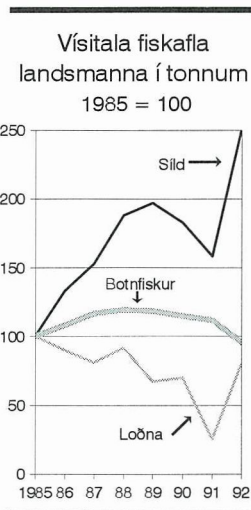
Miklar hræringar urðu á alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum á seinni hluta ársins. Mikil spenna myndaðist innan myntsamstarfs Evrópu og meðal þeirra mynta, sem tengdar voru því einhliða. Þessi spenna leiddi til þess, að í lok ársins voru breska pundið og ítalska líran á floti, gengi spánsks peseta og portúgalsks escudos hafði verið fellt og Norðurlandamyntirnir, sem tengdar höfðu verið ECU, voru allar komnar á flot. Þessari þróun er nánar lýst í kafla III hér á eftir. Orsakir þessarar þróunar má að nokkru leyti rekja til þeirra erfiðleika, sem aðhaldssöm peningastefna í Þýskalandi og háir vextir sköpuðu meðal Evrópulanda, sem áttu við efnahagssamdrátt að stríða, en voru í fastgengistengslum við þýska markið, annaðhvort í gegnum myntsamstarf Evrópu eða beina ECU-tengingu. Einnig olli lágt gengi Bandaríkjadollars síðla sumars spennu innan Evrópska myntsamstarfsins. Staðbundnar aðstæður og veikleikar í hagstjórn einstakra ríkja réðu þó einnig miklu um þróunina. Bandaríkjadollar lækkaði framan af árinu og náði lágmarki í byrjun september, en hækkaði síðan á ný á síðustu mánuðum ársins, svo að hækkun gengis Bandaríkjadollars gagnvart þýsku marki nam 6,5% yfir árið í heild. Gengi Bandaríkjadollars lækkaði hins vegar lítilllega (0,6%) gagnvart japönsku yenu á árinu. Eins og meðfylgjandi línurit sýnir var raungengi dollars nokkru lægra en árið áður, en raungengi yens og marks hækkaði. Þrátt fyrir þessa þróun jókst viðskiptahalli Bandaríkjanna nokkuð og varð 1% af landsframleiðslu, viðskiptaafgangur Japans jókst úr 2,2% í 3,1% af landsframleiðslu, en viðskiptahalli Þýskalands var nánast óbreyttur eða 1,1% af landsframleiðslu.

2. Innlend hagþróun

Ytri skilyrði þjóðarbúsins samanstanda af þáttum eins og eftirspurn á erlendum mörkuðum, verðlagi útflutnings og innflutnings, erlendum vöxtum og gengi og þeim þáttum, sem ráða aflamagni. Þessi skilyrði voru á heildina litið óhagstæð á árinu. Þar ræður mestu alþjóðleg efna-

Ytri skilyrði

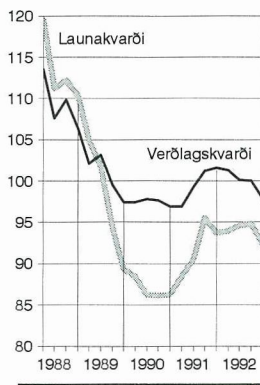
hagspróun og minni afli. Hinir alþjóðlegu þættir birtast í verri viðskiptakjörum og samdrætti útflutningsmagns, en hafa einnig margvísleg önnur neikvæð áhrif á hagvöxt hér á landi. Hin ytri skilyrði voru þó ekki öll óhagstæð. Þannig hélst verð á sjávarafurðum hátt framan af árinu þrátt fyrir efnahagsþrengingarnar í umheiminum, dollaravextir lækkuðu verulega og olíuverð var lágt. Meginatriði þróunar ytri skilyrða þjóðarbúsins eru að öðru leyti eftirfarandi:

- Aflaverðmæti á föstu verðlagi stóð nánast í stað og varð um 14½% minna en á metárinu 1987.
- Verðlag á sjávarafurðum í erlendum gjaldeyri varð 6% lægra en árið áður, en þá náði það sögulegu hámarki. Verðið hélst tiltölulega hátt á fyrri hluta ársins, en lækkaði síðan umtalsvert á síðustu mánuðum þess. Í árslok var verðið orðið 5,5% undir ársmeðaltalinu, mælt í SDR.
- Verð á áli á alþjóðamörkuðum var lágt á árinu eða að meðaltali um 1.254 dollarar, sem er um 3,7% lægra en árið áður, en til samanburðar má geta þess, að álverð var að meðaltali 2.547 dollarar á árinu 1988. Útflutningsframleiðsla áls stóð nánast í stað á árinu, en útflutningur jókst um rúmlega 4½%.
- Ástand á kísiljárnsmörkuðum var mjög erfitt, en útflutningsverð kísiljárns í íslenskum krónum lækkaði um nærri 9% frá árinu áður. Útflutningsframleiðsla kísiljárns jókst þó um 8,7% og útflutningur um 2,9%. Framleiðsla kísiljárns var um fjórðungi minni en árið 1989.
- Olíuverð á alþjóðlegum mörkuðum var á árinu að meðaltali 19,4 Bandaríkjadollarar á fatið, sem var um 2,5% lægra en árið áður og rúmlega 16% lægra en árið 1990. Innflutningsverð olíuvara í íslenskum krónum varð um 16% lægra en árið áður.
- Viðskiptakjör þjóðarbúsins í vöruviðskiptum án stóriðju eru talin hafa versnað um nær 5% eftir nær 7½% bata árið áður.
- Vextir í Bandaríkjadollurum lækkuðu verulega, þannig að 6 mánaða LIBOR-vextir voru að meðaltali 3,9% samanborið við 6,1% árið áður.
- Viðskiptakjör í vöruviðskiptum urðu verri vegna hræringa á gjaldreyrismörkuðum á haustmánuðum. Þar skiptir mestu lækkun gengis sterlingspundsins, þar sem um fjórðungur af vöruútflutningi á undanförmum misserum hefur farið til Bretlands.

Verri ytri skilyrði þjóðarbúsins koma skýrt fram í lækkun útflutningstekna, þ.e. útflutnings vöru og þjónustu að teknu tilliti til viðskiptakjara-breytinga. Á árinu 1992 lækkuðu útflutningstekjur um 4,8%. Útflutningstekjur þjóðarinnar höfðu þá lækkað í samtals fimm ár í röð og voru nærri 14½% lægri en þær komust hæst á árinu 1987. Þessi lækkun skýrist að tæplega 60% af minna útflutningsmagni og að rúmlega 40% af verri viðskiptakjörum. Mynd hér til hliðar sýnir þróun útflutningstekna þjóðarinnar 1980–1992.

Raugengi og samkeppnisstaða

Ársfjórðungslegt raugengi krónunnar 1980 = 100

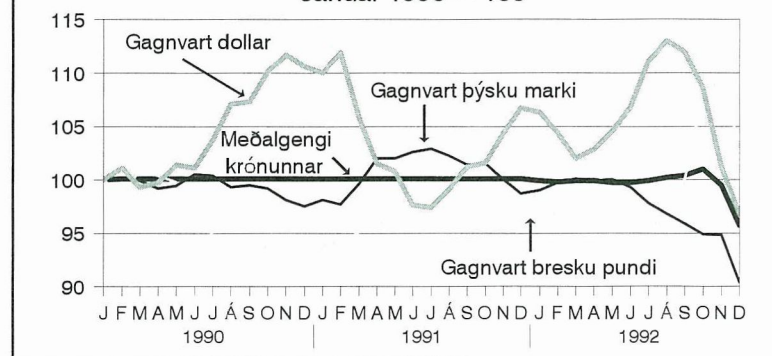

Hækkun framfærslukostnaðar á Íslandi var mjög lítil á árinu 1992. Einnig dró úr verðbólgu í viðskiptalöndum Íslands á árinu. Hækkun framfærslukostnaðar á milli ára verður þó heldur meiri á Íslandi vegna mikillar verðhækkunar um mitt ár 1991. Hlutdeild lágverðbólgu- og hágengislanda hefur einnig aukist í viðskiptum Íslands. Þetta kemur fram í því, að verðbólga í viðskiptalöndunum mælist nokkru minni en ella og gengi krónunnar lægra, en þetta tvennt hefur gagnverkandi áhrif á raugengið. Meðalgengi krónunnar hélst stöðugt að mestu þar til í nóvember, að gengi krónunnar var fellt um 6%. Á mælikvarða framfærslukostnaðar hefur raugengi krónunnar lækkað um 3,7% frá fjórða ársfjórðungi 1991 til sama tíma 1992. Tæpan helming þeirrar breytingar má rekja til gengisfellingar krónunnar, en öll áhrif gengisfellingarinnar koma þó ekki fram í ársfjórðungsvísitölunum fyrir en ársfjórðungi síðar. Miðað við launakostnað nemur lækkun raugengis á sama tíma um 1½%, en lækkunin væri mun meiri, ef ekki kæmi til óhagstæð þróun framleiðni á Íslandi samanborið við viðskiptalöndin. Laun í viðskiptalöndunum hafa hækkað um 2-3% umfram laun á Íslandi á árinu.

Umdeilanlegt er, hvert sé eðlilegt raugengisstig miðað við innra og ytra jafnvægi í þjóðarbúskapnum. Miðað við framfærslukostnað var raugengi á fjórða ársfjórðungi 1992 tæplega 1% undir meðaltali 12 undangenginna ára, en rúmum 3% lægra miðað við launakostnað. Þegar áhrif gengisfellingar verða að fullu komin fram, verður munurinn töluvert meiri. Þegar raugengi náði hámarki árin 1987 og 1988, var það um 16% hærra miðað við framfærslukostnað og yfir 30% hærra miðað við launakostnað. Miðað við lágmark undangenginna 12 ára var raugengi á fjórða ársfjórðungi 1992 8% eða 18% hærra eftir mælikvarða.

Gengi íslensku krónunnar

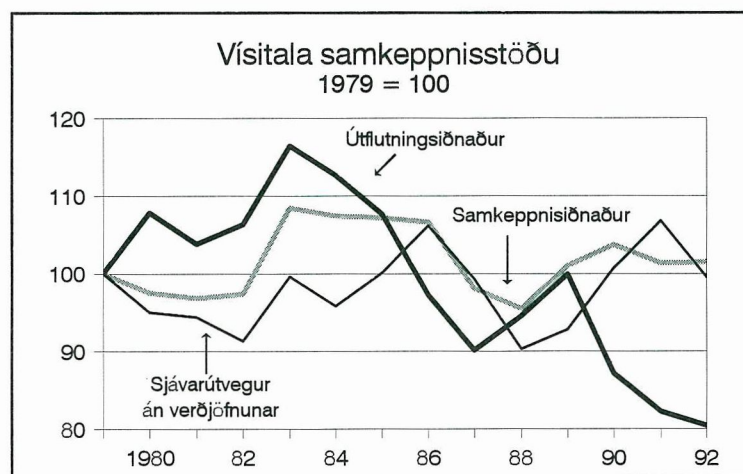
Mánaðarleg viðmiðun 1990-1992
Janúar 1990 = 100

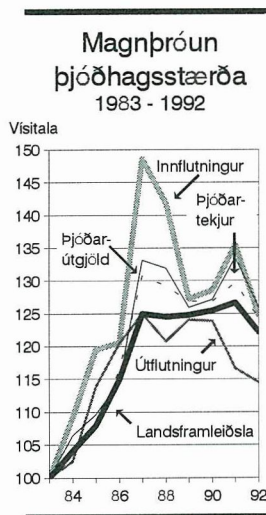
Raungengi, eins og það er mælt sem breyting á gengi krónunnar gagnvart körfu viðskiptamynta að teknu tilliti til hlutfallslegrar kostnaðarþróunar, gefur þó töluvert hagstæðari mynd af þróun samkeppnisstöðu gagnvart útlöndum en efni standa til. Verðlag sjávarafurða var enn mjög hátt miðað við fyrri ár í ársbyrjun 1992, en hefur lækkað jafnt og þétt yfir árið, uns svo var komið undir lok ársins, að verðlag botnfiskafurða var á mörkum útgreiðslutilefnis úr Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins, sem reyndar var tæmdur með sérstakri lagasetningu fyrr á árinu. Að meðaltali nam verðlækkun sjávarafurða frá fyrra ári um 3% í krónum mælt, en frá upphafi til loka árs var lækkunin í krónum um 4%, og gætir þá gagnverkandi áhrifa gengisfellingar krónunnar síðustu mánuðina. Í erlendri mynt miðað við meðalgengi lætur nærri, að verðlækkunin hafi numið 7% á bilinu janúar-deseember.

Ef ekki er tekið tillit til greiðslna í og úr Verðjöfnunarsjóði, lækkaði vísitala samkeppnisstöðu sjávarútvegs um tæp 7% milli árana 1991 og 1992. Sé tekið tillit til þessara greiðslna, er rýrnun samkeppnisstöðu innan við 2%. Þetta er þó heldur betri staða en meðalstaða undangenginna 13 ára. Í lok ársins var staðan þó mun veikari en meðalstaða ársins.

Útflutningsafurðir stóriðju lækkuðu enn í verði á árinu. Vísitala samkeppnisstöðu útflutningsiðnaðar tekur ekki til álútflyttings, sem lækkaði í verði um rúm 6% í krónum mælt, en verð kísiljárns var að meðaltali tæplega 9% lægra á árinu 1992 en árið áður. Á móti kemur, að verð annarrar útflutningsiðnvöru hækkaði um 5% í krónum mælt. Í heild lækkar vísitala samkeppnisstöðu útflutningsiðnaðar um tæplega 2% milli ára. Á stöðu samkeppnisiðnaðar verður lítil breyting.

Yfirsýn hagþróunar

Í heild hefur staða íslensks iðnaðar og sjávarútvegs veikst talsvert árið 1992, en þó einkum yfir árið. Eru þá ótaldar þær búsisfjar, sem sjávarútvegurinn hefur orðið fyrir af þeirri óhagkvæmni, sem leiðir af samdrætti í afla, og atvinnulífið í heild vegna hárra vaxta.

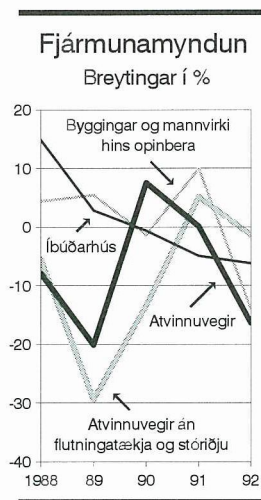
Með árinu 1992 snerist hinn skammæi efnahagsbati ársins 1991 til afturkipps á ný, og marka þau umskipti mikil og alvarleg þáttaskil í efnahagsþróuninni. Ljóst varð, einkum af smæð þorsstofnsins, að stöðnun eða hægfara hnignun mundi verða hlutskipti þjóðarbúsins næstu árin, áður en rofa mundi til á ný. Þjóðarhagur hefur staðnað við það mark, sem náðist 1987, jafnhliða því að fólksfjöldi hefur aukist um 6% frá því ári til 1992, svo að rauntekjur á hvern mann hafa farið rýrnandi. Mat á stöðu þessara ára í hagþróun og þá ársins 1992 sérstaklega hlýtur þó að taka mið af því, að landsframleiðsla og þjóðartekjur risu einstaklega snögg og hátt yfir nokkur ár til 1987, um 25% og 31% á aðeins 4 árum í sömu röð talið. Þannig skaut uppsveiflan verulega yfir mark langtímaþróunar, og þensla útgjalda fór jafnvel fram úr því með tilheyrandi þenslu framleiðslunnar umfram eðlileg mörk. Vandí efnahagsaðlögunar síðan þá hefur því jöfnum höndum falist í því að hemja nýtingu fiskstofna við sjálfbært stig og færa niður óhóf þjóðarútgjalda í flestum greinum, en það aðhald hefur um sinn rýrt tekjumyndun í framleiðslu og þjónustu til innlendra nota.

Út frá yfirsýn langtímaþróunar er þannig ekki raunhæft að líta svo á, að samfelld kreppa hafi staðið frá árinu 1987, heldur má fella landsframleiðslu árána 1990-91 að útjöfnuðum 3,3% hagvexti frá 1977. Hér er að vísu um mun hægari hagvöxt að ræða en um langt árabil á undan, og er það hliðstætt alþjóðlegri reynslu, en vandinn tók fyrst á sig alvarlega mynd með afturkipnum 1992 og þeim stöðunarhorfum, sem honum fylgdu. Skoðun á þessu síðasta skeiði hagþróunarinnar í samanburði við hagvaxtarferlið allt frá stríðslokum bendir til þess, að veruleg umskipti séu að verða. Um 3 áratuga skeið frá því að hagkerfið hafði aðlagast breytingunni til friðartíma eða frá 1950 til 1980 fylgdi hagvöxtur nokkurn veginn jafnri þróunarstefnu í gegnum misgjöfult árferði með meðalvöxt landsframleiðslu um 5,1% og þjóðartekna um 5,5%. Frá því koma fram vaxandi merki um, að farið sé að ganga á vaxtarstofninn, og varð hagvöxtur áratugarins 1980-90 aðeins um helmingur þessa, 2,7% og 2,4% í sömu röð talið, en sem fyrr segir nokkru meiri talið frá 1977 til 1991, og loks stöðnun um þessar mundir. Hið langa, samfellda vaxtarskeið var borið uppi af stórstígri aukningu auðlindaréttinda og auðlindanýtingar, sem gáfu í stórum dráttum órofa færi á að nýta fjármagn og mannafla til að auka framleiðslu, hækka vinnslustig og innleiða nýjungar í iðnaði og þjónustu. Þessi vaxtarstofn virðist nú á þrotum eða jafnvel skertur til skaða um sinn og samhengið við fyrri

Þróun rofið, svo að leggja þarf nýjan grunn að samfelldum hagvexti. Nýir vaxtarsprotar eru dreifðari og smátækari en sjávarútvegurinn hefur verið, en hinn veigamesti, stóriðjan, hnepptur um sinn í viðjar af stöðnun heimsbúskapar og umframafkastagetu í austurvegi.

Samanburður við alþjóðlega efnahagsþróun leiðir til áþekkrar niðurstöðu. Þróun landsframleiðslu OECD-ríkjanna reiknuð frá 1980 fór framúr hinni íslensku 1989 og sýndi 6% meiri aukningu til 1992, en 11% meiri en þjóðartekjur Íslands. Sé samanburðurinn hins vegar tekinn aftur til 1970 eða 1960, hefur íslensk hagþróun skilað um 20-30% meiri vexti en OECD-svæðið. Þessi árangur veldur enn tiltölulega hagstæðum samanburði lífskjara þjóðarinnar við umheiminn. Síðasta skeið hægs vaxtar og stöðnunar hérlendis bendir hins vegar til, að opnari tengsl við efnahagsþróun umheimsins muni geta veitt aukin þróunarfæri. Áform um eflingu hagvaxtar með stóriðju-framkvæmdum hafa hins vegar frestast af völdum ytri stöðnunar um óákveðinn tíma.

Framleiðsla, fjárfesting og hagur atvinnugreina

Stöðnun og samdráttur landsframleiðslu og þjóðartekna á undanförunum árum á rætur að rekja til náttúruskilyrða og ytri hagsveiflna. Sjávarauðlindir þjóðarinnar eru í meginatriðum fullnýttar og óhagstæð skilyrði sjávar, misheppnað klak og bein ofveiði miðað við þessi skilyrði hafa valdið beinum aflsamdrætti og kvótatakmörkunum. Ytri markaðsskilyrði og viðskiptakjör hafa svo á víxl valdið miklum tekjuauka eða hert á samdrætti. Heildaraflí ársins 1992 var nánast óbreyttur á föstu verðlagi í framhaldi af 7,5% samdrætti árið áður og 3% 1990. Annar aflí en loðna minnkaði á árinu um 6,3% í framhaldi af 3,4% 1991 og 3,3% 1990, en sá aflí hefur mesta atvinnuþýðingu í sjávarbyggðum. Yfir fimm ára bil frá 1987 var samdrátturinn þó næstum hinn sami, 14,5% með, en 15,2% án loðnu. Að rúmlega tveim þriðju hefur aflaminnkun þó verið vegin upp með auknu vinnslustigi afurða, þar sem framleiðsla sjávarafurða jókst um 1/2% 1992 eftir um 1% samdrátt hvort næstu tvö ár á undan eða alls um 4% frá 1987.

Erlent verðlag sjávarafurða lækkaði að ársmeðaltali um 6% 1992, en hafði hækkað um sem næst 11% hvort næstu tveggja ára á undan og þannig lyft tekjum af staðnaðri framleiðslu. Meðalverðið 1992 stóð um 14% hærra en árin 1987-88, en í árslok stóðu aðeins um 7% eftir af þeim bata, og nú mun hann að mestu horfinn. Gjaldeyristekjur af sjávarútvegi voru þannig um 10% meiri 1992 en 1987, en á sama tíma hækkaði neysluverðlag í viðskiptalöndunum um 23%, svo að rauntekjur af sjávarútvegi hafa lækkað á þann kvarða um rúm 10% á þessu 5 ára bili. Afkoma annarrar útflutningsstarfsemi varð þó enn lakari, en gjaldeyristekjur af öðrum útflutningi en sjávarafurða jukust um 27%

frá 1987 til 1989, meðan verðlag stóriðju hækkaði hressilega og ýmsar nýjungar létu að sér kveða. Þessi þróun gekk álfka hratt til baka með 29% lækkun til 1991 og um 1,3% 1992. Gjaldeyrstekjur af þessum greinum minnkuðu þannig um 11% frá 1987 eða um 27% á föstu verðlagi erlendis.

Heildarframleiðsla iðnaðarins er talin hafa minnkað um rúm 6% frá fyrra ári, en um rúm 7% að frátalinni stóriðju, þar sem varð dálítill magnaukning. Samdrátturinn var mestur í greinum, er snúa að útflutningi og fjárfestingu, um 9-10% í pappírs- og prentiðnaði og málm- og skipaiðnaði, um 7,5% í matvælaiðnaði (lagmeti) og steinefnaíðnaði, 4,7% í efnaiðnaði og í kringum 4% í vefja-, fata- og skinnaiðnaði og húsgagna- og trjávöruiðnaði. Samdrátturinn var yfirleitt mun vægari í þeim hluta iðnaðarins, sem framleiðir fyrir innlendan markað, um 5% á heildina litið, og t.d. innan við 2% í matvælaiðnaði. Þetta er að nokkru þakkað auglýsingaherferð í þágu innlestrar atvinnu síðustu tvo mánuði ársins, en þá jókst raunvelta í sumum greinum nokkuð frá sama tíma fyrra árs. Mannaflanotkun iðnaðar er talin hafa minnkað um 5,5% frá fyrra ári eða um rúm 600 ársverk, en um rúmt 1.000 manns yfir bæði árin 1991-92 til samans.

Framleiðsla í byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð mun hafa minnkað um 10% frá fyrra ári, er hún var um 1% meiri en árið áður, en um 5-6% minni en árabilið 1987-89. Atvinnumagn greinarinnar gat samkvæmt þessu hafa minnkað um 1.200 ársverk 1992, enda þótt komi ekki fram í atvinnukönnunum ársins. Eftir virðisaukaskattskýrslum að dæma gæti raunvelta verslunar hafa minnkað um 6,5%. Sundurgreindar áætlanir ná ekki til fleiri þjónustugreina. Að öllu samantöldu er samdráttur landsframleiðslu áætlaður 3,5%.

Enda þótt lítið sé um beinar heimildir um afkomu atvinnurekstrar 1992, má af samdrættinum ráða, að afkoman hafi farið til muna versnandi. Hreinn hagnaður botnfiskveiða og -vinnslu miðað við jafna árgreiðslu afskrifta og 6% raunvaxtakröfu til stofnfjármagns nam 2,5% af tekjum 1990, 1,2% 1991 og -2% miðað við afla 1992 og verð- og rekstrarskilyrði í september og þar með útgreiðslu verðjöfnunar um 5% af tekjum. Reiknað út frá aflasamdrætti, sem þá var að verða með nýju fiskveiðiári, og óbættu verðfalli eftir tæmingu sjóðsins var tap þessara greina áætlað 8%. Gengislækkunin í nóvember og aðrar efnahagsráðstafanir voru taldar bæta afkomuna á ný um tæp 5%, þ.e. í 3% tap, og samtímis var mjöl- og lýsisvinnsla talin skila um 4-5% hagnaði af tekjum. Með enn frekari lækkun afurðaverðs sækir þó enn í svipað horf og áður. Nýstofnuðum Þróunarsjóði sjávarútvegsins er ætlað að mæta því með stuðningi við hagræðingar- og úreldingaraðgerðir.

Afkoma annarra atvinnugreina en sjávarútvegs kemur fram í grófum dráttum af atvinnuvega- og ársreikningaskýrslum Þjóðhagsstofnunar, þar sem hinar síðargreindu eru takmarkaðra úrtak heldur betri fyrirtækja, sbr. töflu I.2. Tenging þessara heimilda í árinu 1990 bendir til þess, að hagnaður almenns iðnaðar hafi verið kominn niður undir núllmarkið árið 1991, en að meðtalinni stóriðju yfir 2% tap af tekjum. Byggingarstarfsemi gæti enn verið með 5% hagnað með fyrirvara um áhrif blandaðra tekna, verslun með um 1% hagnað, veitinga- og hótélrekstur með allt að 7% tap, en samgöngur með nærri 6%, ýmis þjónusta með um 4% hagnað og lánastofnanir og tryggingafélög með um 7% hagnað af tekjum, en þar skiptir beinn fjáráður miklu máli. Heild þessara atvinnugreina utan hinna hefðbundnu virðist hafa komið út með 2,5% hagnað án stóriðju, en um 1,7% með henni. Álykta má, að afkoman hafi versnað talsvert frá þessu til ársins 1992 af völdum þess samdráttar, sem rakinn hefur verið og einkum kemur fram í áætlaðri lækkun vergs rekstrarhagnaðar úr 36% í 33-34% af þáttatekjum eða um 2-3% milli 1991 og 1992. Þannig gæti hreinn hagnaður atvinnu- starfseminnar í heild hafa farið niður að núllmarki líkt og 1988-89.

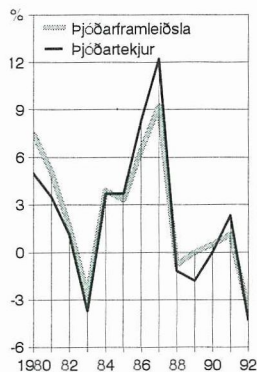
Tafla I.2. Hreinn hagnaður fyrirtækja af reglulegri starfsemi 1987-1991. (Hlutfall af tekjum í %)

	Atvinnuvegaskýrslur Þjóðhagsst.				Ársreikninga- skýrslur ÞHS	
	1987	1988	1989	1990	1990	1991
Iðnaður með stóriðju	0,2	-2,3	-0,8	2,4	2,9	-1,9
Iðnaður án stóriðju	0,4	-3,7	-3,1	2,8	4,0	1,6
Byggingarstarfsemi	6,2	2,7	3,6	5,2	7,9	7,7
Verslun	0,2	-2,5	-0,7	2,9	4,5	2,4
Samgöngur	0,4	3,1	1,3	7,8	4,7	2,8
Lánastofn. og tryggingafyrirt.	11,8	13,1	14,3	8,3	8,3	7,2
Veitinga- og hótélrekstur	-3,4	-23,2	-2,4	5,5	10,7	-2,3
Þjónusta	0,6	3,7	4,2	7,8	10,0	6,6
Samtals með stóriðju	1,2	-0,7	1,2	4,4	5,2	2,5
Samtals án stóriðju	1,3	-0,9	0,8	4,6	5,6	3,5

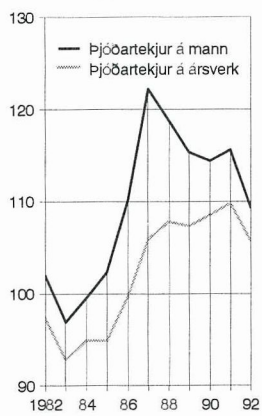
Þjóðartekjur og -útgjöld og viðskiptajöfnuður

Samdrátturinn náði að heita má til allra þátta þjóðarþúskaþarins á árinu 1992, þar sem bæði ytri og innri öfl voru að verki. Svipaði því þannig mjög til ársins 1989. Landsframleiðsla minnkaði um 3,5%, í fyrsta skipti svo um munaði frá 1983, en árin 1988-89 stóð hún nánast í stað. Viðskiptakjörin rýrnuðu í heild um rúm 4% frá fyrra ári, og verður framhald á því fram á þetta ár. Rýmun þeirra bætti í lækkun þjóðartekna, sem þannig varð 4,3%. Þjóðarútgjöld hlutu að minnka enn meira eða um 5,3% í viðleitni til að jafna misvægið frá fyrra ári. Álfka mikið í fjárhæðum talið kvað að 4,7% samdrætti einkaneyslu og 13,3% sam-

Raunvöxtur þjóðar- tekna og þjóðar- framleiðslu

Þjóðartekjur 1980 = 100

drætti fjármunamyndunar. Einkaneyslan minnkaði þannig lítið eitt meira en þjóðartekjur, svo að lítið saxaðist á umframeyðsluna frá fyrra ári. Samdráttur fjármunamyndunar er þó ofmetinn í skilningi fjármun-
notkunar í landinu sem svarar 3 ma.kr. sökum reikningslegrar með-
ferðar leigukaupa á flugvélum, og reiknast hann samkvæmt því 9,3%.
Úr samneyslu tókst að draga um 0,4%, í fyrsta sinni frá 1950-51.

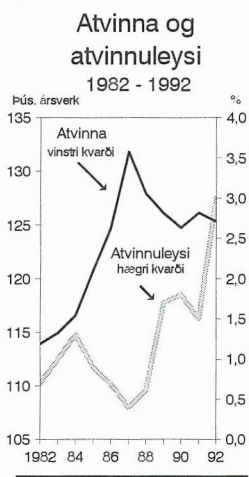
Tafla I.3. Hagvöxtur og þjóðarútgjöld.
(Árlegar breytingar í %)

	1961-70	1971-80	1981-90	1990	1991	1992
Einkaneysla	5,5	6,1	2,7	-0,4	5,1	-4,7
Samneysla	6,5	7,0	5,4	4,2	3,2	-0,4
Fjármunamyndun	2,9	7,6	0,8	2,8	2,1	-13,3
Þjóðarútgjöld	5,2	6,7	2,6	0,9	5,0	-5,6
Útflutningur	6,6	6,1	1,9	-0,2	-5,8	-1,8
Innflutningur	7,4	6,3	2,7	1,0	5,4	-7,9
Landsframleiðsla	4,4	6,4	2,8	0,5	1,0	-3,5
Þjóðarframleiðsla	4,3	6,2	2,6	0,5	1,1	-3,6
Þjóðartekjur	5,5	6,2	2,5	0,0	2,3	-4,3
Landsframleiðsla á mann	2,8	5,2	1,7	-0,3	-0,2	-4,5
Þjóðartekjur á mann	3,8	5,0	1,4	-0,8	1,1	-5,2
Viðskiptajöfnuður, % af landsframleiðslu	-1,6	-3,4	-3,2	-2,2	-4,7	-3,1

Samdráttur þjóðarútgjalda kom í tvöfalt meiri mæli niður á innflutningi vöru og þjónustu en landsframleiðslu, og minnkaði hann að magni um 7,9%. Með því var tekinn til baka innflutningsauki næstu 2 ára á undan, en 1989 varð 10% samdráttur, enda viðskiptajöfnuður þá hagstæðastur síðan 1986. Hinn almenni útgjaldasamdráttur olli því, að samdráttur innflutnings dreifðist nokkuð jafnt. Þó varð hann aðeins um ½% á óvaranlegum neyslurvörum, en 8,6% á varanlegum, öðrum en bifreiðum, þar sem hann var tæp 26%, og þá 5,3% á neyslurvörum alls. Á hrá- og rekstrarvörum varð 8,5% samdráttur og á fjárfestingarvörum einnig 8,5%. Séu flugvélakaupin leiðrétt samkvæmt framansögðu, hverfur samdráttur fjárfestingarvara, og flugvélaliðurinn sjálfur lækkar um þriðjung í stað þess að hverfa nánast alveg.

Útflutningur vöru og þjónustu dróst einnig saman, um 1,8% eða mun minna en innflutningur. Varð viðskiptahallinn því talsvert skárri en árið áður, 3,1% af landsframleiðslu á móti 4,7%, en það var mesti halli frá 1984 og jafn honum. Það gildir einnig um vöruviðskiptin, að innflutningur dróst talsvert meira saman en útflutningur, svo að vöruskiptahallinn varð sem næst að engu úr 3 ma.kr. árið áður, en hér munar þó aðeins þeim leigukaupum flugvéla, sem voru ekki talin í innflutningi. Þjónustujöfnuður batnaði verulega af sömu orsökum, að innlend eftirspurn hjaðnaði meira en erlend, svo að innflutt þjónusta án vaxta dróst

Mannaflí og atvinnustíg

saman um 5%, en útflutt stóð í stað, og varð þannig 1,7 ma.kr. afgangur án vaxta. Vaxtajöfnuður batnaði einnig um rúman milljarð, en eftir stóðu 13,6, svo að allur viðskiptahallinn er frá honum runninn. Á hlið innfluttrar þjónustu munar mest um 1,2 ma.kr. eða 4,6% lækkun ferða- og dvalarkostnaðar.

Mikil umskipti hafa orðið í atvinnumálum á undanförunum árum. Langvarandi eftirspurnarþensla leiddi af sér næstum stöðuga ofspurn eftir vinnuaflí með mikilli yfirvinnu, mannaflaskorti og yfirborgunum, sem aftur leiddu til óhóflegra launahækkana og verðbólgu. Síðasta bylgja af því tagi reis hæst árið 1987, svo sem þegar er fram komið um aðra efnahagsþætti. Síðan þá hefur slaknað á spennunni og atvinna dregist saman, en atvinnuleysi færst í aukana, fyrst til skaplegs horfs í alþjóðlegum samanburði, en síðan svo, að vaxandi vanda veldur. Megindrættir atvinnuþróunar síðasta áratugar hafa verið teknir saman í töflu I.4. Mannfjöldi á starfsaldri, 15-64 ára, hefur aukist fremur jafnt um 1,3% á ári eða um 20 þúsund yfir áratug. Mannaflí fús og fær til vinnu hefur hins vegar aukist mjög í hátt við atvinnutækifærin, að meðaltali um 1,2% á ári síðustu tíu árin eða alls um 14,5 þúsund manns. Aukningin varð 2,9% á ári fram til 1987, en aftur á móti fækkun síðan um 0,5% á ári að jafnaði, þó aukning um tæpt 1% hvort síðustu 2 ára. Hlutfall atvinnuþátttöku, þ.e. mannafla af mannfjölda á starfsaldri, hefur verið um 77% við upphaf og lok þessa tímabils. Neðan við það mark virðist atvinnuleysissskráning sótt stíft, en ofan þess hafa góðari laðað fram aukið vinnuframboð og þá sérstaklega árið 1987, sem ekki gildi til viðmiðunar tekjuskatts og var algert metár eftirspurnar.

Tafla I.4. Mannaflí og atvinnuþróun.

	1982	1987	1990	1991	1992
Mannfjöldi á starfsaldri, þús.	147,9	157,5	164,1	166,3	168,0
Mannaflí til vinnu, þús.	114,7	132,4	127,0	128,0	129,2
Þátttökuhlutfall, %	77,5	84,1	77,4	77,0	76,9
Atvinna, ársverk, þús.	113,9	131,8	124,7	126,1	125,3
Atvinnuleysi, ársverk	769	588	2.255	1.901	3.868
“ % af mannafla	0,7	0,4	1,8	1,5	3,0
Vikulegur vinnutími landverkafólks í ASÍ	47,8	48,2	46,4	46,4	46,1 ¹⁾
<i>Breyting á ári í %:</i>	<i>1982/87</i>		<i>1987/92</i>		
Mannfjöldi á starfsaldri	1,3	1,3	0,8	1,3	1,0
Mannaflí til vinnu	2,9	-0,5	-0,9	0,8	0,9
Atvinna	3,0	-1,0	-1,0	1,1	-0,6

1) Fyrri árshefningur.

Heimild: Þjóðhagsstofnun og Kjararannsóknarnefnd.

Atvinnumagnið, fjöldi manna eða ígildi mannfjölda í fullri atvinnu, hefur af þessum ástæðum þróast mjög svipað og mannaflinn, enda ekki

Tekjuþróun

annað en skráð atvinnuleysi, sem skilur þessar stærðir að. Á fyrri helmingi umrædds áratugar jókst atvinna meira en tvöfalt á við mannfjölda á starfsaldri, um 3% á ári, og hlaut því að dragast saman á síðari helmingnum, um 1% á ári að meðaltali. Atvinnusamdrátturinn fram til 1990 er því fremur til marks um eðlilega aðlögun en kreppu, enda má draga þróunarlínu 1,2% atvinnuvaxtar frá 1982-84 til 1990-91. Einnig má telja atvinnuleysi þessara ára, á bilinu 0,7-1,8% af mannafla, vera innan eða við jafnvægismörk sveigjanlegrar aðlögunar á vinnumarkaði. Vinnuafslnotkun mæld með fjölda unninna stunda dróst þó líklega meira saman en atvinnumagnið mælt í manárum segir til um, þar sem vikulegur vinnutími virðist hafa styst. Þannig var vikulegur vinnutími landverkafólks í ASÍ samkvæmt gögnum Kjararannsóknarnefndar nærri tveim stundum styttri árið 1990 en árið 1987. Upplýsingar um vinnutíma á fyrri hluta árs 1992 benda til, að hann hafi styst enn um þriðjung stundar. Aukning atvinnuleysis í 3% 1992 úr 1,5% árið áður orsakast að 2/3 af fjölgun á framboðshlið, en að 1/3 af beinum samdrætti atvinnu. Hið hraðvaxandi atvinnuleysi árið 1992 í um 5% um áramótin er orðið að alvarlegum efnahags- og þjóðfélagsvanda.

Launahækkarnir urðu litlar á árinu 1992. Laun flestra launþega hækkuðu um 1,7% í maí, en héldust síðan óbreytt til áramóta. Hins vegar hefur orðið samdráttur í vinnuafslnotkun á árinu. Gert er ráð fyrir, að ársverkum hafi fækkað um tæpt þúsund á árinu, sem er um 1% samdráttur. Er þá ótalin nokkur stytting vinnutíma hjá hópum launþega. Talið er, að þjóðartekjur hafi dregist saman um 4% og þjóðartekjur á mann um rúm 5%. Árið 1991 voru veruleg þenslu-merki, og jókst þá kaupmáttur atvinnutekna meira en kaupmáttur tímakaups, er ársverkum fjölgaði og vinnuvika lengdist, en 1992 var því öfugt farið. Áætlað er, að kaupmáttur atvinnutekna hafi dregist saman um 1,3% miðað við verðlag einkaneyslu og 0,7% miðað við framfærsluvísitölu, en kaupmáttur tímakaups aukist um 1-2% á milli árunna 1991 og 1992.

Tafla 1.5. Tekjuþróun.
(Árlegar breytingar í %)

	1980-91 ¹⁾	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ⁵⁾
Kaupmáttur greidds tímakaups ²⁾	-0,2	19,3	1,7	-6,2	6,7	1,3	1,3
Kaupmáttur atvinnutekna á mann ³⁾	1,2	22,5	-2,1	-9,1	-3,4	3,9	-1,3
Kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann ⁴⁾	1,8	22,8	-2,8	-7,8	-4,2	2,5	-0,9
Þjóðartekjur á mann	1,3	11,0	-2,9	-3,1	-1,0	1,7	-5,3

1) Breyting frá upphafi til loka tímabils á árs kvarða.

2) Miðað við framfærsluvísitölu. Síðasti fjórðungur ársins 1992 er áætlaður.

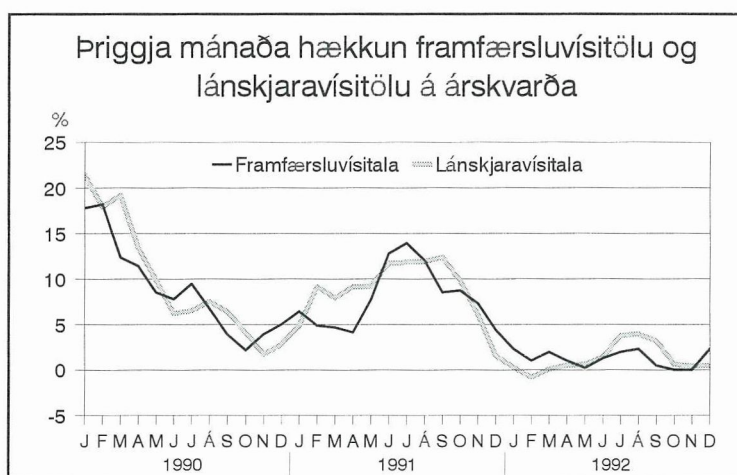
3) Miðað er við breytingar á verðvísitölu einkaneyslu.

4) Þ.e. heildartekjur á mann að frádregnum sköttum. Kaupmáttur miðast við framfærslukostnað.

5) Bráðabirgðatölur.

Verðlagspróun

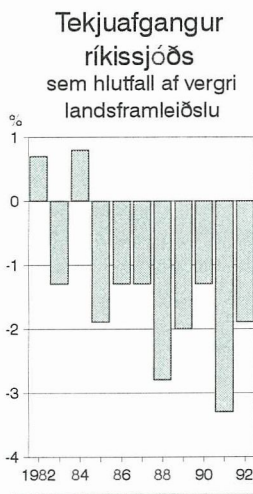
Einn helsti árangur hagstjórnar undanfarinna ára er hjöðnun verðbólgunnar. Þáttaskil urðu í baráttunni við verðbólguna árið 1990 með gerð þjóðarsáttarsamninganna. Frá þeim tíma hefur verðbólga farið lækkandi, ef undanskilið er tímabundið þensluskeið um mitt árið 1991. Hækkun framfærsluvísitölu yfir árið 1992 var einungis 2,4%, sem er minnsta hækkun framfærsluvísitölnnar yfir heilt ár frá árinu 1971. Á tímabilinu júlí til nóvember hélst framfærsluvísitalan óbreytt. Árið 1992 markar ekki einungis þáttaskil í sögulegum samanburði, heldur einnig í samanburði við önnur lönd, því að verðbólga á Íslandi árið 1992 var með því lægsta í hópi OECD-ríkja. Forsendur þessa árangurs eru litlar launahækkningar á árinu og fast gengi þar til í nóvember. Auk þess hefur eftirspurn farið minnkandi, sem m.a. birtist í samdrætti einkaneyslu og innflutnings. Aukin samkeppni kann einnig að eiga hlut að máli.

Hækkun lánskjaravísitölu yfir árið 1992 var minni en hækkun framfærsluvísitölu eða einungis 1,6%. Ástæða þess er lítil hækkun byggingarvísitölu, sem hækkaði einungis um 1,3% yfir árið og vegur þriðjung á móti framfærslu- og launavísitölu við útreikning lánskjaravísitölu. Lánskjaravísitalan hélst nánast óbreytt tímabilið frá júlí til desember, enda héldust laun óbreytt þann tíma, og annar kostnaður breyttist lítið. Í kjölfar gengisfellingarinnar 23. nóvember jókst verðbólga nokkuð á ný, en megináhrifanna gætir þó ekki fyrir en á árinu 1993.

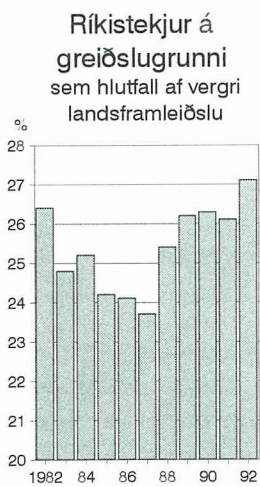
3. Fjármál hins opinbera

Útgjöld ríkissjóðs drógust saman á árinu 1992 og urðu samkvæmt greiðslufirlitum ríkisbókhalds 110,6 ma.kr. samanborið við 112,5 ma.kr. árið áður. Raunvirði ríkisútgjalda á greiðslugrunni miðað við verðlag landsframleiðslu lækkaði um 5,4 ma.kr. frá sögulegu hámarki

1991, og hlutfall ríkisútgjalda af vergri landsframleiðslu lækkaði úr 29,4% 1991 í 29,0% 1992 þrátt fyrir 3,3% samdrátt landsframleiðslu. Tekjur ársins urðu 103,5 ma.kr. samanborið við 100,0 ma.kr. 1991, stóðu sem næst í stað að raunvirði og hækkuðu sem hlutfall af vergri landsframleiðslu úr 26,1% í 27,1%. Greidd gjöld umfram innheimtar tekjur urðu 7,2 ma.kr. árið 1992 eða 1,9% af landsframleiðslu, sem er verulegur bati frá fyrra ári, þegar hallinn var 12,5 ma.kr. eða 3,3% af landsframleiðslu. Hreint innstreymi, 2,1 ma.kr., varð á skammtímaútlánnum og viðskiptareikningum ýmiss konar, en jafnmikið útstreymi á lánveitingum. Hrein lánsfjárförf ríkissjóðs varð því 7,2 ma.kr., ríflega helmingi minni en árið áður, þegar hún var 14,6 ma.kr. Innlend skammtímafjármögnun með ríkisvixlum og ríkisbréfum mætti verulegum hluta lánsfjárfarfar og nam 5,4 ma.kr. á árinu, en 0,1 ma.kr. hreint innstreymi varð á innlendum langtímalánnum utan Seðlabanka. Hrein erlend lánsfjármögnun var 10,3 ma.kr., og 8,6 ma.kr. greiðsluafgangur varð við Seðlabanka og greiðslufjárreikninga. Þar af voru 5,6 ma.kr. til lúkningsar yfirdráttarskuldur frá fyrra ári, en eiginlegur greiðsluafgangur vegna viðskipta ársins varð 3 ma.kr. Af upplýsingum um lántökur sveitarfélaga á árinu má ráða, að hrein lánsfjárförf þeirra hafi numið rúmum 2 ma.kr. á móti 0,8 ma.kr. á árinu 1991. Hrein lánsfjárförf hins opinbera samkvæmt alþjóðlegum skilgreiningum varð því um 9 ma.kr. eða 2,4% af landsframleiðslu árið 1992 á móti um 15,4 ma.kr. eða 4,1% af landsframleiðslu árið áður. Í töflu I.6. er gerð nánari grein fyrir greiðslustreymi ríkissjóðs á liðnu ári.

Þróun tekna og gjalda

Samkvæmt fjárlögum var gert ráð fyrir, að tekjur yrðu 105,5 ma.kr., útgjöld 109,6 ma.kr. og halli því 4,1 ma.kr., sem nam 1,1% af vergri landsframleiðslu. Tekjur skyldu auknar um 5,5% eða um 1,3% að raungildi, enda þótt gert væri ráð fyrir, að landsframleiðsla drægist saman um 4,1% að raungildi. Meðal nýmæla á tekjuhlið fjárlaga voru 600 m.kr. gjaldtaka af sveitarfélögum, sem litið var á sem þátttöku þeirra í löggæslukostnaði, og áætlanir um sölu eigna að verðmæti 1,1 ma.kr. Þá var gert ráð fyrir auknum tekjum af tekjuskatti einstaklinga, m.a. vegna lækkunar endurgreiðsluliða. Var talið, að tekjur af skattinum myndu hækka um tæpan milljarð króna að raungildi. Þá var gert ráð fyrir auknum tekjum af virðisaukaskatti, þar sem tekjur af heilu ári innheimtust á árinu 1992, en einungis af rúmum ellefu mánaða viðskiptum árið 1991. Útgjöld áttu að dragast saman um 6 ma.kr. að raungildi frá árinu 1991, þar af útgjöld til sjúkratrygginga og heilbrigðisþjónustu ýmiss konar um ríflega 2 ma.kr., m.a. vegna aukins kostnaðarhluta sjúklinga, útgjöld til skólamála áttu að minnka um 0,5 ma.kr., og 0,7 ma.kr. lækkun skyldi verða á ýmsum greiðslum til landbúnaðarmála. Útgjöld vegna fasteignakaupa áttu að lækka um 1 ma.kr., en mjög mikil fasteignakaup voru gjaldfærð á árinu 1991. Þá áttu gjöld til útvegsmála að lækka um 0,5 ma.kr. vegna sér-

tekna Hafrannsóknarstofnunar af veiðiheimildum Úreldingarsjóðs, sem dregnar voru frá gjöldum. Þá voru 0,4 ma.kr. útgjöld vegna ríkisábyrgðar á launum í gjaldþroti færð til sérstaks sjóðs, sem voru með sérlögum ætlaðar tekjur, sem ekki skyldu færðar um ríkissjóð.

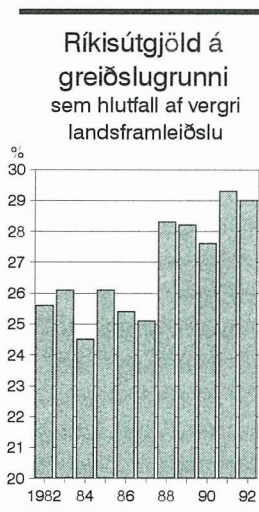
Tafla I.6. Greiðslufirlit ríkissjóðs 1989-1992.

	1989	1990	1991	1992	
				Fjárlög	Útkoma
Tekjur	80.001	92.453	99.953	105.463	103.447
Gjöld	86.056	96.899	112.487	109.575	110.607
Tekjuafgangur	-6.055	-4.446	-12.534	-4.112	-7.160
Viðskiptareikningar, hreint innstreymi	-889	-2.078	-253	400	2.090
Lánveitingar og stofnfé, hr. innstreymi	-655	-645	-1.861	-1.225	-2.105
Innheimtar afborganir, hlutafjársla	2.485	3.127	3.243	4.150	3.886
Veitt lán og stofnfé	3.140	3.772	5.104	5.375	5.991
Hrein lánsfjárbörf	7.599	7.169	14.648	4.937	7.175
Innlendar afborganir utan Seðlabanka	4.547	2.922	5.277	3.550	3.821
Afborganir erlendra lána	1.482	1.225	1.265	4.700	4.328
Verg lánsfjárbörf	13.628	11.316	21.190	13.187	15.324
Lántökur alls:	17.050	14.061	16.158	13.950	23.977
Langar innlendar lántökur	5.220	8.057	7.452	3.500	3.955
Ríkisvixlar/bréf, hreint innstreymi	5.167	2.039	1.367	2.950	5.360
Vergar erlendar lántökur	6.663	3.965	7.339	7.500	14.662
Greiðsluafgangur ¹⁾	3.422	2.745	-5.032	763	8.653
Hreinar innl. lánt. utan Seðlabanka	5.840	7.174	3.542	2.900	5.494
Til langs tíma	673	5.135	2.175	-50	134
Ríkisvixlar og ríkisbréf	5.167	2.039	1.367	2.950	5.360
Hreinar erlendar lántökur ¹⁾	5.181	2.740	6.074	2.800	10.334

Hlutföll af vergri landsframleiðslu (%):

Tekjur	26,2	26,3	26,1	27,7	27,1
Gjöld	28,2	27,6	29,4	28,8	29,0
Tekjur umfram gjöld	-2,0	-1,3	-3,3	-1,1	-1,9
Lánveitingar og viðskiptareikn., innstr.	-0,5	-0,8	-0,6	-0,2	0,0
Hrein lánsfjárbörf	2,5	2,0	3,8	1,3	1,9
Verg lánsfjárbörf	4,5	3,2	5,5	3,5	4,0
Hreinar lántökur:	3,6	2,8	2,5	1,5 ²⁾	2,7
Innlend langtímalán	0,2	1,5	0,6		0,0
Ríkisvixlar	1,7	0,6	0,4		1,4
Erlend lán ¹⁾	1,7	0,8	1,6		3,8
Greiðsluafgangur	1,1	0,8	-1,3		2,3

1) 5.6 ma.kr. erlend lántaka og samsvarandi inngreiðsla í Seðlabankann 1992 vegna skulda í árslok 1991 eru hér taldar með, en er sleppt í greinargerðum fjármálaráðuneytis. 2) Fjárlög 1992 kváðu ekki á um skiptingu lánsfjárfönlunar. Heimildir: Greiðslufirlit Ríkisbókhalds og skýrslur fjármálaráðherra til Alþingis.

Tekjur urðu réttum 2 ma.kr. lægri en gert var ráð fyrir í fjárlögum, 103,4 ma.kr. í stað 105,4 ma.kr. Munar þar mest um, að vegna minnkandi atvinnu og tekna varð innheimtur tekjuskattur einstaklinga 12,8 ma.kr. í stað 14,1 ma.kr. skv. áætlun fjárlaga og að einungis tókst að afla 0,2 ma.kr. með eignasölu, þótt gert væri ráð fyrir 1,1 ma.kr.

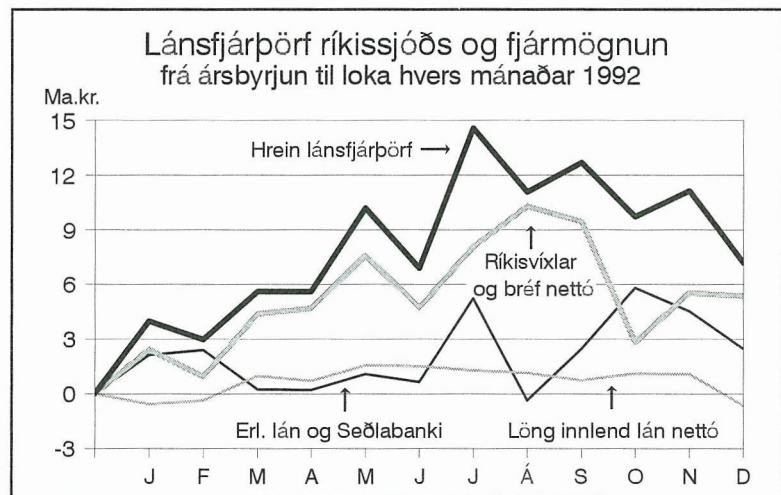
Útgjöld ársins fóru réttan milljarð króna fram úr áætlun fjárlaga, en fylgni við fjárlagaáætlunir var mjög mismunandi eftir málaflokkum. Útflutningsbætur og niðurgreiðslur landbúnaðarvara fóru 0,8 ma.kr. fram úr fjárlögum. Útgjöld vegna sjúkratrygginga, læknskostnaðar og sjúkrahúsa fóru 1,5 ma.kr. fram úr fjárlögum, að hluta vegna þess að dregið var úr niðurskurði í tengslum við kjarasamninga í apríl. Bætur lífeyristrygginga fóru 0,4 ma.kr. fram úr áætlun, m.a. af völdum tilslakana vegna kjarasamninga, og framlag til atvinnuleysistrygginga var hækkað um 0,5 ma.kr. frá fjárlögum. Kvótasala Hafrannsóknarstofnunar gekk dræmt, og því fóru útgjöld stofnunarinnar 0,4 ma.kr. fram úr áætlun. Aftur á móti voru greiddir vextir 1,5 ma.kr. undir áætlun, m.a. vegna lágra nafnvaxta og lítillar innlausnar spariskírteina. Hætt er við, að hluti þessarar lækkunar endurspeglar í auknum ógreiddum vöxtum um áramót. Framlag til Ríkisábyrgðasjóðs var lækkað um 0,3 ma.kr. frá fjárlögum og framlag til Lánasjóðs íslenskra námsmanna um 0,2 ma.kr., en talið var, að staða sjóðsins batnaði verulega með lagabreytingum á árinu.

Lánahreyfingar

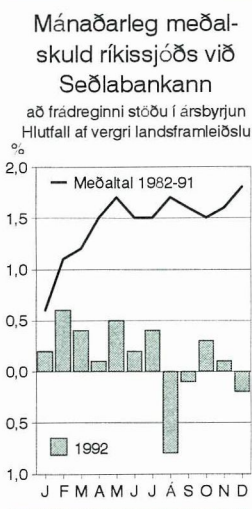
Fjárlög gerðu ráð fyrir, að 0,4 ma.kr. ústreymi yrði á viðskiptareikningum, sem einkum tengjast skattaskuldum, bráðabirgðafyrirgreiðslu ýmiss konar við stofnanir ríkisins og færslum vegna tafa í uppgjöri. Reyndin varð 2,1 ma.kr. innstreymi. Þar af stafar 1 ma.kr. af því, að ríkissjóður þarf ekki lengur að fjármagna haustuppgjör sláturhúsa við sauðfjárbændur, enda koma beinar stuðningsgreiðslur við bændur fyrr til greiðslu en niðurgreiðslur afurða áður. Önnur skammtímalán að fjárhæð 1 ma.kr. voru ýmist gerð upp eða breytt í lengri lán. Nýjar langtímalánveitingar ríkissjóðs voru samkvæmt fjárlögum og lánsfjárlögum áætlaðar 4,6 ma.kr., en lánveitingar urðu alls 5,8 ma.kr., m.a. vegna þess, að fjármálaráðherra nýtti sér í nokkrum tilvikum heimild lánsfjárlaga til að veita lán í stað ríkisábyrgðar, svo sem algengt hefur verið um hríð. Stærstu lántakendur voru Lánasjóður íslenskra námsmanna, sem tók að láni 2,4 ma.kr., Alþjóðaflugþjónustan 0,6 ma., Atvinnutryggingardeild Byggðastofnunar 1,2 ma.kr. og Herjólfur hf. 0,6 ma.kr. Innheimtar afborganir voru áætlaðar 4,2 ma.kr., en urðu vegna skuldbreytinga og gengisþróunar 3,7 ma.kr. Hreint ústreymi á langtímalánveitingum varð því 2,1 ma.kr. og vó upp innstreymið á viðskiptareikningum. Hrein lánsfjárbörf ríkissjóðs varð því 7,2 ma.kr., jöfn tekjuhallanum.

Svo sem fram kemur á mynd á næstu síðu tókst að mæta fjárbörf ríkissjóðs innan ársins að mestu leyti með innlendum skammtímalántökum í formi ríkisvixla og ríkisbréfa. Hrein sala skammtímaverðbréfa frá ársbyrjun komst hæst í 10 ma.kr. í lok júní, en varð 5,4 ma.kr. á árinu öllu. Réðst það einkum af rúmri lausafjárstöðu innlánsstofnana.

Sala spariskírteina nam 2,8 ma.kr. umfram innlausn höfuðstóls. Afborganir annarra innlendra lána námu 2,7 ma.kr., þannig að fjármagna þurfti 1,7 ma.kr. með erlendri lántöku umfram afborganir. Hreinar erlendar lántökur voru þó mun meiri eða alls 10,3 ma.kr. Þar af gengu 5,6 ma.kr. til uppgjors á skuld í Seðlabankanum í árslok 1991, svo sem skylt er samkvæmt lögum um bankann. Auk þess greiddi ríkissjóður 0,8 ma.kr. af langtímalánum í Seðlabankanum og átti 2,2 ma.kr. innstæðu í bankanum í árslok 1992.

Fyrirgreiðsla Seðlabankans

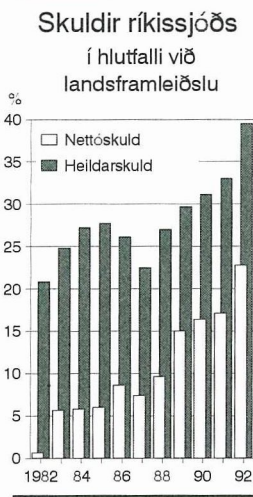

Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð hefur á undanförunum árum gjarnan verið metin með meðalskuld á hlaupareikningum og umsömdum lánum að frádreginni skuld um áramót. Á þennan mælikvarða var fyrirgreiðslan í lágmarki á árinu 1992, einungis 0,14% af vergri landsframleiðslu samanborið við sögulegt hámark 2,48% af VLF árið 1991. Skýringa er sem fyrr segir að leita í mikilli og jafnri sölu ríkisvixla sem og hinu, að erlend lán voru tekin tiltölulega snemma á árinu, umfram það sem þurfti til að gera upp áramótaskuld ríkissjóðs. Viðskipti ríkissjóðs og Seðlabanka á árinu voru því í allgöðu samræmi við nýjan samning um lánaþyrngreiðslu, sem undirritaður var í júní. Með samningnum er stefnt að því að beina skammtímafjármögnun ríkissjóðs sem mest út á almennan fjármagnsmarkað. Samningi þessum er nánar lýst í kafla II.

Tafla I.7. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð.

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
M.kr.	976	625	2.607	1.699	1.907	5.907	4.395	2.451	9.493	537
% af VLF	1,48	0,71	2,19	1,08	0,92	2,33	1,44	0,70	2,48	0,14

Skuldir ríkissjóðs

Skuldir ríkissjóðs námu í árslok 153,8 ma.kr. og jukust á árinu um 29 ma.kr., þótt hreinar lántökur næmu einungis 7,2 ma.kr., lánskjaravísitala hækkaði lítið og meðalverð erlends gjaldeyris hækkaði einungis um 4,5% á árinu. Hins vegar hækkaði verð á dollar og yeni um u.þ.b. 15% og verð á þýsku marki um 8,4%, en erlendar skuldir ríkissjóðs eru einkum í þessum gjaldmiðlum. Í þessum skuldum eru ekki taldar með skuldbindingar vegna lífeyrisréttinda, sem voru um 57 ma.kr. í árslok 1992. Hreinar skuldir ríkissjóðs, þ.e. skuldir að frádregnum veittum lánnum og öðrum útistandandi kröfum, sem einkum eru skattakröfur, ýmist gjaldfallnar eða ekki, námu í árslok 88,7 ma.kr., en um 146 ma.kr., ef lífeyrisskuldir eru taldar með.

Eins og fram kemur í línuriti á spássíu, hafa skuldir ríkissjóðs aukist hröðum skrefum síðasta áratuginn. Í árslok 1982 má segja, að ríkissjóður hafi átt fyrir skuldum, en frá þeim tíma hefur samanlagður halli, uppfærður með lánskjaravísitölu til ársloka 1992, numið alls 62 ma.kr. Skuldir ríkissjóðs hafa hins vegar aukist talsvert meira eða um 86,5 ma.kr. eftir sömu forskrift. Valda þar mestu um sérstakar ráðstafanir og skuldayfirtökur, sem hafa ekki komið fram í greiðslufirlitum og eru gjarnan heimilaðar í lánsfjárlögum fremur en fjárlögum. Árið 1983 voru tekin yfir lán vegna byggðalína og Landsvirkjun styrkt til að taka við rekstri þeirra. Árið 1986 voru tekin yfir lán vegna Kröfluvirkjunar. Stór uppgjör 1986 og 1989 og minna 1991 voru vegna niðurfellingar verðjöfnunargjalds af raforku 1986. Síðustu árin hefur ríkissjóður tekið yfir stór lán Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins, Hagræðingardeildar Fiskveiðasjóðs, Framkvæmdasjóðs og Byggðastofnunar. Erfitt er og stundum ókleift að tímasetja tilefni þessara greiðslna, og jafnvel hefur verið ágreiningur um formlega tímasetningu. Ríkisendurskoðun telur til dæmis, að yfirtöku ríkissjóðs á 1,6 ma.kr. af skuldum Framkvæmdasjóðs, sem færð er 1991 í ríkisreikningi, hefði átt að færa til gjalda á árinu 1992, þar sem heimild fyrir henni var veitt í lánsfjárlögum í mars 1992.

Fjármál hins opinbera

Mjög er misjafnt milli landa, hvernig umsvif hins opinbera skiptast á ríki, sveitarfélög og önnur stjórnsýslustig. Umsvif sveitarfélaga á Íslandi eru tæpur þriðjungur á við umsvif ríkissjóðs. Samkvæmt bráðabirgðatölum Þjóðhagsstofnunar voru heildartekjur sveitarfélaga á rekstrargrunni samtals um 30,8 ma.kr. á árinu 1992, útgjöld um 32,0 ma.kr. og halli 1,1 ma.kr., en hann nam 0,6 ma.kr. á árinu 1991. Samkvæmt gögnum Seðlabankans um lántökur og skuldir sveitarfélaga námu hreinar lántökur þeirra og lánsfjárbörf á árinu 1992 rúmum 2 ma.kr. samanborið við 0,8 ma.kr. á árinu 1991. Tafla I.8. sýnir samanlagðar tekjur og gjöld ríkis og sveitarfélaga á rekstrargrunni, og er leiðrétt fyrir innbyrðis greiðslum. Tafla I.8. er ekki fyllilega sambæri-

leg við greiðslufirlitin í töflu I.6., þar sem hvorki koma fram sérstakar skuldayfirtökur utan greiðslufirlita né breytingar ógjaldfallinna tekna og gjalda. Þá hefur Þjóðhagsstofnun bætt við rekstrargjöld ríkisins áætlun fyrir uppsöfnun lífeyrisskuldbindinga 1988 og 1989, en þessar skuldbindingar voru færðar í einu lagi inn í ríkisreikning 1989 og síðan árlega. Ennfremur er yfirtaka ríkisins á skuldum Framkvæmdasjóðs hér talin til ársins 1992 fremur en 1991.

Tafla I.8. Fjármál hins opinbera.

(Rekstrargrunnur í ma.kr.)

	1988	1989	1990	1991	Áætlun 1992
Tekjur alls	89,8	108,3	121,0	135,6	138,0
Skatttekjur	83,0	99,1	111,7	124,9	126,6
Aðrar	6,8	9,2	9,4	10,7	11,4
Útgjöld alls	95,0	122,3	133,3	148,8	148,4
Rekstrargjöld og tilfærslur	77,9	96,8	109,6	121,0	123,7
Fjárfesting	17,1	25,5	23,7	27,8	24,7
Vergur sparnaður	11,4	10,9	10,9	13,9	13,6
Tekjujöfnuður	-5,2	-14,0	-12,2	-13,2	-10,4
Hlutfall af VLF, %:					
Tekjur	35,4	35,4	34,5	35,4	36,1
Skatttekjur	32,8	32,4	31,8	32,6	33,1
Útgjöld	37,5	40,0	38,0	38,9	38,9
Tekjujöfnuður	-2,1	-4,6	-3,5	-3,4	-2,7

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

Opinber lánsfjárför

Oft er vitnað til opinberrar lánsfjárfarar í víðari merkingu en svarar til töflu I.8. Þá er lántökum fjárfestingarlánasjóða í eigu hins opinbera bætt við lántökur ríkis og sveitarfélaga, sem og lántökum opinberra fyrirtækja á borð við Landsvirkjun. Deila má um réttmæti þess að eigna hinu opinbera þessar lántökur. Meginhlutverk sjóðanna er að þjóna heimilageiranum og atvinnufyrirtækjum í einkaeign og ætlast er til þess að ákvarðanir atvinnufyrirtækja í opinberri eigu um fjárfestingar og lántökur lúti sömu lögmálum og lántökur einkafyrirtækja. Vissulega er þó mikill hluti af lántökum þessara aðila með beinni eða óbeinni ábyrgð ríkisins, en svo hefur einnig orðið reyndin um lántökur ríkisbankanna, sem ekki eru taldar með í hinni víðari útgáfu af opinberri lánsfjárför. Tafla I.9. sýnir opinbera lánsfjárför í þessari víðari merkingu, þó þannig, að einungis eru taldar erlendar lántökur sveitarfélaga og ríkisfyrirtækja, en um þær er fjallað í lánsfjáratlun ríkisins.

Fram kemur, að eftir gríðarlegar lántökur á árinu 1991 dróst opinber lánsfjárför/lántaka í víðum skilningi verulega saman á árinu 1992, úr 10,5 í 6,2% af vergri landsframleiðslu. Bæði ríkið og húsnæðiskerfið

hafa dregið verulega úr lántökum. Minnkandi fjársparnaður hefur hins vegar komið í veg fyrir, að þessi þróun skilaði þeirri vaxtalækkun, sem ella hefði mátt vænta.

Tafla 1.9. *Opinber lánsfjárför 1991–92.*

(Vitt skilgreind)

	1991			1992		
	<i>Innlent</i>	<i>Erlent</i>	<i>Alls</i>	<i>Innlent</i>	<i>Erlent</i>	<i>Alls</i>
<i>Milljarðar króna</i>						
Vergar lántökur	34,8	21,6	56,4	30,8	19,5	50,3
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	8,8	17,3	26,1	9,3	11,5	20,8
Sveitarfélög	-	0,7	0,7	-	2,0	2,0
Húsnæðiskerfið	24,8	-	24,8	20,0	-	20,0
Aðrar opinb. lánastofnanir	1,2	3,6	4,8	1,5	6,0	7,5
Afborganir	11,8	4,4	16,2	12,4	14,1	26,5
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	6,3	2,3	8,6	4,6	10,4	15,0
Sveitarfélög	-	0,5	0,5	-	0,7	0,7
Húsnæðiskerfið	2,6	-	2,6	4,1	-	4,1
Aðrar opinb. lánastofnanir	2,9	1,6	4,5	3,7	3,0	6,7
Hreinar lántökur	23,0	17,2	40,2	18,4	5,4	23,8
Ríkissjóður og ríkisfyrirtæki	2,5	15,0	17,5	4,7	1,1	5,8
Sveitarfélög	-	0,2	0,2	-	1,3	1,3
Húsnæðiskerfið	22,2	-	22,2	15,9	-	15,9
Aðrar opinb. lánastofnanir	-1,7	2,0	0,3	-2,2	3,0	0,8
Hreinar lántökur (% af VLF):	6,0	4,5	10,5	4,8	1,4	6,2
þ.a. ríkissjóður og ríkisfyrirt.	0,7	3,9	4,6	1,2	0,3	1,5
þ.a. húsnæðiskerfið	5,8	-	5,8	4,2	-	4,2

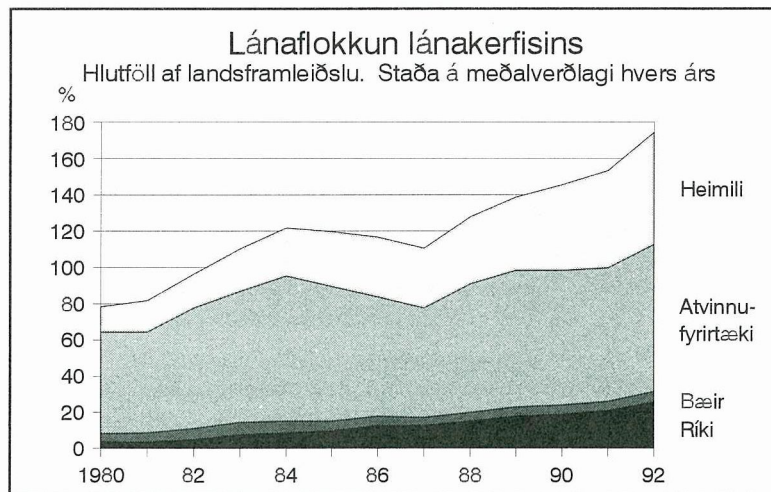
II. PENINGAMÁL OG INNLENDUR LÁNAMARKAÐUR

Þróun peningamála og lánamarkaðar einkenndist á síðasta ári áfram af mikilli eftirspurn heimila og ríkissjóðs eftir lánsfé þrátt fyrir vonir um lækkun raunvaxta og minnkandi spennu á lánamarkaði. Verulega dró þó úr hreinni lánsfjárbörf opinberra aðila, en hún virðist hafa verið um 24 ma.kr. á síðasta ári eða 16 ma.kr. lægri en á árinu 1991, en með opinberum aðilum er hér átt við ríkissjóð, sjóði í eigu ríkisins og erlendar lántökur sveitarfélaga og ríkisfyrirtækja. Jafnframt dró verulega úr nýmyndun sparnaðar og benda áætlanir til þess, að nýr peningalegur sparnaður hafi orðið þriðjungji minni eða 12 ma.kr. lægri á síðasta ári en árið 1991. Frjáls sparnaður virðist hafa dregist sérstaklega saman, enda er hann næmari fyrir sveiflum í framleiðslu og tekjum þjóðarbúsins. Samdráttur eftirspurnar hélst þannig nokkuð í hendur við minnkandi framboð lánsfjár. Raunvextir á verðbréfa- og peningamarkaði héldust því áfram háir, sérstaklega vextir á skammtímabréfum. Meðalraun-ávöxtun í viðskiptum með verðtryggð ríkisskuldabréf á Verðbréfaþingi lækkaði um 0,8 prósentustig á milli ára og var 7,4% á árinu, en raun-ávöxtun ríkisvixla var hins vegar talsvert hærrí eða um 9,2% og hækkaði á milli ára um 0,3 prósentustig. Þetta misgengi endurspeglar það aðhald, sem var í peningamálum, og jafnframt þá áherslu, sem ríkissjóður m.a. lagði á fjáröflun í formi skammtímabréfa.

Mikilsverðar breytingar voru gerðar á aðgangi ríkissjóðs að Seðlabankanum á árinu. Sett var ákveðið hámark á yfirdráttarfyrirgreiðslu ríkissjóðs í bankanum og mótuð sú stefna, að yfirdráttur yrði óheimill frá næstu áramótum. Markmið þessara breytinga er að auka möguleika Seðlabankans til að stýra vöxtum á grundvelli sjálfstæðs mats hans á jafnvægi á peninga- og gjaldeyrismarkaði. Þessi breytta skipan kallar á markvissari vinnubrögð við fjáröflun ríkissjóðs og stjórn peningaframboðs Seðlabankans. Í framhaldi af þessu samkomulagi var hafin sala bæði langra og stuttra ríkisverðbréfa með uppboðsfyrirkomulagi, og tókst sú breyting vel. Stefnt er að því, að fjáröflun ríkissjóðs á innlendum markaði færist algerlega yfir á þetta form. Mikilvægasti þáttur þessara breytinga er vafalítið sala ríkisvixla og 6 mánaða ríkisbréfa með uppboðsfyrirkomulagi. Þetta fyrirkomulag mun að líkindum skjóta stöðum undir myndun peningamarkaðar og markaðsvaxta á skammtíma-verðbréfum, en til þessa hefur skort markaðsviðmiðun um vexti á þeim.

1. Lánakerfið

Áætlað er, að útlán og verðbréfaeign lánakerfisins hafi numið 668 ma.kr. í árslok 1992 og hafi því aukist um 64 ma.kr. á árinu 1992 eða um 10,7%. Nokkuð hefur hægt á vexti útlána lánakerfisins á árinu, en þau jukust um 15% á árinu 1991. Að raungildi miðað við lánskjaravísitölu er vöxtur útlána þó ívið meiri á árinu 1992 eða tæp 9% samanborið við tæp 7% árið 1991, þar sem verðhækkun miðað við lánskjaravísitölu á árinu 1992 var aðeins 1,6% samanborið við 7,6% á árinu á undan. Ekkert hefur því dregið úr útlánaeftirspurn þrátt fyrir erfitt efnahagsárferði. Enn sem fyrr eru það heimilin og ríkið, sem leiða eftirspurnina eftir útlánnum. Lán til ríkis jukust um rúm 19% og námu um 97 ma.kr. í árslok. Rétt er að vekja athygli á, að tölur um lán til ríkis hafa verið endurskoðaðar aftur til 1980, og við það hafa lán til ríkis lækkað nokkuð. Skýring þessa er endurflokkun á lánnum Endurlánareiknings ríkissjóðs með hliðsjón af nýjum upplýsingum, þar eð lán, sem áður voru flokkuð á ríkissjóð, færast yfir á fyrirtæki og sveitarfélög.

Lán til heimila jukust um röska 26 ma.kr. að meðtölu endurmati eða 12% og voru um 237 ma.kr. í árslok. Útlánaaukning til heimila var rúm 23% á árinu á undan, og hefur því nokkuð dregið úr vexti útlána til heimila á síðasta ári, enda var árið 1991 að mörgu leyti sérstakt vegna samkeyrslu húsbrefakerfisins og húsnæðislánakerfisins frá 1986, sem olli mikilli útlánaaukningu hjá húsnæðislánakerfinu. Talið er, að lán til fyrirtækja hafi aukist um 19 ma.kr. á síðasta ári eða 6,6% eða nokkru minna en á árinu 1991, þegar lán til fyrirtækja jukust um 8,6%. Í þessum tölum er endurmat útistandandi lána meðtalið. Skiptir það miklu máli, að því er varðar erlend lán, þar sem gengi krónunnar var fellt um 6% í nóvember.

Tafla II.1. Innlendur lánamarkaður.

	Staða í árslok, ma.kr.					Hreyfingar	
	1988	1989	1990	1991	1992	%	ma.kr.
<i>Eignir:</i>							
Útlán og verðbréfaeign	349	466	525	604	668	10,7	64
Bankakerfið	33	165	181	204	210	3,1	6
Fjárfestingarlánasj. atvinnuv.	42	57	57	60	68	12,5	8
Íbúðalánasjóðir	45	65	86	114	132	15,7	18
Lífeyrissjóðir	68	96	118	144	165	14,2	20
Tryggingarfélag	8	11	12	16	17	8,4	1
Eignarleigur	6	8	7	8	8	0,0	0
Verðbréfasjóðir	6	9	13	11	9	-17,4	-2
Útlönd	138	192	198	214	253	18,3	39
Lánasjóðir ríkisins	34	46	53	55	62	12,4	7
Innbyrðis viðskipti	-132	-182	-200	-222	-255	14,9	-33
<i>Eignir = skuldir</i>	349	466	525	604	668	10,7	64
<i>Skuldir:</i>							
Peningalegur sparnaður	224	298	354	419	450	7,5	32
Frjáls	109	141	168	201	209	3,8	8
Innlán og seðlar	84	106	120	136	140	2,6	4
Ríkisverðbréf	10	14	18	25	28	13,4	3
Tryggingarsjóðir	6	9	11	14	15	8,8	1
Annar frjáls	9	13	19	27	26	-1,5	0
Kerfisbundinn sparnaður	115	156	186	218	241	11,0	24
Lífeyrissjóðir	72	102	126	153	175	14,0	22
Skyldusparnaður	3	4	4	4	4	-9,5	0
Eigið fé lánast. og a. nettó	40	51	57	60	63	4,7	3
Erlent lánsfjármagn	125	169	171	185	218	17,4	32
Löng lán	113	166	177	191	228	19,5	37
Stutt lán	25	25	21	23	24	8,0	2
Stuttar kröfur	-14	-23	-27	-28	-35	23,6	-7

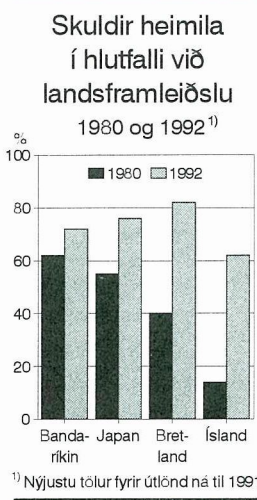
Langstærsti hluti aukningar lána og verðbréfaeignar lánakerfisins á sér uppruna í útlánum fjárfestingarlánasjóða, útlánum og verðbréfakaupum lífeyrissjóða og erlendum lánnum. Þannig jukust lán fjárfestingarlánasjóða um 24 ma.kr. á síðasta ári eða tæp 14%. Útlánaaukning lífeyrissjóða er svipuð hlutfallslega, en í krónum talið 20 ma.kr. Lítil aukning varð á útlánnum bankakerfisins eða um rúm 3% samanborið við tæp 13% á árinu 1991. Talsverð umskipti urðu einnig á síðasta ári, að því er notkun erlends lánsfjár varðar, en það jókst minna en peningalegur sparnaður á árunum 1990-1991. Aukning erlendra lána brúttó að meðtöldu endurmati nam 39 ma.kr., og jukust þau um rösk 18% á árinu.

Peningalegur sparnaður nam 450 ma.kr. í árslok 1992 og jókst um 7,5% á árinu. Aukning peningalegs sparnaðar að meðtöldu endurmati var 32 ma.kr. samanborið við 65 ma.kr. aukningu á árinu 1991. Verulega dró úr aukningu sparnaðar á síðasta ári, og skýrist það fyrst og fremst af afturkipti í frjálsu sparnaði. Frjáls sparnaður nam 209 ma.kr. og jókst

Í töflu II.3. hefur verið áætluð aukning peningalegs sparnaðar undanfarin ár að frátöldu endurmati, en að meðtalinni ávöxtun stofnsins. Þar sést glögglega samdráttur frjálsa sparnaðarins á síðasta ári, en hann virðist aðeins hafa numið um 5 ma.kr. samanborið við röska 20 ma.kr. á árinu 1991. Aukning kerfisbundna sparnaðarins er áætluð röskir 20 ma.kr. eða ívið meiri en á árinu á undan. Aukning peningalegs sparnaðar í heild er talin vera um 25 ma.kr. á síðasta ári eða rúmum 12 ma.kr. minni en á árinu 1991.

Skuldsetning heimila og fyrirtækja

Heimili og fyrirtæki hafa aukið skuldir sínar við lánakerfið verulega á undanförunum áratug. Sérstaklega hafa heimilin verið stórtæk í skuldasoðnun. Árið 1980 samsvöruðu skuldir heimilanna við lánakerfið tæpum 14% af landsframleiðslu, en í árslok 1992 er áætlað, að þetta hlutfall hafi verið um 62%. Skuldir heimilanna hafa því rösklega fjórfaldast á þessu tímabili að tiltölu við landsframleiðslu. Aukning skulda fyrirtækja er mun minni, en þó um 45% á þessu tímabili að tiltölu við landsframleiðslu. Þannig voru skuldir fyrirtækja um 56% af landsframleiðslu árið 1980, en áætlað er, að þær hafi samsvarað um 81% af landsframleiðslu um síðustu áramót.

Aukin skuldsetning heimila á sér margar skýringar. Í fyrsta lagi má nefna, að vegna neikvæðra raunvaxta á áttunda áratugnum voru skuldir heimilanna tiltölulega litlar í byrjun níunda áratugarins. Þær höfðu þurrkast út í óðaverðbólgu undangenginna ára. Í öðru lagi bitnaði lánsfjárskömmun þessara ára fyrst og fremst á heimilunum, en bein afleiðing hinna lágu raunvaxta var lánsfjárskortur. Í þriðja lagi hefur verðtrygging fjárskuldbindinga og hærri og jákvæðir raunvextir haft þau áhrif, að skuldir heimilanna hafa hlaðist upp í stað þess að rýrna af völdum verðbólgu. Að ýmsu leyti var aðstaða fyrirtækjanna önnur. Þau höfðu forgang að innlendu lánsfé og aðgang að erlendum lánum, og því var skuldastaða þeirra hlutfallslega hærri 1980. Breyttar aðstæður á fjármagnsmarkaði í kjölfar verðtryggingar og vaxtafrelsis hafa örvað framboð lánsfjár á innlendum lánamarkaði. Heimilin hafa ekki hvað síst notið góðs af þessari þróun og að ýmsu leyti verið fýsilegur valkostur fyrir lánastofnanir, þar eð þau hafa getað boðið góð veð vegna lágrar skuldsetningar sinnar.

Þessi þróun er ekkert séríslenskt fyrirbæri. Sambærileg þróun hefur átt sér stað í mörgum löndum í umhverfi okkar, ekki síst á Norðurlöndum og í Bretlandi. Þar eins og hér á landi hefur aukið frelsi á fjármagnsmörkuðum auðveldað aðgang heimila að lánsfé. Fróðlegt er að bera saman skuldir heimila og fyrirtækja hér á landi við samsvarandi tölu erlendis frá. Í árslok 1991 samsvöruðu skuldir heimila og fyrirtækja hér á landi um 127% af landsframleiðslu. Sambærileg hlutfall er til dæmis

nokkru hærra í Bretlandi og Bandaríkjunum eða 150% og 166%, en þau lönd eru jafnframt í hærri kantinum, að því er skuldsetningu heimila og fyrirtækja varðar. Ef lán til heimila eru skoðuð sérstaklega, er hlutfall lána til heimila að tiltölu við landsframleiðslu hér á landi að nálgast það, sem hæst gerist í OECD-löndum. Hlutfall þetta var 62% í árslok 1992 hér á landi, eins og áður sagði, 72% í Bandaríkjunum og 82% í Bretlandi.

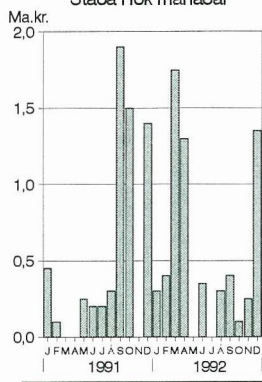
Heimilin hafa notað lánsféð til neyslu og fjárfestingar, ekki síst íbúðar-kaupa. Í mörgum nágrannalöndum leiddi þetta til mikillar hækkunar fasteignaverðs á síðari hluta níunda áratugarins. Þessi ofþensla, bæði fasteignaverðs og skulda heimila og fyrirtækja, er talin hafa magnað og framlengt þá efnahagslægd, sem nú gengur yfir. Í samdrættinum hefur fasteignaverð snarfallið og hefur það leitt til skakkafalla hjá lána-stofnunum, sem tóku veð í eignum, er fasteignaverð var sem hæst. Þessar aðstæður draga úr möguleikum lánastofnana til útlána. Jafnframt virðist sem mikil skuldsetning heimila og fyrirtækja dragi nú úr hag-vexti, þar sem þau leggja nú áherslu á að greiða niður skuldir sínar í stað þess að stofna til nýrra.

Uppsveifla fasteignaverðs hér á landi á síðasta áratug var ekki eins mikil og í nágrannalöndum og kann það að draga úr þeirri áhættu, sem lána-stofnanir búa við. Skýring þess kann að vera sú, að aukning á framboði lánsfjár fór saman við meiri þyngingu lánskjara en annars staðar, og því hækkaði verð eigna minna en ella. Fasteignaverð var í raun afar hátt fram til 1980 og náði hámarki á seinni hluta ársins 1982. Þrátt fyrir sveiflur á síðasta áratug hefur fasteignaverð aldrei farið upp fyrir þennan topp. Þetta gildir að minnsta kosti um íbúðarhúsnæði, en vera kann, að áhætta að því er varðar atvinnuhúsnæði sé svipuð hér á landi og í nágrannalöndum.

2. Aðgerðir í peningamálum

Betra jafnvægi ríkti í utanríkisviðskiptum og ríkisfjármálum á síðasta ári en árið á undan. Eigi að síður einkenndist þróun peningamála af tiltölulega háum vöxtum og aðhaldi í stjórn peningamála. Nokkuð var þó slakað á aðhaldi í peningamálum á síðasta fjórðungi ársins, þegar ljóst þótti, að skilyrði væru til lækkunar vaxta. Stefnan í peningamálum á fyrri hluta árs tók mið af þeim árangri, sem náðst hefur á undanförunum þremur árum í verðlags- og gengismálum, og miðaðist við að treysta grundvöll þess stöðugleika, sem náðst hefur. Í því skyni reyndi Seðlabankinn að draga úr peningaframboði sínu og halda vexti útlána innlánsstofnana í skefjum. Helstu stjórnþæki bankans, svo sem bindiskyldu- og lausafjárhlutföll, voru óbreytt fram í nóvember, er

**Kaup Seðlabanka
á ríkisvixlum með
endurkaupaskilmálum
Staða í lok mánaðar**

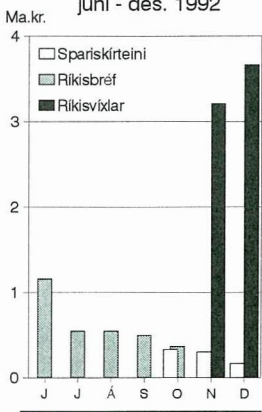

bindiskylduhlutfall var lækkað í tveimur mánaðarlegum áföngum úr 7% í 5%. Var það gert til þess að koma í veg fyrir, að tímabundnir lausafjárerfiðleikar banka og sparisjóða þrýstu upp skammtíma-vöxtum.

Engar breytingar voru gerðar á lánaþyrngreiðslu innlánsstofnana í Seðlabanka á árinu, en kaup á ríkisvixlum með endurkaupaskilyrði hefur um nokkurt skeið verið megináðferð bankans við þyrngreiðslu við innlánsstofnanir. Á mynd hér til hliðar er sýnd mánaðarleg eign Seðlabankans af slíkum ríkisvixlum undanfarin tvö ár.

Mikil umskipti áttu sér hins vegar stað í viðskiptum Seðlabanka og ríkissjóðs, en samningur bankans og fjármálaráðuneytisins um lánaþyrngreiðslu var tekinn til gagnarrar endurskoðunar á miðju ári. Annars vegar var sett þak á yfirdráttarskuld ríkissjóðs við bankann og hins vegar var mótuð sú stefna, að ríkissjóður fullnægði lánsfjárþörf sinni að mestu með lántökum á almennum markaði með útboðum ríkisverðbréfa. Í framhaldi af þessu hóf ríkissjóður útboð á nýjum skuldaþréfum í júnímánuði með 6 mánaða lánstíma, svokölluðum ríkisþréfum, sem seld voru með uppboðsfyrirkomulagi, en uppboð á spariskírteinum ríkissjóðs fylgdi í kjölfarið í októbermánuði. Loks var hafin sala á ríkisvixlum með uppboði í nóvembermánuði, og var þar um að ræða staðlaða, markaðshæfa vixla með 3 mánaða lánstíma. Þessir vixlar hafa verið skráðir á Verðbréfaþingi, og hefur Seðlabankinn verið viðskiptavaki fyrir þá og einnig ríkisþréf. Talsverð viðskipti hafa átt sér stað á Verðbréfaþinginu með þessi þréf milli bankanna eins og nánar er rakið í umfjöllun um Verðbréfaþing hér á eftir.

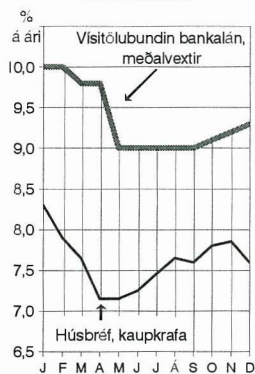
**Sala ríkisverðbréfa
á uppboðum
júní - des. 1992**

Af þeirri stuttu reynslu, sem fengist hefur af uppboðum ríkisverðbréfa, virðist mega draga tvær mikilvægar ályktanir. Í fyrsta lagi hefur vel tekist til og allt bendir til, að hér sé um að ræða færa leið til fjármögnunar ríkissjóðs. Í öðru lagi fæst nú í fyrsta sinn um langt skeið ótvíræð vísibending frá markaðnum um, hverjir jafnvægisvextir á skammtíma-markaði eru. Uppboð ríkisverðbréfa og skráning og viðskipti með þau á Verðbréfaþingi Íslands eru fyrstu vísar að lifandi skammtíamarkaði hér á landi, þ.e. svonefndum peningamarkaði. Til þessa hafa vextir í bönkum og sparisjóðum verið ákvarðaðir að mestu með hliðsjón af vöxtum og ávöxtun langra verðtryggðra skuldbindinga svo sem spariskírteina og húsbreifa, þar sem skammtíamarkaður hefur ekki verið fyrir hendi. Skilyrði ættu nú að skapast til að breyta þessu og eðlilegt væri, að vextir óverðtryggðra bankalána tækju á næstunni í vaxandi mæli mið af þeim vöxtum, sem myndast við útboð ríkisvixla og ríkisþréfa og ávöxtun þessara verðbréfa á eftirmarkaðnum.

Verðbréfamarkaður

Vextir bankalána og ávöxtun húsbrefa 1992 umfram lánskjárvísitölu í lok mánaðar

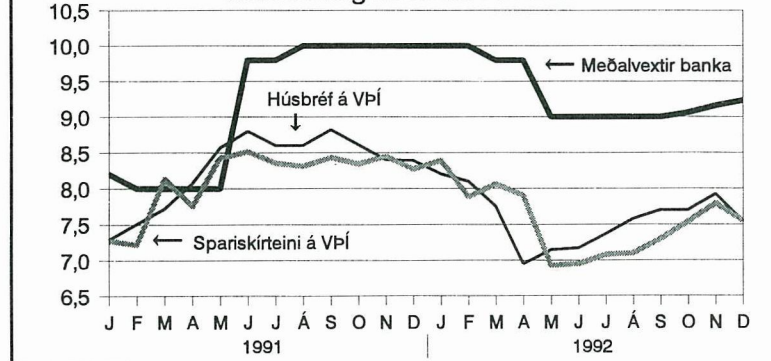
Ávöxtun á verðbréfamarkaði 1992. Mánaðarleg meðaltöl í % á ári.

	Frum- Eftirmarkaður	markaður	
	Spari- skírteini	Hús- bréf	Spari- skírteini
Janúar	8,4	8,2	7,8
Febrúar	7,9	8,1	7,6
Mars	8,1	7,8	7,6
Apríl	7,9	7,0	7,4
Mái	6,9	7,2	7,5
Júní	7,0	7,2	6,5
Júlí	7,1	7,4	6,5
Ágúst	7,1	7,6	6,5
Sept.	7,3	7,7	6,5
Okt.	7,5	7,7	7,3
Nóv.	7,8	7,9	7,5
Des.	7,6	7,5	7,2
Meðalt.			
1992	7,4	7,5	7,2

3. Vaxtaþróunin 1992

Raunvextir héldust áfram háir á fjármagnsmarkaðnum á árinu 1992, og gætti þar áfram áhrifa mikillar eftirspurnar ríkissjóðs og heimila eftir lánsfé. Ávöxtun spariskírteina og húsbrefa í viðskiptum á Verðbréfaþingi var á bilinu 8,2%-8,4% í upphafi ársins 1992, en lækkaði í áföngum fram til marsmánaðar í 7,8%-8,1%. Á sama tíma voru meðalvextir verðtryggðra bankalána 9,8-10%. Á árinu reyndi ríkissjóður að hafa áhrif á vaxtamyndunina, fyrst er hann lækkaði vexti spariskírteina á fyrri hluta árs í tengslum við kjarasamninga og síðan með uppboðum ríkisverðbréfa á seinni hluta árs. Í yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar 26. apríl 1992 í tengslum við kjarasamningana sagði meðal annars, að markmið hennar væri að stuðla að lækkun raunvaxta, stöðugleika í gengis- og verðlagsmálum og jafnvægi í opinberum fjármálum. Vaxtalækkunin átti annars vegar að nást með því að auka samkeppni og hagkvæmni á lánsfjármarkaðnum og hins vegar með því að draga úr lánsfjárbörf opinberra aðila. Ennfremur var að því stefnt, að ríkisstjórn og Seðlabanki beittu sér fyrir því, að vextir á eftirmarkaði yrðu í samræmi við vexti á spariskírteinum í frumsölu. Eftir lækkun ávöxtunar spariskírteina í frumsölu úr 7,5% í 6,5% í lok apríl lækkaði ávöxtun spariskírteina og húsbrefa á Verðbréfaþingi nokkuð. Ávöxtun þessara verðbréfa í viðskiptum náði lágmarki í maímánuði og var þá í kringum 7%. Vaxandi framboð verðbréfa, ekki síst húsbrefa, gerði það að verkum, að spenna myndaðist á verðbréfamarkaðnum í byrjun sumars, og fóru vextir þá aftur hækkandi. Ávöxtun ríkistryggðra verðbréfa fór jafnt og þétt hækkandi yfir sumarmánuðina og fram á haust og var hæst í nóvember 7,8-7,9%, en lækkaði síðan í desember í 7,5%. Vegin meðalávöxtun í viðskiptum með spariskírteini og húsbref á Verðbréfaþingi lækkaði um 0,8 prósentustig frá 1991 til 1992, úr 8,2% í 7,4%.

Meðalávöxtun á langtíma verðbréfamarkaði og vextir vísitölubundinna bankalána Mánaðarleg meðaltöl í % á ári

Ávöxtun á peningamarkaði í árslok (% á ári).

Víxlar, 60 daga:	1991	1992
Ríkisvíxlar:		
Almenn kjör	13,5	8,7
Síðasta uppboð		11,86
VPÍ, kaup		11,30
VPÍ, sala		11,05
Bankavíxlar	14,1-15,2	9,8-9,9
Ríkisbréf, 180 d.:		
Almenn kjör	17,7	10,1
Síðasta uppboð		10,73
VPÍ, kaup		11,35
VPÍ, sala		11,10

Tafla II.4. Ávöxtun á verðbréfamarkaði í árslok umfram breytingar lánskjaravísitölu (% á ári).

	1989	1990	1991	1992
Spariskírteini ríkissjóðs:				
Ný skírteini, bein sala	5,5-6,0	6,0	7,9	6,5
Ný skírteini, áskrift	...	6,6	8,1	6,5
Ný skírteini, síðasta útboð	7,7
Verðbréfaþing, kaupkrafa	7,00	7,1	8,25	7,8
Verðbréfaþing, sölukrafa	6,70	6,8	7,95	7,5
Húsbréf:				
Verðbréfaþing, kaupkrafa	6,55	7,3	8,4	7,75
Verðbréfaþing, sölukrafa	6,50	7,1	8,3	7,65
Bankabréf	6,75-7,5	6,25-6,75	8,4-8,5	6,5-7,5
Skuldabréf eignarleiga	8,0-10,1	6,8-8,0	9,7-10,5	8,6-9,0
Skuldabréf sveitarfélaga	8,0-11,0	7,2-7,7	9-10,0	7,5-9,0
Skuldabréf fyrirtækja	9,0-10,5	7,5-8,5	9-9,5	8,5-9,0
Fasteignatryggð skuldabréf:				
Einstaklingar og fyrirtæki	10,0-15,0	10,0-12,5	12-14,0	11-13,0

Peningamarkaður

Ávöxtun ríkisvixla 1992. Mánaðarleg meðaltöl í % á ári.

	Ríkisvixlar ¹⁾	Ríkisvixla-kaup Seðlabanka ²⁾
Janúar	14,0	16,0
Febrúar	12,8	15,0
Mars	12,8	14,0
Apríl	12,7	14,0
Máí	10,5	12,5
Júní	10,0	12,0
Júlí	10,1	12,0
Ágúst	10,2	12,0
Sept.	9,5	12,0
Okt.	8,6	11,0
Nóv.	9,3	9,5
Des.	11,6	10,5
Meðalt. 1992	11,0	12,5

1) Ávöxtun í beinni sölu fyrstu 10 mánuðina, en á uppboðum í nóvember og desember.

2) Með endurkaupaskilmálum.

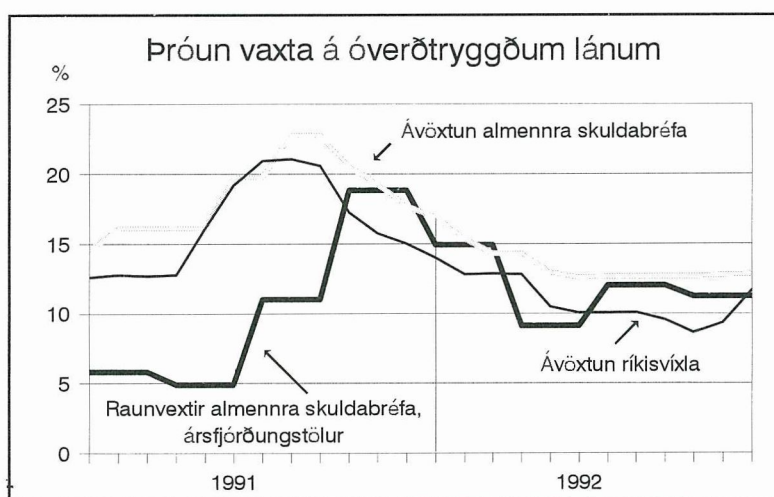
Vextir banka og sparisjóða

Talsverð spenna ríkti á peningamarkaðnum á árinu 1992, og voru raunvextir skammtímabréfa svo sem ríkisvixla og bankavixla nokkru hærri en á árinu 1991. Talsverð lækkun varð þó á nafnvöxtum þessara bréfa, enda lækkaði verðbólga, mæld miðað við lánskjaravísitölu, úr 7,6% á árinu 1991 í 1,6% á árinu 1992 eins og áður er getið. Forvextir ríkisvixla í beinni sölu lækkuðu úr 12,5% í lægst 7,75% í október. Sú lækkun er þó ekki að fullu marktæk, þar sem hafin var sala ríkisvixla á uppboðum í nóvember eins og áður er getið. Á árinu voru átta uppboð ríkisbréfa og fimm uppboð ríkisvixla (sjá nánar yfirlit um uppboð ríkisverðbréfa í annál hér á eftir). Sambærileg lækkun varð á bankavixlum, og voru almenn kjör þeirra um 8,3-8,8% síðastliðið haust. Forvextir þessara vixla hækkuðu síðan aðeins undir lok ársins, sem stafaði einkum af gengisfellingu íslensku krónunnar seinni hluta nóvembermánaðar og hærri ávöxtun í uppboðum ríkisvixla. Vegin raunávöxtun ríkisvixla 1992 var 9,2% á mælikvarða lánskjaravísitölu, en var 8,9% 1991 og 7,5% 1990.

Raunávöxtun á skammtímaverðbréfum varð því talsvert hærri en raunávöxtun langra fjárskuldbindinga, og endurspeglar það tvennt: Annars vegar það aðhald, sem var lengst af á árinu í stjórn peningamála, og hins vegar þá áherslu, sem ríkissjóður, bankar og sparisjóðir lögðu á fjáröflun í formi stuttra verðbréfa.

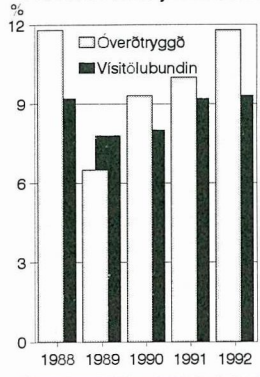
Meðalvextir verðtryggðra lána voru 10% í upphafi ársins, en lækkuðu 1. maí í kjölfar kjarasamninganna í 9%. Þannig héldust vextir fram til haustsins, er þeir hækkuðu lítils háttar og voru 9,3% að meðaltali í árslok. Meðalvextir verðtryggðra lána á árinu 1992 voru 9,3%, en 9,2% 1991. Þetta eru hæstu vextir verðtryggðra lána, frá því að almenn verðtrygging komst á laggirnar 1979. Framhald varð á lækkun vaxta á ó-

verðtryggðum inn- og útlánum á fyrri hluta árs 1992, eins og verið hafði á síðasta fjórðungi 1991. Til að mynda lækkuðu nafnvextir óverðtryggðra skuldabréfalána jafnt og þétt, úr 16,3% í upphafi árs 1992 í 12,2% í maímánuði. Litlar breytingar urðu á þessum vöxtum frá þeim tíma til áramóta. Ársfjórðungslegir raunvextir almennra skuldabréfa voru 14,9% á fyrsta fjórðungi ársins. Þeir fóru lækkanði, er leið fram á vorið, og urðu lægstir á öðrum fjórðungi, 9,1%. Raunvextir þessara lána hækkuðu aftur nokkuð á síðari helmingi ársins, og stafaði það af hjaðnandi verðbólgu, þar sem nafnvextir voru að mestu óbreyttir. Litið á árið í heild voru raunvextir almennra skuldabréfalána að meðaltali 11,8%, hækkuðu um 1,8 prósentustig frá fyrra ári.

Meðalraunvextir skuldabréfalána innlánsstofnana

í % á ári miðað við hækkun lánskjaravísitölu

Tafla II.5. Nafnvaxtaþróun nokkurra inn- og útlána í viðskiptabönkum og sparisjóðum 1992.

Í % á ári	Almennar spari-bækur	Skipti-kjara-reikn.	Víxl-lán, forv.	Óverð-tryggð lán	Vísitölu-bundin lán
1/1	2,6	7,5	15,3	16,3	10,0
1/3	1,5	6,3	13,0	13,8	9,8
1/6	1,0	5,6	11,6	12,2	9,0
1/11	0,9	5,2	11,6	12,3	9,1
21/12	0,9	5,2	12,0	12,5	9,3

Mikið ósamræmi var því á kjörum verðtryggðra og óverðtryggðra skuldabréfalána á árinu 1992 eða 2,5 prósentustig að meðaltali. Aðrir útlánsvextir banka og sparisjóða hækkuðu talsvert minna. Til að mynda voru raunvextir almennra víxillána að meðaltali 11,5% á árinu 1992, hækkuðu um 1,1 prósentustig frá fyrra ári, og raunvextir svonefndra viðskiptavíxla 14,7%, hækkuðu um 1,7 prósentustig frá fyrra ári. Í töflu II.6. er gerð nánari grein fyrir vöxtum inn- og útlána banka og sparisjóða.

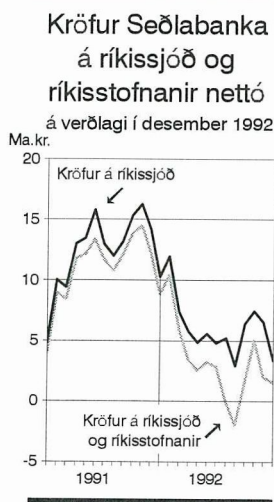
Tafla II.6. Meðalvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum í % á ári.

Nafnávöxtun:			I.	II.	III.	IV.
			ársfj.	ársfj.	ársfj.	ársfj.
<i>Óverðtryggðir liðir:</i>	1991	1992	1992	1992	1992	1992
Almennar sparisjóðsbækur	4,8	1,2	2,0	1,0	0,9	0,9
Almennir tékkareikningar	0,7	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3
Almenn víxillán, 30 daga	18,8	13,2	15,2	13,0	12,4	12,4
Yfirdráttarlán, 90% nýting	24,8	17,9	20,0	17,5	17,2	17,2
þ.a. grunnvextir	13,3	11,8	12,9	11,6	11,4	11,4
Almenn skuldabréfalán	18,4	13,5	15,5	13,3	12,7	12,7
Afurðalán í ÍSK	18,4	13,7	15,7	13,5	12,8	12,8
Viðskiptavíxlar, 30 daga	21,7	16,5	18,3	16,1	15,9	15,8
Meðalávöxtun nýrra alm. útlána	18,3	13,7	16,1	13,6	12,6	12,6
Dráttarvextir	25,0	19,5	22,3	19,5	18,5	17,7
<i>Vísitölubundnir liðir:</i>						
Sérkjarareikn., óhreyfð innstæða	12,7	5,4
Bundnir skiptikjarareikningar	15,0	7,6
6 mánaða innlánsreikningar	10,8	3,9	3,5	6,3	2,6	3,3
15-24 mánaða innlánsreikningar	15,2	8,2	7,4	10,7	6,9	7,7
Skuldabréfalán	17,5	11,0	10,4	13,5	9,7	10,7
<i>Raunávöxtun:¹⁾</i>						
<i>Óverðtryggðir liðir:</i>						
Almennar sparisjóðsbækur	-2,7	-0,3	1,5	-2,7	0,3	-0,5
Almennir tékkareikningar	-6,4	-1,2	0,0	-3,3	-0,3	-1,1
Almenn víxillán, 30 daga	10,4	11,5	14,6	8,8	11,7	10,8
Yfirdráttarlán, 90% nýting	15,9	16,1	19,4	13,2	16,4	15,6
Almenn skuldabréfalán	10,0	11,8	14,9	9,1	12,0	11,2
Afurðalán í ÍSK	10,0	11,9	15,1	9,3	12,1	11,3
Viðskiptavíxlar, 30 daga	13,0	14,7	17,7	11,9	15,1	14,3
Meðalávöxtun nýrra alm. útlána	9,9	12,0	15,6	9,5	11,9	11,1
Dráttarvextir	16,1	17,7	21,7	15,1	17,8	16,1
<i>Vísitölubundnir liðir:</i>						
Sérkjarareikn., óhreyfð innstæða	4,7	3,8
Bundnir skiptikjarareikningar	6,8	5,9
6 mánaða innlánsreikningar	3,0	2,3	3,0	2,4	1,9	1,9
15-24 mánaða innlánsreikningar	7,0	6,5	6,9	6,6	6,2	6,2
Skuldabréfalán	9,2	9,3	9,9	9,3	9,0	9,2
Árgildi hækkunar voru þessi:	7,65	1,56	0,50	3,80	0,62	1,37

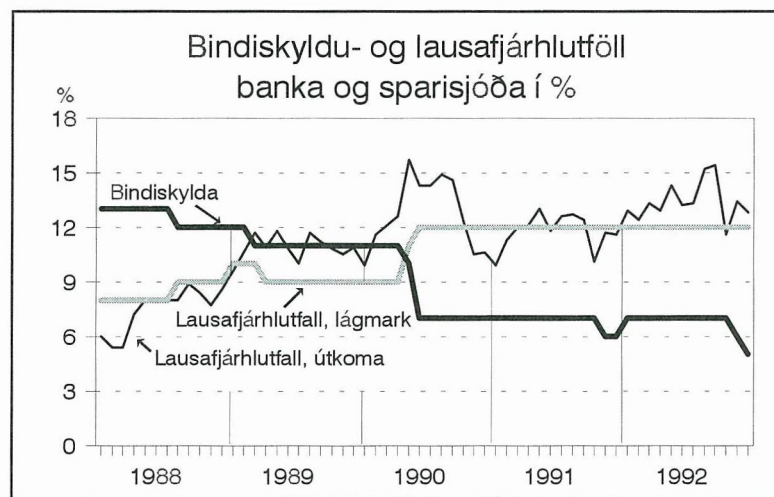
1) Raunávöxtun byggist hér á hækkun lánsjaravísitölu á viðkomandi tímabili.

4. Bankakerfið

Grunnfé Seðlabankans Verulegur samdráttur varð á grunnfé Seðlabankans á síðasta ári, en með grunnfé er átt við innstæður peningastofnana í Seðlabanka og seðla og mynt í umferð. Þeir þættir, sem mest áhrif hafa á grunnfé, eru gjaldeyrisviðskipti Seðlabankans, útlán hans til ríkis og banka og kröfur á aðra innlenda viðskiptaaðila. Lækkun grunnfjár varð um 1,9 ma.kr. eða 9,5% á árinu og er meginskýring hennar annars vegar sú, að staða ríkissjóðs við bankann batnaði verulega á árinu, og hins vegar, að bindiskylduhlutfall var einu prósentustigi lægra í árslok en ársbyrjun.

Þannig voru kröfur bankans á ríkissjóð nettó í árslok 1992 aðeins um 3,4 ma.kr. samanborið við 10,1 ma.kr. í árslok 1991. Meginskýring þessarar breyttu stöðu er framangreindur samningur ríkissjóðs við Seðlabankann, sem leiddi til aukinnar fjáröflunar á innlendum markaði utan Seðlabankans, en miklar erlendar lántökur ríkissjóðs á árinu lækkuðu einnig skuldir ríkissjóðs við bankann. Í ársbyrjun 1992 var yfirdráttarskuld ríkissjóðs við Seðlabankann 5,6 ma.kr., og var sú skuld jöfnuð með erlendri lántöku á fyrsta fjórðungi ársins eins og lög gera ráð fyrir. Staða ríkissjóðs á viðskiptareikningum hans var hins vegar jákvæð í árslok 1992 um tæpa 2,3 ma.kr.

Tafla II.7. Úr reikningum Seðlabankans.
(Hreyfingar í m.kr.)

	1989	1990	1991	1992
1. Gjaldeyrisstaða	8.085	3.408	654	6.987
2. Kröfur á ríkissjóð nettó	-810	-4.403	5.712	-6.749
3. Kröfur á ríkisstofnanir nettó	-70	-240	-558	-448
4. Kröfur á fjárfestingarl.sj. nettó	222	-579	-45	-2.654
5. Kröfur á innlánsstofnanir	161	-407	-977	641
6. Sjóðir í opinberri vörslu (innst.=)	1.173	-1.248	-2.051	2.661
7. Annað nettó	-3.755	-580	-950	-2.330
8. Grunnfé (1+2+3+4+5+6+7=9+10)	5.006	-4.049	1.785	-1.892
9. Seðlar og mynt í umferð	424	82	186	355
10. Innstæður innlánsstofnana o.fl.	4.582	-4.131	1.599	-2.247
11. Þ.a. skyldubundnar innstæður	3.399	-2.984	-526	-1.163

Hreyfingar í %

Grunnfé	29,1	-18,1	9,6	-9,5
Seðlar og mynt	16,6	2,8	5,9	11,0
Bundnar innstæður v/bindiskyldu	32,3	-21,4	-4,8	-11,2

Markaðsskráð verðbréf ríkissjóðs í eigu Seðlabankans jukust um 1,9 ma.kr. á árinu og námu um 4,3 ma.kr. í árslok. Þessi aukning endurspeglar aukið mikilvægi markaðsaðgerða bankans, þ.e. viðskipta á verðbréfa- og peningamarkaði. Búast má við, að mikilvægi markaðsaðgerða muni enn aukast á næstunni, ekki síst eftir þá breytingu, sem orðið hefur á lánafyrirgreiðslu ríkissjóðs í Seðlabankanum.

Lítill aukning varð á kröfum bankans á aðra aðila á árinu. Kröfur á innlánsstofnanir á árinu jukust aðeins um 641 m.kr., og kröfur á fjárfestingarlánasjóði nettó lækkuðu um tæpa 2,7 ma.kr. Mikil lækkun varð á innstæðum sjóða í opinberri vörslu í bankanum, og á það rætur að rekja til ákvörðunar stjórnvalda um að greiða út innstæður úr Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins. Innstæður Verðjöfnunarsjóðs í bankanum lækkuðu um 2,7 ma.kr. á árinu 1992 og námu í árslok aðeins röskum 300 m.kr. Á hinn bóginn varð talsverð aukning á innstæðum fjárfestingarlánasjóða í Seðlabankanum, og hafa flestir sjóðirnir bætt stöðu sína við bankann.

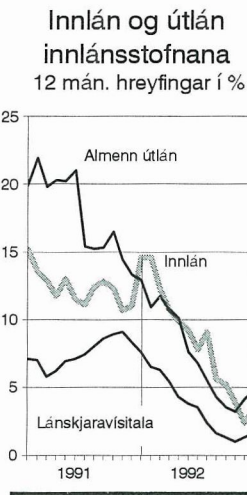
Miklar erlendar lántökur og minnkandi viðskiptahalli skiluðu sér í batnandi gjaldeyrisstöðu Seðlabankans, en hún batnaði um tæpa 7 ma.kr. á árinu og nam í árslok röskum 31 ma.kr. Rétt er að hafa í huga, að verulegur hluti þessa bata stafar af endurmati vegna gengisbreytinga eða tæpir 3 ma.kr.

Bindiskylda

Bundnar innstæður innlánsstofnana í Seðlabanka námu um 14,5 ma.kr. í árslok og höfðu lækkað um 2,2 ma.kr. á árinu. Skýring þess er framangreind lækkun bindiskylduhlutfalls í nóvember og desember síðastliðnum. Að vísu kom til framkvæmda svipuð lækkun á síðustu mánuðum ársins 1991, en þá aðeins um 1%.

Innlánsstofnanir

Verulega hægði á vexti inn- og útlána í innlánsstofnunum á síðasta ári. Heildarinnlán námu í árslok um 150,1 ma.kr. og jukust um tæpa 5 ma.kr. á árinu. Hlutfallsaukning heildarinnlána var 3,4% á árinu samanborið við 14,6% á árinu áður. Ef leiðrétt er fyrir mismunandi verðlagsbreytingum þessi tvö ár, er aukningin 1992 um 1,8%, en 6,5% árið 1991. Öll aukning innlána kemur fram í bundnum spariinnlánnum, en bæði veltiinnlán og óbundin spariinnlán stóðu í stað eða drógust saman á árinu. Hér er um að ræða nokkur umskipti frá síðasta áratug, sem einkenndist af minnkandi hlutdeild bundinna innlána í heildarinnlánnum. Þessi þróun virðist eiga sér tvær skýringar. Annars vegar hafa takmarkanir á notkun verðtryggingar á óbundnum reikningum aukist, og hins vegar hefur samkeppni frá spariskírteinum ríkissjóðs farið vaxandi, en þau hafa verið seld með miklum þunga í smásölu undanfarin ár. Sú samkeppni hefur leitt til þess, að bankar og sparisjóðir hafa boðið

innlánsreikninga með 15-24 mánaða binditíma með svipuðum vöxtum og hafa boðist á spariskírteinum.

Tafla II.8. Flokkun lána og endurlána innlánsstofnana eftir lántakendum. (Ríkisvixlar innlánsstofnana meðtaldir)

	Staða í m.kr.		Hreyfing		Hreyfing	
	31.12. 1991	31.12. 1992	í m.kr.	í %	í m.kr.	í %
Ríkissjóður og -stofnanir	18.866	20.593	340	1,9	1.727	9,2
Sveitarfélög	4.889	5.098	834	20,6	210	4,3
Lánastofnanir	6.367	6.229	1.603	33,6	-139	-2,2
Fyrirtæki	119.405	125.106	9.343	8,5	5.704	4,7
Heimili	44.558	49.919	6.655	17,6	5.362	12,0

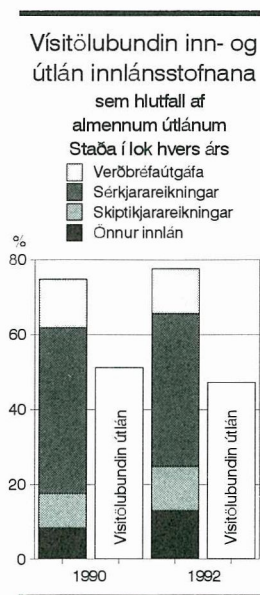
Útgefin verðbréf banka og sparisjóða námu 20,6 ma.kr. í árslok og höfðu aukist um 1,4 ma.kr. á árinu eða 7,5%. Verulega hefur því hægt á vexti verðbréfaútgáfu banka og sparisjóða eftir mikinn og samfelldan vöxt allt frá árinu 1985. Engu að síður hefur verðbréfaútgáfa banka og sparisjóða myndað drjúgan hluta ráðstöfunarfjár þeirra á árinu og bætt upp litla innlánaaukningu. Athyglisvert er, að útstandandi bankabréf eru meira en tvöföld sú fjárhæð, sem liggur í hlutdeildarskírteinum verðbréfasjóða.

Tafla II.9. Úr reikningum innlánsstofnana. (Sjá einnig 19. töflu í töfluviðauka)

	Hreyfingar í m.kr.				
	1988	1989	1990	1991	1992
1. Lausfjárstaða	2.563	6.196	1.826	2.945	1.185
2. Þ.a. ríkisvixlar	-235	2.665	3.037	-662	3.153
3. Ýmsar innstæður í Seðlabanka	1.003	2.560	-3.488	-805	-1.163
4. Lán og endurlán	33.010	30.718	16.788	19.523	10.476
5. Þ.a. almenn útlán	19.443	22.027	21.105	16.380	6.835
6. Samtals (1+3+4=7+8+9+10+11)	36.576	39.474	15.126	21.663	10.498
7. Innlán	16.838	23.773	16.720	18.453	4.943
8. Verðbréfaútgáfa	5.400	5.098	3.490	1.727	1.443
9. Fyrirgreiðsla Seðlabanka	882	428	-447	-880	423
10. Erlend lán	13.081	7.774	-4.976	1.653	3.888
11. Annað nettó	375	2.401	339	710	-199
				Hreyfingar í %	
Lán og endurlán	37,2	25,2	11,0	11,0	5,5
Innlán	24,3	27,6	15,2	14,6	3,4
Verðbréfaútgáfa	155,8	57,5	25,0	9,9	7,5

Heildarinnlán innlánsstofnana svöruðu til um 38,6% af landsframleiðslu á árinu 1992, og hafði hlutfallið hækkað um 3% á árinu. Þetta hlutfall hefur ekki verið hærra síðastliðin 30 ár. Ef með er talin verðbréfaútgáfa innlánsstofnana, sem telja má hliðstæðu innlána, er hlutfallið um 44,7%, sem er það hæsta, sem þekkst hefur hér á landi. Rétt er að vekja athygli á því, að hækkan þessa hlutfalls á undanförunum árum á sér einnig skýringu í lækkanði þjóðarframleiðslu.

Verðtryggingar- jöfnuður

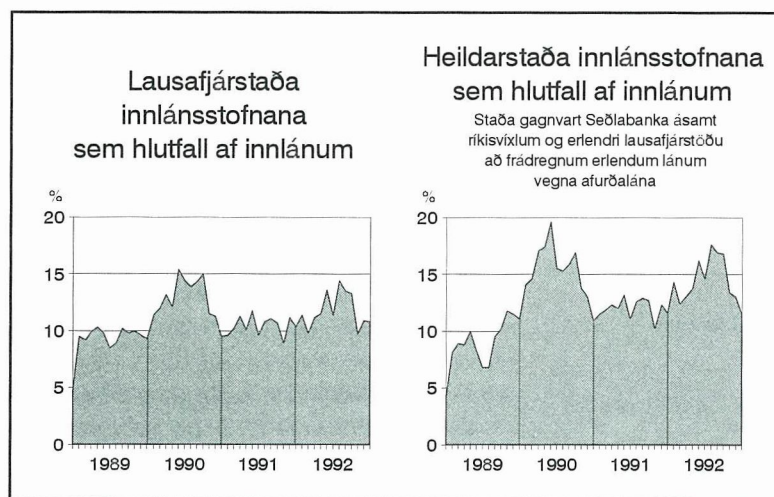
Nokkuð dró úr vexti útlána innlánsstofnana á árinu 1992. Almenn útlán jukust aðeins um 4,8% samanborið við 12,9% á árinu 1991. Að raungildi var þó minni munur á vexti útlána en þessar tölur gefa til kynna. Leiðrétt með tilliti til hækkunar lánskjaravísitölu var vöxtur ársins 1992 um 3,1%, en 4,9% á árinu 1991. Ef skoðuð er flokkun lána eftir lánþegum, kemur í ljós, að lán til fyrirtækja jukust aðeins um 4,7% á árinu 1992. Lán til heimila jukust hins vegar um 12,4% á síðasta ári og lán til ríkissjóðs að meðtöldum ríkisvixlum um 9,2%.

Misvægi milli verðtryggðra eigna og skulda innlánsstofnana hefur vaxið verulega undanfarin tvö ár, 1991 og 1992. Erfitt er að henda reiður á, hvert misvægið er nákvæmlega, þar eð óbundnir sérkjarareikningar, sem voru um 62 ma.kr. í lok ársins 1992, geta ýmist verið verðtryggðir eða óverðtryggðir. Séu þessir innlánsreikningar taldir að fullu verðtryggðir, væri misvægið um 45 ma.kr., en um 30 ma.kr., ef þrír fjórðu hlutar þeirra eru taldir verðtryggðir. Í lok árs 1992 má því ætla, að skuldir hafa verið 30-45 ma.kr. meiri en verðtryggðar eignir, eftir því, hvernig metið er, og virðist þessi munur hafa aukist um 8 ma.kr. á árinu, hvor aðferðin sem notuð er við matið. Á sulumyndinni hér til hliðar eru verðtryggð inn- og útlán sýnd í hlutfalli af almennum útlánnum innlánsstofnana. Almenn útlán eru hér einungis valin til viðmiðunar, en þess má geta, að með þeim teljast ekki endurlánuð erlend lán né gengisbundin afurðalán. Eins og súluritið sýnir eru vísitölubundin lán innlánsstofnana orðin tiltölulega minni en áður var, en hins vegar hefur ekki dregið úr fyrirferð vísitölubindingar á skuldahlið innlánsstofnana.

Misvægi í verðtryggðum eignum og skuldum innlánsstofnana er mikið áhyggjuefni, þar sem það felur í sér áhættu fyrir innlánsstofnanir og getur leitt til óheppilegra vaxtaákvæðana. Seðlabankinn hefur ítrekað beint þeim tilmælum til innlánsstofnana að gera ráðstafanir til að ná betra samræmi milli verðtryggðra eigna og skulda. Það verður ekki öðruvísi gert en með því að auka verðtryggðar eignir og/eða draga úr verðtryggðum skuldum. Misvægið hefur farið vaxandi á undanförunum tveimur árum. Ein ástæða þess er, að lágmarkstími vísitölubundinna lána var lengdur í þrjú ár í ársbyrjun 1991. Þrátt fyrir misræmi í binditíma verðtryggðra út- og innlána hafa innlánsstofnanir ýmsar leiðir til að ná jöfnuði. Þær geta t.d. keypt verðtryggð markaðsverðbréf til að ná betra jafnvægi milli verðtryggðra eigna og skulda. Nærtækt er að benda á spariskírteini ríkissjóðs og húsbref. Á eftirmarkaði má selja verðbréf aftur, ef á þarf að halda. Ennfremur skal nefnd sú leið að setja takmörk við notkun verðtryggingar á óbundnum innlánnum eða lengja þann tíma, sem innlánsfé þarf að liggja óhreyft eða bundið til að njóta verðtryggingar, t.d. úr sex í tólf mánuði.

Lausafjárstaða

Lausafjárstaða innlánsstofnana batnaði um 1,2 ma.kr. á árinu 1992 og nam 16,2 ma.kr. í árslok. Lausafjárstaða innlánsstofnana var almennt góð á árinu og yfir þeim mörkum, sem reglur um lausafjárhlutfall setja. Þannig var meðaltal lausafjárhlutfalls samkvæmt þeim reglum, sem Seðlabankinn setur, 13,4% samanborið við 11,7% á árinu 1991. Árstíðabundnir erfiðleikar komu þó fram á haustmánuðum, er árstíða-sveiflur inn- og útlána leggjast á eitt og magna hvor aðra. Lækkun bindiskylduhlutfalls sem áður er getið um tvö prósentustig bætti lausafjárstöðuna og gerði það að verkum, að bankar og sparisjóðir voru að meðaltali yfir tilskildu lausafjárhlutfalli síðustu mánuði ársins.

Tafla II.10. Lausafjáruppgerðir banka og sparisjóða.
(Ársmeðaltöl í % af ráðstöfunarfé)

	1988	1989	1990	1991	1992
1. Lausafé skv. reglum Seðlabanka	7,5	10,9	13,1	11,7	13,4
2. Bakfærðar millibankaskuldir	1,7	1,4	1,3	1,0	0,7
3. Hreint lausafé (1-2)	5,7	9,5	11,8	10,7	12,7
3.1. Peningar í sjóði	0,7	0,7	0,5	0,5	0,4
3.2. Viðskiptareikningar í Seðlabanka	2,4	2,0	1,5	1,1	1,1
3.3. Innstæðubréf í Seðlabanka	0,2	0,3	-	0,1	0,1
3.4. - Vixilskuld við Seðlabanka	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-
3.5. Ríkisvixlar	0,5	2,1	6,4	4,4	6,3
3.6. Spariskírteini og húsbref	0,3	1,3	2,2	3,0	2,9
3.7. Gjaldeyrisjöfnuður	1,8	3,1	1,2	1,5	1,9
Seðlabanki (3.1+3.2+3.3+3.4)	3,1	3,0	2,0	1,7	1,5
Ríki, þ.m.t. húsbref (3.5+3.6)	0,8	3,4	8,6	7,5	9,3
Útlönd (3.7)	1,8	3,1	1,2	1,5	1,9

Millibankaviðskipti

Undanfarin ár hafa millibankaviðskipti gegnt nokkru hlutverki á peningamarkaðnum, en árið 1992 dró talsvert úr þeim. Útistandandi almenn lán á þessum markaði námu að meðaltali um 1,6 ma. kr., en voru um 2,2 ma. kr. 1991. Meginskýring þessarar þróunar er bætt

*Millibankaviðskipti 1992.
Meðalstaða hvers mánaðar
í m.kr.*

	Almenn lán	Gjald- eyris- innst.
Janúar	2.669	41
Febrúar	2.576	84
Mars	2.399	53
Apríl	1.442	28
Maí	1.195	31
Júní	1.238	29
Júlí	1.415	20
Ágúst	893	16
September	817	24
Október	1.084	14
Nóvember	1.891	17
Desember	1.988	16

lausafjárstaða banka og sparisjóða 1992, sem dregur úr þörf fyrir milli-bankaviðskipti. Sameining og fækkun bankanna leiddi til þess, að millibankaviðskipti vegna afurðalána heyra nú sögunni til. Með auknum þroska peninga- og skammtímamarkaðar hafa opnast fleiri leiðir til að ávaxta laust fé eða fá lán, hvort sem heldur er með sölu skammtímaverðbréfa eða með millibankalánnum.

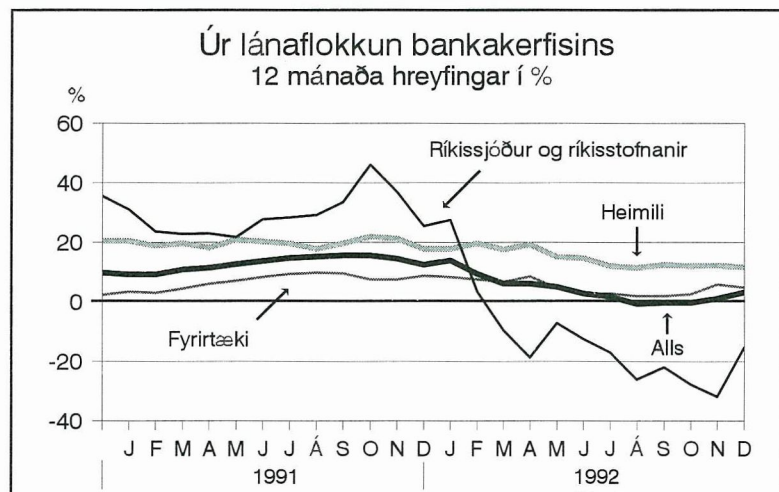
*Tafla II.11. Millibankaviðskipti.
Ársmeðaltöl*

	Almenn lán	Gjald- eyris- innst.	Gengisb. afurða- lán ¹⁾	Sam- tals
1989	2.129	480	1.495	4.124
1990	1.637	90	423	2.150
1991	2.152	65	64	2.281
1992	1.634	31	0	1.665

1) Staða í lok mánaðar.

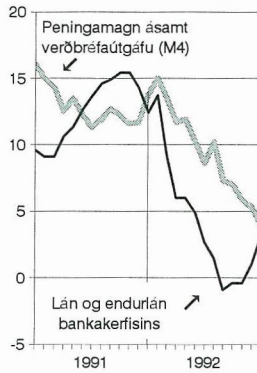
Bankakerfi

Lán og endurlán bankakerfisins námu um 210,2 ma.kr. í árslok 1992 og höfðu aukist um 6,3 ma.kr. eða 3,1% á árinu samanborið við 12,4 % árið 1991. Að teknu tilliti til verðlagsbreytinga samkvæmt lánskjaravísitölu var aukningin 1,5% árið 1992, en 4,5% árið á undan. Útlánaaukning bankakerfisins hefur því hjaðnað talsvert á árinu 1992 og komist í mun betra samræmi við verðlagsbreytingar en verið hefur á undanförunum árum. Hóflæg útlánaaukning innlánsstofnana vegur hér þyngst á metunum, en samdráttur lána Seðlabankans, sem greint var frá hér að framan, hefur einnig talsverð áhrif. Þannig drógust lán og endurlán Seðlabankans saman um 5,8 ma.kr. á árinu 1992.

Lán og endurlán banka og M4

12 mán. hreyfingar í %

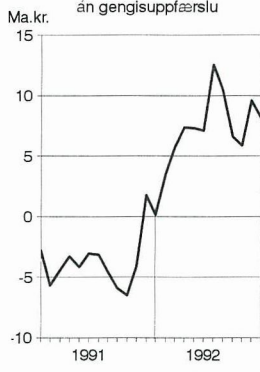
Tafla II.12. Úr reikningum bankakerfisins.
(Sjá einnig 20. töflu í töfluviðauka)

	Hreyfingar í m.kr.			
	1989	1990	1991	1992
1. Erlendir liðir nettó	1.465	7.899	177	2.475
2. Lán og endurlán	32.658	15.906	22.490	6.314
3. Annað nettó	-4.835	-3.505	2.306	426
4. Samtals (1+2+3=4+5=M4)	29.288	20.300	20.361	6.740
5. Peningamagn og sparifé	24.190	16.810	18.634	5.297
6. Verðbréf, útg. af innlánsst.	5.098	3.490	1.727	1.443
	Hreyfingar í %			
Lán og endurlán	24,6	9,6	12,4	3,1
Peningamagn og sparifé (M3)	27,2	14,9	14,4	3,6
Þ.a. peningamagn (M1)	32,8	24,9	19,9	0,8

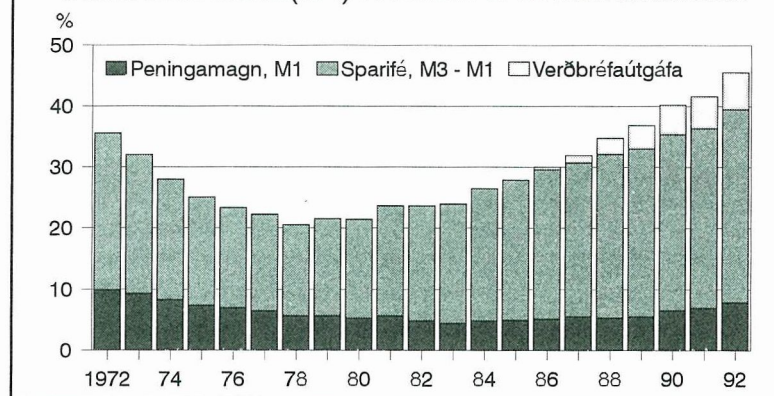
Peningamagn og sparifé (M3) nam 153,7 ma.kr. í árslok 1992 og jókst um 5,3 ma.kr. eða 3,6% á árinu. Hlutfall M3 af landsframleiðslu var að meðaltali 39,5% á árinu 1992, sem er svipað og í upphafi sjöunda áratugarins.

Erlendar eignir bankakerfisins nettó

Samanlagðar hreyfingar
frá ársbyrjun 1991
án gengisuppfærslu

Peningamagn og sparifé ásamt verðbréfaútgáfu innlánsstofnana(M4) í hlutfalli af landsframleiðslu

Afkoma og afskriftir banka og sparisjóða

Útlánatöp og þörf fyrir framlög til að mæta afskriftum útlána hafa farið vaxandi á undanförmum árum. Hér er um að ræða hliðstæða þróun og átt hefur sér stað víða erlendis, meðal annars á Norðurlöndum. Hér á landi fór lengi vel lítið fyrir útlánatöpum í bankakerfinu, þar sem verðbólga og neikvæðir raunvextir, sem henni fylgdu fyrr á árum, sléttuðu yfir áhættu og mistök. Verðbólgan hjálpaði skuldurum að greiða lán sín og rýrði höfuðstól þeirra lána, sem töpuðust. Verðtrygging og jákvæðir raunvextir bundu enda á þetta ástand auk þess sem sviptingar í efna-

hagsmálum hafa magnast og miklir erfiðleikar hafa orðið viðvarandi í mikilvægum atvinnugreinum. Jafnframt hefur óvarkár fjárfesting í ýmsum greinum, ekki síst nýjum atvinnugreinum, aukið áhættu í lána-starfsemi.

Útlit er fyrir, að árið 1992 verði metár, að því er framlög á afskriftareikning og útlánatöp varðar. Horfur eru á, að framlög viðskiptabanka og sparisjóða á afskriftareikning útlána muni á þessu ári nema röskum 7,2 ma.kr. eða nálægt því þrefalt hærri fjárhæð en á árinu 1991. Jafnframt er útlit fyrir, að töpuð útlán viðskiptabanka og sparisjóða verði um 3,1 ma.kr., og hafa þau aldrei verið meiri. Langstærsti hluti þessara útlána hefur tapast hjá Landsbanka eða 1,4 ma.kr. Staða afskriftareikninga viðskiptabanka og sparisjóða um síðustu áramót er áætluð um 9,7 ma.kr. eða um 4,9% sem hlutfall af lánum og endurlánum viðskiptabanka. Þrátt fyrir mikil útlánatöp hefur staða á afskriftareikningum innlánsstofnana farið hækkandi frá 1987, en þá samsvaraði hún um 1,7%. Staða afskriftareikninga hefur því tæplega þrefaldast að tiltölu við útlán á þessu tímabili. Rétt er að taka fram, að mat er lagt á afskriftalíkur bæði með athugun á einstökum lánþegum og með almennum athugunum, þannig að afskriftareikningur á ekki að mynda dulið eigið fé. Staða afskriftareiknings á að gefa góða vís-bendingu um útlánatöp í framtíðinni. Þar sem eðli máls samkvæmt er um huglægt mat að ræða, hlýtur það þó að vera einhverri óvissu háð.

Tafla II.13. Afskriftir útlána og framlög á afskriftareikning.¹⁾

	Lagt á afskriftareikning			Töpuð útlán			Staða afskriftareiknings		
	Bankar	Sparisj.	Samtals	Bankar	Sparisj.	Samtals	Bankar	Sparisj.	Samtals
1987	646	53	699	524	12	536	1.365	129	1.494
1988	859	118	977	218	11	229	2.006	236	2.242
1989	1.714	167	1.881	962	63	1.025	2.758	340	3.098
1990	2.233	353	2.586	295	122	417	4.696	571	5.267
1991	2.169	359	2.528	1.842	289	2.131	5.023	641	5.664
1992	6.584	570	7.154	2.664	411	3.075	8.943	800	9.743

1) Tölur fyrir sparisjóði eru áætlaðar á grundvelli úrtaks, sem svarar til 3/4 sparisjóða.

Í töflu II.14. hér á eftir er gefið yfirlit um þróun hagnaðar banka og sparisjóða á undanförunum árum og arðsemi eigin fjár. Mikil framlög til afskriftareiknings útlána setja svip sinn á afkomu undanfarinna tveggja ára og gera hana mun lakari en ella hefði orðið. Tap viðskiptabankanna var röskir 2,9 ma.kr. á árinu 1992 og tap Landsbanka þar af um 2,7 ma.kr. Áætlun um afkomu sparisjóða bendir til þess, að hagnaður hafi orðið af starfsemi þeirra um 177 m.kr. Samtals gæti því tap viðskiptabanka og sparisjóða hafa numið 2,8 ma.kr. á árinu 1992.

Tafla II.14. Afkoma viðskiptabanka og sparisjóða 1987–1992.¹⁾

	Hagnaður			Arðsemi eigin fjár		
	Bankar	Sparisj.	Samtals	Bankar	Sparisj.	Samtals
1987	291	196	487	4,0	14,6	5,7
1988	672	259	931	7,2	14,5	8,4
1989	963	286	1.249	8,0	11,7	8,6
1990	682	314	996	5,7	10,3	6,6
1991	185	324	509	1,3	9,9	2,9
1992	-2.941	177	-2.764	-19,3	5,3	-13,8

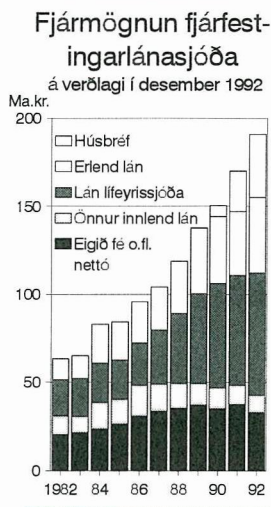
1) Tölur fyrir sparisjóði áætlaðar á grundvelli úrtaks, sem svarar til 3/4 sparisjóða.

Um áramót gengu í gildi hér á landi svokallaðar BIS-reglur um eigið fé innlánsstofnana. Reglur þessar eru alþjóðlegar, voru mótaðar undir forystu Alþjóðagreiðslubankans (BIS) og eru við hann kenndar. Þær eru að nokkru leyti frábrugðnar þeim reglum, sem gilt hafa hér á landi til þessa, og er meginbreytingin tvíþætt. Annars vegar er gerð mismunandi krafa um eigið fé, eftir því hvaða trygging er fyrir láni eða verðbréfi. Þannig þarf ekkert eigið fé vegna lána til ríkis, svo dæmi sé tekið, en 8%, ef lánað er til fyrirtækja án trausts fasteignaveðs. Hins vegar er skilgreining á eigin fé útvíkkuð og heimilt meðal annars að telja til eigin fjár vijkjandi lán að vissu marki. Auk þessa hækkar eiginfjárlutfallið úr 5% í 8%, en það þarf ekki að fela í sér verulega hækkun, þar sem hlutfallið reiknast af lægri grunni en áður var.

Landsbanki Íslands, annar ríkisviðskiptabankanna, uppfyllti ekki skilyrði þessara reglna við gildistöku þeirra nú um áramótin. Eftir samráð við ríkisstjórn veitti Seðlabankinn Landsbanka vijkjandi lán að fjárhæð 1.250 m.kr. skömmu fyrir lok árs 1992. Þannig var talið tryggt, að Landsbankinn uppfyllti skilyrði BIS-reglnanna um 8% eiginfjárlutfall. Jafnframt var samkomulag um, að ríkisstjórnin myndi beita sér fyrir varanlegri lausn á eiginfjárvanda Landsbankans fyrir lok maímánaðar 1993. Nýjustu upplýsingar benda til þess, að allir sparisjóðir muni uppfylla ákvæði þessara reglna.

5. Aðrar fjármálastofnanir

Heildarútlán fjárfestingarlánasjóða námu um 199,9 ma.kr. í árslok 1992 og jukust um 14,6% á árinu. Þessi mikli vöxtur skýrist fyrst og fremst af aukningu lána Byggingarsjóðs verkamanna og Húsbréfadeildar. Langmestur er vöxtur Húsbréfadeildar, en útistandandi lán hennar jukust um 12,6 ma.kr. eða 57,8% á árinu. Í árslok 1992 voru útlán Húsbréfadeildar samtals 34,4 ma.kr. Húsbréfakerfið hóf göngu sína í nóvember 1989, og var því 1992 þriðja heila starfsár þess. Þrátt fyrir þessi miklu útlán hægði á útstreymi lánsfjár úr húsbréfakerfinu á síðasta

ári. Ný lán eða keypt fasteignaveðbréf námu 12,4 ma.kr., en voru röskir 16 ma.kr. á árinu 1991. Mestu skiptir, að heimild til að veita lán vegna greiðsluerfiðleika var ekki til staðar á síðasta ári, en tímabundin heimild var gefin til veitingar slíkra lána á árinu 1991. Nokkur samdráttur varð einnig í lánnum vegna viðskipta með eldri íbúðir á árinu 1992, en aftur á móti varð nokkuð óvænt aukning á lánnum til nýbygginga. Jafnframt var á árinu byrjað að veita lán úr húsbrefakerfinu til viðbygginga og meiri háttar endurbóta. Samtals námu lán vegna þessa lánaflokks aðeins um 94 m.kr., en á árinu 1992 voru eingöngu afgreiddar umsóknir, sem höfðu legið fyrir í lánakerfinu frá 1986. Skilyrði fyrir veitingu þessara lána eru nokkuð þröng og skiptir þar mestu, að lágmarkskostnaður við endurbæturnar þarf að vera rúm 1 m.kr., svo að lánveiting komi til greina.

Þau kaflaskipti urðu á síðasta ári, að útlánnum úr Byggingarsjóði ríkisins til nýrra og notaðra íbúða og til viðbyggingar og meiri háttar endurbóta var að fullu hætt. Ný útlán sjóðsins voru aðeins um 700 m.kr., og drógust útistandandi lán sjóðsins því lítillega saman á árinu eða um 0,7%. Útlán Byggingarsjóðs ríkisins námu þó 66,5 ma.kr. í árslok, en hann er stærstur byggingarsjóðanna. Útlán Byggingarsjóðs verkamanna jukust um rösk 22% á árinu. Þar er um að ræða litlu minni vöxt en á árinu 1991, þegar útlán sjóðsins jukust um tæp 29%. Útlán sjóðsins námu í árslok um 31,2 ma.kr., höfðu aukist um 5,7 ma.kr. á árinu. Samtals voru útlán húsnæðissjóðanna um 132 ma.kr. í árslok, höfðu aukist um tæpa 18 ma.kr. á árinu.

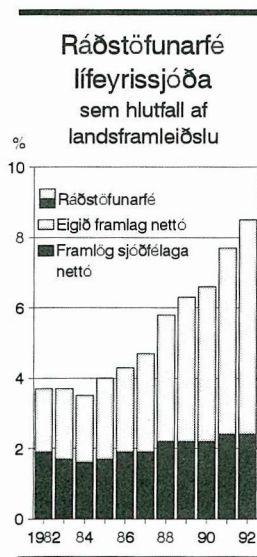
Tafla II.15. Úr reikningum fjárfestingarlánasjóða.

	Staða í árslok		Hreyfingar 1992	
	1991 Ma. kr.	1992 Ma. kr.	Ma. kr.	%
Útlán og verðbréfaeign	174,5	199,9	25,4	14,6
Byggingarsjóður ríkisins	67,0	66,5	-0,5	-0,7
Húsbréfadeild	21,8	34,4	12,6	57,8
Byggingarsjóður verkamanna	25,5	31,2	5,7	22,4
Atvinnuvegasjóðir	60,2	67,9	7,7	12,8
Innstæður og sjóður	3,6	6,0	2,4	-
Annað nettó	2,6	3,4	0,8	-
<i>Eignir = skuldir og eigið fé</i>	<i>180,7</i>	<i>209,3</i>	<i>28,6</i>	<i>15,8</i>
Lán frá lífeyrissjóðum	61,6	69,3	7,7	12,5
Húsbréf og verðbréfaútgáfa	29,5	43,6	14,1	47,8
Önnur innlend lán o.fl.	10,6	9,5	-1,1	-10,4
Erlend lán	35,7	43,1	7,4	20,7
Eigið fé	43,3	43,8	0,5	1,2

Útlán atvinnuvegasjóðanna námu um 67,9 ma.kr. samkvæmt bráðabirgðatölum og höfðu aukist um 12,8% á árinu eða 7,7 ma.kr. Aukningu lána atvinnuvegasjóðanna má rekja fyrst og fremst til tveggja sjóða, Fiskveiðasjóðs, en lán hans jukust um 4,0 ma.kr., og Iðnlánasjóðs, en útistandandi lán hans jukust um rösken 2,1 ma.kr. Minni aukning varð hjá öðrum sjóðum og samdráttur útlána í nokkrum tilfellum. Fiskveiðasjóður er nú sem fyrr stærsti sjóðurinn í þessum hópi, og námu útlán hans um 19,9 ma.kr. í árslok 1992. Iðnlánasjóður er næstur í röðinni með útlán að fjárhæð 13,5 ma.kr. í árslok 1992.

Útistandandi lán fjárfestingarlánasjóða hafa vaxið hröðum skrefum á undanfönum áratug. Útlán atvinnuvegasjóðanna hafa aukist um 66% að raungildi frá árslokum 1982, en lán húsnæðislánasjóðanna hafa hvorki meira né minna en sexfaldast að raungildi á þessu tímabili. Mikill vöxtur hefur einkennt þróun húsnæðislána nánast allan þennan tíma, en glögglega má þó sjá stökk annars vegar árið 1988 með tilkomu lánakerfisins frá 1986 og hins vegar árið 1991, þegar húsbrefakerfið var komið á fullan skrið. Mikil útlánaaukning á sér tvær skýringar. Annars vegar vaxandi ásókn heimilanna í lánsfé og hins vegar vaxandi hlutdeild opinbera húsnæðislánakerfisins í fjármögnun íbúðarbygginga og fasteignaviðskipta.

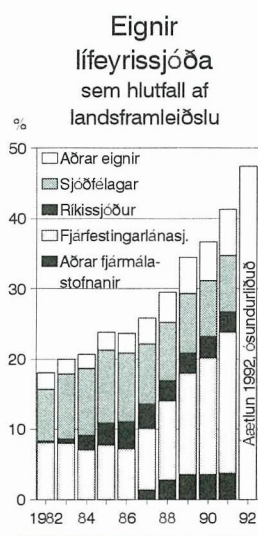
Lífeyrissjóðir

Ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna er nú áætlað hafa verið um 32,5 ma.kr. á árinu 1992, en var á árinu 1991 um 29,5 ma.kr. Hlutfallsleg aukning ráðstöfunarfjárins er rösk 10%, og er meginskýring þess aukið innstreymi til sjóðanna af útistandandi eignum þeirra. Þannig jókst innstreymi vaxta og afborgana um 12% og nam á árinu 23,7 ma.kr. Mun minni aukning virðist hafa orðið á iðgjöldum til sjóðanna, en áætlað er, að þau hafi numið 16 ma.kr. samanborið við 15,3 ma.kr. á árinu 1991, og er aukningin því aðeins 4,5%. Áætlað er, að lífeyrisgreiðslur sjóðanna hafi á síðasta ári numið 7 ma.kr. og aukist um 9,5%. Iðgjöld og lífeyrir nettó skila því aðeins röskum 8 ma.kr. til ráðstöfunarfjár lífeyrissjóðanna eða um fjórðungi. Af þessum sökum hafa launaþróun og sveiflur í atvinnumálum mun minni bein áhrif á ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna en var fyrr á árum, þegar iðgjöld voru meginstofn ráðstöfunarfjárins. Jafnframt er athyglisvert, að langan tíma tekur fyrir sveiflur í vöxtum á verðbréfamarkaði að koma fram í ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna. Það stafar af því, að stærsti hluti verðbréfaeignar lífeyrissjóðanna er bundinn í skuldabréfum með föstum vöxtum, og er því innstreymi af þessum eignum nokkuð stöðugt. Lán til sjóðfélaga, sem eru gjarnan með breytilegum vöxtum, voru um 21% af verðbréfaeign lífeyrissjóðanna í árslok 1991, en jafnvel vextir þeirra lána eru að verða tregbreytanlegir, þar sem þeir eru nú æ sjaldnar tengdir beint við vexti á verðtryggðum bankalánnum.

Tafla II.16. Fjárstreymi lífeyrissjóða.

	1991 M.kr.	Áætlun 1992 M.kr.	Hreyfing M.kr.	%
Fjármagnshreyfingar og rekstur	20.613	23.500	2.887	14,0
Iðgjöld	15.306	16.000	694	4,5
Lífeyrisgreiðslur	6.394	7.000	606	9,5
Ráðstöfunarfé alls	29.525	32.500	2.975	10,1
Ný útlán	28.597	31.900	3.303	11,6
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	811	450	-	-
Annað útstreymi	117	150	33	28,2

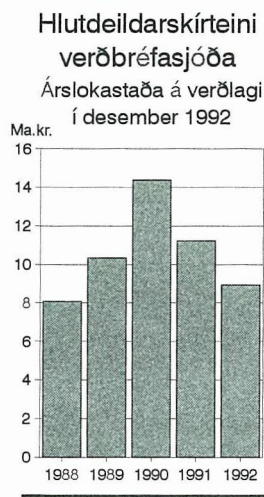

Áætlað er, að eignir lífeyrissjóðanna hafi numið um 181 ma.kr. í árslok 1992, og er aukningin tæp 15% á árinu. Verðbréfaeign sjóðanna er áætluð um 164 ma.kr. Ekki liggur fyrir áætlun um skiptingu eigna sjóðanna. Þó liggur fyrir bráðabirgðatala um kröfur þeirra á fjárfestingarlánasjóði, en lán lífeyrissjóða til þeirra eru talin hafa verið um 94 ma.kr. í árslok eða um 57% af verðbréfaeign sjóðanna. Ekki liggja fyrir upplýsingar um lán til sjóðfélaga, en vísbendingar frá nokkrum sjóðum benda til þess, að veruleg aukning hafi orðið á þeim lánnum í fyrra.

Samkvæmt lögum nr. 27/1991 skulu lífeyrissjóðir skila bankaeftirliti Seðlabankans ársreikningi sínum fyrir lok apríl hvert ár. Þetta kom til framkvæmda í fyrsta skipti 1992. Bankaeftirlitið birti reikningana í sérstakri skýrslu ásamt ýmsum kennitölum um rekstur og fjárhagslega stöðu hvers sjóðs. Að líkindum mun þetta veita sjóðunum nokkurt aðhald í framtíðinni.

Verðbréfasjóðir

Hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða námu 8,9 ma.kr. í árslok og höfðu dregist saman um röska 2 ma.kr. eða rúm 19% árið 1992 eftir um 15% samdrátt á árinu 1991. Þessa þróun má rekja til minnkandi innstreymis til sjóðanna, en jafnframt til gengislækkunar á hlutdeildarskírteinum nokkurra sjóða í kjölfar afskrifta eigna. Miklir erfiðleikar komu upp á árinu í rekstri þeirra verðbréfasjóða, sem eru í vörslu Fjárfestingarfélagsins Skandia, og var meðal annars nokkrum sjóðum lokað um skeið. Ef skoðuð er samsetning eigna verðbréfasjóða, virðist svo sem hlutdeild öruggra verðbréfa, svo sem spariskírteina og húsbréfa, hafi farið vaxandi, en hlutur verðbréfa með meiri áhættu eins og lána með ábyrgð fyrirtækja og heimila og hlutabréfa hafi farið minnkandi. Þó hafa verðbréfasjóðirnir fjárfest talsvert í erlendum hlutabréfum á árinu.

Tafla II.17. Úr reikningum verðbréfasjóða.

	Staða í árslok m.kr.		Hreyfingar	
	1991	1992	%	M.kr.
<i>Eignir:</i>				
Sjóður og bankainnstæður	271	775	186,0	504
Verðbréfaeign	11.133	8.302	-25,4	-2.831
Erlend verðbréf	184	261	41,8	77
Hlutabréf	842	525	-37,6	-317
Spariskírteini	1.477	1.494	1,2	17
Önnur ríkisverðbréf	280	99	-64,6	-181
Húsbréf	265	635	139,6	370
Verðbréf sveitarfélaga	1.038	691	-33,4	-347
Verðbréf innlánsstofnana	752	358	-52,4	-394
Verðbréf a. fjármálastofnana	628	658	4,8	30
Verðbréf fyrirtækja	3.254	2.019	-38,0	-1.235
Verðbréf einstaklinga	2.051	1.217	-40,7	-834
Önnur verðbréf	362	345	-4,7	-17
Aðrar eignir	481	246	-48,9	-235
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>11.885</i>	<i>9.323</i>	<i>-21,6</i>	<i>-2.562</i>
<i>Skuldir:</i>				
Útgefin hlutdeildarskírteini	11.069	8.937	-19,3	-2.132
Aðrar skuldir	744	316	-57,5	-428
Eigið fé	72	70	-2,8	-2

Eignarleigur

Í árslok námu útistandandi leigusamningar um 9 ma.kr. og höfðu aukist um 0,6 ma.kr. eða 6,5% á árinu. Þetta er annað árið í röð, sem nokkur aukning er í starfsemi eignarleiga eftir nokkurra ára stöðnun. Eignarleigurnar fjármagna sig í vaxandi mæli með verðbréfaútgáfu á innlendum markaði í stað beinna lána hjá lánastofnunum. Útistandandi verðbréf eignarleiga námu röskum 4 ma.kr. í árslok og höfðu aukist um 20% á árinu.

Tafla II.18. Úr reikningum eignarleiga.

	Staða í árslok, m.kr.		Hreyfingar	
	1991	1992	%	M.kr.
<i>Eignir:</i>				
Bankainnstæður	705	765	8,5	60
Leigusamningar	8.438	8.984	6,5	546
Aðrar eignir	2.012	2.290	13,8	278
<i>Eignir = skuldir</i>	<i>11.155</i>	<i>12.039</i>	<i>7,9</i>	<i>884</i>
<i>Skuldir:</i>				
Verðbréfaútgáfa	3.340	4.023	20,4	683
Innlend lán	976	823	-15,7	-153
Gengistryggð lán	5.246	5.641	7,5	395
Eigið fé	1.593	1.552	-2,6	-41

6. Greiðslu- og verðbréfamíðlun

Heildarvelta tékka

Heildarvelta tékka nam um 1.200 ma.kr. á síðasta ári og dróst saman um 3,6% milli ára. Greinilegt er, að notkun tékka er á undanhaldi, en heildarvelta tékka dróst saman að raungildi á árinu 1991. Stafar þessi þróun meðal annars af mikilli notkun greiðslukorta svo og af því, að ríkissjóður hefur fækkað útsendingum tékka í sambandi við endurgreiðslu skatta og greiðslu ýmissa bóta. Þess í stað er féð lagt beint inn á bankareikninga viðtakenda. Heildarfjöldi tékka var 29,4 milljónir eða sambærilegur og á árinu 1991, og hefur því meðalfjárhæð tékka lækkað talsvert á árinu. Meðalfjárhæð tékka var 40,8 þús.kr. samanborið við 42,4 þús.kr. á árinu 1991.

Greiðslukort

Greiðslur með greiðslukortum innanlands og erlendis á árinu 1992 námu samtals um 52,9 ma.kr. og jukust um 13,8%. Hér er um mikla aukningu að ræða, þegar á það er litið, að verðlag miðað við framfærsluvísitölu hækkaði aðeins um 3,7%. Vöxtur greiðslukortanotkunar er því tæp 10% að raungildi á árinu 1992 eða talsvert meiri en 1991, þegar notkunin jókst um rösk 7%. Enga mettun virðist því mega merkja, að því er varðar notkun greiðslukorta, og ekki er ólíklegt, að minnkandi notkun tékka, sem rakin var að ofan, stafi af samkeppni og tilflutningi til greiðslukorta.

Tafla II.19. Greiðslukortanotkun.

	Velta í millj. kr.			Aukning			
	Innan-lands	Er-lendis	Alls	Innanlands M. kr.	%	Erlendis M. kr.	%
1986	8.003	2.014	10.017	3.790	90,0	830	70,1
1987	13.694	3.332	17.026	5.691	71,1	1.318	65,4
1988	22.097	4.382	26.479	8.403	61,4	1.050	31,5
1989	28.947	5.291	34.238	6.850	31,0	909	20,7
1990	34.678	6.352	41.030	5.731	19,8	1.061	20,1
1991	39.772	7.568	47.340	5.094	14,7	1.216	19,1
1992	45.255	7.650	52.905	5.483	13,8	82	1,1

Verðbréfaþing

Heildarvelta á Verðbréfaþingi Íslands var tæpir 7 ma.kr. á árinu 1992 og hafði nánast þrefaldast milli ára, en 1991 var hún 2,5 ma.kr. Hluta þessarar miklu aukningar má rekja til viðskipta með skammtímabréf ríkissjóðs, ríkisbréf og ríkisvixla, en viðskipti hófust með þau bréf á Verðbréfaþinginu á þessu ári. Velta þessara nýju skammtímabréfa var 1,9 ma.kr., en velta annarra verðbréfa var röskir 5 ma.kr. Velta spari-skírteina var röskir 4,3 ma.kr. á árinu 1992, en var 1,7 ma.kr. á árinu 1991. Velta húsbréfa á þinginu dróst hins vegar saman og nam aðeins 0,5 ma.kr. í fyrra samanborið við um 0,7 ma.kr. á árinu 1991.

Athyglisvert er, hversu lítil velta er á húsbréfum á Verðbréfaþinginu í samanburði við útgáfu þeirra. Líklega stafar það af því, að bréfin eru aðallega keypt af stofnanafjórðingum, sem ætla að eiga þau í langan tíma. Þetta hefur þau áhrif, að bréfin koma sjaldnar á eftirmarkað.

Tafla II.20. Viðskipti á Verðbréfaþingi Íslands 1986-1992.
(Velta í m.kr.)

	Verðtryggð skuldabréf og hlutabréf o.fl. ¹⁾				Óverðtr. ríkisverðbréf		
	Samtals	Spari- skírteini	Hús- bréf	Önnur	Raun- ávöxtun ²⁾	Ríkisvaxlar og ríkisbréf	Meðalnafn- ávöxtun
1986	160	160		-	-	-	-
1987	190	189		1	8,7%	-	-
1988	523	522		2	8,7%	-	-
1989	1.488	1.444		44	7,4%	-	-
1990	2.463	1.628	827	8	7,0%	-	-
1991	2.429	1.711	703	15	8,2%	-	-
1992	6.955	4.322	554	146	7,4%	1.933	10,0%

1) Hér eru einnig meðtalin viðskipti með hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða.

2) Hér eru sýnd meðaltöl ávöxtunar á ári, sem þingið hefur birt. Varðandi árin 1990 og 1991 er hér miðað við, að uppsegjanlegum spariskírteinum verði ekki sagt upp af hálfu ríkissjóðs. Raunávöxtun er reiknuð miðað við lánskjaravísitölu.

Veigamiklar breytingar voru gerðar á reglum þingsins í byrjun ársins. Helstu atriði þessara breytinga voru, að sjálfstæði þingsins var aukið og það aðgreint betur frá Seðlabanka, skipan stjórnar var breytt, og upplýsingakerfi þingsins var bætt. Þannig var þingaðilum gert skylt að upplýsa þingið um öll viðskipti með skráð bréf innan og utan þingsins og birta jafnóðum upplýsingar um verð í viðskiptum, en fram til þessa hafa upplýsingar um verð aðallega verið upplýsingar um tilboðsverð. Þessar síðasttöldu breytingar munu gera verðbréfamarkaðinn sýnilegri en hann hefur verið.

Jafnframt gerðu stærstu verðbréfamíðlarar landsins samkomulag um rekstur á tilboðsmarkaði fyrir hlutabréf. Hann var nefndur Opni tilboðsmarkaðurinn (OTM), og notar hann viðskiptakerfi Verðbréfaþingsins. Tilgangur þess að koma á fót OTM er að reyna að gera viðskipti með óskráð fyrirtæki sýnileg. Reynslan sýnir, að einungis fá fyrirtæki geta eða kæra sig um að uppfylla þær upplýsingakröfur, sem Verðbréfaþingið gerir. Fyrirtæki sækja ekki um skráningu á OTM, en verðbréfamíðlarar, sem aðgang hafa að viðskiptakerfi Verðbréfaþingsins, geta skráð tilboð og viðskipti þar. Dagleg miðlun upplýsinga um viðskipti á opna tilboðsmarkaðnum hófst fyrir mitt ár. Jafnframt var á fyrri hluta ársins tímabundið slakað á kröfum þeim, er Verðbréfaþingið gerir til skráðra fyrirtækja, og leiddi það m.a. til þess, að 17 fyrirtæki tóku ákvörðun um skráningu hlutabréfa sinna á þinginu. Enginn vafi leikur á því, að allar þessar breytingar hafa leitt til verulegra endurbóta á hlutabréfamarkaðnum.

Markaðsútgáfa verðbréfa

Einn aðili bættist í hóp þingaðila á árinu, Lánastofnun sparisjóðanna hf., en Fjárfestingarfélagið Skandia hf. tók yfir þingaðild Verðbréfamarkaðar Fjárfestingarfélagsins við eigendaskipi á félaginu. Þingaðilar voru í árslok 1992 11 talsins.

Á síðasta ári var markaðsútgáfa langtímaverðbréfa alls um 25 ma.kr., sem er álíka upphæð og 1991, ef frá er talin útgáfa á flokki húsbrefta að nafnvirði 4 ma.kr., sem átti að gefa út í ársbyrjun 1993, en fluttist fram í desember 1992. Veruleg umskipti urðu á íslenskum fjármagnsmarkaði á síðasta ári. Mikil aukning varð í útgáfu og sölu á óverðtrygðum skammtímaverðbréfum og stafar sú aukning af því, að ríkissjóður hóf að selja ríkisbréf og ríkisvígla með reglulegum uppboðum að undan-gengnu útboði eins og að framan greinir. Skilyrði voru að ýmsu leyti hagstæð fyrir vöxt skammtímamarkaðar, þar sem vextir skammtíma-bréfa voru háir. Einnig var hafin sala langtímaverðbréfa með uppboðs-fyrirkomulagi. Húsnæðisstofnun reið á vaðið með uppboði á nýjum húsnæðisbréfum í júní, en ríkissjóður fylgdi í kjölfarið með uppboðum á spariskírteinum í október. Uppboð ríkisbréfa, spariskírteina og húsnæðisbréfa voru mánaðarleg, en ríkisvíglauppboð voru tvö í mánuði.

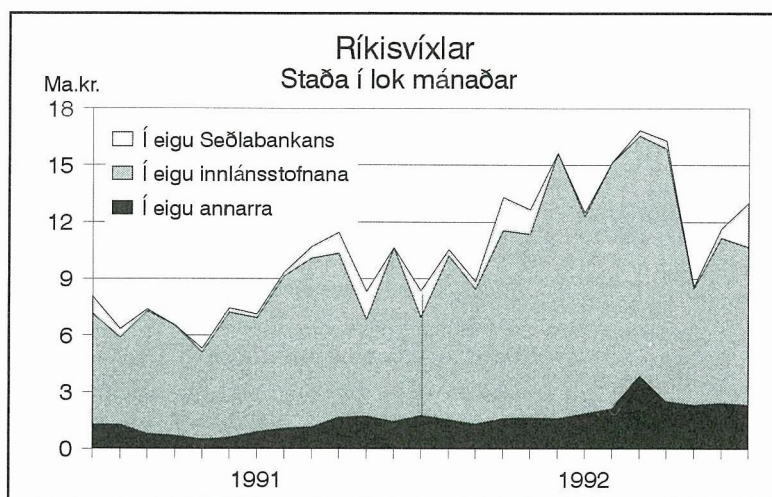
Tafla II.21. Markaðsútgáfa langtímaverðbréfa 1990–1992.

Flokkað eftir útgefendum, m.kr.	1990	1991	1992
Bankar	4.700	4.500	1.150
Sparisjóðir	805	795	1.340
Byggingarsj. ríkisins	5.500	13.000	16.000
Húsnæðisstofnun ríkisins	3.000
Aðrir fjárfestingarlánasjóðir	335	400	1.500
Eignarleigur	410	988	1.695
Aðrir	406	0	100
Alls:	12.156	19.683	24.785

Samkvæmt lögum nr. 20/1989 ber að tilkynna Seðlabankanum um útgáfur markaðsverðbréfa, en til þeirra teljast framseljanleg verðbréf, sem eru boðin til kaups með almennu útboði, þar sem öll helstu einkenni bréfa í hverjum flokki eru hin sömu. Til slíkra teljast því spariskírteini ríkissjóðs, skuldabréf banka, húsbref, húsnæðisbréf, hlutabréf, staðlaðir ríkisvíglar, stöðluð ríkisbréf og ýmis önnur verðbréf. Útgáfur ríkis, banka og sparisjóða á óstöðluðum víxlum ásamt útgáfu ríkis á óstöðluðum ríkisbréfum eru ekki taldar vera markaðsverðbréfaútgáfa samkvæmt lögnum. Þessar útgáfur eru samt sem áður markaðsverðbréf í þeim skilningi, að þau eru boðin almenningi og geta gengið kaupum og sölum á markaði.

Á árinu 1992 var mest gefið út af langtímaverðbréfum eða um 25 ma.kr. Skammtímaverðbréf, sem falla undir áðurnefnd lög, voru gefin út fyrir

um 10 ma.kr., en þar var eingöngu um að ræða útgáfur ríkissjóðs á stöðluðum ríkisbréfum og -víxlum. Nýtt hlutafé var gefið út fyrir um 0,7 ma.kr. Árið 1991 var markaðsverð útgefinna hlutabréfa 3,8 ma.kr. og seldist fyrir um 2,3 ma.kr. Á síðasta ári var markaðsverðið 1,3 ma.kr., og seldust bréf fyrir um 0,8 ma.kr.

Alls námu útistandandi markaðsverðbréf, önnur en hlutabréf, um 149,4 ma.kr. í árslok 1992 og höfðu aukist um rök 21% á árinu. Langmest er aukning óverðtryggðra skammtímabréfa ríkissjóðs og banka eins og þegar hefur verið gerð grein fyrir og jukust þau um 61% á árinu og námu um 18,2 ma.kr. í árslok. Verðtryggð skuldabréf, en með þeim eru talin hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða, námu um 131,1 ma.kr. í árslok 1992 og jukust um rösk 19 ma.kr á árinu eða rúm 17%. Langmest er aukning húsbréfa eða röskir 13 ma.kr., eins og áður er komið fram, en mikil aukning varð einnig á stöðu spariskírteina sem jukust um 6,6 ma.kr. á árinu og námu í árslok 53 ma.kr.

Tafla II.22. Staða helstu flokka markaðsverðbréfa 1988–1992.

Staða í lok tímabils í m.kr.	1988	1989	1990	1991	1992	Hreyfingar	
						%	Ma.kr.
Verðtryggð	37.665	58.285	85.170	111.804	131.153	17,3	19.349
Spariskírteini	19.735	26.534	38.207	46.610	53.221	14,2	6.611
Bankabréf	8.865	13.752	16.431	17.461	17.907	2,6	446
Húsbréf	...	12	5.752	22.569	35.849	58,8	13.280
Bréf annarra fjárf.lánasjóða	1.766	6.898	9.078	10.755	11.216	4,3	461
Hlutdeildarskírteini	5.670	8.810	13.156	11.069	8.937	-19,3	-2.132
Bréf eignarleiga	1.629	2.279	2.546	3.340	4.023	20,4	683
Óverðtryggð	713	6.095	9.147	11.300	18.198	61,0	6.898
Ríkisvixlar	713	5.884	8.050	8.348	13.005	55,8	4.657
Ríkisbréf	75	1.233	2.477	100,9	1.244
Bankavixlar	...	211	1.022	1.719	2.716	58,0	997
Samtals	38.378	64.380	94.317	123.104	149.351	21,3	26.247

III. GREIÐSLUJÖFNUÐUR, ERLENDAR SKULDIR OG GENGISMÁL

1. Greiðslujöfnuður og erlend skuldastaða

Greiðslujöfnuður

Greiðslujöfnuður við útlönd einkenndist af samdrætti utanríkisviðskipta og miklu innstreymi erlends fjármagns á árinu 1992. Halli í viðskiptum við útlönd nam 12 ma.kr., en fjármagnsjöfnuður var jákvæður um 16,2 ma.kr. Heildargreiðslujöfnuður, sem sýnir breytingu á gjaldeyrisstöðu Seðlabankans, var jákvæður um 4,5 ma.kr. Þessi bati gjaldeyrisstöðunnar kom fram strax á fyrsta ársfjórðungi 1992, er ríkissjóður tók erlent lán til greiðslu viðskiptaskuldar í Seðlabanka vegna greiðsluhalla á árinu 1991. Tafla III.1 sýnir helstu þætti greiðslujafnaðar á árunum 1988-1992, þar sem tölur fyrri ára hafa verið færðar til meðalgengis 1992 samkvæmt vísitölu meðalgengis (sjá 11. töflu í töfluviðauka).

Tafla III.1. Greiðslujafnaðaryfirlit.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1992)

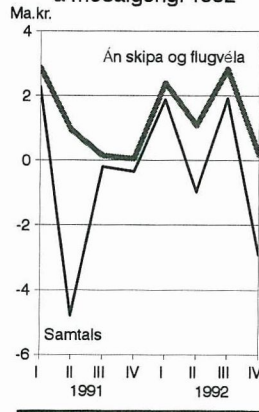
	1988	1989	1990	1991	1992
Útflutningur vöru og þjónustu	119,1	127,9	129,3	130,3	126,7
Innflutningur vöru og þjónustu	131,6	123,3	137,1	148,5	138,7
Viðskiptajöfnuður	-12,5	-4,6	-7,8	-18,1	-12,0
Vöruskiptajöfnuður	-0,5	8,4	4,8	-3,1	-0,1
Þjónustujöfnuður	-12,0	-13,0	-12,6	-15,0	-11,9
Framlög án endurgjalds	0,0	-0,2	0,0	-0,3	-0,4
Fjármagnsjöfnuður	12,4	8,7	12,2	17,9	16,2
Skekkiur og vantalið	-0,6	0,4	0,0	1,3	0,7
Greiðslujöfnuður	-0,8	4,2	4,3	0,7	4,5

Viðskiptajöfnuður

Gjaldeyrisverðmæti útfluttrar vöru og þjónustu minnkaði um 2,8% á föstu gengi, en verðmæti innflutnings minnkaði um 6,6% frá fyrra ári. Viðskiptakjör eru talin hafa versnað um 3,9% frá árinu áður, sbr. 10. töflu í viðauka, og því hefur magnsamdráttur innflutnings verið mun meiri en útflutnings. Viðskiptahallinn nam 12 ma.kr. 1992 samanborið við 18,1 ma.kr. halla á árinu 1991. Viðskiptahallinn 1991 er þó einum milljarði króna minni en áður var talið vegna leiðréttingar á þjónustuviðskiptum á árunum 1990 og 1991. Viðskiptahallinn svarar til 3,1% vergrar landsframleiðslu 1992 samanborið við 4,7% halla 1991. Minni viðskiptahalli stafar jafnt af hagstæðari jöfnuði vöruviðskipta sem þjónustuviðskipta við útlönd.

Vöruskiptajöfnuður

Ársfjórðungslegur vöruskiptajöfnuður á meðalgengi 1992

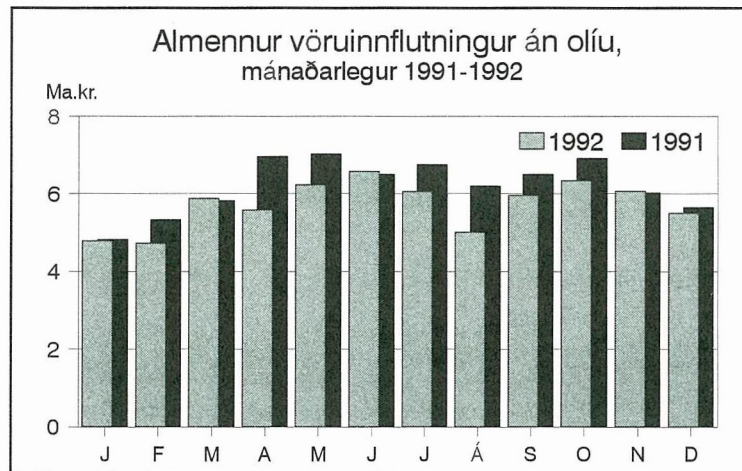
Tafla III.2. Vöruskiptajöfnuður.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1992)

	1989	1990	1991	1992	Breyting í % 1991-92
Vöruskiptajöfnuður	8,4	4,8	-3,1	-0,1	
Útfluttar vörur alls	89,6	92,9	92,0	87,8	-4,5
Sjávarafurðir	63,6	70,2	73,6	69,9	-5,0
Ál og kísiljárn	14,9	12,1	9,9	9,7	-1,8
Skip og flugvélar	1,7	1,0	0,2	0,5	240,2
Annað	9,4	9,5	8,4	7,7	-7,8
Innfluttar vörur alls	81,2	88,1	95,1	87,9	-7,6
Sérstakar fjárfestingarvörur	7,2	8,4	7,2	7,1	-1,3
Rekstrarvörur stóriðju	4,9	5,7	6,0	5,1	-14,1
Almennur innflutningur	69,1	74,0	81,9	75,7	-7,6
Olía	6,7	8,4	7,4	7,1	-4,7
Annað	62,4	65,6	74,5	68,6	-7,9
Fjárfestingarvörur	18,3	20,8	23,5	20,8	-11,4
Rekstrarvörur	18,0	17,8	19,5	17,9	-8,1
Neysluvörur	26,1	27,0	31,5	29,9	-5,2
þ.a. fólkspílar	2,7	3,1	4,5	3,4	-25,9

Vöruskiptajöfnuður við útlönd var óhagstæður um 76 m.kr. á árinu 1992, en 3,1 ma.kr. árið áður. Heildarverðmæti vöruútflutnings nam 87,8 ma.kr. og hafði minnkað um 4,5% frá fyrra ári vegna samdráttar í útflutningi sjávarafurða. Verðmæti sjávarafurða, sem nam 79,6% af heildarvöruútflutningi, minnkaði um 5% frá fyrra ári. Þennan samdrátt má að nokkru leyti rekja til lækkunar á afurðaverði, en að mestu til minni botnfiskafla. Útflutningsbirgðir sjávarafurða hafa lítið breyst á árinu 1992, en þær jukust talsvert á árinu 1991 eftir að hafa verið í lágmarki í árslok 1990. Útflutningsverðmæti áls og kísiljárns minnkaði enn á árinu 1992 eftir stöðugan samdrátt frá árinu 1989 vegna lækkandi verðs á erlendum mörkuðum, sem stafar af offramboði þessara afurða og efnahagslægd í helstu iðnríkjum heims. Verðmæti annarra útflutningsafurða hefur í heild verið að dragast saman á þessum árum, því að nýir vaxtarsprotar, svo sem í útflutningi tækniþúnaðar og drykkjarvatns, hafa ekki náð að fylla í skörð ullar- og skinnaiðnaðar.

Tafla III.3. Útflutningsvörubirgðir í árslok.
(Í ma.kr. á gengi í árslok 1992)

	1988	1989	1990	1991	1992
Útflutningsvörubirgðir alls	8,5	7,3	5,0	6,1	6,2
Sjávarafurðir	7,3	6,1	4,1	5,2	5,5
Freðfiskur	3,2	2,4	1,3	2,6	2,6
Saltfiskur	0,8	0,4	0,3	0,5	0,6
Aðrar	3,3	3,3	2,4	2,1	2,3
Landbúnaðarafurðir	0,4	0,3	0,3	0,3	0,1
Ál	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3
Kísiljárn og kísilgúr	0,2	0,6	0,4	0,2	0,3

Heildarverðmæti vöruinnflutnings minnkaði á milli ára um 7,6%, og stafar það af samdrætti bæði í sérstökum og almennum innflutningi. Sérstakur innflutningur minnkaði um 0,9 ma.kr. vegna minni innflutnings rekstrarvara til stóriðju, ál- og kísiljárnverksmiðju. Innflutningur sérstakra fjárfestingarvara varð lítið minni en árið áður vegna aukningar á skipainnflutningi, en á móti dró mjög úr flugvélakaupum. Á síðasta ári nam skipainnflutningur 6,5 ma.kr. vegna Vestmannaeyjaferjunnar Herjólf, sjö frystitogara og tveggja fiskiskipa auk endurbóta eldri skipa. Flugvélakaup námu aðeins 76 m.kr., og þá eru ekki taldar með Fokker-vélar til innanlandsflugs að verðmæti 3 ma.kr., þar sem þær voru fengnar á leigusamningi með kauprétti eftir tíu ár. Almennur innflutningur nam 75,7 ma.kr. á árinu 1992 og hafði minnkað um 6,3 ma.kr. frá fyrra ári. Verðmæti olúinnflutnings minnkaði um 4,8%, en annar innflutningur dróst saman um 7,9%. Þennan samdrátt má rekja jafnt til fjárfestingar-, rekstrar- og varanlegra neysluvara, einkum fólksbifreiða, sbr. töflu III.2.

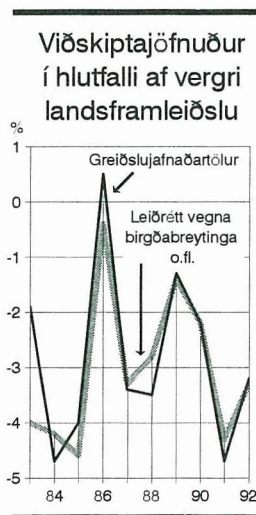
*Tafla III.4. Vöruviðskipti við einstök viðskiptasvæði.
(Hlutfallsleg skipting í prósentum)*

	Útflutningur fob.			Innflutningur cif.		
	1990	1991	1992	1990	1991	1992
EFTA	8,6	7,7	7,3	16,3	16,6	25,0
EB	67,7	66,8	68,6	49,7	51,1	48,6
Austur-Evrópa	3,0	0,8	0,4	6,7	4,0	2,4
Norður-Ameríka	10,2	12,9	11,8	15,0	13,3	9,3
Japan	6,0	7,9	7,5	5,6	7,2	5,8
Önnur lönd	4,5	3,9	4,4	6,7	7,8	8,9
Samtals	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Helstu breytingar á vöruviðskiptum Íslendinga við einstök lönd eða viðskiptasvæði á árinu 1992 stafa af skipa- og flugvélakaupum. Þannig jókst innflutningur frá EFTA-löndum vegna nýsmíði Vestmannaeyjaferju, þriggja frystitogara og tveggja fiskiskipa auk kaupa á tveimur notuðum frystitogurum frá Noregi. Aftur á móti hefur innflutningur frá Bandaríkjunum minnkað eftir að endurnýjun á millilandaflugvélum Flugleiða lauk á árinu 1991. Viðskiptin við Austur-Evrópu hafa dregist enn frekar saman, og nokkur samdráttur varð á viðskiptum við Japan á árinu 1992 miðað við árið áður.

Tafla III.5. Þjónustujöfnuður.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1992)

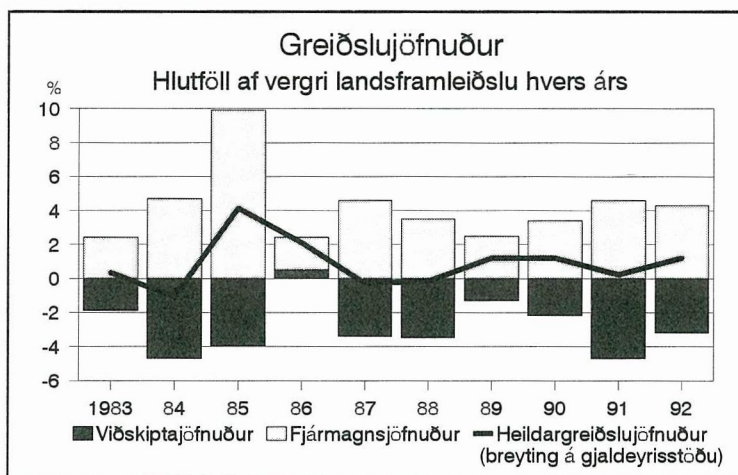
Þjónustujöfnuður	Breyting í %				
	1989	1990	1991	1992	1991-92
Þjónustujöfnuður	-13,0	-12,6	-15,0	-11,9	
Þjónustujöfnuður án vaxta	1,5	1,8	-0,2	1,7	
Útflutt þjónusta án vaxta	31,9	34,6	36,6	36,5	-0,2
Tekjur af erl. ferðamönnum	7,0	8,1	8,1	7,4	-8,3
Tekjur af samgöngum	12,4	12,7	13,1	12,2	-6,8
Tekjur af varnarliðinu	8,2	9,3	9,5	9,8	2,9
Aðrar þjónustutekjur	4,3	4,5	5,9	7,1	20,2
Innflutt þjónusta án vaxta	30,4	32,8	36,7	34,8	-5,3
Ferða- og dvalarkostnaður	13,1	16,2	17,4	16,6	-4,6
Útgjöld vegna samgangna	11,5	10,5	12,0	10,8	-9,7
Önnur útgjöld	5,8	6,1	7,4	7,4	-0,1
Vaxtajöfnuður	-14,5	-14,4	-14,9	-13,6	
Vaxtatekjur	1,8	1,8	1,8	2,4	32,6
Vaxtagjöld	16,3	16,3	16,7	16,0	-4,0

Halli í þjónustuviðskiptum nam 11,9 ma.kr. á árinu 1992 samanborið við 15 ma.kr. 1991, sem svarar til 3,1% og 3,9% af VLF á þessum árum. Vaxtagreiðslur af erlendum lánunum hafa löngum valdið mestu um hallann á þjónustujöfnuði, en vaxtalækkun í Bandaríkjunum dró heldur úr vaxta-byrðinni á síðasta ári. Vaxtatekjur hafa aftur á móti aukist í kjölfar aukinnar gjaldeyriseignar. Vaxtajöfnuður við útlönd var því um 1,2 ma.kr. hagstæðari á árinu 1992 en á fyrra ári. Þjónustujöfnuður án vaxta var jákvæður um 1,7 ma.kr. 1992, en var neikvæður um 0,2 ma.kr. 1991. Útflutt þjónusta án vaxta nam 36,5 ma.kr. og hafði minnkað um 0,3% frá fyrra ári. Samdráttur varð í tekjum af erlendum ferðamönnum og samgöngum, en þjónusta við varnarliðið og ýmsar aðrar þjónustutekjur jukust á árinu 1992. Samdráttur varð á öllum liðum þjónustuútgjalda, og í heild dróst innflutt þjónusta án vaxta saman um 2 ma.kr. eða 5,3% frá fyrra ári.

Sveiflur í viðskiptum við útlönd má að nokkru leyti rekja til breytinga á útflutningsvörubirgðum og inn- og útflutningi sérstakra fjárfestingarvара, skipa, flugvéla og tækjabúnaðar í virkjanir. Línurit hér til hliðar sýnir þróun viðskiptajafnaðar í hlutfalli af VLF á síðustu 10 árum, að-

lögun þessa hlutfalls að birgðabreytingum og frávik sérstakra fjárfestingarvara frá þriggja ára meðaltali þeirra. Á síðustu árum hafa þessir þættir varla merkjanleg áhrif á hlutfallið, en draga að jafnaði nokkuð úr sveiflum á viðskiptajöfnuði við útlönd.

Tafla III.6. Fjármagnsjöfnuður.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1992)

	1990	1991	1992
Fjármagnsjöfnuður	12.110	17.768	16.205
Bein fjárfesting nettó	-160	1.628	524
Erlendis	-336	-240	-289
Á Íslandi	176	1.868	813
Verðbréfavíðskipti nettó	0	1.316	-921
Eignir	0	-234	-255
Skuldir	0	1.550	-666
Hreint innstreymi langra lána	16.362	14.572	13.075
Erlendar lántökur	27.735	29.588	32.195
Afborganir	11.373	15.016	19.120
Stuttar fjármagnshreyfingar	-4.037	1.454	2.979
Opinberir aðilar	-79	-1.377	1.525
Lánastofnanir	-2.085	1.964	770
Einkaaðilar	-1.873	867	684
Lausafjárstaða bankanna nettó	-55	-1.202	548

Fjármagnsjöfnuður við útlönd var jákvæður um 16,2 ma.kr. á árinu 1992 vegna mikilla erlendra lántaka og innstreymis skammtímafjármagns. Erlendar lántökur námu samtals 32,2 ma.kr. samanborið við 29,7 ma.kr. árið áður. Aftur á móti hafa afborganir aukist um 4 ma.kr., þannig að hreint innstreymi erlendra lána nam 13,1 ma.kr. 1992 samanborið við 14,6 ma.kr. á árinu 1991. Erlendar lántökur ríkissjóðs voru miklar á síðasta ári eða 10,5 ma.kr. umfram afborganir af eldri lánnum. Um helmingi þessarar fjárhæðar var þó varið til greiðslu á viðskiptaskuld, sem stofnað var til á árinu 1991 við Seðlabankann.

Tafla III.7. Hreyfing langra erlendra lána.
(Í ma.kr. á meðalgengi 1992)

	Lántökur		Afborganir		Nettóhreyfing	
	1991	1992	1991	1992	1991	1992
Opinberir aðilar	15,0	19,7	4,0	9,1	11,0	10,6
Ríkissjóður	7,5	15,4	1,2	4,8	6,2	10,5
Ríkisfyrirtæki	6,7	2,3	2,2	3,7	4,5	-1,4
Sveitarfélög	0,7	2,0	0,5	0,6	0,3	1,4
Lánastofnanir	9,3	9,8	7,2	7,5	2,1	2,3
Lánasjóðir	3,6	6,1	1,4	2,5	2,2	3,6
Viðskiptabankar	5,7	3,7	5,8	5,0	-0,2	-1,3
Einkaaðilar	5,5	2,7	3,9	2,5	1,6	0,2
Samtals	29,7	32,2	15,1	19,1	14,6	13,1

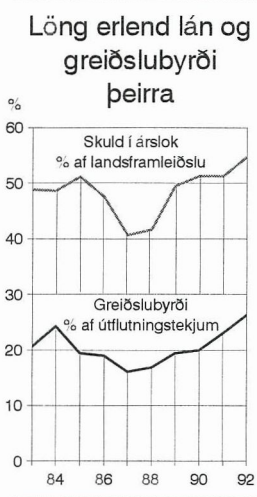
Bein fjárfesting erlendra aðila hér á landi umfram fjárfestingu okkar í útlöndum nam 524 m.kr. á árinu 1992. Munar þar mest um fjármagnsinnstreymi til Íslenska álfélagsins eins og árið áður. Útstreymi fjármagns vegna verðbréfavíðskipta nam 921 m.kr., sem stafar að mestu leyti af innlaun erlendra aðila á innlendum skuldabréfum, því að verðbréfakaup Íslendinga í útlöndum námu um 255 m.kr. á árinu 1992.

Stuttar fjármagnshreyfingar urðu jákvæðar um 3 ma.kr. á árinu 1992 samanborið við 1,5 ma.kr. árið áður. Sveiflur í skammtímahreyfingum opinberra aðila á þessum árum skýrast af erlendri bankainnstæðu Landsvirkjunar vegna skuldabréfaútgáfu í Bandaríkjunum á árinu 1991, sem var ráðstafað til framkvæmda og rekstrar á síðasta ári. Talsvert dró úr skammtímalántökum lánastofnana, og í heild minnkuðu stutt og löng erlend lán viðskiptabanka til endurlána um 545 m.kr. á árinu 1992. Á sama tíma rýrnaði erlend lausafjárstaða þeirra um sömu fjárhæð, en hún hafði batnað um 1,2 ma.kr. árið áður.

Tafla III.8. Staða þjóðarbúsins gagnvart útlöndum.
(Í hlutfalli (%) af vergri landsframleiðslu)

	Löng erlend lán				Hrein skulda- staða	Við- skipta- jöfnuður	Hreinar vaxta- greiðslur
	Opinb. aðilar	Lána- stofn.	Einka- aðilar	Alls			
1982	25,3	7,9	5,9	39,1	39,6	-8,2	-3,9
1983	32,5	10,3	5,9	48,8	47,4	-1,9	-4,6
1984	33,1	11,0	4,6	48,6	49,6	-4,7	-5,2
1985	34,9	11,9	4,3	51,1	52,8	-4,0	-4,7
1986	31,7	11,7	4,1	47,5	45,2	0,5	-3,9
1987	25,0	11,9	3,7	40,6	40,8	-3,4	-3,0
1988	24,5	13,9	3,3	41,6	42,0	-3,5	-3,2
1989	27,9	17,4	4,1	49,5	46,6	-1,3	-4,2
1990	27,9	17,2	6,1	51,2	46,1	-2,2	-4,1
1991	28,8	16,4	6,0	51,2	46,8	-4,7	-3,9
1992	31,5	17,3	5,9	54,7	49,6	-3,1	-3,6

Skuldastaða og greiðslubyrði

Hrein skuldastaða við útlönd, þ.e. löng lán og skammtímaskuldir að frádregnum erlendum peningalegum eignum, nam 207,3 ma.kr. í árslok 1992 miðað við 174,7 ma.kr. í árslok 1991 (sjá 7. töflu í viðauka). Hrein erlend skuldastaða endurspeglar þrálátan viðskiptahalla á undanföllum árum og áratugum. Hrein skuldastaða við útlönd svarar til 49,6% af VLF 1992, en 46,8% 1991. Skuldahlutfallið komst hæst á árinu 1985 í 52,8% vergrar landsframleiðslu, en lækkaði ört á næstu árum vegna mikils hagvaxtar og hækkunar á raungengi krónunnar, þar eð aðeins á árinu 1986 náðist jöfnuður á viðskiptin við útlönd og raunlækkun erlendra skulda.

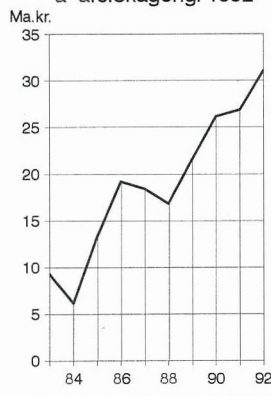
Staða langra erlendra lána í árslok 1992 nam 228,1 ma.kr. og hafði hækkað um 19,5% frá árslokum 1991. Af þessari hækkun má rekja 11,9% til gengislækkunar krónunnar í nóvember og hækkunar Bandaríkjadollars í lok ársins. Hlutur Bandaríkjadollars í erlendri lánstöðu nam 52% í árslok 1992, hafði minnkað nokkuð frá fyrra ári. Erlendar skuldir opinberra aðila námu 131,1 ma.kr. í árslok 1992, höfðu hækkað um 9,6% á föstu gengi, en erlendar skuldir lánastofnana og einkaaðila hækkuðu um 3,1% á árinu 1992. Sundurliðað yfirlit um stöðu erlendra lána á árunum 1986-1992 er að finna í 6. töflu í viðauka. Þróun skuldahlutfalls og greiðslubyrðar erlendra lána er sýnd í töflu III.8. Staða langra erlendra lána nam 209 ma.kr. í árslok 1992 reiknuð á meðalgengi ársins, sem svarar til 54,7% af VLF 1992, en hlutfallið var 51,2% á árunum 1990 og 1991. Greiðslubyrði afborgana og vaxta nam 26,2% útflutningstekna á árinu 1992. Hún hefur þýngst mikið á síðustu árum vegna aukinna afborgana og samdráttar í útflutningstekjum. Vaxta-byrðin hefur þó lítið breyst á síðustu árum þrátt fyrir aukningu erlendra skulda vegna vaxtalækkunar í Bandaríkjunum. Meðalvextir erlendra lána hafa lækkað úr 8,9% 1989 í 8% 1991 og 7% 1992.

Tafla III.9. Löng erlend lán.

	Hlutfallsleg (%) skipting			Meðalvextir í %		
	1990	1991	1992	1990	1991	1992
Bandaríkjadollar	50,1	54,6	52,0	9,3	7,9	6,2
Sterlingspund	3,8	3,4	2,8	13,7	13,4	13,0
Svissneskir frankar	8,8	6,9	9,1	6,4	6,4	5,9
Þýsk mörk	22,5	20,3	18,7	8,1	8,6	9,0
Japönsk yen	8,8	8,9	11,7	6,6	6,6	5,7
Aðrir	6,0	5,9	5,7	8,5	8,7	9,2
Erlend lán alls	100,0	100,0	100,0	8,6	8,0	7,0
Fastir vextir	31,7	37,6	39,2	7,6	8,0	7,6
Breytilegir vextir	68,3	62,4	60,8	9,1	8,0	6,7
LIBOR-USD	47,7	42,6	43,0	9,2	7,4	5,5
LIBOR-DEM	13,4	12,6	10,4	8,9	9,5	10,2
Aðrir	7,2	7,2	7,4	9,2	9,3	8,2

Gjaldeyrisviðskipti

Gjaldeyrisstaða Seðlabankans nettó á árslokagengi 1992

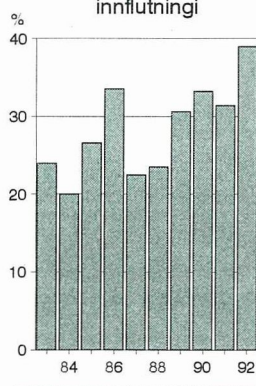
Gjaldeyrisviðskipti bankanna voru talsvert meiri á árinu 1992 en árið áður, og skýrist það af auknu fjármagnsstreymi til og frá landinu. Niðurstaða gjaldeyrisviðskipta endurspeglar breytingu á gjaldeyrisstöðu Seðlabankans og erlendri lausafjárstöðu innlánsstofnana, sbr. 8. töflu í viðauka.

Tafla III.10. Gjaldeyrisviðskipti bankanna.
(Í ma.kr. á gengi í lok hvers mánaðar 1992)

	Gjaldeyriskaup		Gjaldeyrissala		Kaup – sala	
	1991	1992	1991	1992	1991	1992
Janúar	10,7	16,2	14,1	18,5	-3,3	-2,3
Febrúar	9,8	16,4	12,7	13,0	-2,9	3,4
Mars	14,1	16,9	13,2	14,6	0,9	2,3
Apríl	16,2	13,9	5,1	12,3	1,1	1,5
Máí	17,8	16,1	18,5	16,0	-0,7	0,1
Júní	18,4	14,7	17,2	14,5	1,2	0,2
Júlí	15,9	20,5	15,7	15,0	0,2	5,5
Ágúst	15,8	12,8	16,9	14,7	-1,0	-1,9
September	12,8	22,6	14,2	27,0	-1,5	-4,5
Október	17,3	17,2	16,9	17,9	0,4	-0,7
Nóvember	22,0	22,6	19,2	20,9	2,9	1,6
Desember	22,7	19,3	15,7	20,4	7,0	-1,1
Samtals	193,5	209,0	189,3	204,9	4,3	4,1

Gjaldeyrisstaða

Gjaldeyrisforði Seðlabankans Hlutfall af almennum innflutningi

Hrein gjaldeyrisstaða Seðlabankans hefur batnað á síðustu árum og nam 31,1 ma.kr. í árslok 1992 samanborið við 26,9 ma.kr. árið áður. Gjald-eyrisstaðan svaraði til 7,6% af VLF 1992, en hlutfallið var 6,5% 1991. Gjald-eyrisstaðan hefur batnað mikið á síðustu tíu árum, þar sem hún nam aðeins 3,5% af VLF 1983. Þessi aukning hefur orðið vegna inn-
streymis erlendra lána umfram viðskiptahalla á þessum árum. Hlutfall gjaldeyrisstöðunnar hafði verið um 8,2-8,7% af VLF á árunum 1970-1972, en síðan rýrnaði hún hratt á næstu árum og varð neikvæð á árunum 1975-1976, áður en hún hækkaði aftur í 6% af VLF 1981.

Gjaldeyrisforði Seðlabankans jókst um 4,2 ma.kr. á árinu 1992 og nam 32 ma.kr. í árslok. Endingartími gjaldeyrisforðans miðað við almennan vöruinnflutning jókst úr 3,8 mánaða meðalinnflutningi 1991 í 4,7 mánaða innflutning 1992. Þessi aukning stafar þó bæði af auknum gjaldeyrisforða og samdrætti almenns vöruinnflutnings. Hér á landi hefur verið kosið að sýna gjaldeyrisforðann í hlutfalli við almennan vöruinnflutning, en það sker ekki úr um nauðsynlega stærð gjaldeyris-
forðans, heldur er aðeins vísbending um þróun hans á hverjum tíma. Hvorttveggja er, að annar innflutningur vöru og þjónustu gerir ekki síður tilkall til greiðslugetu og auknar erlendar skuldbindingar og frelsi í fjármagnsflutningum kalla á aukinn gjaldeyrisvarasjóð til að mæta

sveiflum í gjaldeyrisviðskiptum. Í samanburði við önnur Norðurlönd var gjaldeyrisforði Íslendinga hlutfallslega meiri en Dana í árslok 1991, en minni en Noregs, Svíþjóðar og Finnlands, ef miðað er við heildarinnflutning vöru og þjónustu eða verga landsframleiðslu.

2. Stefnan í gengismálum

Gengi krónunnar var fast frá desember 1989 til 23. nóvember 1992, þegar það var fellt um 6%. Þetta tímabil algjörar gengisfestu stóð því í nærri 3 ár og er hið lengsta síðan 1969-1972. Gengisfellingin 23. nóvember 1992 var að nokkru leyti tæknileg leiðrétting, og stöðugleiki í gengismálum er áfram meginviðmiðun stefnunnar í efnahags- og peningamálum.

Með gerð þjóðarsáttarsamninganna í febrúar 1990 var fastgengisstefnan fest í sessi. Hún hefur verið einn af hornsteinum efnahagsstefnu tveggja ríkisstjórna síðan þá. Með yfirlýsingum, sem gefnar voru við myndun ríkisstjórnar vorið 1991, var fastgengisstefnan áréttuð og varð síðan grundvöllur nýrra kjarasamninga í mars 1992. Í nóvember 1991 var kynnt sameiginleg stefnumótun ríkisstjórnar og Seðlabankans í gengismálum, sem byggðist á því, að forsendur og trúverðugleiki áframhaldandi stefnu stöðugs gengis yrði styrktur. Stefnumörkunin fól í sér uppbyggingu gjaldmeyrismarkaðar, styrkingu stjórnþækja Seðlabankans í peningamálum með takmörkunum á aðgangi ríkissjóðs að lánaþyrirgreiðslu í bankanum og þróun skammtíma peningamarkaðar, einföldun á gengisvog og aukið vægi ECU innan hennar. Ákveðið var hins vegar að fresta ákvörðun um fulla ECU-tengingu krónunnar þar til á árinu 1993. Þessari áætlun hefur verið fylgt síðan. Enginn vafi er á því, að fastgengisstefnan hefur verið helsta forsenda þess almenna stöðugleika í verðlagsmálum, sem einkennt hefur síðustu misseri.

Nauðsyn aðhalds í peninga- og verðlagsmálum kallar annaðhvort á trúverðuga fastgengisstefnu eða flotgengi samfara beinni stjórn peningamála, sem miðar að stöðugu verðlagi. Seinni leiðin krefst gjaldeyrismarkaðar, þróaðra peningamarkaða og sterkar, sjálfstæðrar og trúverðugar yfirstjórnar peningamála. Þessi skilyrði eru ekki uppfyllt nú hér á landi. Auk þess er samband peningastærða og verðlags breytilegt í litlu, opnu hagkerfi eins og Íslandi, og torveldar það enn þessa leið.

Í jafn opnu hagkerfi og hinu íslenska leiða gengisbreytingar að jafnaði til skjótrar aðlögunar innlands verðlags og launakostnaðar. Á hinn bóginn kalla önnur einkenni íslenska hagkerfisins á vissan sveigjanleika

í raungengi, m.a. þar sem ytri sveiflur eru meiri en í flestum OECD-ríkjum og falla ekki eins vel saman við sveiflur í iðnríkjunum og hjá ýmsum öðrum smáum Evrópuríkjum. Ekki liggur fyrir reynsla, sem gerir unnt að fullyrða, að þessum sveigjanleika megi ná fram með sveigjanlegum nafnlaunum við fast nafngengi án allt of mikils tilkostnaðar.

Vandinn, sem íslensk hagstjórn stendur frammi fyrir, er að tryggja áframhaldandi stöðugleika í verðlagsmálum, sem best verður gert með áframhaldandi fastgengisstefnu án þess að stefna efnahagslegum stöðugleika að öðru leyti í hættu. Því hefur sú stefna verið mörkuð, að gengissveiflum verði sett ákveðin ytri mörk, en markaðsöfl ráði genginu innan þeirra marka. Slíkt kerfi hefur verið nefnt markagengiskerfi. Markagengiskerfi er m.a. ætlað að leysa að nokkru þá togstreitu, sem stundum skapast milli markmiða um stöðugt verðlag og almennt efnahagslegt jafnvægi. Ef forsendur gengisstöðugleika til lengri tíma eru styrktar með sveiflujöfnun á vegum fyrirtækjanna sjálfra og/eða í gegnum sérstök sveiflujöfnunarkerfi og ástand ríkisfjármála grefur ekki undan gengisstöðugleikanum, ætti slíkt fyrirkomulag að ná tilætluðum árangri. Mikilvægt er að undirstrika, að ekki er um frávik frá boðaðri fastgengisstefnu að ræða, heldur er verið að skapa henni traustari forsendur sem langtímalausn. Markaðsöfl munu ákvarða gengi krónunnar einungis innan tiltölulega þröngra marka, en Seðlabankinn mun nota eigin gjaldeyrisforða og beita almennum stjórnþækjum peningamála til þess að tryggja stöðugleika gengisins.

Reynslan hefur sýnt, að það var rétt ákvörðun að tengja ekki krónuna við ECU þegar haustið 1991. Gengisfelling finnska marksins haustið 1991 gróf undan trúverðugleika einhliða ECU-tengingar sem harðrar fastgengisstefnu á öllum Norðurlöndunum. Gliðnunin í gengissamstarfi Evrópuríkja haustið 1992 og gengisflot allra þeirra Norðurlandamynta, sem tengdar voru við ECU, hefur síðan gert ECU-tengingu að síðri kosti en sumarið 1991, þegar stefnan var mótuð.

Um áramótin 1991-92 var tekið táknað skref í átt til viðmiðunar við evrópska gengiskerfið með því að láta reiknað ECU fá 76% vægi í gengisviðmiðun íslensku krónunnar í stað einstakra gjaldmiðla Evrópuríkja. Um leið hurfu Norðurlandagjaldmiðlarnir úr gengisvoginni sem sjálfstæðar einingar, en voru á þeim tíma allir einhliða tengdir ECU. Bandaríkjadollar hélt hins vegar svipuðu vægi og fyrr eða 18% og japanska yenið lítið skertu eða um 6%. Mikilvægasta breytingin fólst reyndar í því, að töluvert dró úr áhrifum sterlingspunds í gengisskráningunni, og hefur það haft nokkrar afleiðingar fyrir þróun meðal-gengis krónunnar.

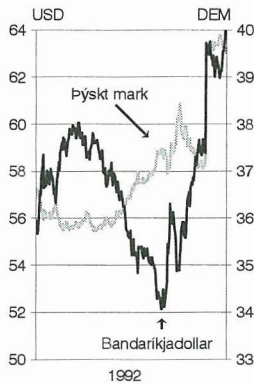
Þegar ný gengisvog var tekin upp um áramótin, var almennt búist við, að innbyrðis gengi Evrópugjaldmiðla myndi haldast stöðugt í aðdraganda myntsamruna í álfunni. Flestar Evrópumyntir, sem skipta máli í viðskiptum Íslendinga, voru þá annaðhvort hluti af myntsamstarfi Evrópu eða einhliða tengdar ECU. Í þessu ljósi skipti innbyrðis vægi Evrópumynta í íslensku gengisvoginni ekki meginmáli. Þessar forsendur stöðugs gengis gagnvart gildandi gengisvog breyttust við gengishræringarnar í Evrópu á haustmánuðum. Þessi þáttur hefði réttlætt lækun gengis krónunnar gagnvart gildandi gengisvog um 2-3%. Um leið var talið, að hæfileikinn til innri aðlögunar án gengisbreytingar væri ekki nægjanlegur, og því var ákveðið, að formleg gengislækkun 23. nóvember yrði 6%. Það var og er skoðun Seðlabankans, að stöðugleiki í gengismálum eigi áfram að vera meginviðmiðun efnahags- og peningamálastefnunnar, en stefnt er að því að skjóta traustari stöðum undir hana á næstunni, m.a. með uppbyggingu millibankamarkaðar fyrir erlendan gjaldeyri, en mikið starf var unnið í tengslum við undirbúning hans á árinu.

Alþjóðleg gengisþróun

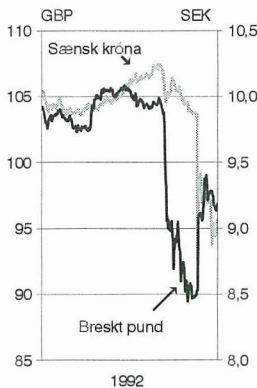
Árið 1992 reyndist viðburðaríkt á gjaldeyrismörkuðum. Fyrstu mánuðir ársins einkenndust af hækkingu gengi Bandaríkjadollars á alþjóðlegum mörkuðum, en horfur á efnahagsbata í Bandaríkjunum virtust nokkuð góðar. Þegar leið að sumri, tók gengi dollarsins hins vegar að veikjast á ný, og komst það í nýtt sögulegt lágmark gagnvart þýsku marki í ágústlok og byrjun september. Lágt gengi Bandaríkjadollars varð til þess að auka enn meir á þá spennu, sem myndast hafði í hinu evrópska gengisamstarfi og stafaði meðal annars af slakri hagstjórn og misjöfnu efnahagsástandi í einstökum ríkjum. Í september hófst svo tími mikilla umbrota á alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum, þar sem hver gjaldmiðillinn á fætur öðrum varð spákaupmennsku að bráð þrátt fyrir oft á tíðum harkalegar aðgerðir stjórnvalda peningamála til þess verja þá falli. Áður en árinu lauk höfðu 2 ríki, sem tekið höfðu þátt í evrópska myntsamstarfinu, slitið a.m.k. tímabundið formlegum tengslum við evrópska myntkerfið og látið gjaldmiðla sína fljóta á markaði. Tveir aðrir ERM-gjaldmiðlar, spánskur peseti og potúgalskur escudo, voru felldir formlega, pesetinn tvívegis. Gjaldmiðlar þriggja Norðurlanda, sem tengt höfðu gjaldmiðla sína einhliða mynteiningunni ECU, fóru á flot, og íslenska krónan var felld formlega.

Áður en árið var liðið höfðu tveir gjaldmiðlar, finnska markið og ítalska líran, fallið um fjórðung gagnvart dollar og u.þ.b. sjöunda hluta gagnvart þýsku marki. Fljótlega eftir að bresta tók í innviðum hins evrópska myntkerfis, tók Bandaríkjadollar að hækka á ný á mörkuðum, og var gengi hans miðað við þýskt mark orðið um 15% hærra í lok árs en það varð lægst í ágúst. Gjaldeyriskaupmenn gerðu einnig harða

Gengi Bandaríkjadollars og Þýskt marks gagnvart krónu

Gengi bresks punds og sænskrar krónu gagnvart krónu

atlögu að frönskum franka, írsku pundi og danskri krónu. Þessir gjaldmiðlar stóðust hins vegar áhlaupið á árinu, þótt írska pundið hafi fallið síðan.

Tafla III.11. Helstu atburðir á gjaldeyrismörkuðum síðari hluta árs 1992.

Gjaldmiðill	Formleg breyting	Gengisbreyting gagnvart dollar til áramóta ¹⁾ %	Gengisbreyting gagnvart Þýsku marki til áramóta %
07.09 Finniskt mark	FLOT	-25,2	-15,00
14.09 Ítölsk líra	-7%	-25,7	-16,14
18.09 Ítölsk líra	FLOT	-13,2	-7,82
18.09 Breskt pund	FLOT	-18,7	-11,89
18.09 Spánskur peseti	-5%	-16,7	-8,45
19.11 Sænsk króna	FLOT	-15,4	-13,51
23.11 Spánskur peseti	-6%	-1,3	0,95
23.11 Portúgalskur escudo	-6%	-3,0	-0,80
23.11 Íslensk króna	-6%	-7,9	-5,84
10.12 Norsk króna	FLOT	-6,3	-4,33

1) Miðað við gengi degi fyrir formlega breytingu eins og það var við skráningu krónunnar. Í þeim tilvikum, þar sem gengi gjaldmiðils féll niður fyrir neðri mörk gjaldmiðils í ERM fyrir formlega gengisfellingu, er viðmiðun tekin nokkru áður.

Ástæður þessara miklu umbrota í gengismálum Evrópuríkja má flokka í skammtímaástæður annars vegar, sem ákvarða í meginatriðum tíma-setningu áhlaupa á einstaka gjaldmiðla, og hins vegar efnahagslega undirrót spennunnar á gjaldeyrismörkuðum, sem gerði ákveðna gjaldmiðla veika fyrir slíkum áhlaupum. Að hluta var um keðjuverkandi atburðarás að ræða, þar sem fall eins gjaldmiðils veikti traust á öðrum. Sú keðjuverkun hófst með gengisfellingu finnska marksins hinn 7. september. Höfnun Dana á Maastricht-samkomulaginu í júní og síðan naumt samþykki Frakka í september varð einnig til þess að veikja trú markaðarins á áframhaldandi samrunaþróun í Evrópu og þar með þá fastgengisstefnu, sem er skref í átt til sameiginlegrar peningastefnu. En þessir atburðir einir og sér hefðu ekki valdið neinni stórfelldri röskun, ef ekki hefði verið um verulegt efnahagslegt misvægi að ræða meðal Evrópuríkja innbyrðis og gagnvart öðrum heimshlutum, sem gaf til kynna, að gengisáhætta, bundin ákveðnum gjaldmiðlum, væri meiri en áður hafði verið talið.

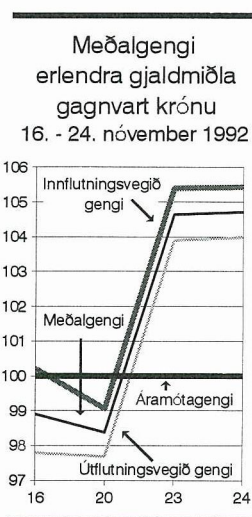
Undirrót þess vandá, sem leiddi til aukinnar spennu á evrópskum og alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum, er að finna í efnahagsþróun bæði innan og utan Evrópu. Innan Evrópu leiddi sameining Þýskalands til

vaxandi ójafnvægis í ríkisfjármálum, þar sem þýsk stjórnvöld hikuðu við að hækka skatta til þess að standa undir kostnaði við sameininguna, sem varð mun meiri en bjartsýnar áætlanir stjórnvalda gerðu ráð fyrir. Sökum aðhaldssamrar peningastefnu þýska seðlabankans varð afleiðingin hækkun vaxta. Vaxtamunur jókst því á milli Þýskalands og Þjóða utan Evrópu. Aðrar Þjóðir, sem taka þátt í gengissamstarfi Evrópuríkja (ERM), verða að fylgja Þjóðverjum fast á eftir í vaxtamálum í því skyni að halda gjaldmiðlum sínum innan þeirra þröngu fráviksmarka, sem gengissamstarfið setur þeim, og hafa þær jafnvel orðið að búa við enn hærri vexti sökum þess, að gjaldmiðlar þeirra njóta ekki sama trausts og þýska markið. Þetta varð öðrum Þjóðum stöðugt erfiðara, einkum Bretum, sem áttu við mestu efnahagskreppu eftirstriðsáranna að etja á sama tíma og veruleg þenslumerki voru enn í þýsku efnahagslífi. Jafnframt var efnahagsstjórn verulega ábótavant í mörgum ríkjum gengissamstarfsins, sem birtist í meiri verðlags- og launahækkunum en í öðrum bandalagsríkjum og óhóflegum halla á opinberum rekstri. Einkum á þetta við um Ítalíu, Spán og Portúgal og að nokkru leyti Bretland. Á Ítalíu hefur opinber halli t.d. numið meira en 10% af VLF árum saman.

Það varð enn til að veikja stöðu margra evrópskra gjaldmiðla, að vaxtamunur jókst milli Evrópu annars vegar og Bandaríkjanna og Japans hins vegar, einkum eftir 1990, og streymdi þá skammtímafjármagn til margra Evrópuríkja, sem bjuggu við háa vexti og fast gengi, í trausti þess, að þróunin í átt til sameiginlegs peningakerfis væri í höfn og gengisáhætta því lítil. Þegar veikleikamerkin komu æ betur í ljós sumarið 1992, brast flótti í þetta fjármagn, og skapaði það aukinn þrýsting á gjaldmiðla hávaxtalandanna.

Í upphafi árs 1992 tók gildi ný gengisviðmiðun, sem vék frá fyrri viðmiðun að því leyti, að í stað gjaldmiðla 15 Evrópuríkja í fyrri gjaldmiðlakörfu kom mynteiningin ECU, eins og getið er um hér að framan. Breytingin hafði ófyrirsjáanlegar afleiðingar í för með sér, þegar gjaldmiðlar mikilvægra viðskiptaþjóða tóku að losa sig úr viðjum gengissamflotsins. Mestu skipti gengisfall breska pundins, sem hefur mun meira vægi í utanríkisviðskiptum Íslands en óbeint vægi þess við gengisskráningu segir til um. Fall norsku krónunnar var einnig afdrifaríkt, en það var einmitt yfirvofandi fall hennar, sem varð til þess, að ákveðið var að fella gengi íslensku krónunnar 23. nóvember. Norskar sjávarafurðir eru í samkeppni við íslenskar á mörkuðum Evrópu og gengi norsku krónunnar því mun afdrifaríkara fyrir Ísland en ráða má af tvíhliða viðskiptum landanna. Norska krónan hélt þó velli lengur en ætlað var eða til 10. desember. Gengisfelling portúgalsks escudo olli einnig áhyggjum, því að Portúgal er einn helsti saltfiskmarkaður

Gengi íslensku krónunnar

Íslendinga. Markaðsgengi á escudo féll þó lítið sem ekkert gagnvart þýsku marki til áramóta, enda er mikil erlend fjárfesting í landinu.

Þegar gjaldmiðlar, sem eru ekki í viðmiðunarkörfu gengisskráningar eða hafa mjög skert vægi miðað við vægi landanna í utanríkisviðskiptum, tóku að falla, hækkaði gengi krónunnar, einkum miðað við útflutningsvog. Meðalgengi krónunnar 20. nóvember var 2,4% hærra en í byrjun árs, sé miðað við útflutningsvegið gengi, en innflutningsvegið gengi hafði hækkað um tæplega 1% frá sama tíma.

Tafla III.12. Gengi erlendra gjaldmiðla gagnvart krónu.

	Kaupgengi í árslok		Breytingar í (%)	
	1991	1992	Milli ára	Yfir árið 1992
Bandaríkjadollar	55,54	63,84	-2,6	14,9
Sterlingspund	103,97	96,845	-2,8	6,9
Dönsk króna	9,4016	10,213	3,4	8,6
Norsk króna	9,2993	9,2348	1,8	-0,7
Sænsk króna	10,016	9,0524	1,4	-9,6
Finnskt mark	13,448	12,209	-12,0	-9,2
Franskur franki	10,728	11,612	4,0	8,2
Þýskt mark	36,624	39,559	1,9	8,0
Japanskt yen	0,444	0,5124	-0,4	15,4
SDR	79,503	87,883	0,6	10,5
ECU	74,365	71,173	0,8	3,8
Meðalgengisvísitala 1983=100	283,52	296,5	0,5	4,6

Samanburður á gengi helstu gjaldmiðla gagnvart krónu í lok árs við gengi þeirra á sama tíma árið áður leiðir í ljós þær miklu breytingar, sem orðið hafa á gjaldeyrismörkuðum á árinu. Þótt gengi krónunnar hafi verið fellt um 6% 23. nóvember, voru þrír gjaldmiðlar skráðir lægra gagnvart krónu í lok ársins en í byrjun þess: breskt pund, sænsk króna og finnskt mark. Gengi norsku krónunnar var nokkurn veginn óbreytt, en aðrir gjaldmiðlar höfðu hækkað. Mest hækkun varð á Bandaríkjadollar og japönsku yeni, um 15%. Hækkun kjarnamyntanna innan ERM er á bilinu 8-9%. Sveiflurnar eru þó mun meiri, ef hreyfingar innan ársins eru skoðaðar. Í árslok hafði gengi Bandaríkjadollars hækkað um 22,5% frá lágmarki ársins, japanskt yen um tæp 22%, en þýskt mark um tæp 11%.

IV. ERLEND SAMSKIPTI OG LÁNAMÁL

Alþjóðastofnanir

Seðlabankinn á samskipti við ýmsar alþjóðastofnanir og erlendar fjármálastofnanir fyrir hönd ríkisins. Þessar stofnanir eru Alþjóðagjald-eyrissjóðurinn (IMF), Alþjóðabankinn og systurstofnanir hans (World Bank Group), Efnahags- og framfarastofnunin (OECD), norrænu seðlabankarnir og Alþjóðlegi greiðslubankinn (BIS) auk fjölmargra annarra erlendra fjármálastofnana.

Stjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans

Á árinu 1992 var Jóhannes Nordal aðalfulltrúi fyrir Íslands hönd í sjóðráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, og Björn Friðfinnsson var varafulltrúi. Ingimundur Friðriksson var aðalfulltrúi Norðurlanda og Eystrasaltsríkja í stjórn sjóðsins, og Norðmaðurinn Jon Solheim gegndi stöðu varafulltrúa.

Á árinu 1992 skipaði Jón Sigurðsson stöðu aðalfulltrúa í bankaráði Alþjóðabankans, og Friðrik Sophusson gegndi stöðu varafulltrúa. Norðmaðurinn Einar Magnúsen lét af störfum sem aðalfulltrúi Norðurlanda í bankastjórninni, og við tók Jorunn Maehlum frá Noregi, sem jafnframt varð aðalfulltrúi Eystrasaltsríkja, þegar þau gengu inn í kjördæmi Norðurlanda. Helga Jónsdóttir tók við stöðu varafulltrúa af Jorunni Maehlum.

Ársfundir Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans voru haldnir í september í Washington. Fundina sóttu fyrir Íslands hönd Jón Sigurðsson, Friðrik Sophusson, Jóhannes Nordal, Ólafur Ísleifsson, Sigurgeir Jónsson og Finnur Sveinbjörnsson.

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Alls var 51 ríki með samning um lánaþingreiðslu frá Alþjóðagjald-eyrissjóðnum í lok ársins 1992 borið saman við 50 í árslok 1991. Á árinu 1992 snerist starfsemi sjóðsins að miklu leyti um málefni lýðveldi fyrrum Sovétríkja. Þau gerðust öll aðilar að sjóðnum á árinu að Tadsjikistan undanskildu. Eystrasaltsríkin, Eistland, Lettland og Litháen, gengu inn í kjördæmi Norðurlanda í stjórnnum Alþjóðagjald-eyrissjóðsins og Alþjóðabankans. Fulltrúar Norðurlanda í stjórnnum þessara stofnana urðu þar með einnig fulltrúar Eystrasaltsríkja. Öll Eystrasaltsríkin sömdu um lánaþingreiðslu hjá sjóðnum á árinu.

megi hlutverk hans og áhrif í iðnríkjunum, ekki síst vegna uppnáms á gjaldeyrismörkuðum og þróunar gengismála á síðari hluta árs 1992.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn fylgist með framvindu efnahagsmála í aðildarríkjunum og gegnir enn sem fyrr mikilvægu hlutverki við að miðla þekkingu og reynslu á sviði hagstjórnar. Fulltrúar hans eiga að jafnaði árlegar viðræður við stjórnvöld í aðildarríkjunum. Í desember 1992 kom sendinefnd til Íslands og átti viðræður við fulltrúa stjórnvalda um stöðu og horfur í efnahagsmálum.

Á árinu 1990 var gert samkomulag aðildarríkja um hækkun á heildarkvótum Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og var það í núnda sinn, sem kvótar sjóðsins voru hækkaðir. Samkomulagið gerði ráð fyrir, að heildarkvótar sjóðsins yrðu hækkaðir um 50% og yrðu um 140 milljarðar SDR. Síðla árs 1992 hafði tilskilinn meirihluti aðildarlanda staðfest kvótahækkunina, og öðlaðist hún gildi 11. nóvember 1992. Alþingi samþykkti hækkun á kvóta Íslands í Alþjóðagjaldeyrissjóðnum í nóvember 1990, sbr. lög nr. 103/1990. Nemur kvóti Íslands 85,3 milljónum SDR eftir hækkun. Samkvæmt reglum skal endurskoða kvóta aðildarlandanna á fimm ára fresti til að tryggja, að sjóðurinn hafi fjárhagslegt bolmagn til að sinna hlutverki sínu eftir því sem efnahagsumsvif í heiminum vaxa.

Vanskil einstakra ríkja gagnvart Alþjóðagjaldeyrissjóðnum hafa reynst örðugt viðfangsefni á umliðnum árum. Á árinu 1992 og í tengslum við núndu kvótaendurskoðunina var samþykkt breyting á stofnskrá á þann veg, að svipta megi aðildarlönd atkvæðisrétti, standi þau ekki við skuldbindingar sínar gagnvart sjóðnum.

Aðildarríki Alþjóðagjaldeyrissjóðsins voru 176 í lok árs 1992 og hafði fjölgað um 20 á árinu. Þar á meðal eru 14 lýðveldi fyrrum Sovétríkja auk Króatíu og Slóveníu. Í kjölfar þessa var fjölgað í stjórn sjóðsins, og sitja nú í henni 24 fulltrúar í stað 22 áður. Nýju sætin skipa Rússar og Svisslendingar, en hinir síðarnefndu eru auk þess fulltrúar fyrir Pólland og ýmis Mið-Asíulýðveldi fyrrum Sovétríkja.

Norðurlönd hafa þegar veitt Eystrasaltsríkjunum margháttáða aðstoð, bæði fjárhags- og tækniaðstoð. Hafa Norðurlönd t.d. skuldbundið sig til þess að veita greiðslujafnaðarlán til Eystrasaltsríkjanna, um 120 milljónir Bandaríkjadollara, í tengslum við lánaþyrirgreiðslu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins. Hlutur Íslands nemur einni milljón dollara. Þá skuldbundu norrænir seðlabankar sig til þess að veita seðlabönkum Eystrasaltsríkja umfangsmikla tæknilega aðstoð í samvinnu við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn. Í tengslum við verkefni þetta hefur Seðlabanki Íslands veitt aðstoð við uppbyggingu bankaeftirlits í Eistlandi.

Erlendir lánamarkaðir

Mikil óvissa einkenndi framvindu á gjaldeyris- og lánamörkuðum á árinu 1992. Staða Bandaríkjadollars reyndist mjög veik á mörkuðum, og fór hann niður fyrir sögulegt lágmark í verðgildi gagnvart þýsku marki og japönsku yeni í septembermánuði. Gengisþróunin á sér ekki síst rót í ólíkri hagþróun, sem birtist einna skýrast í eins konar gjá, sem myndast hefur milli vaxta vestan Atlantsála og austan. Í Bandaríkjunum hefur verið kostað kapps um að lækka vexti í því skyni að glæða efnahaginn lífi. Á sama tíma hafa vextir haldist tiltölulega háir í Evrópu. Fjárförf vegna mikils kostnaðar við sam- einingu þýsku ríkjanna hefur valdið miklu þar um.

Þróunin á hinum svonefnda Evró-skuldabréfamarkaði hefur á undan- förnum misserum einkennd af hækkandi vaxtaálagi og styttri lánstíma. Í upphafi árs 1992 gætti nokkurrar tregðu á þessum markaði, sem átti rætur að rekja til þess, að fjárfestar sneru sér í auknum mæli að heima- mörkuðum. Þangað sóttu lántakendur að sama skapi vegna möguleika á lengri lánstíma og fyrrgreindrar markaðstregðu á Evrópumarkaði.

Stöðug óvissa um framvindu gjaldeyris- og gengismála, samfara stjórn málaóvissu í tengslum við þjóðaratkvæðagreiðslur um Maastricht-samninginn og forsetakosningar vestanhafs, jök á óvissu á fjármagnsmarkaði. Markaðir voru jafnframt undir áraun vegna mikillar ásóknar í lánsfé, ekki síst af hálfu ýmissa opinberra aðila, sem þurftu að bæta upp rýrmandi gjaldeyrisvarasjóði og fjármagna þrálátan halla á búskap hins opinbera. Þannig réðust t.d. Svíar og Finnar og nokkrar stórfjóðir Evrópu í miklar lántökur á síðustu mánuðum ársins. Búast má við, að lánskjör íslenskra lántakenda versni á næstunni, og kemur ýmislegt til í því sambandi. Fyrst ber að telja, að almenn þróun á helstu lánamörkuðum að undanfögnu hefur stuðlað að hærri lántöku- kostnaði og skemmri lánstíma. Í annan stað er hugsanlegt, að óhag- stæð framvinda efnahags- og lánamála annars staðar á Norðurlöndum kunni að leiða til þess, að íslenskir aðilar sæti lakari lánskjörum. Í því sambandi er þess að gæta, að ýmsar lánastofnanir, ekki síst í fjar- lægum heimshlutum, virðast ekki gera skýran greinarmun á einstökum Norðurlandarríkjum og hneigjast til að setja þau undir einn hatt við mat á áhættu og við mörkun almennrar lánastefnu. Fram til þessa má þó ó- hikað telja, að jafnan hafi það verið Íslandi til hagsbóta á lána- mörkuðum að hafa talist í flokki með öðrum Norðurlöndum.

Erlendar lántökur ríkissjóðs

Í fjárlögum ársins 1991 var áformað að mæta allri lánsfjárförf ríkissjóðs með lántöku á innlendum markaði. Lánsfjárlög ársins 1991 gerðu því ekki ráð fyrir neinni erlendri lántöku af hálfu ríkissjóðs á því ári, ef frá eru taldar óverulegar endurlánaheimildir að fjárhæð 700 m. kr. Í desember 1991, þegar ljóst var orðið, að lánsfjárförf ríkissjóðs yrði ekki mætt nema að hluta á innlendum markaði, var lánsfjárlögum 1991

breytt á þann veg, að fjármálaráðherra var veitt heimild til að taka erlent lán að fjárhæð 12,8 ma. kr. Heimildir til erlendar lántöku á árinu 1991 námu því alls 13,5 ma. kr. Erlendar lántökur ríkissjóðs 1991 námu sem næst 7 ma. kr., svo að staða lántökuheimilda við lok þess árs nam 6,5 ma. kr. Lánsfjárlög 1992 heimiluðu erlenda lántöku að fjárhæð 8,6 ma. kr. Námu því erlendar lántökuheimildir ríkissjóðs fyrir árið 1992 alls 15,1 ma. kr., þegar teknar eru með ónýttar heimildir frá árinu áður.

Erlendar lántökur ríkissjóðs á árinu 1992 námu 14,9 ma. kr. að teknu tilliti til breytinga á skammtímalánum. Lántökur ríkissjóðs til langs tíma á árinu 1992 voru í formi skuldabréfaútgáfu, þar sem ýmist ræðir um opinberar útgáfur á markaði eða einkaútgáfur. Útgáfur þessar voru fjórar talsins, opinberar skuldabréfaútgáfur í Þýskalandi og Sviss auk tveggja einkaútgáfa í japönskum yenum.

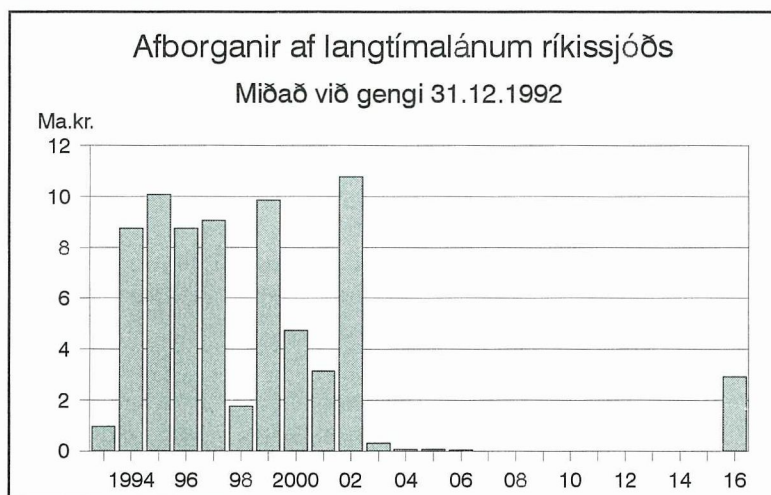
Hinn 22. janúar voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs til 10 ára á þýskum markaði. Upphafleg útgáfufjárhæð var 150 milljónir þýskra marka, þar af 75 milljónir til að greiða upp skuldabréfaútgáfu frá 1982. Útgáfufjárhæð var hækkuð tvívegis, fyrst í 175 milljónir og síðan í 225 milljónir. Af útgáfufjárhæðinni voru 175 milljónir marka greiddar á útgáfugenginu 102 og 50 milljónir marka á útgáfugenginu 102 $\frac{3}{4}$. Vextir eru fastir yfir lánstímann, 8,5% á ári. Forystu um útgáfuna hafði Westdeutsche Landesbank í Düsseldorf. Fjölmargar aðrar þýskar lánastofnanir tóku þátt í útgáfunni, þ.á m. flestir helstu bankar í Þýskalandi. Jafnframt tóku þátt í útgáfunni aðrir evrópskir bankar auk bandarískra og japanskra lánastofnana.

Hinn 8. júlí voru gefin út skuldabréf ríkissjóðs til 8 ára á svissneskum markaði. Útgáfufjárhæð var 100 milljónir svissneskra franka. Útgáfugengi var 101 $\frac{1}{4}$. Vextir eru fastir yfir lánstímann, 7 $\frac{5}{8}$ % á ári. Forystu um útgáfuna hafði Union Bank of Switzerland í Zürich. Margir aðrir svissneskir bankar tóku þátt í útgáfunni auk bandarískra og japanskra lánastofnana.

Auk skuldabréfaútgáfu á almennum markaði réðst ríkissjóður í tvær einkaútgáfur á árinu. Í júlí var undirritaður lánssamningur við Meijiseimei International, japanskt tryggingafyrirtæki, um lán til 10 ára að fjárhæð 3 milljarðar japanskra yena. Vextir eru fastir, 6,1% yfir lánstímann. Milligöngu um lánið hafði Industrial Bank of Japan. Hinn 18. nóvember var undirritaður lánssamningur við Merrill Lynch International Ltd. um lán til 7 ára að fjárhæð 5 milljarðar japanskra yena. Vextir eru fastir, 5,75% yfir lánstímann.

lánamarkaði. Leyfileg hámarksfjárhæð þessarar útgáfu var hækkuð á árinu 1992 úr 250 milljónum dollara í 350 milljónir dollara. Reynslan af víxlaútgáfunni er góð, og hafa vextir af þessu lánsfé verið lægri en af öðrum lánum eða um 0,07% undir millibankavöxtum í London að jafnaði á árinu 1992. Í árslok 1992 voru 245 milljónir Bandaríkjadollara útistandandi í víxlum, sem svarar til um 15,7 ma. kr. á árslokagengi.

Bandarísku fyrirtækin Standard & Poor's og Moody's Investors Service eru meðal helstu aðila, sem meta lánshæfi lántakenda. Mat þeirra ræður miklu um þau kjör, sem lántökum bjóðast á fjármagnsmörkuðum. Þessi fyrirtæki gefa í meginatriðum tvenns konar lánshæfiseinkunnir. Gildir önnur fyrir skammtímaútgáfu á alþjóðlegum markaði, og hin á við um langtímalán. Standard & Poor's gefur næsthæstu einkunn fyrir víxlaútgáfu ríkissjóðs, og er hún táknuð með A-1. Moody's veitir ríkissjóði sína bestu skammtímaeinkunn, sem fyrirtækið auðkennir með P-1. Á árinu 1989 tilkynnti Standard & Poor's, að ríkissjóður fengi langtímaeinkunnina A1, og Moody's fylgdi í kjölfarið og veitti einkunnina A2. Þessar einkunnir eru sambærilegar og hafa ekki tekið breytingum frá því að þær voru upphaflega veittar. Síðast endurstaðfesti Standard & Poor's lánshæfiseinkunnir fyrir Ísland í ágúst 1992, og Moody's gerði slíkt hið sama í desember sama ár.

Í árslok 1992 námu erlend lán ríkissjóðs jafnvirði tæplega 84,5 ma. kr. Um 41% erlendra lána ríkissjóðs var í Bandaríkjadollurum, rúmlega 14% í japönskum yenum og 45% í ýmsum Evrópugjaldmiðlum eins og sést á töflu IV.1.

Tafla IV.1. Hlutfall gjaldmiðla í erlendum lánum ríkissjóðs.

	Árslok 1990	Árslok 1991	Árslok 1992
Fastir vextir:			
Bandaríkjadollarar	2,2	7,5	5,8
Sterlingspund	7,2	6,3	4,6
Svissneskir frankar	7,1	6,1	10,3
Franskir frankar	1,0	0,9	0,7
Japönsk yen	10,6	10,4	14,0
Þýsk mörk	16,5	14,4	20,6
Hollensk gyllini	1,7	1,1	0,5
ECU	6,3	5,7	4,6
Aðrir gjaldmiðlar	0,1	0,0	0,0
Alls	52,8	52,4	61,1
Breytilegir vextir:			
Bandaríkjadollarar	40,2	41,2	35,5
Svissneskir frankar	0,9	0,8	0,6
Þýsk mörk	6,2	5,6	2,8
Alls	47,2	47,6	38,9
Samtals	100,0	100,0	100,0

Um 61% erlendra lána ríkissjóðs var með föstum vöxtum í árslok 1992 og 39% með breytilegum vöxtum. Hlutfall lána, sem bera breytilega vexti, hefur því minnkað frá því sem var árið á undan. Vægi Evrópu-mynta og japanska yensins hefur aukist frá því sem var, á kostnað Bandaríkjadollars.

Lántökur ríkisstofnana með ríkisábyrgð

Í lánsfjárlögum fyrir árið 1990 var fyrst kveðið svo á, að stofnunum með ríkisábyrgð væri gert skylt að kynna lántökuáform sín fyrir Seðlabanka Íslands og leita eftir samþykki hans í umboði fjármálaráðuneytisins á kjörum og skilmálum. Er þetta samráð nú bundið í lögum um Lánasýslu ríkisins.

Á árinu 1992 gerðu sjö aðilar, sem njóta ríkisábyrgðar, samninga um lán við erlenda aðila. Heildarfjárhæð þessara lána var ríflega 9,1 ma. kr. á árslokagengi, og var um helmingur þeirra í Bandaríkjadollurum, en afgangurinn í þýskum mörkum, japönskum yenum og ECU.

V. UMSJÁ SJÓÐA OG ÝMIS STARFSEMI FYRIR RÍKISSJÓÐ

Ríkisábyrgðasjóður

Ríkisábyrgðasjóður er lögum samkvæmt hluti af Lánasýslu ríkisins, en er rekinn af Seðlabanka Íslands samkvæmt samningi við fjármálaráðuneytið. Sá samningur er nú í endurskoðun. Starfsemi sjóðsins var með svipuðu sniði og áður, en afgreiðsla nýrra ábyrgða þó með minnsta móti. Lokið var afgreiðslu ábyrgða á skuldbreytingarlán loðdýrabænda og alls afgreiddar ábyrgðir á 34 lán 13 bænda, samtals að fjárhæð 27,3 m.kr. Skuldbreytingarlán loðdýrabænda, sem ríkissjóður hefur ábyrgst, eru alls að fjárhæð um 277 m.kr. Í lánsfjárlögum fyrir árið 1993 er fjármálaráðherra heimilað að yfirtaka lán þessi. Útgáfa húsbrefa, sem tryggð eru með sjálfskuldarábyrgð ríkissjóðs, nam á árinu 12.321 m.kr. Nýjar ábyrgðir á árinu námu því alls um 12.350 m.kr. Að auki tóku ýmsar stofnanir, sem njóta ríkisábyrgðar að lögum, erlend lán til starfsemi sinnar. Má þar nefna ríkisbankana, stofnlánasjóði og fyrirtæki. Erlendra lána þessara aðila, sem samtals námu 9,1 ma.kr., er getið í kaflanum um erlend samskipti og lánamál.

Heildarfjárhæð skráðra ríkisábyrgða nam 73.968 m.kr. í árslok 1992 og hækkaði á árinu um 14.671 m.kr. Hluti þessarar hækkunar er vegna leiðréttinga á skráningu ábyrgða. Hér er þó aðeins um hluta ríkisábyrgða að ræða, þar eð ekki eru taldar með eigendaábyrgðir á skuldbindingum ýmissa stofnana, svo sem banka, fjárfestingarlánasjóða, annarra en Framkvæmdasjóðs Íslands, og ríkisfyrirtækja.

Greiðslur, sem á Ríkisábyrgðasjóð féllu á sl. ári, voru nokkru minni en síðustu 2 ár þar á undan, en á hinn bóginn voru endurgreiðslur skuldara einnig með minna móti. Alls leysti sjóðurinn til sín kröfur að fjárhæð 370 m.kr. Endurgreiðslur frá skuldurum voru hins vegar 150 m.kr. og nettóútgreiðslur þannig 220 m.kr. Þær hafa ekki orðið hærrí síðan árið 1986. Hér fer á eftir yfirlit yfir innlausn krafna og endurgreiðslur frá skuldurum árin 1987-1992.

Tafla V.1. Innleystar kröfur og endurgreiðslur til Ríkisábyrgðasjóðs.

Í millj. króna	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Innleystar kröfur	229,0	304,1	410,6	585,6	492,4	370,0
Endurgreiðslur frá skuldurum	219,1	221,3	364,3	465,0	313,2	150,0
	9,9	82,8	46,3	120,6	179,2	220,0

Eins og áður var meginhluti þeirra greiðslna, sem á sjóðinn féllu á sl. ári, vegna fiskeldis, samtals 138 m.kr. Einnig varð sjóðurinn að leysa til sín talsverðar fjárhæðir vegna hitaveitna, fiskiskipa og loð-dýralána.

Ábyrgðadeild fiskeldislána

Nokkur eftirspurn var eftir ábyrgðum frá deildinni eins og áður, en aðeins voru veittar tvær nýjar ábyrgðir á árinu. Eins og getið er um hér að framan, féllu á deildina verulegar greiðslur vegna yfirtekinna ábyrgða. Þar var þó einkum um að ræða greiðslur vegna fyrirtækja, sem urðu gjaldþrota á árunum 1990 og 1991. Eitt fiskeldisfyrirtæki, sem naut ábyrgðar deildarinnar, varð gjaldþrota á árinu. Ætla má, að tap deildarinnar vegna þess nemi um 15 m.kr. Við árslok voru í gildi ábyrgðir vegna fimm fyrirtækja, samtals að fjárhæð um 148 m.kr.

Orkusjóður

Starfsemi Orkusjóðs var svipuð og verið hefur undanfarin ár. Lögum samkvæmt er sjóðnum ætlað að veita lán til jarðhitaleitar, hitaveitna og einkarafstöðva. Einnig hafa farið um sjóðinn framlög úr ríkissjóði til styrkingar rafdreifikerfa í sveitum og til sveitarafvæðingar. Lánastarfsemi sjóðsins hefur farið minnkandi á undanförmum árum, og á sl. ári veitti hann alls 6 lán að fjárhæð 12 m.kr. Framlög á fjárlögum til sjóðsins námu alls 85 m.kr. Vaxtatekjur sjóðsins námu 53 m.kr. á árinu, en vaxtagjöld voru 22 m.kr. Styrkveitingar úr Orkusjóði námu alls um 26 m.kr. á árinu og skiptust eins og sýnt er á yfirlitinu hér á eftir.

*Tafla V.2. Styrkveitingar Orkusjóðs 1992.
(Í m.kr.)*

Styrkveitingar skv. 74. gr. orkulaga:		
Til Rafmagnsveitna ríkisins:		
Sveitarafvæðing	0,4	
Styrking dreifikerfa í sveitum	14,6	15,0
Til Orkubús Vestfjarða:		
Styrking dreifikerfa í sveitum		18,8
Aðrar styrkveitingar:		
Til Sýslunefndar A-Skaftafellssýslu	2,5	
Til notenda utan samveitna	5,0	7,5
		26,3

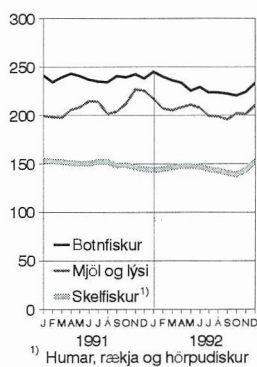
Hafnabótasjóður

Lánveitingar Hafnabótasjóðs námu 45 m.kr., og voru veitt alls 11 lán. Styrkveitingar til hafnarframkvæmda voru 28, samtals 83 m.kr. Framlag til sjóðsins á fjárlögum 1992 nam 90 m.kr., vaxtatekjur voru 57 m.kr., en vaxtagjöld 31 m.kr.

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

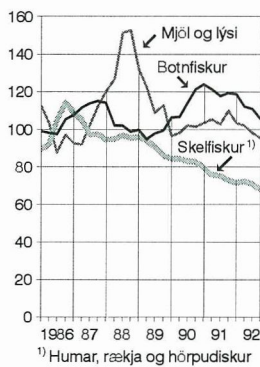
Árið 1992 var þriðja starfsár Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins, en sjóðurinn var stofnaður með lögum nr. 39/1990 og tók til starfa 1. júní 1990 í framhaldi af hinum fyrri Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins. Það

Verðþróun sjávarafurða
Verð í ÍSK
1991 - 1992
1986 = 100

¹) Humar, rækja og hörpuðiskur

Verðþróun sjávarafurða
Staðvirt verð í SDR
1986 - 1992
1986 = 100

¹) Humar, rækja og hörpuðiskur

ár var verð á helstu sjávarafurðum á uppleið eftir að hafa verið tiltölu-lega lágt um tveggja ára skeið. Sumarið 1990 var svo komið, að verðlag á botnfiskafurðum hafði hækkað svo mjög frá staðvirtu meðaltalsverði liðinna 5 ára, þ.e. metnu að tiltölu við smásöluverð í OECD-löndum, að ákveðin var inngreiðsla verðjöfnunar á allar botnfiskafurðir í ágústmánuði það ár. Stöð verðjöfnun yfir allt til ársloka 1991, en þá þótti nauðsynlegt í ljósi mjög skertra þorskveiðiheimilda á því fiskveiðiári að stöðva inngreiðslu verðjöfnunar á allan útflutning botnfiskafurða frá og með 1. janúar 1992. Var það gert með lögum frá Alþingi í desember 1991, og skyldi sú ákvörðun gilda út fiskveiðiárið eða til 31. ágúst 1992. Ekki hafði komið til verðjöfnunar í öðrum greinum sjávarvöruframleiðslu en í botnfiski, og snerti þessi laga-setning því ekki þær greinar.

Meginviðfangsefnin hjá Verðjöfnunarsjóði á árinu 1992 skiptust í tvennt. Gera þurfti upp og innheimta verðbætur þær, sem féllu til á árunum 1990-1991. Þótt inngreiðslur væru stöðvaðar 1. janúar 1992, var allmikið eftir útistandandi af verðjöfnunargreiðslum á fyrstu mánuðum ársins. Runnu því alls 69,3 m.kr. til botnfiskdeildanna. Þannig greiddust 6,4 m.kr. inn á deild fyrir óunnar botnfiskafurðir og 62,9 m.kr. inn á deild unninna botnfiskafurða. Að hinu meginverkefninu, sérstakri útgreiðslu úr Verðjöfnunarsjóði samkvæmt lögum nr. 29/1992, verður nánar vikið síðar.

Verðlag á botnfiskafurðum tók að lækka hægt, en bitandi frá vori 1991, en hélt þó enn um sinn mjög hátt, þegar litið er til fyrri ára. Áfram hélt verðlag að lækka á þessum afurðum á árinu 1992, þannig að vart hefði þurft að koma til lagasetningar um afnám verðjöfnunar. Reyndar hefði að óbreyttum lögum komið til smávægilegrar inngreiðslu verðjöfnunar í janúarmánuði 1992, en ekkert eftir það.

Verðlagsþróun botnfiskafurða var á þann veg, að fyrri hluta ársins 1992 lækkaði verð þeirra á föstu verðlagi og mælt í SDR um 3,8%, en síðari helming ársins um 6,0%. Var því vaxandi þungi í verðlækkuninni, eftir því sem líða tók á árið. Verðlagsþróun annarra sjávarafurða árið 1992 var mjög á sama veg og í botnfiskafurðum. Þannig varð veruleg lækkun á humri eða um 20%, hörpuðiskur lækkaði um 16%, verð á pillaðri rækju hélst áfram mjög lágt, og verð á mjöl- og lýsisafurðum lækkaði um tæplega 13%, mælt við sömu viðmiðun og áður greinir.

Þegar líða tók á vorið, varð ljóst, að rekstrar- og efnahagsstaða sjávarútvegsfyrirtækja fór mjög versnandi. Í maímánuði 1992 ákvað ríkisstjórnin að leggja fram frumvarp til laga um sérstaka útgreiðslu úr Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins, þ.e. nánast full skil innstæðna til rétthafa

sjóðsins. Lög þessa efnis voru síðan samþykkt á Alþingi 19. maí 1992 (lög nr. 29/1992), en löggin tóku gildi 29. maí 1992.

Í lögum þessum er kveðið á um tvenns konar ráðstöfun innstæðna hjá Verðjöfnunarsjóði. Meginráðstöfunin var sú, að greiða skyldi út af reikningum réttthafa af innstæðum hjá Verðjöfnunarsjóði til lánardrottna þeirra á grundvelli innsendra erinda frá þeim í samræmi við ákvæði í lögnum þar um. Hins vegar komu ákveðnar upphæðir í hlut lífeyrissjóða sjómanna til að koma til móts við hagsmuni þeirra af útgreiðslu verðjöfnunar. Þar var um að ræða 34 m.kr. af reikningi humardeildar og 16 m.kr. af saltfiskreikningi svo og 30% af innstæðum í deild óunninna botnfiskafurða og 32,5% af hlutdeild vinnsluskipa í deild unninna botnfiskafurða.

Í lögum nr. 39/1990, um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins, segir, að inngreiðsla verðjöfnunar skuli fara á sérreikning þess aðila, sem framleiddi afurðina, sem verðjöfnun var reiknuð af. Sama skyldi gilda, þegar til útgreiðslu verðjöfnunar kæmi. Þá skyldu útgreiðslurnar teknar af reikningi hlutaðeigandi framleiðanda. Þannig voru þær innstæður, sem til sjóðsins höfðu fallið á árunum 1990-91, allar varðveittar á sérreikningum hvers framleiðanda fyrir sig. Á þessum reikningum voru samtals 2.490 m.kr., þegar löggin um útgreiðsluna tóku gildi. Auk þess voru á reikningum Verðjöfnunarsjóðs innstæður frá Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins, sem námu í ársbyrjun 1992 alls 542 m.kr. Að stærstum hluta var þar um að ræða innstæðu á humarreikningi og saltfiskreikningi. Alls námu innstæður á þessum tveimur reikningum í maílok 1992 tæplega 456,1 m.kr. Samkvæmt lögnum um útgreiðsluna bar að skipta þessum innstæðum milli framleiðenda í hlutfalli við þann þátt, sem inngreiðslur einstakra framleiðenda áttu í myndun innstæðnanna.

Þannig bættist við innstæður hlutaðeigandi reikningshafa hjá sjóðnum sá hluti á humar- og saltfiskreikningum, sem þeir höfðu stofnað til með inngreiðslum á sínum tíma og eftir stóð, þegar búið var að draga frá hlut lífeyrissjóðanna. Þá var hlutdeild lífeyrissjóða sjómanna í reikningum innstæðuhafa í deild óunninna botnfiskafurða dregin frá eða 30% af heildarinnstæðu deildarinnar. Einnig kom í hlut lífeyrissjóðanna sú 32,5% hlutdeild, sem áður er minnst á og myndast hafði vegna útflutnings afurða vinnsluskipa í deild fyrir unnar botnfiskafurðir.

Til lífeyrissjóða sjómanna voru greiddar alls 347,3 m.kr. vegna þessarar ráðstöfunar, sem að ofan greinir.

Nærri 900 fyrirtæki áttu rétt á útgreiðslu. Innstæðum framleiðenda skyldi varið til greiðslu skulda við lánardrottna í ákveðinni forgangsröð, sem nánar var kveðið á um í lögnum. Fyrst komu gjaldfallnar veðskuldir hinn

29. maí 1992, síðan skattskuldir við ríki og bæjarfélög, þá almennar lausa-skuldir án veða, svo greiðslur gjalddaga á veðskuldum á tímabilinu 1. júní til 31. desember 1992, en að lokum greiðslur inn á höfuðstól veðskulda.

Afgreiðslur á erindum innstæðuhafa hófust upp úr miðjum júlímánuði 1992. Um miðjan september var búið að greiða út alls um 2.200 m.kr. vegna 350 fyrirtækja. Var þá lokið við að afgreiða langflest þau erindi, sem borist höfðu í tíma fyrir gefinn frest. Um áramótin var afgreiðslu lokið á 555 fyrirtækjum og útgreiðsluupphæðin komin í 2.480 m.kr. Var þá útgreiðslunni að mestu lokið, en nokkur erindi, samtals að upphæð um 36 m.kr., voru þá í afgreiðslu. Útgreiðsluupphæðin skiptist hlutfallslega þannig milli lánardrottna, að bankastofnanir fengu 31,1%, Fiskveiðasjóður fékk 12,1%, Byggðastofnun og Atvinnuþryggingardeild hennar fengu um 16,1%, Ríkisábyrgðasjóður og Orkusjóður ásamt Framkvæmasjóði hlutu 3,5%. Ríkissjóður og sveitarfélög fengu 10,4% og ýmsir þjónustuaðilar og aðfangasalar 26,8%.

Í ársbyrjun 1992 námu innstæður á reikningum Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins í Seðlabankanum alls 2.992 m.kr. Stofnfé frá Verðjöfnunarsjóði fiskiðnaðarins nam 536,9 m.kr., innstæður á verðjöfnunarreikningum námu 2.430,7 m.kr. og annað eigið fé 24,1 m.kr. Samtals var því niðurstöðutala efnahagsreiknings 2.991,7 m.kr. hinn 1. janúar 1992. Sjóðshreyfingar á árinu 1992 voru annars vegar inn-greiðslur verðbóta vegna árána 1991 og 1992, alls 69,3 m.kr., og hins vegar útgreiðslur af reikningum innstæðuhafa til lánardrottna þeirra og greiðsla á hlutdeild lífeyrissjóða sjómanna eða samtals 2.813 m.kr. Þessar sjóðshreyfingar eru allar sýndar í töflu V.3.

Tafla V.3. Innstæður og sjóðshreyfingar Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins 1. janúar til 31. desember 1992. Aðeins sýndar hreyfingar í virkum deildum. (Í m.kr.)

	Innstæður 01.01.92	Inngr./útgr. nettó	Vaxta- tekjur ¹⁾	Gengis- munur ²⁾	Innstæður 31.12.92
Botnfiskafurðir, unnar	2.046,6	-2.081,4	99,0	-21,2	43,0
Botnfiskafurðir, óunnar	382,2	-384,6	19,5	-1,4	15,7
Hörpudisksdeild	1,9	-2,0	0,1	0	0
Humardeild	-	4,8	1,8	-5,5	1,1
Skiptir reikningar	2.430,7	-2.463,2	120,4	-28,1	59,8
Óskiptur reikningur	541,6	-383,8	25,3	24,9	208,0
þ.a. v/rækju	4,1	-0,5	0,3	0,4	4,3
þ.a. v/freðfisks	30,3		2,0	3,3	35,6
þ.a. v/humars	295,8	-236,0	13,1	11,3	84,2
þ.a. v/saltfisks	141,0	-147,3	5,1	2,3	1,1
þ.a. v/ hörpudisks	19,1		1,3	2,1	22,5
þ.a. v/ skreiðar	19,9		1,3	2,1	23,3
þ.a. v/ mjöls og lýsis	31,4		2,2	3,4	37,0
Sameiginlegir reikningar	13,2	37,1	1,4	3,7	55,4
Samtals	2.985,5	-2.809,9	147,1	0,5	323,2

1) Meðalvextir á árinu 1992 voru 6,4%.

2) Sjóðurinn er varðveittur í SDR-reikningseiningum.

VI. ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

Með lögum nr. 14 frá 6. apríl 1992 var gerð breyting á lögum nr. 36 frá 5. maí 1986, um Seðlabanka Íslands. Lögin kveða nánar á um, hvernig gjaldeyrisvarasjóðurinn skuli varðveittur, þ.e. í tryggum og auðseljanlegum verðbréfum eða innlánnum og gjaldeyri, sem nota má til greiðslu hvar sem er. Tvær breytingar voru gerðar vegna hugsanlegrar starfsemi útibúa erlendra hlutafélagsbanka.

Aðalbreyting á lögnum var hins vegar ákvörðun á verðgildi íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum og gengisákvarðanir á gjaldeyrismarkaði.

Samkvæmt lögnum ákveður Seðlabankinn að fengnu samþykki ríkisstjórnarinnar, hvernig verðgildi íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum skuli ákveðið. Heimilt er að ákveða, að gengi krónunnar skuli skilgreint gagnvart einum erlendum gjaldmiðli, meðaltali erlendra gjaldmiðla eða samsettum gjaldmiðli svo sem evrópsku mynt-einingunni (ECU) og sérstökum dráttarréttindum Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (SDR). Ákvörðun þar að lútandi skal birt með auglýsingu í Stjórnartíðindum. Jafnframt er heimilt að ákveða sérstakt hámarks- og lágmarksgengi íslensku krónunnar gagnvart þeirri erlendu gengisviðmiðun, sem valin hefur verið. Seðlabankinn kaupir og selur erlendan gjaldeyri eða beitir öðrum aðgerðum, sem hann telur nauðsynlegar, og hlutast með þeim hætti til um, að gengi krónunnar sé innan þeirra marka, sem þannig kunna að verða ákveðin.

Seðlabankinn skal hvern þann dag, sem bankastofnanir eru opnar til viðskipta, skrá sérstaklega á þeim tíma dagsins, sem hann ákveður, gengi krónunnar gagnvart helstu gjaldmiðlum. Það skal notað til viðmiðunar í opinberum samningum, dómsmálum og öðrum samningum milli aðila, þegar önnur gengisviðmiðun er ekki sérstaklega tiltekin.

Þegar sérstaklega stendur á, getur Seðlabankinn fellt niður eigin gengisskráningu og takmarkað eða stöðvað viðskipti á skipulögðum gjaldeyrismarkaði.

Gengisskráning

Sérstakur starfshópur innan bankans hefur unnið að því að koma af stað gjaldeyrismarkaði, í upphafi með þátttöku viðskiptabankanna og Lánastofnunar sparisjóðanna hf. Gert er ráð fyrir, að viðskipti á gjaldeyrismarkaði geti hafist fyrir mitt ár 1993. Gengisákvörðunarfundir („fixing“-fundir) verða haldnir hvern virkan dag, sem bankastofnanir eru opnar til viðskipta, í Seðlabankanum. Ákvörðun hefur ekki verið tekin, hvenær breytt skipan um gengisskráninguna tekur gildi.

Bankaeftirlit

Um bankaeftirlitið gilda ákvæði IV. kafla laga nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands, og IV. kafla reglugerðar nr. 470/1986. Bankaeftirlitið hefur eftirlit með starfsemi innlánsstofnana, sem eru viðskiptabankar, sbr. lög nr. 86/1985 með síðari breytingum; sparisjóðir, sbr. lög nr. 87/1985 með síðari breytingum; innlánsdeildir samvinnufélaga, sbr. 29. gr. laga nr. 46/1937, sbr. og lög nr. 22/1991, um samvinnufélög, og póstgíróstofan, sbr. lög nr. 33/1986. Bankaeftirlitið hefur enn fremur eftirlit með starfsemi verðbréfamiðlara, verðbréfafyrirtækja og verðbréfasjóða, sbr. lög nr. 20/1989; og eignarleigufyrirtækja, sbr. lög nr. 19/1989. Þá skal bankaeftirlitið einnig hafa eftirlit með starfsemi fjárfestingarfélaga, sbr. V. kafla laga nr. 9/1984; viðskiptum með húsbref, sbr. 66. gr. laga nr. 86/1988; og ársreikningum og endurskoðun lífeyrissjóða, sbr. lög nr. 27/1991. Meginhlutverk bankaeftirlitsins er að hafa eftirlit með því, að starfsemi þeirra stofnana, fyrirtækja og aðila, sem upp eru taldir hér að framan, fari að þeim lögum og reglum, sem um þá gilda, og sé að öðru leyti í heilbrigðum farvegi. Eftirlitið er ýmist framkvæmt með beinum athugunum á starfsstöð viðkomandi eða með því að óska eftir skriflegum upplýsingum um ákveðna rekstrar- og efnahagsþætti, eftir því sem ákveðið er hverju sinni. Jafnframt er flestum framangreindra aðila gert að skila bankaeftirlitinu reglubundnum upplýsingum um rekstur og efnahag. Niðurstöður eftirlitsaðgerða bankaeftirlitsins eru settar fram í bréfum eða skýrslum til hlutaðeigandi stofnana eða aðila og jafnframt ræddar við stjórnendur þeirra, eftir því sem aðstæður leyfa. Alvarlegar athugasemdir eru tilkynntar viðskiptaráðherra.

Bankaeftirlitið tekur árlega saman opinberar skýrslur um efnahags- og rekstrarreikninga þeirra stofnana, fyrirtækja og sjóða, sem það hefur eftirlit með samkvæmt lögum. Annars vegar er um að ræða skýrslu með ársreikningum og fleiri upplýsingum um innlánsstofnanir, verðbréfafyrirtæki, verðbréfasjóði og eignarleigufyrirtæki, sem tekin hefur verið saman árlega, allt frá árinu 1973 vegna viðskiptabanka og sparisjóða með síðari viðbótum vegna áðurgreindra fyrirtækja og sjóða eftir tilkomu þeirra. Hins vegar tekur eftirlitið saman skýrslu með upplýsingum um stöðu lífeyrissjóða, og var það gert í fyrsta skipti á árinu 1992 á grundvelli laga nr. 27/1991. Vart hefur orðið vaxandi áhuga og aukinnar þarfar fyrir upplýsingar í þessu formi á undanförunum árum hér innan-

lands, jafnframt því sem æ algengara er, að erlendir aðilar snúi sér til bankaeftirlitsins í leit að upplýsingum af þessu tagi.

Á árinu 1992 voru sett tvenn ný lög til breytingar á lögum um annars vegar viðskiptabanka, lög nr. 7/1992, og hins vegar lögum um sparisjóði, lög nr. 8/1992. Með þessum nýju lögum voru gerðar þrjár veigamiklar breytingar á eldri lögum um starfsemi þessara stofnana. Í fyrsta lagi voru sett ný ákvæði um lágmark eigin fjár þessara stofnana og skilgreiningu eigin fjár til samræmis við alþjóðlegar reglur, svonefndar BIS-reglur, sem kenndar eru við Alþjóðagreiðslubankann í Basel í Sviss. Við samningu laganna var einnig höfð hliðsjón af tilskipunum EB, en þær eru einnig að verulegu leyti byggðar á tilvitnuðum BIS-reglum. Í öðru lagi er um að ræða ný ákvæði um gerð samstæðureikninga þessara stofnana og dótturfélaga þeirra. Í þriðja lagi ákvæði, sem heimila ráðherra að veita erlendum hlutafélagsbönkum leyfi til að starfrækja útibú hér á landi. Á grundvelli þessara nýju laga setti Seðlabankinn síðar á árinu ítarlegar reglur um mat á áhættugrunni til útreiknings á eiginfjárlutfalli viðskiptabanka og sparisjóða.

Til viðbótar við þessar lagabreytingar var reglum um ársreikninga viðskiptabanka og sparisjóða, nr. 77/1986, breytt á árinu 1992. Breytingarnar varða afskriftir útlána, þ.e. mat á afskriftaþörf vegna útlána og annarra skuldbindinga og framsetningu í ársreikningi. Með þessum breytingum er reynt, eftir því sem kostur er, að samræma mat á afskriftum útlána og framsetningu afskriftareiknings þessara stofnana.

Bankaeftirlitið hefur í vaxandi mæli sinnt erindum einstaklinga, fyrirtækja og annarra, sem óska athugunar eftirlitsins á viðskiptum sínum við aðila, sem eru undir eftirliti þess, og hefur orðið árlegur vöxtur í þeim málafjölda, sem þannig berst bankaeftirlitinu. Engin bein ákvæði eru í lögum um skyldur bankaeftirlitsins í þessum efnum, en litið hefur verið þannig á, að slíkum erindum beri að sinna, séu þau studd fullnægjandi gögnum. Reynt er að hraða afgreiðslu slíkra mála, eftir því sem kostur er. Að lokinni athugun kynnir bankaeftirlitið hlutaðeigandi aðilum niðurstöðu sína skriflega. Fyrir kemur, að athugun einstakra kvartana leiði til heildarathugunar á ákveðnum þáttum í rekstri viðkomandi stofnana.

Verkefni bankaeftirlitsins hafa aukist verulega á undanförunum árum. Kemur þar til, að æ fleiri aðilar, sem starfa á fjármagnsmarkaði, eru samkvæmt lögum háðir opinberu eftirliti. Mismunandi uppbygging fjármálastofnana og fjölbreytt starfsemi þeirra krefjast þess jafnframt, að sérfræðipækking sé til staðar hjá hinum opinbera eftirlitsaðila, til þess að hann sé bær um að sinna eftirlitshlutverki sínu á fullnægjandi hátt. Til viðbótar þessu hefur orðið ör þróun í fjármálaþjónustu þeirra stofnana,

sem fyrir eru. Rekstur lánastofnana hefur jafnframt að jafnaði verið erfiðari hin síðari misseri vegna almennra erfiðleika í efnahagslífi þjóðarinnar, sem leitt hafa til aukinnar afskriftaþarfar og hættu á versnandi eiginfjárstöðu. Við slíkar aðstæður er nauðsyn á tíðari eftirlitsaðgerðum af hálfu bankaeftirlitsins. Ljóst er, að verkefni banka- eftirlitsins munu aukast enn frekar á næstu árum samkvæmt nýjum lögum um verðbréfamiðlun, verðbréfasjóði og Verðbréfaþing Íslands, sem samþykkt voru á Alþingi í febrúar 1993. Þá er til meðferðar á Alþingi frumvarp til laga um viðskiptabanka og sparisjóði, og í undirbúningi er frumvarp til laga um aðrar lánastofnanir. Lög þessi og frumvörp eru samin með hliðsjón af tilskipunum EB vegna EES. Verði frumvörpin að lögum, munu fjárfestingarlánasjóðir verða háðir eftirliti banka- eftirlitsins auk þess sem margar aðrar nýjungar munu valda aukningu í starfsemi banka- eftirlitsins. Loks má geta frumvarps til nýrra laga um Seðlabanka Íslands, sem nú er til meðferðar á Alþingi, en samkvæmt því er lagt til, að banka- eftirlitið hafi auk eftirlits með lánastofnunum eftirlit með fjármálastofnunum, sem eru allar stofnanir og fyrirtæki, sem starfa á fjármagnsmarkaði og veita almenningi og fyrirtækjum þjónustu. Verði frumvarpið að lögum, bætast ný verkefni við störf banka- eftirlitsins. Samstarf banka- eftirlitsins og viðskiptaráðuneytisins hefur farið mjög vaxandi vegna framangreindra verkefna.

Auk hefðbundinna verkefna, sem tilgreind hafa verið hér að framan, sinni banka- eftirlitið ýmsum sérhæfðum verkefnum á árinu 1992. Starfsmenn þess ásamt fleiri starfsmönnum Seðlabankans lögðu til verulega vinnu í samningu frumvarpa til að laga íslensk lög og reglur á sviði fjármálaþjónustu að reglum Evrópubandalagsins vegna væntanlegs samnings um Evrópskt efnahagssvæði. Forstöðumaður banka- eftirlits var í formennsku fyrir vinnuhópi, sem samdi drög að frumvörpum til laga um verðbréfavíðskipti, verðbréfasjóði, Kauphöll Íslands og um viðskiptabanka og sparisjóði. Þá hefur starfsmaður banka- eftirlitsins einnig tekið þátt í starfsemi alþjóðlegs vinnuhóps, sem ætlað er að vinna að tillögum um aðgerðir gegn því, að bankar og aðrar fjármálastofnanir verði notaðar til að dylja slóð illa fenginna fjármuna, eða það, sem nefnt hefur verið peningaþvætti. Viðskiptaráðherra skipaði vinnuhóp undir forystu fulltrúa banka- eftirlitsins, sem var falið að laga þessar reglur að héraendum aðstæðum, og hefur frumvarp um þetta efni nú verið lagt fyrir Alþingi. Þá má einnig nefna, að forstöðumaður banka- eftirlitsins og aðstoðarforstöðumaður hafa tekið þátt í aðstoð við uppbyggingu eftirlits með fjármálastofnunum í Eistlandi. Starf þetta er unnið á vegum IMF í samvinnu við seðlabanka á Norðurlöndum.

Samstarf banka- eftirlitsins við erlendar opinberar eftirlitsstofnanir með lánastofnunum og verðbréfavíðskiptum hefur farið vaxandi. Um langt ára-

bil hefur samstarf Norðurlandanna á þessu sviði verið náði. Samstarf á alþjóðlegum vettvangi er nú orðið nauðsyn vegna alþjóðlegs fjármagnsmarkaðar og aukins frelsis í stofnun og starfsemi fjármálastofnana.

Í árslok 1992 voru starfandi þrjár viðskiptabankar og 33 sparisjóðir. Heildarfjöldi afgreiðslustaða innlánsstofnana var 199 og skiptist þannig milli stofnana (birtar eru tölur frá árslokum 1991 til samanburðar):

	Árslok 1992	Árslok 1991
Viðskiptabankar	128	128
Sparisjóðir	50	48
Innlánsdeildir samvinnufélaga	20	20
Póstgíróstofan	1	1
Samtals	199	197

Í árslok 1992 höfðu 44 einstaklingar leyfi viðskiptaráðherra til verðbréfamiðlunar samkvæmt lögum nr. 20/1989. Þá höfðu 5 verðbréfa-fyrirtæki rekstrarleyfi viðskiptaráðherra í árslok 1992, og á vegum þeirra voru starfræktir 8 verðbréfasjóðir, sem nær allir eru deildaskiptir. Einn nýr verðbréfasjóður hóf starfsemi á árinu, Handval hf.

Í árslok 1992 höfðu 5 eignarleigufyrirtæki starfsleyfi viðskiptaráðherra samkvæmt lögum nr. 19/1989.

Ekkert fjárfestingarfélag, sbr. V. kafla laga nr. 9/1984, var starfandi í árslok 1992.

Fjöldi starfandi lífeyrissjóða í árslok 1992 var alls 85.

Starfsmenn bankaeftirlitsins í árslok 1992 voru alls 12 í ellefu og hálfu starfi.

Seðlar og mynt

Í árslok voru seðlar og mynt í umferð 4.002,5 m.kr. og höfðu aukist um 8,1% á árinu. Árið áður var aukningin 5,2% og árið 1990 5,3%. Sýnir 16. tafla í töflusafni skiptingu seðla og myntar eftir stærðum í árslok 1989–1992.

Seðlagreiningardeild bærust til vinnslu 15,5 millj. seðla á árinu samtals að fjárhæð 18.636 m.kr., en í mynttalningu voru taldar 41,4 millj. stk. að fjárhæð 631,4 m.kr. Til seðlaeyðingar fóru 3,0 millj. seðla samtals að fjárhæð 1.875,6 m.kr.

Af mynt með ártalinu 1992 voru slegnar tvær millj. stk. af 50 krónu mynt, kostnaðarverð var 6,5 m.kr. eða kr. 3,26 stykkið, og 5 millj. stk. af 1 krónu mynt, kostnaðarverð var 8,8 m.kr. eða kr. 1,76 á hverja mynt.

Húsnæði

Á árinu var húsaleigusamningur Reiknistofu bankanna framlengdur um sex ár eða til apríl 2002. Vegna sívaxandi orkuþarfar Reiknistofunnar og til þess að auka rekstraröryggi hennar var ákveðið að láta stækka heimtaug úr 1200A í 1800A, en samkvæmt spá ætti sú aflaukning að duga út leigutímann. Jafnframt hefur verið keypt önnur varaafstöð svipaðrar stærðar og sú, sem er fyrir (480 kW), og verður henni komið fyrir við hlið hinnar gömlu með möguleikum á samtengingu. Þessum úrbótum á rafmagnsmálum Reiknistofunnar verður lokið um miðjan mars 1993, og eru þær kostaðar af henni.

Á miðju ári var tekið í notkun nýtt orlofshús bankans, „Álftatangi“, í landi Ásgarðs í Grímsnesi. Þjóðhagsstofnun og Iðnþróunarsjóður tóku þátt í kostnaði við byggingu hússins, sem var liður í samkomulagi starfsmanna þessara stofnana um afnot af sex orlofshúsum Starfsmannafélags Seðlabankans. Aðgang að húsunum hafa því nú alls um 220 starfsmenn og fjölskyldur þeirra.

Gjaldeyrismál

Ný lög um gjaldeyrismál voru sett, og eru þau nr. 87 frá 17. nóvember 1992 og felldu úr gildi lög nr. 63/1979, um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála. Viðskiptaráðherra setti reglugerð um gjaldeyrismál á grundvelli laganna hinn 23. desember 1992, og öðlaðist hún gildi hinn 1. janúar 1993.

Með lögnum og reglugerðinni er staðfest sú stefna í gjaldeyrisviðskiptum, sem mörkuð var 1990 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála. Gjaldyrisviðskipti skulu vera óheft, en upplýsingaskyldur ríkar.

Með hinn nýju reglugerð um gjaldeyrismál eru lögð nokkur höft á fjármagnshreyfingar, sem varða viðskipti með skammtímaverðbréf, lánveitingar og lántökur til skemmri tíma en eins árs, reikninga innlendra aðila í erlendum innlánsstofnunum og ýmis gjaldeyrisviðskipti, hliðstæð skammtímahreyfingum fjármagns. Engin höft hafa þó lengri gildistíma en til 31. desember 1994.

Ákvæði um beina fjárfestingu og hlutabréfaviðskipti erlendra aðila hér á landi falla undir lög nr. 34/1991 og ákvæði, sem varða fasteignaviðskipti erlendra aðila hér á landi, fara eftir lögum nr. 19/1966, sbr. lög nr. 23/1991.

Með ákvæðum til bráðabirgða eru sett fjárhæðamörk á heimildir til kaupa á langtímaverðbréfum í erlendri mynt fram til þess tíma, er samningurinn um Evrópska efnahagssvæðið öðlast gildi, að því er Ísland varðar.

Viðskipti innlendra aðila með erlend skammtímaverðbréf og innlend

skammtímaverðbréf í erlendri mynt eru óheimil á árinu 1993, en háð fjárhæðamörkum á árinu 1994. Fjárhæðamörk falla úr gildi 1. janúar 1995. Viðskipti erlendra aðila með innlend skammtímabréf lúta samþærilegum reglum, en fjárhæðamörk eru þó hærri.

Verðbréfavíðskipti eru þeim skilmálum háð, að þau skulu gerð fyrir milligöngu þeirra, sem hafa til þess heimild í lögum, eða samkvæmt ákvæðum í alþjóðlegum samningum, sem Ísland er aðili að, eða hafa fengið leyfi til verðbréfamiðlunar frá viðskiptaráðherra.

Lánveitingar og lántökur til skemmri tíma en eins árs, sem tengjast ekki milliríkjavíðskiptum með vöru og þjónustu, eru ekki heimilar á árinu 1993. Frá og með 1. janúar 1994 gilda fjárhæðamörk fyrir hvert lán, og fjárhæðamörk falla niður 1. janúar 1995.

Fjárhæðamörk gilda um heildarinnstæður einstaklinga árið 1993 á bankareikningum erlendis. Hinn 1. janúar 1994 falla fjárhæðamörk úr gildi, og engar hömlur verða á viðskiptum frá og með 1. janúar 1995.

Í reglugerðinni eru settar hömlur gegn skiptum á innlendum gjaldeyri fyrir erlandan án tengsla við innflutning á vöru eða þjónustu eða fjármagnshreyfingum, sem heimilaðar eru samkvæmt reglugerðinni.

Það eru tímamót í gjaldeyrisviðskiptum, að með gildistöku reglugerðarinnar er felld niður sölu- og skilaskylda erlendis gjaldeyris, sem innlendir aðilar eiga eða eignast.

Reglugerðin kveður svo á, að gjaldeyrisviðskiptaaðilar (þ.e. nú bankarnir) skuli sjá til þess, að allar beiðnir vegna gjaldeyrisviðskipta skilgreini tilefni þeirra. Teljist forsendur viðskiptanna ekki standast, skal slíkum beiðnum vísað til umsagnar og úrskurðar Seðlabankans, áður en afgreiðsla getur farið fram. Ennfremur kveður reglugerðin á um tímabundna stöðvun tiltekinna fjármagnsflutninga við vissar aðstæður, sem er í formi heimildar til Seðlabankans, komi til óstöðugleika í gengis- og gjaldeyrisráðgjafum að mati bankans.

Allt leyfavald, ef um það er að ræða, flyst úr höndum ráðuneytisins til Seðlabankans, nema að því marki, sem lögin fela ráðuneytinu ákvörðun með reglugerð.

Með lögum nr. 34/1991, um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri, er Seðlabankanum gert að birta fyrri hluta hvers árs upplýsingar um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri hérlandis næsta ár á undan ásamt upplýsingum um heildarfjárfestingu erlendra aðila eftir atvinnugreinum.

Fjárfesting erlendra aðila í atvinnurekstri

Tilkynnt fjárfesting erlendra aðila í atvinnurekstri hérlendis á árinu 1992 nam samtals 294,5 m.kr. og skiptist þannig eftir atvinnugreinum: Iðnaður 100,6 m.kr., nafnverð hlutafjár 34,3 m.kr. Verslun og þjónusta 193,9 m.kr., nafnverð hlutafjár 106,9 m.kr.

Tafla VI.1. Tilkynnt fjárfesting erlendra aðila í atvinnurekstri hérlendis, skipt eftir atvinnugreinum 31. desember 1992 í milljónum króna.

	Heildar- hlutafé	Heildar- fjárfesting erl. aðila	Nafnv. hlutafjár erl. aðila	Eignar hald í %
Verslun, þjónusta				
1992.....	112,0	193,9	106,9	
Áður.....	4.337,8	4.449,8	1.480,0	35,66
Iðnaður				
1992.....	141,0	100,6	34,3	
Áður.....	5.469,4	5.610,4	3.977,4	71,50
Útgerð, fiskvinnsla				
1992.....	0	0	0	
Áður.....	18,7	4,8	4,8	25,46
Fiskeldi				
1992.....	0	0	0	
Áður.....	195,4	78,2	78,2	40,01

Greiðslumiðlun

Dagana 18. til 24. október 1992 tók Samvinnunefnd banka og sparisjóða þátt í átaki Kaupmannasamtaka Íslands gegn búðarhnupli og ólög-
mætum tékkaviðskiptum. Þáttur nefndarinnar var aðallega fólgin í því
að endurnýja í samráði við Kaupmannasamtök Íslands og Rannsóknar-
lögreglu ríkisins fyrri leiðbeiningar um móttöku tékka í verslunum svo
og gerð auglýsinga fyrir sjónvarp í þessu sambandi.

Á undanförunum árum hefur skilningur vaxið á því, að seðlabankar láti
greiðslumiðlunarmál meira til sín taka en áður. Í því sambandi má
nefna, að í frumvarpi því, sem nú liggur fyrir Alþingi til laga um
Seðlabanka Íslands, er m.a. mælt svo fyrir, að eitt af hlutverkum
bankans skuli vera að stuðla að greiðari, hagkvæmri og öruggri
greiðslumiðlun í landinu og við útlönd.

Þjóðhátíðarsjóður

Árið 1992 var fimmtánda starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar
samkvæmt skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins
ákvað, að verja skyldi allt að 4.160 þús. kr. á árinu til styrkja.
Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfjár til
Friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs, og
fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra
menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 15 styrkjum
samkvæmt umsóknum, samtals að fjárhæð kr. 2.080 þús. Höfuðstóll
sjóðsins í árslok var 55,6 m.kr.

Lög um viðskiptabanka

Með lögum nr. 7 frá 31. mars 1992 var gerð breyting á lögum nr. 86 frá 4. júlí 1985, um viðskiptabanka, sem fól í sér þrjúþætta breytingu.

Í fyrsta lagi getur ráðherra veitt hlutafélagsbönkum, sem eiga lögheimili og varnarþing erlendis, leyfi til að starfrækja útibú hér á landi. Um starfsemi slíkra erlendra útibúa gilda lög um viðskiptabanka, eftir því sem við getur átt, lög um fjárfestingu erlendra aðila í atvinnurekstri, nr. 34 frá 25. mars 1991, og lög um hlutafélög, einkum XVII. kafli þeirra. Ráðherra setur nánari reglur um starfsemi þessara útibúa að fengnum tillögum bankaeftirlitsins.

Í öðru lagi eru lögfestar svokallaðar BIS-reglur um, að eigið fé viðskiptabanka skuli eigi síðar en í árslok 1992 nema eigi lægri fjárhæð en sem svarar 8% af áhættugrunni, þ.e. heildareignum banka og liðum utan efnahagsreiknings samkvæmt nánari reglum um mat á áhættugrunni til útreiknings á eiginfjárlutfalli hlutaðeigandi viðskiptabanka, sem Seðlabanki Íslands setur. Seðlabankinn setti umræddar reglur hinn 16. september 1992.

Í þriðja lagi er ákveðið frá og með reikningsárinu 1992, að viðskiptabanki, sem á það stóran hlut í félagi, að það síðarnefnda telst dótturfélag skv. skilgreiningu laga um hlutafélög, skuli semja samstæðureikninga fyrir félagasamstæðuna. Undantekning er gerð, þegar um er að ræða félag, sem viðskiptabanki eignast tímabundið hlut í, annaðhvort til að tryggja fullnustu kröfu eða vegna endurskipulagningar hlutaðeigandi félags.

Lög um sparisjóði

Með lögum nr. 8 frá 1. apríl 1992 var gerð breyting á lögum nr. 87 frá 4. júlí 1985, um sparisjóði, sem fól í sér hliðstæðar breytingar og getið er hér að framan um viðskiptabanka, að því er varðar kröfur til eigin fjár og gerð samstæðureikninga.

Vaxtalög

Með lögum nr. 90 frá 27. nóvember 1992 var gerð breyting á vaxtalögum nr. 25 frá 27. mars 1987. Breytingin var í því fólgin, að hlutfallið milli dráttarvaxta að viðbætti tölunni 100 og ávöxtunar nýrra almennra útlána að viðbætti tölunni 100 skuli vera á bilinu 1,02 til 1,06 í stað 1,05 til 1,10. Breyting þessi leiddi til lækkunar dráttarvaxta af peningakröfum í íslenskum gjaldmiðli úr 18,5% á ári í 16,0% á ári frá og með 1. desember 1992. Hliðstæð breyting var gerð á ákvæði laganna, sem fjallar um dráttarvexti af löglegum peningakröfum í erlendum gjaldmiðli.

Verðjöfnunarsjóður sjávarútvegsins

Með lögum nr. 29 frá 27. maí 1992 var samþykktur viðauki við lög nr. 39 frá 15. maí 1990, um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins, sem felur í sér, að innstæðum á reikningum einstakra framleiðenda í sjóðnum, eins

**Skattskylda
innlánsstofnana**

og þær voru hinn 1. júní 1992, skuli varið til greiðslu skulda þeirra, eftir því sem löggin kveða nánar á um.

Með lögum nr. 48 frá 1. júní 1992 var gerð breyting á lögum nr. 65/1982, um skattskyldu innlánsstofnana.

Samkvæmt lögunum nær skattskyldan nú einnig til opinberra fjárfestingarlánasjóða. Þeir eru jafnframt undanþegnir greiðslu aðstöðugjalds. Lögbundin framlög til þeirra frá ríkissjóði og sveitarfélögum, sem og lögbundnar tekjur þeirra aðrar, teljast ekki til tekjuskattstofns hlutaðeigandi sjóðs. Undanþegnir skattskyldu eru: Byggðastofnun, Byggingarsjóðir ríkisins og verkamanna, Framkvæmdasjóður Íslands, Framkvæmdasjóður fatlaðra og aldraðra, Framleiðnisjóður landbúnaðarins, Lánasjóður sveitarfélaga og Lánasjóður Vestur-Norðurlanda. Ákvæði til bráðabirgða fjalla ítarlega um skattmat og framkvæmd álagningar vegna tekna á árinu 1992.

VII. ANNÁLL PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLA 1992

Janúar

Í byrjun mánaðarins hækkaði Seðlabankinn bindiskyldu innlánsstofnana á ný úr 6% í 7% af ráðstöfunarfé.

Heimild innlánsstofnana til að telja húsbref með lausu fé var framlengd til loka fyrsta ársfjórðungs 1992.

Hinn 3. janúar var í fyrsta skipti notuð ný gengisvog við gengisskráningu og kemur hún í stað eldri vogar, sem samsett var úr 17 gjaldmiðlum. Nýja vogin er samsett úr ECU (76%), Bandaríkjadollar (18%) og japönsku yeni (6%). Skal daglegt gengi krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum skráð þannig, að meðalgengi samkvæmt gengisvoginni verði stöðugt frá lokum síðasta árs. Er þetta í samræmi við þá yfirlýsingu stjórnvalda frá 3. október sl. að kanna möguleika þess að tengja gengi krónunnar við ECU.

Um áramót tók gildi breyting á fjárhæðartakmörkunum samkvæmt reglugerð um gjaldeyrismál frá júlí 1990. Fjárhæðarmörk einstaklinga, sem opna bankareikninga í erlendum innlánsstofnunum, voru hækkuð úr 1.500 þús.kr. í 3.750 þús.kr. Heimild innlendra aðila til lántöku erlendis var hækkuð úr 5.625 þús.kr. í 7.500 þús.kr., hámark beinnar fjárfestingar í atvinnurekstri erlendis breyttist á sama hátt og einnig heimild innlendra aðila til að veita erlendum aðilum lán. Hinn 1. janúar 1993 falla þessi fjárhæðarmörk niður.

Gefinn var út nýr flokkur spariskírteina (1. fl. D 1992) til 5 ára. Áskrifendum og almennum kaupendum bauðst 7,9% ávöxtun umfram lánskjaravísitölu, en stórkaupendum 8,1%.

Hinn 15. janúar var gefinn út nýr flokkur húsbrefa (HÚSBR92/1) að fjárhæð 4 ma.kr. með 6% vöxtum umfram lánskjaravísitölu. Önnur einkenni eru hin sömu og á fyrri flokkum.

Settar voru nýjar reglur um Verðbréfaþing Íslands, sem m.a. fólu í sér fjölgun stjórnarmanna úr 5 í 7, heimild til að ráða starfsfólk og ákvörðun um, að stefnt skyldi að flutningi þingsins úr Seðlabankanum.

Með lögum nr. 3/1992 var Framkvæmdasjóður Íslands lagður niður sem sjálfstæð stofnun og færður undir stjórn Lánasýslu ríkisins. Með lög-
unum virðist stefnt að því, að sjóðurinn fjari út, þegar lán hans renna út.

Febrúar

Ávöxtun spariskírteina ríkissjóðs í frumsölu var lækkuð úr 7,9% í 7,5%
hinn 19. febrúar.

Mars

Samþykkt var á Alþingi frumvarp um breytingu á lögum um Seðla-
banka Íslands. Efni þess var tvíþætt: Annars vegar að gera Seðlabanka
kleift að láta gengi krónunnar mótast á gjaldeyrismarkaði og hins vegar
að laga lög Seðlabanka að lögum, sem sett voru árið 1991 um fjár-
festingu erlendra aðila hér á landi (lög nr. 34/1991). Samkvæmt þeim
lögum hafa erlendir hlutafélagabankar, sem skráðir eru erlendis,
heimild til að starfrækja útibú hér á landi að fengnu leyfi viðskipta-
ráðherra. Var því nauðsynlegt að gefa þeim leyfi til gjaldeyrisverslunar.
Samhliða þessari lagabreytingu var boðuð breyting á lögum um skipan
gjaldeyris- og viðskiptamála (sjá apríl).

Hinn 31. mars voru sett lög nr. 7/1992, um breytingu á lögum um við-
skiptabanka. Kveða þau svo á, að eigið fé viðskiptabanka skuli eigi
nema lægri fjárhæð en 8% af áhættugrunni, sem skilgreindur er á sama
hátt og víða erlendis í samræmi við svonefndar BIS-reglur, og taka
þessi ákvæði gildi um áramótin 1992–93. Auk þess veita þau ráðherra
heimild til að leyfa erlendum hlutafélagsbönkum að starfrækja útibú
hér á landi.

Apríl

Hinn 1. apríl voru sett lög nr. 8/1992, um breytingu á lögum um spari-
sjóði, sambærileg framangreindum lögum (nr. 7) um viðskiptabanka.

Í mánuðinum fjölgaði hlutafélögum, sem skráð eru á Verðbréfaþingi Ís-
lands, úr 2 í 6, þegar við bættust Hlutabréfasjóðurinn Auðlind, Hluta-
bréfasjóðurinn, Íslenski hlutabréfasjóðurinn og Hlutabréfasjóður VÍB.
Áður voru einungis Olíuverslun Íslands og Fjárfestingarfélag Íslands
komin á skrá þingsins.

Gefinn var út nýr flokkur spariskírteina (1. fl. D 1992) til 10 ára.
Almennum kaupendum bauðst 7,4% ávöxtun umfram lánskjaravísitölu.

Hinn 6. apríl voru sett lög nr. 11/1992, um breytingu á lögum um
skipan gjaldeyris- og viðskiptamála (63/1979). Samkvæmt þeim skal
um sölu- og skilaskyldu erlends gjaldeyris, sem innlendir aðilar eiga,

fara eftir reglum, sem ráðuneytið setur. Áður voru slík skil almennt skyldubundin samkvæmt lögum, en með þessari breytingu er m.a. skapaður grundvöllur til að aflétta skilaskyldu á gjaldeyri af bönkum og sparisjóðum og gera þeim þannig kleift að taka þátt í gjaldeyrismarkaði.

Hinn 15. apríl sömdu samtök lífeyrissjóða og Húsnæðisstofnun ríkisins um fyrirkomulag skuldabréfaviðskipta stofnunarinnar við lífeyrissjóði. Samkomulagið tekur mið af breyttum aðstæðum, þar sem húsnæðislánakerfið frá 1986 hefur verið lagt niður. Stefnt er að því, að fjórðungi fjárþarfar stofnunarinnar verði mætt með almennu skuldabréfaútbóði. Jafnframt er að því stefnt, að helmingi fjárþarfar stofnunarinnar verði mætt með þessum hætti 1993 og allri fjárþörfinni 1994. Að öðru leyti mun stofnunin gera beina samninga við lífeyrissjóði um skuldabréfa-kaup á árunum 1992 og 1993, og verður þar samið um ákveðnar lánsfjárhæðir. Vaxtakjör þeirra bréfa munu taka mið af vöxtum seldra spariskírteina og ávöxtun þeirra á Verðbréfaþingi Íslands með svipuðum hætti og verið hefur.

Hinn 26. apríl gaf ríkisstjórnin út yfirlýsingu í tengslum við kjarasamninga. Þar segir m.a., að markmið stjórnarinnar sé að stuðla að lækkun raunvaxta, stöðugleika í gengis- og verðlagsmálum og jafnvægi í opinberum fjármálum. Vaxtalækkun verði annars vegar að byggjast á því að auka samkeppni og hagkvæmni á lánsfjármarkaðnum með útböðum markaðsbréfa og hins vegar því að draga úr lánsfjárþörf opinberra aðila. Vextir á nýjum spariskírteinum og ríkisvixlum verði lækkaðir og ríkisstjórn og Seðlabanki muni beita sér fyrir, að vextir á eftirmarkaði verði í samræmi við vexti á nýjum spariskírteinum.

Í framhaldi af yfirlýsingu ríkisstjórnar lýstu bankarnir yfir vilja til að tryggja sem mestan stöðugleika vaxta. Við ákvörðun kjörvaxta á verðtryggðum skuldabréfum verði tekið mið af vöxtum nýrra spariskírteina. Stefnt verði að því, að raunávöxtun sambærilegra verðtryggðra og óverðtryggðra útlána verði svipuð.

Hinn 27. apríl voru forvextir ríkisvixla lækkaðir um tvö prósentustig eða í 9,5%. Sama dag var raunávöxtun spariskírteina ríkissjóðs í frumsölu ákveðin 6,5% fyrir almenna kaupendur og áskrifendur. Einnig var ákveðið, að ríkisbréf skyldu bera breytilega ávöxtun, sem miðist við vegið meðaltal ársávöxtunar almennra útlána, með föstu 1–2% frádragi, sem ráðist af lengd bréfsins. Til þessa hefur frádragið verið 1%.

Maí

Bankar og sparisjóðir lækkuðu vexti.

Sett voru lög (nr. 29/1992), um Verðjöfnunarsjóð sjávarútvegsins, sem fela í sér útborgun úr sjóðnum til framleiðenda á seinni hluta þessa árs, sem áætluð er að verði samtals 2,6 ma.kr.

Í mánuðinum hóf starfsemi samræmdur tilboðsmarkaður með hlutabréf, Opni tilboðsmarkaðurinn (OTM). Aðild að honum eiga 6 verðbréfafyrirtæki, sem verslað hafa með hlutabréf. Hættu þau þar með að skrá gengi hlutabréfa hvert fyrir sig, en við tók ein skráning á kaup- og sölugengi hlutabréfa, sem byggist á bindandi tilboðum og viðskiptum með hlutabréfin, en verðbréfafyrirtækin skuldbinda sig til að tilkynna um öll viðskipti, sem verða utan þingsins. Verðbréfaþing Íslands heimilaði notkun viðskiptakerfis þingsins í þessu sambandi.

Hinn 15. maí var gefinn út nýr flokkur húsbrefa (HÚSBR92/2) að fjárhæð 4 ma.kr. með 6% vöxtum umfram lánskravísitölu. Önnur einkenni eru hin sömu og á fyrri flokkum.

Seðlabankinn ákvað, að ný ríkisbréf, sem fyrst yrðu sett á markað í júní 1992, skyldu talin með lausu fé á sama hátt og spariskírteini, enda yrðu nýju bréfin skráð á Verðbréfaþingi. Viðurlög vegna ónógrar lausafjárstöðu voru einnig lækkuð verulega, og miðast þau framvegis við meðalvexti almennra útlána í stað dráttarvaxta.

Í lok maí var formlega gengið frá sameiningu tveggja lífeyrissjóða, Lífeyrissjóðs byggingamanna og Lífeyrissjóðs málm- og skipasmiða, í einn sjóð, Sameinaða lífeyrissjóðinn. Sameiningin mun gerast í áföngum og verða að fullu lokið 31. desember 1993. Er þetta í fyrsta sinn, sem svo stórir lífeyrissjóðir sameinast, en hinn nýi sjóður verður fjórði stærsti lífeyrissjóður landsins.

Júní

Hinn 5. júní var undirritað samkomulag milli ríkissjóðs og Seðlabankans um lánaþingreiðslu. Er þar mörkuð sú stefna, að ríkissjóður mæti lánsfjárförf sinni á fjármagnsmarkaði og að bein lán frá Seðlabankanum verði innan tiltekins hámarks árið 1992 og heyrir síðan sögunni til.

Hinn 10. júní hófst uppboð nýrra óverðtryggðra 6 mánaða ríkisbréfa (1. fl. 1992) í verðgildunum 2, 10 og 50 m.kr. Löggiltum verðbréfafyrirtækjum, verðbréfamiðlurum, bönkum og sparisjóðum gafst kostur á að gera bindandi tilboð í bréfin samkvæmt ákveðnu tilboðsverði. Öðrum er heimilt að gera tilboð samkvæmt meðalverði tekinnna tilboða. Stefnt er að því, að slíkt uppboð verði mánaðarlega (sjá töflu aftast).

Hinn 25. júní hófst útboð svonefndra húsnæðisbréfa, en það eru skuldabréf, útgefin af Byggingarsjóði ríkisins, sem verða endurgreidd með jöfnum greiðslum á 20 árum. Áformað er að gefa út 3 ma.kr. flokk slíkra bréfa á þessu ári og bjóða hann upp í sjö mánaðarlegum uppboðum með svonefndri strikverðsaðferð (lokaverðsaðferð) (sjá töflu aftast).

Þrjú hlutafélög bættust við á skrá Verðbréfaþings, þ.e. Eimskipafélag Íslands, Flugleiðir og Marel.

Ágúst

Hinn 26. ágúst var gefinn út nýr flokkur húsnæðisbréfa (HÚSBR92/3) að fjárhæð 4 ma.kr. Önnur einkenni eru hin sömu og á fyrri flokkum.

Skagstrendingur hf. var tekinn á skrá Verðbréfaþings, og voru þá skráð hlutafélög orðin 10 talsins.

September

Samkvæmt heimild í lögum um viðskiptabanka og sparissjóði setti Seðlabanki Íslands reglur um áhættugrunn, sem útreikningur eiginfjárhlutfalls viðskiptabanka og sparissjóða er byggður á. Meginatriði reglnanna er, að eignir og ábyrgðir utan efnahags eru nú metnar í fjóra áhættuflokka í stað tveggja áður. Af þessari flokkun ræðst, hversu mikið eigið fé stofnunin þarf að eiga á móti kröfum.

Hlutabréf Fjárfestingarfélags Íslands hf. voru tekin af skrá VPÍ hinn 30. september.

Október

Fjárfestingarfélagið-Skandía lokaði verðbréfasjóðum sínum og hætti innlausn hlutdeildarskírteina í rúmar þrjá vikur. Þegar opnað var á ný, hafði gengi hlutdeildarskírteina verið lækkað um 30–35%.

Fyrsta uppboð á spariskírteinum ríkissjóðs fór fram hinn 14. október, og voru boðnir út 1. fl. D 1992 til 5 ára og 1. fl. D 1992 til 10 ára (sjá töflu aftast).

Nóvember

Hinn 1. nóvember lækkaði Seðlabanki bindiskyldu innlánsstofnana úr 7% í 6% af ráðstöfunarfé. Er þetta gert til að mæta tímabundnum samdrætti lausafjárstöðu innlánsstofnana, og er áformað að hækka hlutfallið á ný í byrjun næsta árs.

Fyrsta uppboð ríkisvixla með tilboðsfyrirkomulagi fór fram hinn 4. nóvember (sjá töflu aftast). Stefnt er að því, að slík uppboð verði haldin tvisvar í mánuði fyrst um sinn.

Ríkisstjórnin kynnti hinn 23. nóvember víðtækar efnahagsaðgerðir, sem miða að því að rétta við stöðu atvinnuveganna og sporna gegn atvinnuleysi. Að því er varðar peninga- og gjaldeyrismál var gengi krónunnar fellt um 6% gagnvart gildandi gengisvog, en það jafngildir 4,5% gagnvart viðskiptavog þeirri, sem áður var stuðst við. Áformað er að lækka dráttarvexti og bindiskyldu og stuðla að frekari vaxtalækkunum með því að draga úr lánsfjárförf hins opinbera. Aðstöðugjald var fellt niður og gert ráð fyrir að veita á næsta ári fé til ýmissa framkvæmda í því skyni að treysta atvinnu. Til tekjuöflunar vegna þessara aðgerða var sett á nýtt 14% þrep í virðisaukaskatti, tekjuskattur einstaklinga hækkaður um 1,5% og lagður 5% hátekjuskattur á laun yfir 200 þús.kr. á mánuði. Hlutast verður til um, að fram fari fjárhagsleg endurskipulagning í sjávarútvegi og í því skyni stefnt að því að stofna Þróunarsjóð sjávarútvegsins. Aðgerðirnar eru taldar fela í sér, að skattgreiðslur fyrirtækja lækki um 4,5 ma.kr. á ári.

Desember

Hinn 1. desember lækkaði Seðlabanki bindiskyldu innlánsstofnana úr 6% í 5% af ráðstöfunarfé. Dráttarvextir voru lækkaðir úr 18,5% í 16% samkvæmt breytingu á vaxtalögum, sem gerð var í lok nóvember.

Í desember bættust 2 hlutafélög á skrá Verðbréfaþings, þ.e. Þormóður rammi og Grandi.

Tafla VII.1. Sala verðbréfa á uppboðum 1992.
Taflan sýnir sölu í m.kr. og meðalávöxtun í sviga

Lánstími:	Ríkis- vixlar 90 daga	Ríkis- bréf 180 daga	Spari- skirteini 5 ár	Spari- skirteini 10 ár	Húsnæðis- bréf 20 ár
Dags. útboðs:					
10. júní		506(11,49%)			
25. júní					245(7,15%)
29. júní		550(11,35%)			
23. júlí					129(7,30%)
29. júlí		550(11,08%)			
20. ágúst					0
26. ágúst		550(11,08%)			
22. september					309(7,55%)
29. september		500(10,56%)			
14. október			46,0(7,49%)	283,0(7,58%)	
20. október					224(7,75%)
28. október		364(10,73%)			
4. nóvember	2.004(9,29%)				
11. nóvember			43,0(7,80%)	261,5(7,87%)	
18. nóvember	1.206(9,41%)				
24. nóvember					134(7,95%)
2. desember	950(11,38%)				
7. desember		0			
16. desember			61,7(7,73%)	105,6(7,72%)	
16. desember	1.009(11,52%)				
22. desember					109(7,95%)
28. desember		0			
28. desember	1.746(11,86%)				
	6.915 m.kr.	3.020 m.kr.	150,7 m.kr.	650,1 m.kr.	1.150 m.kr.

TÖFLUR

I. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.

Á verðlagi hvers árs í millj. kr.	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Birgða- breyt- ingar	Þjóðar- út- gjöld	Útfl. vöru og þjón. ¹⁾	Innfl. vöru og þjón. ¹⁾	Verg lands- framl.	Þátta- tekjur nettó	Við- skipta- jöfn- uður	Verg þjóðar- framl.
1982	22.923	6.893	9.251	913	39.980	12.714	14.329	38.365	-1.495	-3.110	36.870
1983	39.432	11.978	14.127	-1.070	64.467	27.078	25.275	66.270	-3.066	-1.263	63.204
1984	53.930	14.595	18.356	786	87.667	34.295	33.871	88.091	-4.554	-4.130	83.537
1985	74.689	20.954	24.460	-978	119.125	49.534	48.663	119.996	-5.584	-4.713	114.412
1986	96.072	28.419	29.684	-2.094	152.081	62.888	55.880	159.089	-6.229	779	152.860
1987	129.795	38.529	41.042	-416	208.950	73.085	73.965	208.070	-6.203	-7.083	201.867
1988	156.203	49.895	48.414	1.850	256.362	83.548	84.100	255.810	-8.333	-8.885	247.477
1989	184.435	59.503	56.051	-578	299.411	108.335	99.240	308.506	-13.217	-4.122	295.289
1990	213.555	68.854	66.896	-1.787	347.518	126.456	119.595	354.379	-14.611	-7.750	339.768
1991	236.276	76.918	72.700	1.233	387.127	127.231	130.305	384.053	-14.974	-18.048	369.079
1992 ²⁾	236.213	79.434	64.900	123	380.670	123.537	121.952	382.255	-13.585	-12.000	368.670
<i>Hlutföll af landsframleiðslu</i>											
1982	59,7	18,0	24,1	2,4	104,2	33,1	37,3	100,0	-3,9	-8,1	96,1
1983	59,5	18,1	21,3	-1,6	97,3	40,9	38,1	100,0	-4,6	-1,9	95,4
1984	61,2	16,6	20,8	0,9	99,5	38,9	38,5	100,0	-5,2	-4,7	94,8
1985	62,2	17,5	20,4	-0,8	99,3	41,3	40,6	100,0	-4,7	-3,9	95,3
1986	60,4	17,9	18,7	-1,3	95,6	39,5	35,1	100,0	-3,9	0,5	96,1
1987	62,4	18,5	19,7	-0,2	100,4	35,1	35,5	100,0	-3,0	-3,4	97,0
1988	61,1	19,5	18,9	0,7	100,2	32,7	32,9	100,0	-3,3	-3,5	96,7
1989	59,8	19,3	18,2	-0,2	97,1	35,1	32,2	100,0	-4,3	-1,3	95,7
1990	60,3	19,4	18,9	-0,5	98,1	35,7	33,7	100,0	-4,1	-2,2	95,9
1991	61,5	20,0	18,9	0,3	100,8	33,1	33,9	100,0	-3,9	-4,7	96,1
1992 ²⁾	61,7	20,8	16,9	0,2	99,6	32,3	31,9	100,0	-3,5	-3,1	96,5
<i>Magnbreyting frá fyrra ári í %</i>											
1982	5,1	6,0	-0,5	.	5,0	-8,9	-0,6	2,0	.	1,1	1,6
1983	-5,8	4,9	-12,3	.	-8,6	10,5	-9,7	-2,0	.	-3,6	-3,0
1984	3,8	0,5	9,2	.	6,4	2,5	9,1	4,1	.	3,3	3,6
1985	4,4	6,4	2,0	.	3,0	11,0	9,4	3,6	.	3,3	3,6
1986	7,2	6,8	-1,2	.	4,7	5,9	1,0	6,5	.	9,4	6,8
1987	16,6	6,5	19,0	.	16,0	3,8	23,3	8,8	.	11,0	9,0
1988	-4,3	4,6	-0,6	.	-0,9	-3,4	-4,6	-0,4	.	-1,2	-1,0
1989	-4,2	2,9	-8,3	.	-4,5	2,6	-10,3	0,2	.	-1,8	-0,1
1990	-0,4	4,2	2,8	.	0,9	-0,1	1,0	0,5	.	-0,1	0,6
1991	5,1	3,2	2,1	.	5,0	-5,8	5,4	1,0	.	2,4	0,8
1992 ²⁾	-4,7	-0,4	-13,3	.	-5,7	-1,8	-7,9	-3,7	.	-4,5	-3,8
<i>Verðbreytingar frá f. ári í %</i>											
1982	51,9	55,0	56,8	.	53,9	60,1	61,3	53,4	.	.	53,0
1983	82,6	65,7	74,1	.	76,3	92,8	95,3	76,2	.	.	76,6
1984	31,8	21,2	19,0	.	27,8	23,5	22,8	27,7	.	.	27,6
1985	32,6	35,0	30,6	.	31,9	30,1	31,3	31,4	.	.	32,2
1986	19,9	27,0	22,8	.	22,0	19,9	13,7	24,5	.	.	25,1
1987	15,9	27,2	16,2	.	18,5	12,0	7,4	20,2	.	.	21,2
1988	25,7	23,8	18,6	.	23,8	18,3	19,2	23,4	.	.	23,8
1989	23,3	15,9	26,2	.	22,3	26,4	31,5	20,4	.	.	19,5
1990	16,3	11,1	16,1	.	15,0	16,9	19,3	14,3	.	.	14,4
1991	5,3	8,2	6,4	.	6,1	6,8	3,4	7,3	.	.	7,8
1992 ²⁾	4,9	3,7	3,0	.	4,3	-1,1	1,6	3,3	.	.	3,8

1) Án vaxta og annarra þáttatekna.

2) Bráðabirgðatölur.

Aths.: Síðustu leiðréttingar, frá 7. apríl, hafa ekki verið færðar inn í meginmál skýrslunnar. Varða þær einkum þjóðartekjur og þjóðarframleiðslu frá 1983 og fleiri stærðir ársins 1992.

2. tafla. Fjármunamyndun.¹⁾

Í millj.kr.	Á verðlagi hvers árs								
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ²⁾
Fjármunamyndun alls	18.356	24.460	29.684	41.042	48.032	55.510	66.896	72.700	64.900
Atvinnuvegir	7.961	12.230	16.090	22.148	23.959	24.696	29.686	31.300	27.050
Landbúnaður	978	1.609	2.226	2.367	2.560	2.448	1.791	1.890	1.550
Fiskveiðar	839	910	2.648	4.192	5.835	3.360	2.361	2.600	5.750
Vinnsla sjávarafurða	785	1.137	1.358	1.440	1.509	1.265	1.730	1.410	1.320
Álverksmiðjan	27	75	125	199	130	430	930	900	350
Járnblendiverksmiðjan	23	43	26	34	41	230	105	40	30
Annar iðnaður	1.970	2.905	3.306	4.028	4.500	5.205	4.352	5.750	5.100
Flutningatæki	790	1.734	1.403	1.774	1.387	3.846	9.640	9.240	5.200
Verzlun, skrifstofur, veitingahús o.fl.	1.269	1.933	2.626	4.770	4.190	4.700	4.721	4.330	3.550
Ýmsar vélar og tæki	1.280	1.884	2.372	3.344	3.807	3.212	4.056	5.140	4.200
Íbúðarhús	4.714	5.380	5.770	7.752	10.106	12.740	15.555	15.900	15.300
Byggingar og mannvirki hins opinbera	5.681	6.850	7.824	11.142	13.967	18.074	21.655	25.500	22.550
Rafvirkjanir og rafveitur	1.550	991	899	1.177	1.882	3.103	4.881	5.800	2.600
Hita- og vatnsveitur	570	871	840	930	1.650	2.340	1.645	1.450	1.500
Samgöngumannvirki	2.229	3.062	3.625	5.634	5.409	6.288	7.159	9.450	9.850
Byggingar hins opinbera	1.332	1.926	2.460	3.401	5.026	6.343	7.970	8.800	8.600
Fjármunamyndun, % af VPF	22,1	21,5	19,6	20,5	19,6	19,0	19,9	19,8	17,6
Fjárfesting, % af VPF ³⁾	23,1	20,7	18,2	20,3	20,5	19,0	19,4	20,1	17,7
Innlendur sparnaður, % af VPF ⁴⁾	18,1	16,5	18,7	16,8	16,9	17,6	17,0	14,9	13,7

	Fjármunamyndun. Magnvísitölur, 1990=100 ⁵⁾								
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Fjármunamyndun alls	89,0	90,7	89,7	106,7	106,1	97,3	100,0	102,1	88,5
Atvinnuvegir	82,8	98,2	104,7	126,3	116,3	93,0	100,0	100,1	83,7
Landbúnaður	178,4	229,3	262,9	244,0	219,8	165,5	100,0	100,2	81,2
Fiskveiðar	116,9	99,3	223,0	311,5	366,2	164,9	100,0	104,3	223,5
Vinnsla sjávarafurða	143,8	158,0	150,0	141,1	124,1	83,0	100,0	77,2	69,8
Álverksmiðjan	8,8	21,1	28,1	36,8	21,1	54,4	100,0	91,3	34,4
Járnblendiverksmiðjan	71,4	100,0	42,9	57,1	57,1	242,9	100,0	36,2	25,7
Annar iðnaður	144,1	162,1	146,7	158,5	150,0	136,8	100,0	125,2	107,4
Flutningatæki	24,6	40,4	29,4	34,0	23,3	46,1	100,0	91,8	49,7
Verzlun, skrifstofur, veitingahús o.fl.	80,8	93,1	101,6	156,9	117,0	106,6	100,0	85,2	68,2
Ýmsar vélar og tæki	84,6	103,1	102,8	127,9	125,4	80,4	100,0	121,5	95,6
Íbúðarhús	100,3	86,7	74,7	85,3	97,9	100,6	100,0	95,1	89,3
Byggingar og mannvirki hins opinbera	90,1	82,3	77,5	92,2	96,3	101,5	100,0	109,9	94,6
Rafvirkjanir og rafveitur	100,3	49,0	35,8	40,0	54,2	72,9	100,0	111,8	48,5
Hita- og vatnsveitur	108,5	125,5	98,1	91,5	137,7	159,4	100,0	81,9	82,7
Samgöngumannvirki	111,0	114,3	114,3	145,2	114,5	108,7	100,0	123,0	125,2
Byggingar hins opinbera	59,3	64,8	66,6	78,2	98,2	100,7	100,0	102,6	97,9
Atvinnuvegir án flutningatækja og stóriðju	112,8	128,1	143,0	173,0	163,5	115,4	100,0	105,1	103,7

1) Samkvæmt þjóðhagsreikningakerfi Sameinuðu þjóðanna.

2) Bráðabirgðatölur.

3) Fjármunamyndun og birgðabreytingar.

4) Fjárfesting að frádregnum viðskiptahalla.

5) Magnvísitölur árána 1990-1992 eru reiknaðar á grundvelli verðlags ársins 1990, en fyrri ára vísitölur miða við verðlag ársins 1980.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. tafla. Vísitölur verðlags.

Vísitala framfærslukostnaðar. Maí 1988 = 100¹⁾

Ársmeðaltöl			1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
1981	12,17	Janúar	66,90	75,47	95,2	112,6	139,3	149,5	160,2
1982	18,38	Febrúar	68,42	76,58	96,0	114,2	141,5	150,0	160,4
1983	33,86	Mars	67,37	77,72	96,9	117,4	142,7	150,3	160,6
1984	43,74	Apríl	67,78	78,80	98,3	119,9	143,1	151,0	160,6
1985	57,90	Maí	68,94	79,76	100,0	122,3	144,4	152,8	160,5
1986	70,22	Júní	69,40	81,36	103,4	125,9	145,4	154,9	161,1
1987	83,40	Júlí	69,70	82,78	107,0	126,8	146,4	156,0	161,4
1988	104,6	Ágúst	70,48	84,84	109,3	128,5	146,8	157,2	161,4
1989	126,7	September	71,32	85,80	110,0	131,1	146,8	158,1	161,3
1990	145,5	Október	71,63	87,22	110,4	133,7	147,2	159,3	161,4
1991	155,4	Nóvember	73,09	90,01	110,5	135,7	148,2	160,0	161,4
1992	161,2	Desember	73,76	91,79	110,7	138,6	148,6	159,8	162,2

Vísitala byggingarkostnaðar. Júlí 1987 = 100²⁾

Ársmeðaltöl			1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
1981	15,08	Janúar	78,0	91,5	107,9	125,4	159,6	176,5	187,4
1982	23,19	Febrúar	78,9	92,4	107,4	129,5	164,9	176,8	187,3
1983	40,18	Mars	80,7	93,0	107,3	132,5	168,2	177,1	187,1
1984	50,89	Apríl	82,8	95,4	108,7	136,1	167,4	181,2	187,2
1985	66,60	Maí	83,0	96,0	110,8	139,0	169,3	181,6	187,3
1986	83,92	Júní	84,4	98,1	111,9	141,6	170,3	183,5	188,5
1987	98,69	Júlí	85,3	100,0	121,3	144,3	171,8	185,9	188,6
1988	116,4	Ágúst	85,3	100,3	123,5	145,3	171,9	186,3	188,8
1989	142,3	September	85,8	101,3	124,3	147,3	172,2	186,4	188,8
1990	169,6	Október	87,8	102,4	124,5	153,7	172,5	187,0	188,9
1991	183,1	Nóvember	88,3	106,5	124,8	155,5	173,2	187,3	189,1
1992	188,2	Desember	89,1	107,5	124,9	157,9	174,1	187,4	189,2

Lánskjaravísitala 1. júní 1979 = 100³⁾

Ársmeðaltöl			1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
1981	249	Janúar	1.364	1.565	1.913	2.279	2.771	2.969	3.196
1982	373	Febrúar	1.396	1.594	1.958	2.317	2.806	3.003	3.198
1983	669	Mars	1.428	1.614	1.968	2.346	2.844	3.009	3.198
1984	895	Apríl	1.425	1.643	1.989	2.394	2.859	3.035	3.200
1985	1.169	Maí	1.432	1.662	2.020	2.433	2.873	3.070	3.203
1986	1.457	Júní	1.448	1.687	2.051	2.475	2.887	3.093	3.210
1987	1.711	Júlí	1.463	1.721	2.154	2.540	2.905	3.121	3.230
1988	2.111	Ágúst	1.472	1.743	2.217	2.557	2.925	3.158	3.234
1989	2.500	September	1.486	1.778	2.254	2.584	2.932	3.185	3.235
1990	2.886	Október	1.509	1.797	2.264	2.640	2.934	3.194	3.235
1991	3.103	Nóvember	1.517	1.841	2.272	2.693	2.938	3.205	3.237
1992	3.218	Desember	1.542	1.886	2.274	2.722	2.952	3.198	3.239

1) Framfærsluvísitalan var þá 31.563 miðað við 100 í janúar 1968, en 245,19 miðað við 100 í febrúar 1984.

2) Eldri vísitala var þá 319,84 miðað við 100 í janúar 1983 eða 4.379 m.v. 100 í nóvember 1975. Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan mæld í byrjun þess mánaðar, er næstur fer á undan formlegum gildismánuði hennar.

3) Samsett að jöfnu af framfærsluvísitölu, byggingarvísitölu og launavísitölu frá og með febrúar 1989. Var áður samsett af framfærsluvísitölu að ⅔, en byggingarvísitölu að ⅓. Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaksmánuð.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

4. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd.

Í millj. kr.	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
Vöruskiptajöfnuður	-1.967	-329	7.469	4.800	-3.079	-76
Útfluttar vörur f.o.b.	53.053	61.667	80.072	92.452	91.560	87.833
Sjávarafurðir	40.322	43.819	56.812	69.898	73.236	69.881
Al og kísiljárn	6.553	9.045	13.317	12.017	9.841	9.710
Annað	6.178	8.803	9.943	10.537	8.483	8.242
Innfluttar vörur f.o.b.	-55.020	-61.996	-72.603	-87.652	-94.639	-87.909
Sérstakar fjárfestingarvörur	-3.368	-5.520	-6.429	-8.390	-7.162	-7.106
Skip og flugvélar	-3.268	-5.405	-5.841	-7.968	-6.296	-6.589
Aðrar fjárfestingarvörur	-100	-115	-588	-422	-866	-517
Rekstrarvörur stóriðju	-2.576	-2.787	-4.399	-5.655	-5.945	-5.131
Almennur innflutningur	-49.076	-53.689	-61.775	-73.607	-81.532	-75.672
Olía	-3.724	-3.658	-5.990	-8.343	-7.406	-7.088
Annað	-45.352	-50.031	-55.785	-65.264	-74.126	-68.584
Þjónustujöfnuður	-5.116	-8.556	-11.591	-12.550	-14.969	-11.924
Útflutt þjónusta alls	21.110	23.009	30.133	36.265	38.160	38.836
Tekjur af erlendum ferðamönnum	3.324	4.680	6.242	8.110	8.036	7.404
Tekjur af samgöngum	8.322	9.048	11.112	12.670	12.991	12.162
Vaxtatekjur og arður	893	957	1.617	1.813	1.783	2.375
Tekjur af varnarliðinu	4.790	5.110	7.308	9.234	9.439	9.757
Ymsar tekjur	3.781	3.214	3.854	4.438	5.911	7.138
Innflutt þjónusta alls	-26.226	-31.565	-41.724	-48.815	-53.129	-50.760
Ferða- og dvalarkostnaður	-8.215	-9.902	-11.712	-16.168	-17.279	-16.571
Útgjöld vegna samgangna	-7.109	-8.819	-10.263	-10.404	-11.943	-10.840
Vaxtagjöld og arðgreiðslur	-7.106	-9.130	-14.568	-16.190	-16.580	-15.994
Ymis útgjöld	-3.796	-3.714	-5.181	-6.053	-7.327	-7.355
Viðskiptajöfnuður í hlutfalli (%) af VLF	-7.083	-8.885	-4.122	-7.750	-18.048	-12.000
Framlög án endurgjalds nettó	-24	-42	-185	6	-301	-360
Fjármagnsjöfnuður	9.471	8.806	7.778	12.110	17.768	16.205
Bein fjárfesting nettó	47	-698	-1.916	-160	1.628	524
Verðbréfavíðskipti nettó	0	0	0	0	1.316	-921
Erlendar langtímalántökur	12.465	16.398	25.165	27.735	29.588	32.195
Opinberir aðilar	2.796	4.862	9.209	8.169	14.890	19.670
Lánastofnanir	7.543	9.744	12.399	9.100	9.218	9.784
Einkaaðilar	2.126	1.792	3.557	10.466	5.480	2.741
Afborganir langra lána	-5.725	-6.723	-9.220	-11.373	-15.016	-19.120
Opinberir aðilar	-2.288	-1.805	-2.758	-2.908	-3.940	-9.117
Lánastofnanir	-2.140	-2.851	-4.517	-6.190	-7.172	-7.505
Einkaaðilar	-1.297	-2.067	-1.945	-2.275	-3.904	-2.498
Stuttar fjármagnshreyfingar nettó	2.914	568	-5.944	-4.037	1.454	2.979
Opinberir aðilar	2	39	7	-79	-1.377	1.525
Lánastofnanir	2.743	3.275	-8.009	-2.085	1.964	770
Einkaaðilar	169	-2.746	2.058	-1.873	867	684
Lausafjárstaða innlánsstofnana	-230	-739	-307	-55	-1.202	548
Skekkjur og vantalið nettó	-2.969	-417	325	-38	1.305	662
Heildargreiðslujöfnuður	-605	-538	3.796	4.328	724	4.507
Gjaldeyrisforði Seðlabankans	-1.247	182	2.574	4.280	889	4.185
Skammtímaskuldir Seðlabankans	642	-720	1.222	48	-165	322
Meðalgengi USD 1 = krónur	38,60	43,09	57,14	58,23	59,04	57,52
Gengisvísitala (1983 = 100)	177,3	202,6	254,7	283,7	283,7	285,0

1) Bráðabirgðatölur.

5. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd — Ársfjórðungsyfirlit.

Í millj. kr.	1991				1992 ¹⁾			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður	2.260	-4.823	-155	-361	1.863	-973	1.901	-2.857
Útfluttar vörur f.o.b.	21.517	24.883	23.016	22.144	20.444	22.830	22.468	22.091
Innfluttar vörur f.o.b.	-19.257	-29.706	-23.171	-22.505	-18.581	-23.803	-20.567	-24.958
Þjónustujöfnuður	-5.023	-4.857	-1.001	-4.088	-4.102	-2.828	-1.405	-3.589
Útflutt þjónusta alls	6.550	8.917	13.409	9.284	7.625	9.692	11.783	9.736
Innflutt þjónusta alls	-11.573	-13.774	-14.410	-13.372	-11.727	-12.520	-13.188	-13.325
Þjónustujöfnuður án vaxta	-1.228	-740	2.191	-395	-308	911	1.587	-495
Ferða- og dvalarkostnaður	-2.163	-2.428	-1.851	-2.801	-2.167	-2.181	-1.775	-3.044
Samgöngur	-394	365	1.466	-389	-246	528	1.086	-46
Varnarliðið	1.693	1.937	3.012	2.797	2.134	2.361	2.343	2.919
Annað	-364	-614	-436	-2	-29	203	-67	-324
Vaxtajöfnuður	-3.795	-4.117	-3.192	-3.693	-3.794	-3.739	-2.992	-3.094
Viðskiptajöfnuður	-2.763	-9.680	-1.156	-4.449	-2.239	-3.801	496	-6.456
Framlög án endurgjalds nettó	-95	-12	-117	-77	-27	-134	-101	-98
Fjármagnsjöfnuður	-4.699	8.337	-2.689	16.819	7.283	2.116	4.726	2.080
Bein fjárfesting nettó	381	552	-682	1.377	32	212	266	14
Verðbréfavíðskipti nettó	-171	-58	1	1.544	62	-360	-137	-486
Erlendar lántökur	1.629	13.374	3.168	11.417	10.907	6.049	8.581	6.658
Afborganir langra lána	-3.935	-3.217	-3.958	-3.906	-3.616	-6.657	-3.631	-5.216
Stuttar fjármagnshreyfingar nettó	-1.095	-2.425	-1.071	6.045	-1.002	3.311	-752	1.422
Lausafjárstaða innlánsstofnana	-1.508	111	-147	342	900	-439	399	-312
Skekkjur og vantalið	882	2.817	1.423	-3.817	-756	3.261	-5.553	3.710
Heildargreiðslujöfnuður	-6.675	1.462	-2.539	8.476	4.261	1.442	-432	-764
Gengisvísitala (1983 = 100)	283,6	283,7	283,7	283,6	284,1	284,3	283,2	287,6

1) Bráðabirgðatölur.

6. tafla. Löng erlend lán.

Staða í lok hvers tímabils í millj. króna	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
Erlend lán alls	75.966	83.103	112.685	166.221	176.662	191.040	228.115
Opinberir aðilar	50.505	51.505	66.261	93.619	96.710	107.470	131.246
Ríkissjóður og -stofnanir	29.202	29.837	40.081	58.247	59.519	65.756	84.491
Ríkisfyrirtæki	17.970	18.368	22.497	29.172	31.293	35.682	38.716
Bæjar- og sveitarfélög	3.333	3.300	3.683	6.200	5.898	6.032	8.039
Lánastofnanir	18.810	24.270	37.557	58.715	59.370	61.620	72.275
Seðlabankinn	356	207	221	228	149	100	57
Viðskiptabankar	7.271	9.892	16.445	26.970	25.288	25.082	26.316
Fjárfestingarlánasjóðir	11.183	14.171	20.891	31.517	33.933	36.438	45.902
Einkaaðilar	6.651	7.328	8.867	13.887	20.582	21.950	24.594
Gengi miðað við Bandaríkjadollar	40,18	35,60	46,16	61,09	55,31	55,54	63,84
Erlend lán (á meðalgengi ársins) sem							
hlutfall af vergri landsframleiðslu	47,5	40,6	41,6	49,5	51,2	51,2	54,7
hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu	49,5	41,9	43,0	51,7	53,4	53,3	56,7
hlutfall af útflutningstekjum	117,9	113,0	124,6	137,1	139,6	151,3	165,2
Greiðslubyrði í % af útflutningstekjum	19,0	16,1	16,8	19,4	20,0	23,0	26,2
Afborganir	9,3	7,8	7,8	8,3	8,8	11,6	15,1
Vaxtagreiðslur	9,7	8,3	9,0	11,1	11,2	11,4	11,1

1) Bráðabirgðatölur.

7. tafla. Staða þjóðarþúsins út á við.

Í millj. kr. í árslok	Verðbréfa- eign / skuld	Löng erlend lán	Erl. skamm- tímastaða	Gjald- eyrisstaða	Nettóstaða við útlönd	Í hlutfalli (%) af VLF
1982	–	–19.866	–1.728	1.494	–20.100	39,6
1983	–	–36.336	–1.509	2.603	–35.242	47,4
1984	–	–52.244	–3.216	2.160	–53.300	49,6
1985	–	–66.112	–9.821	7.671	–68.262	52,8
1986	–	–75.966	–7.527	11.273	–72.220	45,2
1987	–	–83.103	–10.067	10.536	–82.634	40,8
1988	–	–112.685	–12.785	11.887	–113.583	42,0
1989	–	–166.221	–10.252	19.951	–156.522	46,6
1990	–	–176.662	–5.331	23.459	–158.534	46,1
1991	–1.316	–191.040	–6.401	24.072	–174.685	46,8
1992 ¹⁾	–365	–228.115	–10.135	31.281	–207.334	49,6

1) Bráðabirgðatölur.

8. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend skammtímastaða innlánsstofnana.

Í millj. kr. í lok tímabils	Seðlabankinn				Innlánsstofnanir			Gengi miðað við USD (8)
	Gjald- eyris- fordi ¹⁾ (1)	Skuld við Alþj. gjald- eyrissjóðinn (2)	Aðrar skuldir (3)	Nettó- eign (4)	Lausa- fjárstaða nettó (5)	Stutt erl. endur- lán (6)	Skamm- tíma- staða nettó (7)	
1982	2.441	–409	–543	1.489	180	–1.397	–1.217	16,60
1983	4.321	–646	–1.072	2.603	–144	–2.944	–3.088	28,63
1984	5.234	–856	–2.218	2.160	371	–6.081	–5.710	40,49
1985	8.751	–990	–90	7.672	34	–10.056	–10.022	42,00
1986	12.531	–528	–730	11.273	427	–8.287	–7.860	40,18
1987	11.166	–	–630	10.537	715	–11.820	–11.105	35,60
1988	13.536	–	–1.645	11.887	1.730	–17.129	–15.399	46,16
1989	20.742	–	–791	19.951	2.748	–14.261	–11.513	61,09
1990	24.260	–	–848	23.412	2.805	–11.402	–8.597	55,31
1991	25.245	–	–1.181	24.064	3.409	–13.465	–10.056	55,54
1992	32.016	–	–963	31.053	2.981	–15.879	–12.898	63,84

1) P.e. gulleign, sérstök dráttarréttindi við IMF, gjaldeyrisstöðuframlag til IMF, verðbréf og innstæður hjá erlendum bönkum.

9. tafla. Þjóðarauðurinn.

Árslök	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Magnvísitala 1980=100			
	Þjóðar- auður alls ¹⁾	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Íbúðar- hús
1982	125.116	37.829	45.191	42.096	108,5	108,8	109,0	107,6
1983	212.246	68.640	79.317	64.289	111,4	111,5	111,7	111,0
1984	263.216	85.463	96.436	81.317	114,9	115,5	114,4	114,8
1985	356.666	116.821	129.744	110.101	118,3	121,2	116,4	117,7
1986	449.439	150.138	159.886	139.415	121,5	127,3	118,0	119,7
1987	547.242	183.845	195.650	167.747	126,1	135,9	120,6	122,4
1988	675.042	228.793	237.941	208.308	130,6	143,2	122,4	125,8
1989	850.689	293.837	299.555	257.297	133,8	146,2	126,8	129,4
1990	1.021.661	338.664	371.904	311.093	135,0	143,5	129,8	132,8
1991	1.117.215	361.327	413.606	342.282	138,3	146,5	133,4	135,8
1992 ²⁾	1.145.872	358.552	430.227	357.093	139,7	146,0	135,7	138,3

1) Án einkabifreiða.

2) Bráðabirgðatölur.

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

10. tafla. Verðvísitölur og viðskiptakjör.¹⁾
 Ársmeðaltöl (1980=100)

	Útflutningsverð ²⁾		Innflutningsverð ²⁾		Viðskiptakjör	
	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju	Alls	Án stóriðju
1982	109,4	113,8	111,5	111,0	98,1	102,5
1983	115,5	117,4	119,4	119,7	96,7	98,2
1984	123,2	121,3	126,4	127,4	97,5	95,2
1985	124,1	126,2	128,9	131,1	96,3	96,3
1986	130,5	134,9	126,3	129,2	103,3	104,4
1987	142,3	148,5	130,8	134,6	108,8	110,3
1988	146,6	147,7	136,5	139,9	107,4	105,6
1989	146,4	144,9	142,6	145,8	102,6	99,4
1990	154,0	159,6	154,2	157,3	99,9	101,5
1991	165,6	176,8	158,7	162,2	104,3	109,0
1992	160,5	172,2	160,1	165,7	100,2	103,9

1) Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2) Verðvísitölur eru reiknaðar í erlendri mynt m.v. vísitölur meðalgengis.

11. tafla. Vísitölur meðalgengis og raungengis krónunnar.

	Vísitölur meðalgengis ¹⁾ 1983 = 100			Raungengi krónunnar ²⁾ 1980 = 100			
	Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog	Hlutfallslegt verðlag		Hlutfallslegur launakostnaður	
				Vísitala	Breyting ³⁾	Vísitala	Breyting ³⁾
1982	34,8	34,9	34,7	95,8	-8,2%	102,2	-3,9%
1983	54,4	53,9	54,9	90,2	-5,8%	84,2	-17,5%
1984	100,0	100,0	100,0	94,6	4,9%	83,4	-1,0%
1985	116,8	116,8	116,8	93,1	-1,6%	84,5	1,3%
1986	148,4	149,0	147,8	94,9	2,0%	86,3	2,2%
1987	170,9	175,6	166,2	104,0	9,5%	108,9	26,2%
1988	177,5	184,9	170,0	109,3	5,2%	113,3	4,0%
1989	202,4	211,0	193,7	100,5	-8,1%	97,6	-13,9%
1990	254,6	265,1	244,4	97,4	-3,1%	86,8	-11,1%
1991	283,6	297,9	269,9	99,7	2,3%	92,0	6,1%
1992	283,6	297,5	270,2	100,1	0,3%	94,3	2,5%
Ársfjórðungstölur:							
1991 I	283,6	298,1	269,7	96,9	-0,1%	88,4	2,6%
II	283,6	297,0	270,6	99,3	2,5%	90,5	2,3%
III	283,6	296,9	270,7	101,2	1,9%	95,5	5,5%
IV	283,6	297,9	269,9	101,6	0,4%	93,7	-1,8%
1992 I	284,1	299,1	269,7	101,3	-0,2%	94,2	0,5%
II	284,3	298,9	270,4	100,1	-1,2%	94,7	0,6%
III	283,2	298,6	268,6	100,2	0,0%	95,1	0,4%
IV	287,6	305,4	270,7	98,6	-1,6%	93,2	-2,0%

1) Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenskrí krónu á hverju tímabili. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með viðskiptavog, sem er byggð á hlutdeild einstakra landa í vöruinnflutningi og vöruútflutningi. 2) Byggt á ársfjórðungslegum upplýsingum um verðlag (framfærslukostnað), laun, atvinnu og framleiðslu í 15 viðskiptalöndum Íslands. 3) Breyting frá fyrra ári eða ársfjórðungi.

12. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs.
Rekstrargrunnur

Í millj. kr.	Greiðslujöfnuður							Greiðsluhreyfing gagnv. bankakerfi		
	Lánsfjárbörf						Gagnv. Seðla- banka	Banka- innst. og sjóður		
	Rekstrarjöfnuður			Hreinar lánveit- ingar ¹⁾	Lausa- skuldir og kröfur ¹⁾	Hrein lánsfjár- börf			Hreinar lántökur	Greiðslu- jöfnuður
Tekjur	Gjöld	Tekju- afgangur								
1981	6.304	6.129	175	-56	-113	-6	179	185	164	21
1982	10.328	9.479	849	-532	-804	487	652	166	124	42
1983	16.282	17.717	-1.435	-376	-863	2.674	1.484	-1.190	-1.258	68
1984	22.088	20.474	1.614	-725	-1.134	245	797	552	530	22
1985	28.746	30.617	-1.871	-217	-1.977	4.065	1.644	-2.421	-2.479	58
1986	40.177	46.374	-6.197	-288	2.089	4.396	7.133	2.737	2.847	-111
1987	52.324	53.581	-1.257	313	-3.327	4.271	2.441	-1.832	-1.864	32
1988	71.287	73.415	-2.128	-792	-6.016	8.936	5.494	-3.442	-3.816	374
1989	81.905	92.253	-10.348	2.888	197	7.263	10.803	3.540	3.784	-244
1990	94.737	102.311	-7.573	740	-4.499	11.332	15.447	4.115	3.280	835
1991	105.979	114.281	-8.302	-2.308	-6.211	16.821	11.945	-4.876	-5.113	237
1992 ³⁾	103.447	110.607	-7.160	-2.105	2.090	7.175	9.434	2.259	2.261	-2
Hreyfingar frá ársbyrjun 1991 til loka mánaðar: ³⁾										
Janúar	4.287	8.631	-4.344	367	-418	4.395	-1.810	-6.205	-6.605	400
Febrúar	13.814	18.398	-4.584	506	-831	4.909	-264	-5.173	-5.144	-29
Mars	20.360	26.956	-6.596	-68	-1.211	7.875	-299	-8.174	-8.334	160
Apríl	29.829	35.353	-5.524	-722	-1.515	7.761	-1.151	-8.912	-9.051	139
Mái	36.275	44.586	-8.311	-858	-1.966	11.135	308	-10.827	-10.868	41
Júní	48.535	53.491	-4.956	-1.038	-1.998	7.992	-109	-8.101	-8.074	-27
Júlí	55.317	63.330	-8.013	-1.148	-954	10.115	2.300	-7.815	-7.456	-359
Ágúst	63.003	72.272	-9.269	-1.464	-1.215	11.948	3.240	-8.708	-9.102	394
September	69.447	80.918	-11.471	-1.797	-901	14.169	3.989	-10.180	-10.530	350
Október	80.852	89.487	-8.635	-1.881	-1.512	12.028	1.896	-10.132	-10.624	492
Nóvember	87.599	99.478	-11.879	-1.587	-794	14.260	4.225	-10.035	-10.507	472
Desember	99.953	112.487	-12.534	-1.861	-253	14.648	9.616	-5.032	-5.052	20
Hreyfingar frá ársbyrjun 1992 til loka mánaðar: ³⁾										
Janúar	5.440	9.098	-3.658	210	-527	3.975	1.901	-2.074	-2.187	113
Febrúar	16.539	18.783	-2.244	-465	-265	2.974	0	-2.974	-3.229	255
Mars	23.003	27.578	-4.575	-432	-584	5.591	5.332	-259	-430	171
Apríl	32.773	36.528	-3.755	-1.256	-573	5.584	5.595	11	-338	349
Mái	39.024	45.675	-6.651	-1.440	-1.157	9.248	8.264	-984	-1.233	249
Júní	51.763	54.664	-2.901	-1.418	-1.608	5.927	5.639	-288	-504	216
Júlí	52.809	64.076	-11.267	-1.133	-1.242	13.642	10.668	-2.974	-2.851	-123
Ágúst	65.256	72.965	-7.709	-1.430	-986	10.125	12.829	2.704	2.468	236
September	72.433	82.262	-9.829	-1.546	-360	11.735	10.777	-958	-1.103	145
Október	83.555	90.443	-6.888	-1.499	-375	8.762	7.355	-1.407	-2.038	631
Nóvember	90.385	98.820	-8.435	-1.441	-319	10.195	10.024	-171	-1.126	955
Desember	103.447	110.607	-7.160	-2.105	2.090	7.175	9.434	2.259	2.261	-2

1) Hreint innstreymi, innborgað umfram útborgað. 2) Skv. ríkisreikningi án sérstakra skuldbindinga. 3) Greiðsluhreyfingar skv. mánaðar-
yfirlitum ríkisbókhalds og skýrslum fjármálaráðherra til Alþingis.

13. tafla. Sala ríkisverðbréfa.

Í millj. kr.	Spariskírteini			Ríkis- vixlar	Ríkis- bréf	Samtals sala
	Sala	Innlausn	Nettósala			
1986	2.133	1.722	411	–	–	411
1987	2.140	1.130	1.010	932	–	1.942
1988	4.687	3.413	1.274	–219	–	1.055
1989	5.049	4.170	879	5.171	–	6.050
1990	7.332	1.825	5.507	2.166	75	7.748
1991	5.584	4.433	1.151	298	1.158	2.607
1992	3.661	1.495	2.166	4.657 ¹⁾	1.244 ²⁾	8.067
Ársfjórðungar:						
1990 I	1.107	1.439	–332	3.885	–	3.553
II	558	142	416	1.765	–	2.181
III	3.374	189	3.185	769	–	3.954
IV	2.293	55	2.238	–4.253	75	–1.940
1991 I	1.287	2.309	–1.022	–1.565	11	–2.576
II	449	142	307	1.525	–23	1.809
III	1.249	1.146	103	4.159	128	4.390
IV	2.599	836	1.763	–3.821	1.042	–1.016
1992 I	1.352	1.091	261	4.933	389	5.583
II	935	59	876	–793	134	217
III	323	303	20	3.780	1.045	4.845
IV	1.051	42	1.009	–3.263	–324	–2.578

1) Þar af ríkisvixlar seldir á uppboði 6.915 m.kr. 2) Þar af ríkisbréf seld á uppboði 1.964 m.kr.

14. tafla. Skuldir ríkissjóðs.

Í millj. kr.	Skuldir						Eignir	Hrein skuld ³⁾		
	Skuld við Seðlabanka ¹⁾		Innlend lán							
	Alls	þ.a. hlaupa- reikningur	Alls	þ.a. spari- skírteini	þ.a. stutt verðbréf	Erlend lán	Alls	Veitt lán	Viðskipta- reikningur nettó ²⁾	
1982	316	38	3.180	1.912	–	6.732	10.228	8.703	1.206	319
1983	1.588	673	5.544	3.310	–	12.405	19.537	13.048	2.101	4.388
1984	2.222	325	5.519	3.244	–	19.413	27.154	18.182	3.232	5.740
1985	4.328	645	8.257	5.165	–	25.538	38.123	24.737	5.102	8.284
1986	1.799	106	13.290	8.541	–	29.202	44.291	22.985	6.728	14.578
1987	4.154	1.095	19.012	11.775	931	29.837	53.003	24.182	11.450	17.371
1988	8.958	5.510	24.620	16.659	725	40.081	73.659	29.967	17.602	26.090
1989	5.887	2.666	35.449	21.717	5.892	58.247	99.583	34.433	14.789	50.361
1990	1.494	–316	51.196	31.043	8.142	59.519	112.209	34.022	19.036	59.151
1991	6.349	5.592	58.402	36.301	9.501	65.756	130.507	37.556	25.302	67.649
1992	0	0	67.459	40.597	14.862	86.300	153.759	40.900	24.180	88.679

1) Þar með talin skuld á hlaupareikningum utan Seðlabanka, en hvorki spariskírteini, ríkisvixlar né ríkisbréf, sem talin eru með innlendum skuldum.

2) Önnheimtir áfallnir vextir, viðskiptaskuldir og skammtímakröfur nettó.

3) Skuldir að fráðregnum veittum lánnum og viðskiptareikningum nettó. Án lífeyrisskuldbindinga.

Heimildir: Fjármálaráðuneyti og Seðlabanki Íslands.

15. tafla. Seðlar og mynt.

Í millj. kr.	1991			1992		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	3.418	3.727	2.549	3.757	3.866	3.082
Febrúar	3.428	3.585	2.573	3.639	3.748	2.965
Mars	3.769	3.732	3.085	3.514	3.681	2.775
Apríl	3.545	3.616	2.857	3.787	3.875	3.118
Mai	3.844	3.830	3.171	3.945	3.940	3.223
Júní	3.941	3.954	3.210	3.937	4.111	3.147
Júlí	3.974	4.089	3.102	4.640	4.319	3.850
Ágúst	3.988	4.199	3.254	4.105	4.421	3.252
Septembar	3.785	3.923	2.882	3.800	4.215	3.054
Október	3.621	3.784	2.873	3.923	3.948	3.253
Nóvember	3.857	3.819	3.123	3.937	3.966	3.156
Desember	3.708	4.257	3.243	4.006	4.421	3.593

16. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærðum í árslok.

	1989		1990		1991		1992	
	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%
Seðlastærð:								
5000 kr.	1.751.500	58,2	1.926.250	61,4	2.012.000	61,1	2.265.700	63,2
1000 kr.	798.950	26,5	766.900	24,4	787.500	23,9	808.900	22,6
500 kr.	227.250	7,5	196.250	6,3	231.850	7,0	235.350	6,6
100 kr.	216.450	7,2	232.469	7,4	248.050	7,5	256.250	7,1
50 kr.	10.600	0,4	10.325	0,3	10.325	0,3	10.225	0,3
10 kr.	6.079	0,2	6.530	0,2	6.570	0,2	6.775	0,2
Samtals	3.010.829	100,0	3.138.724	100,0	3.296.295	100,0	3.583.200	100,0
Myntstærð:								
50 kr.	127.800	38,5	156.600	40,9	189.600	43,6	196.700	43,1
10 kr.	123.850	37,2	139.540	36,4	152.820	35,2	162.580	35,7
5 kr.	35.895	10,8	38.775	10,1	41.905	9,6	43.945	9,6
1 kr.	33.904	10,2	37.305	9,7	40.545	9,3	43.135	9,5
50 aurar	5.501	1,7	5.591	1,5	5.189	1,2	4.966	1,1
10 aurar	4.481	1,4	4.513	1,2	4.306	1,0	4.213	0,9
5 aurar	588	0,2	576	0,2	570	0,1	564	0,1
Samtals	332.019	100,0	382.900	100,0	434.935	100,0	456.103	100,0

17. tafla. Ávísanavelta.¹⁾

	1990 (m.kr.)		1991 (m.kr.)		1992 (m.kr.)		1992 (þús. stk.)	
	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- tala tékka	Ávís- ana- skipti
Janúar	78.909	39.913	88.918	43.690	90.924	45.151	2.223	1.443
Febrúar	89.773	45.830	95.327	48.536	91.544	45.637	2.209	1.448
Mars	92.490	47.219	95.008	47.498	94.630	47.266	2.504	1.642
Apríl	92.304	46.742	102.335	50.924	96.150	47.682	2.368	1.542
Mái	101.538	52.282	105.877	52.795	95.891	47.210	2.492	1.637
Júní	104.799	54.856	104.568	52.477	106.670	53.388	2.591	1.695
Júlí	100.535	51.390	108.107	54.154	108.208	53.712	2.587	1.700
Ágúst	109.978	58.401	112.186	56.693	99.706	49.552	2.446	1.631
September	93.135	48.855	100.526	50.574	95.121	47.485	2.382	1.570
Október	109.834	57.147	110.815	55.783	99.498	49.158	2.388	1.564
Nóvember	105.326	55.725	101.137	50.232	93.726	46.167	2.451	1.618
Desember	122.191	65.471	120.394	60.044	113.284	56.735	2.785	1.819
Samtals	1.200.812	623.831	1.245.198	623.400	1.185.352	589.143	29.426	19.309

1) Í ávísanaskiptum teljast ávísanir, sem innlánsstofnanir skipta sín á milli, en í heildarveltu tékka eru þar að auki talðar ávísanir, sem afgreiddar eru af sömu stofnun og þær eru stíflaðar á.

18. tafla. Úr reikningum Seðlabankans 1985–1992.

Staða í millj. kr. í árslok	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Gjaldeyrisstaða	7.640	11.273	10.536	11.919	20.005	23.412	24.066	31.053
Innlendir liðir nettó ¹⁾	3.406	3.114	5.171	5.540	2.468	-5.040	-3.987	-12.908
Kröfur á ríkissjóð nettó	4.129	2.699	5.562	9.613	8.803	4.389	10.112	3.363
Bein lán til A-hluta	4.129	2.141	4.340	8.486	5.500	1.455	6.328	-2.278
Ríkisvixlar	-	-	381	200	2.085	900	1.400	1.350
Markaðsskráð verðbréf	-	558	841	927	1.218	2.034	2.384	4.291
Kröfur á ríkisstofnanir nettó	-982	107	-12	-496	-566	-795	-1.364	-1.812
Kröfur á fjárfestingarlánasjóði	670	860	1.091	1.196	873	1.866	603	531
Endurkaup	447	322	158	-	-	-	-	-
Aðrar kröfur á innlánsstofnanir	5.226	5.634	4.995	4.565	4.726	4.319	3.342	3.983
Kröfur á aðra aðila	77	221	361	466	944	677	413	392
Sjóðir í opinberri vörslu (-) ²⁾	-530	-922	-1.887	-859	314	-934	-2.985	-324
Innstæður fjárfestingarlánasj. (-) ²⁾	-1.816	-1.432	-989	-1.848	-1.303	-2.875	-1.657	-4.239
Annað nettó	-3.815	-4.375	-4.108	-7.097	-11.323	-11.687	-12.451	-14.802
Samtals	11.046	14.387	15.707	17.459	22.473	18.372	20.079	18.145
Grunnfé	10.546	14.031	15.500	17.239	22.245	18.223	19.980	18.088
Sjóður og innstæður innlánsstofn.	9.320	12.340	13.313	14.688	19.270	15.166	16.742	14.495
Skyldubundnar innstæður	6.956	9.176	9.877	10.529	13.928	10.944	10.418	9.255
Aðrar bundnar innstæður	1.031	1.602	1.282	1.632	794	280	-	-
Sjóður og aðrar innstæður	1.333	1.562	2.154	2.527	4.548	3.942	6.324	5.240
Seðlar og mynt í umferð	1.226	1.691	2.187	2.551	2.975	3.057	3.238	3.593
Erlent lánsfé til langs tíma	500	356	207	220	228	149	99	57

1) Endurlánað erlent lánsfé meðtalið.

2) Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.

19. tafla. Úr reikningum innlánsstofnana 1985–1992.

Staða í millj. kr. í árslok	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Lausafjárstaða	-2.009	-1.204	1.509	4.072	10.268	12.093	15.038	16.223
Gagnvart Seðlabanka	-2.153	-1.665	448	2.204	4.492	3.844	6.324	5.022
Gagnvart útlöndum	144	461	658	1.700	2.943	2.379	3.506	2.840
Ríkisvixlar	-	-	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361
Skyldubundnar innstæður	6.957	9.176	9.877	10.530	13.928	10.944	10.418	9.255
Aðrar innstæður í Seðlabanka	1.031	1.602	1.282	1.632	794	280	-	-
Lán og endurlán	52.485	62.507	88.835	121.845	152.562	169.351	188.874	199.350
Erlend endurlán	12.863	13.856	17.134	26.340	34.441	32.812	35.947	39.927
Gengisbundin afurðalán	5.808	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.193
Almenn útlán	33.814	44.309	64.441	83.884	105.909	127.015	143.395	150.230
Samtals	58.464	72.081	101.503	138.079	177.552	192.668	214.330	224.828
Heildarinnlán	38.001	51.249	69.414	86.252	110.024	126.745	145.197	150.141
Veltiinnlán	5.529	7.991	10.562	12.303	16.750	21.587	26.314	26.206
Óbundin spariinnlán	23.463	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	86.749
Bundin spariinnlán	9.009	11.572	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	37.186
Verðbréfaútgáfa	317	900	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.623
Aðrar innlendar lántökur	656	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.837
Lánafyrirgreiðsla Seðlabankans	2.187	2.143	3.359	4.241	4.669	4.222	3.342	3.765
Endurkaup	447	322	158	-	-	-	-	-
Verðbréf	1.117	1.059	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871	2.037
Erlendir lánakvótar	623	762	2.036	2.376	2.611	1.823	1.471	1.728
Erlend lán v/afurðalána	3.946	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999
Önnur erlend lán	12.124	13.662	16.113	25.806	33.786	31.692	33.354	37.505
Eigið fé og annað nettó	1.233	-10	1.965	2.160	4.586	4.916	6.170	5.958

20. tafla. Úr reikningum bankakerfisins 1985–1992.

Staða í millj. kr. í árslok	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Gjaldeyrisstaða	7.785	11.733	11.194	13.619	22.947	25.791	27.572	33.893
Lán og endurlán	56.379	66.393	96.240	132.792	165.458	181.357	203.847	210.187
Seðlabanka	3.836	3.674	6.625	10.369	9.647	4.514	8.888	2.345
Innlánsstofnana án ríkisvixla	39.622	48.651	71.701	95.505	118.130	136.539	152.927	159.424
Endurlánað erlent lánsfé	12.921	14.068	17.511	26.750	34.848	34.434	36.824	40.057
Ríkisvixlar innlánsstofnana	-	-	403	168	2.833	5.870	5.208	8.361
Ýmsir sjóðir (-) ¹⁾	-2.346	-2.354	-2.876	-2.707	-990	-3.809	-4.642	-4.563
Annað nettó	-5.048	-4.326	-6.072	-9.255	-15.915	-16.603	-18.621	-20.763
Samtals	56.770	71.446	98.486	134.449	171.500	186.736	208.156	218.754
Peningamagn og sparifé (M3)	39.227	52.977	71.602	88.802	112.999	129.802	148.436	153.733
Sparifé á uppsagnarreikn.	9.009	11.575	14.700	15.531	20.451	24.071	31.739	37.186
Pen. magn og óbundið sparifé (M2)	30.218	41.402	56.902	73.271	92.548	105.731	116.697	116.547
Óbundið sparifé	23.463	31.686	44.152	58.418	72.823	81.087	87.144	86.749
Peningamagn (M1)	6.755	9.716	12.750	14.853	19.725	24.644	29.553	29.798
Verðbréfaútgáfa	317	900	3.465	8.865	13.963	17.453	19.180	20.623
Aðrar innlendar lántökur	656	1.523	2.216	2.396	2.371	2.369	1.825	1.837
Erlend lán v/afurðalána	3.946	2.614	4.971	8.359	8.153	5.271	5.262	4.999
Erl. skuldir til endurlána	12.624	13.432	16.232	26.027	34.014	31.841	33.453	37.562

1) Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.

21. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana.¹⁾
Flokkun eftir tegundum og stofnunum

Staða í árslok í millj.kr.	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ²⁾
Innlán:								
Hlaupareikningar	5.483	7.891	10.475	12.167	16.625	21.458	26.095	25.607
Sparisjóðsávísanareikningar	20	48	46	44	74	0	1	600
Gíróreikningar	62	95	105	126	141	140	224	-
- millibankaveltiinnlán	-33	-41	-60	-30	-75	0	-2	-
- óuppgerðir tékkar	-4	-2	-3	-5	-15	-12	-4	-
Almennar bækur	10.321	12.624	13.298	13.334	14.424	15.103	15.421	14.510
Annað óbundið sparifé	10.563	16.279	26.876	39.582	49.901	56.440	62.814	61.582
Sparisjóðsreikningar 3 mánaða	240	86	102	73	48	141	95	8
Sparisjóðsreikningar 6 mánaða	577	2.690	3.149	545	189	518	76	33
Sparisjóðsreikningar 12 mánaða	1.459	1.277	1.232	944	911	1.251	1	35
Orlofsreikningar o.fl.	5.702	5.455	6.084	1.391	1.667	1.677	1.799	1.765
Verðtryggt innlán 6 mán.				7.646	8.829	8.830	14.428	17.535
Annað bundið sparifé	1.007	2.016	4.064	4.799	8.639	11.543	15.271	17.703
- millibankaspariinnlán	-74	-111	-143	-183	-231	-10	-4	-5
Geymslufé v/innflutnings	24	47	68	83	66	-	19	11
Gjaldeyriseikningar	2.654	2.894	4.121	5.685	8.729	9.553	8.914	10.662
Gengisbundnir krónureikningar	-	-	-	52	103	111	49	95
Heildarinnlán	38.001	51.249	69.415	86.252	110.024	126.745	145.197	150.141
Landsbanki	12.662	16.902	22.450	27.958	35.898	47.817	24.777	56.254
Útvegsbanki / Íslandsbanki	3.748	4.510	6.131	7.420	9.498	28.389	32.305	33.083
Búnaðarbanki	7.060	9.475	13.408	16.968	21.741	27.193	31.066	31.583
Iðnaðarbanki	2.836	4.004	5.412	6.437	7.967	-	-	-
Verslunarbanki	1.758	2.567	3.285	4.176	5.315	-	-	-
Samvinnubanki	2.578	3.595	4.743	5.863	7.147	-	-	-
Alþýðubanki	975	1.665	2.264	2.690	3.326	-	-	-
Sparisjóðir	5.718	7.714	10.585	13.261	17.650	21.246	24.660	26.926
Innlánsdeildir kaupfélaga	718	885	1.245	1.580	1.665	1.979	2.165	2.073
Póstgírstofa	59	88	100	115	138	143	233	227
- óuppgerðir tékkar	-4	-2	-3	-5	-15	-12	-3	-
- millibankainnlán	-107	-152	-203	-213	-306	-10	-6	-5
Almenn útlán og afurðalán:								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	472	554	536	687	693	1.004	1.090	1.340
Yfirdráttarlán o.fl.	3.424	4.842	7.228	10.781	15.096	18.087	20.987	24.023
Gengisbundin afurðalán	5.808	4.342	7.260	11.621	12.212	9.524	9.532	9.193
Önnur afurðalán	3.917	4.272	4.638	5.194	5.786	5.730	5.798	4.164
Víxlar	5.891	8.572	11.815	13.942	16.240	17.830	18.731	18.437
Almenn skuldabréf og vaxtabréf	5.476	8.643	7.162	11.519	14.996	17.940	25.699	30.047
Skuldabréf í erlendum gjaldeyri	410	952	1.482	2.395	2.808	2.383	2.159	2.282
Vísitölubundin lán	13.749	15.983	31.231	39.394	51.189	64.939	69.715	70.816
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga	546	693	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.947
- millibankaútlán	-71	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.825
Almenn útlán og afurðalán alls	39.622	48.651	71.701	95.504	118.122	136.539	152.928	159.424
Landsbanki	16.842	18.999	27.409	36.149	43.508	54.433	58.178	62.030
Útvegsbanki / Íslandsbanki	4.225	4.458	6.102	7.827	10.753	32.918	36.055	35.648
Búnaðarbanki	6.614	8.039	12.035	16.580	20.344	25.780	30.429	31.134
Iðnaðarbanki	2.950	4.374	6.440	8.500	10.106	-	-	-
Verslunarbanki	1.276	2.134	3.491	4.819	5.854	-	-	-
Samvinnubanki	2.092	2.590	4.051	5.357	6.591	-	-	-
Alþýðubanki	778	1.515	2.214	2.969	3.692	-	-	-
Sparisjóðir	4.338	5.919	9.468	13.254	18.089	24.287	28.908	31.391
Innlánsdeildir kaupfélaga	546	693	1.027	1.347	1.414	1.811	2.004	1.947
Póstgírstofa	37	133	142	80	83	19	141	99
- millibankaútlán	-71	-202	-678	-1.376	-2.313	-2.708	-2.787	-2.825

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með útlánunum.

2) Bráðabirgðatölur.

22. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana.¹⁾
Almenn útlán og afurðalán

Staða í árslok í millj. kr.	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ²⁾
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	662	667	1.926	3.300	5.202	12.571	13.658	13.418
Bæjar- og sveitarfélög	866	1.226	1.641	2.506	3.255	3.750	4.046	4.091
Lánastofnanir	1.364	1.774	2.364	2.752	3.460	3.941	4.763	4.473
Fjárfestingarlánasjóðir	1.319	1.696	2.173	2.455	2.607	3.035	3.742	3.600
Aðrar lánastofnanir	45	78	190	298	853	906	1.021	873
Fyrirtæki	28.401	33.187	47.789	62.571	74.999	78.781	86.454	87.983
Landbúnaður	4.028	4.972	6.367	7.681	9.254	10.589	10.768	8.893
Sjávarútvegur	8.537	7.602	11.699	17.161	19.261	17.938	19.307	19.575
Verslun	7.311	9.304	13.425	17.254	21.543	21.993	26.473	26.892
Samvinnuverslun	1.581	2.080	3.135	4.337	5.991	5.264	5.546	5.389
Ólífufélög	1.534	1.368	1.352	1.534	1.970	1.429	1.438	1.400
Önnur verslun	4.197	5.856	8.938	11.382	13.582	15.299	19.489	20.103
Iðnaður	5.050	6.478	9.171	11.484	12.975	14.045	14.381	14.171
Byggingarverktakar íbúðarhúsnæðis	645	470	700	930	1.406	1.660	1.642	1.704
Aðrir byggingarverktakar	304	584	957	1.151	1.244	1.573	1.930	2.220
Samgöngur	678	1.135	1.562	1.717	1.817	1.951	2.435	2.546
Raforkumál	50	5	107	9	47	20	13	126
Þjónustustarfsemi	1.796	2.637	3.801	5.185	7.453	9.012	9.505	11.856
Einstaklingar	8.329	11.799	17.981	24.376	31.206	37.496	44.007	49.459
Íbúðabyggingar	3.678	4.652	6.171	8.065	11.325	12.915	14.051	14.823
Annað	4.651	7.147	11.810	16.311	19.880	24.581	29.956	34.636
Útlán alls	39.622	48.651	71.701	95.505	118.121	136.539	152.928	159.424

1) Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með.

2) Bráðabirgðatölur.

23. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða.¹⁾

Staða í árslok í millj. kr.	Eignir			Skuldir							Eigið fé
	Útlán	Innstæður og sjóður	Annað nettó	Lántökur				Húsbréf, skyldu- sparn.		Alls	
				Ríkið	Banka- kerfið	Líf- eyris- sjóðir	Atvl.- trygg.- sjóður	o.fl.	Erlend lán		
1981 ²⁾	5.051	164	303	399	322	1.562	119	356	605	3.363	2.155
1982	9.630	338	523	598	497	2.850	389	598	1.744	6.676	3.815
1983	17.442	728	919	963	903	5.270	422	1.060	3.337	11.955	7.134
1984	25.082	1.555	1.075	1.758	1.484	6.222	934	1.351	6.412	18.161	9.551
1985	36.622	2.592	1.223	3.269	1.735	9.166	815	1.835	9.011	25.831	14.607
1986	47.705	2.633	1.463	4.918	2.509	11.372	910	2.153	11.224	33.086	18.715
1987	63.826	2.784	1.853	4.586	3.123	17.914	1.047	3.282	14.191	44.143	24.320
1988	87.707	3.233	2.383	4.881	3.546	27.889	1.176	4.480	20.811	62.783	30.540
1989	122.006	2.228	3.816	5.378	3.499	42.828	1.391	6.337	31.427	90.860	37.190
1990	143.037	5.161	3.600	5.130	4.273	53.932	1.436	11.847	34.424	111.042	40.756
1991	174.482	3.564	2.642	6.216	2.932	61.635	1.429	29.524	35.652	137.388	43.300
1992 ³⁾	199.918	6.013	3.377	5.697	2.403	69.300	1.442	43.571	43.059	165.472	43.836

1) Veðdeildir, aðrar en Landsbankans og Búnaðarbankans, eru ekki talda með.

2) Frá og með árslokum 1981 eru útlán og lántökur færðar að fullu með vísitölum og gengisuppfærslu.

3) Bráðabirgðatölur. – Gögn hafa ekki borist frá Bygðastofnun, og er áætlað út frá stöðu 30/9/1992.

24. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða.¹⁾

Staða í árslok í millj.kr.	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{2) 3)}
1 Ríkissjóður og ríkisstofnanir ..	658	669	737	896	1.467	800	474	393
2 Bæjar- og sveitarfélög	1.525	1.837	2.324	2.983	3.993	4.369	4.730	5.491
3 Bankar og sparisjóðir	3	1	1	57	94	571	1.707	1.728
4 Aðrar lánastofnanir	-	-	-	254	1.639	1.666	335	248
5 Fyrirtæki samtals	19.034	24.429	30.966	42.550	56.903	56.665	60.093	67.217
501 Landbúnaður	2.764	4.199	5.576	7.656	10.268	10.280	10.158	10.577
502 Sjávarútvegur	8.817	10.323	11.917	15.494	19.774	19.562	19.783	23.672
503 Verslun	1.556	1.794	2.308	2.232	2.598	2.603	2.537	2.864
504 Iðnaður	4.289	5.637	7.422	10.670	14.699	14.835	17.018	19.529
505 Bygg.verktakar íbúðarhúsn.	1.038	1.445	2.358	4.043	6.269	5.904	6.288	6.031
506 Aðrir verktakar	22	18	27	100	134	125	122	138
507 Samgöngur	68	68	77	103	105	85	68	42
508 Raforkumál	1	-	-	-	-	-	-	-
509 Þjónustustarfsemi	452	682	984	1.822	2.507	2.681	2.901	2.947
510 Annað ósundurliðað	28	263	297	430	549	590	1.218	1.417
6 Íbúðalán til einstaklinga	15.401	20.769	29.798	40.967	57.910	78.966	107.143	124.841
7 Útlán alls	36.622	47.705	63.826	87.707	122.006	143.037	174.482	199.918

1) Leiðrétt hefur verið fyrir innbyrðis viðskiptum sjóðanna.

2) Bráðabirgðatölur.

3) Gögn hafa ekki borist frá Bygðastofnun, og er áætlað út frá stöðu 30/9/1992.

25. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða.

Staða í árslok í millj.kr.	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{1) 3)}
Íbúðalánasjóðir samtals	16.480	22.355	32.467	45.450	65.299	85.631	114.266	132.095
Byggsj. ríkisins og Veðdeild L.Í. ²⁾	12.984	17.279	25.059	34.854	49.713	60.216	66.956	66.451
Húsbréfadeild	-	-	-	-	12	5.657	21.846	34.424
Byggingarsjóður verkamanna ..	3.496	5.076	7.408	10.596	15.574	19.758	25.464	31.220
Aðrir fjárfestingarlánasj. samtals ..	20.143	25.350	31.358	42.257	56.706	57.406	60.216	66.451
Stofnlánadeild landbúnaðarins ..	2.118	3.629	4.608	5.894	7.310	7.621	8.518	8.913
Veðdeild Búnaðarbankans	487	67	97	140	194	235	209	199
Framleiðnisjóður landbúnaðarins ..	6	25	60	130	157	183	222	221
Fiskveiðasjóður Íslands	7.263	8.101	9.167	11.272	14.420	14.229	15.865	19.838
Verslunarlánasjóður	872	1.059	1.494	1.822	2.213	2.218	2.331	2.952
Stofnlánadeild samvinnufélaga ..	658	724	797	870	967	973	823	817
Iðnlánasjóður	2.583	3.357	4.637	6.576	9.028	9.565	11.414	13.536
Iðnþróunarsjóður	1.417	1.652	2.062	3.070	4.655	4.524	5.091	5.860
Ferðamálasjóður	280	346	468	629	763	798	890	954
Lánasjóður sveitarfélaga	1.138	1.357	1.657	2.115	2.809	3.097	3.418	3.847
Bygðastofnun	2.329	3.285	4.124	6.216	8.491	8.861	8.598	7.998
Landflutningasjóður	58	65	68	91	94	77	72	82
Framkvæmdasjóður	934	1.683	2.119	3.432	5.605	5.025	2.765	2.606
Útlán alls til annarra en sjóða	36.623	47.705	63.825	87.707	122.005	143.037	174.482	199.918
Innbyrðis lán sjóðanna	12.374	15.089	17.978	22.717	29.016	27.769	32.252	35.670
Frá Framkvæmdasjóði	12.144	14.611	16.337	19.341	21.755	17.125	18.056	15.797
Frá Byggingarsjóði ríkisins	196	428	1.570	3.280	6.831	10.199	13.455	18.947
Frá Iðnþróunarsjóði	34	29	71	72	255	233	572	739
Frá Iðnlánasjóði	-	-	-	-	175	212	169	187
Frá öðrum sjóðum	-	21	-	24	-	-	-	-

1) Bráðabirgðatölur. 2) Án Húsbréfadeildar. 3) Gögn hafa ekki borist frá Bygðastofnun, og er áætlað út frá stöðu 30/9/1992.

26. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða.

Í millj. kr.	Uppruni fjármagns								Ráðstöfun fjármagns			
	Eigið framlag				Framlög				Uppruni = ráðst.	Útlán og skbr.-kaup	Innst.- og sjbreyt.	Annað útstr.
	Nettó	Innb. afb. og vextir	Rekst.- kostn.	Annað innstr.	Nettó	Iðgjöld	Lífgr.	Endurgr. iðgjöld og réttfl.				
1981	479	502	-23	-	487	808	-320	-1	966	887	79	-
1982	719	763	-44	-	721	1.233	-510	-2	1.440	1.319	121	-
1983	1.282	1.317	-76	41	1.141	2.006	-859	-6	2.423	2.100	295	28
1984	1.752	1.807	-101	46	1.338	2.487	-1.141	-8	3.090	3.181	-126	35
1985	2.706	2.784	-155	77	2.007	3.641	-1.621	-13	4.713	3.990	644	79
1986	3.915	4.047	-212	80	2.952	5.256	-2.296	-8	6.867	6.277	489	101
1987	5.850	6.067	-299	82	4.005	7.397	-3.394	2	9.855	9.390	376	89
1988	9.273	9.509	-390	154	5.480	10.018	-4.520	-18	14.752	14.241	384	127
1989	12.806	13.044	-493	255	6.729	11.870	-5.120	-21	19.535	18.696	586	253
1990	15.399	15.515	-614	498	7.607	13.454	-5.833	-14	23.006	22.625	170	211
1991	20.440	21.060	-669	49	9.084	15.306	-6.394	172	29.525	28.597	811	117
1992 ¹⁾	23.500	23.700	-700	500	9.000	16.000	-7.000	-	32.500	31.900	450	150

1) Áætlun, byggð á úrtaki ársfjórðungsgagna.

27. tafla. Lánakerfið.¹⁾

Staða í árslok í m.kr.	Eignir					Skuldir					Erlent láns- lans- magn
	Útlán					Peningalegur sparnaður					
	Ríkissj. og-stofn.	Bæjar- og svfél.	Atvinnu- fyrirtæki	Heimili	Alls	Fjáls	Annar	Lífeyrissj.	Annar	Alls fjármagn	
1970	27	20	260	103	410	178	19	30	90	317	93
1971	36	24	318	127	505	221	27	40	104	392	113
1972	55	29	379	158	621	260	45	55	133	493	128
1973	81	34	511	210	836	346	70	77	169	662	174
1974	177	59	865	277	1.378	450	125	114	243	932	446
1975	315	91	1.254	358	2.018	557	177	171	287	1.192	826
1976	451	121	1.586	509	2.667	746	243	260	365	1.614	1.053
1977	651	177	2.213	741	3.782	1.089	337	402	531	2.359	1.423
1978	1.193	308	3.579	1.077	6.157	1.690	536	649	872	3.747	2.410
1979	1.601	445	5.278	1.688	9.012	2.560	788	1.045	1.298	5.691	3.321
1980	753	901	11.014	2.746	15.414	4.242	1.240	1.865	2.001	9.348	6.066
1981	996	1.477	16.249	4.978	23.700	7.184	1.822	3.403	3.020	15.429	8.271
1982	2.375	3.122	32.735	9.255	47.487	11.269	2.900	6.555	5.144	25.868	21.619
1983	6.060	5.259	57.048	18.671	87.038	19.626	5.039	12.577	10.670	47.912	39.126
1984	8.665	6.348	80.052	26.264	121.329	25.831	5.189	17.330	13.892	62.242	59.087
1985	13.176	7.350	102.839	41.545	164.910	35.951	7.589	26.682	20.999	91.221	73.689
1986	21.284	8.790	112.187	55.773	198.034	50.754	10.164	35.109	23.797	119.824	78.210
1987	30.175	9.908	143.050	76.983	260.116	67.993	16.604	50.283	35.256	170.136	89.980
1988	41.079	12.770	193.261	101.428	348.538	84.247	25.197	71.933	42.597	223.974	124.564
1989	59.852	16.606	254.077	135.744	466.279	105.629	35.711	102.085	54.228	297.653	168.626
1990	67.431	18.406	268.284	170.726	524.847	120.079	47.718	125.569	60.475	353.841	171.006
1991	81.517	20.455	291.125	211.046	604.143	136.332	65.066	153.193	64.302	418.893	185.250
1992	97.117	23.079	310.473	237.244	667.913	139.785	69.222	174.700	66.735	450.442	217.471

1) Með lánakerfi er átt við bankakerfi, fjárfestingarlánasjóði, lífeyrissjóði, lánasjóði ríkisins, tryggingarfélög, eignarleigur, verðbréfasjóði og útlönd. Tölur eru að nokkru leyti áætlaðar. Tölur ársins 1992 eru bráðabirgðatölur. Frá og með 1980 hafa útlán lánakerfisins verið flokkuð að nýju.

28. tafla. Eignir lífeyrissjóða.

(Stöðutölur í lok árs í ma.kr.)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ¹⁾
Útlán og verðbréf	3,1	6,2	11,9	16,6	25,8	33,6	47,9	67,5	95,6	117,6	143,5	163,5
Ríkissjóður	0,1	0,1	0,4	1,8	3,8	6,1	7,2	7,2	8,8	10,9	10,9	—
Sveitarfélög	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,7	1,2	2,3	—
Fjárfestingarlánasj. .	1,6	3,1	5,3	6,2	9,2	11,4	17,9	28,5	44,1	58,0	76,8	94,0
P.a. íbúðalánasj. .	0,6	1,1	1,8	2,9	4,4	5,5	8,6	17,2	31,1	43,5	62,5	78,5
Fjármálastofnanir ..	—	—	—	—	—	—	2,9	7,1	10,9	12,6	14,4	—
Fyrirtæki	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6	1,9	3,2	4,6	5,4	5,5	—
Hlutabréf	—	—	—	—	—	—	0,1	0,2	0,8	1,5	2,8	—
Sjóðfélagar	1,4	2,8	6,1	8,4	12,4	15,4	17,7	21,0	25,7	28,0	30,8	—
Innstæður og sjóðir ..	0,3	0,4	0,7	0,6	1,2	1,7	2,1	2,5	3,1	3,3	4,1	4,5
Aðrar eignir	0,2	0,4	0,6	0,9	1,4	2,0	3,2	4,7	6,5	7,9	10,4	13,0
Heildareignir	3,7	6,9	13,2	18,1	28,4	37,3	53,2	74,7	105,2	128,8	158,0	181,0
Heildareignir sem hlutf. af peningal. sparnaði .	23,8%	26,5%	27,4%	29,1%	29,8%	30,2%	30,6%	33,3%	35,3%	36,5%	37,7%	40,1%

1) Áætlun.

29. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands.

		Meðalgengi			Árslokagengi		
		1989	1990	1991	1991	1992	
Bandaríkjadóllar	kaup	57,144	58,226	59,040	57,517	55,540	63,840
	sala	57,295	58,386	59,200	57,677	55,700	64,000
Sterlingspund	kaup	93,254	103,826	104,156	101,197	103,974	96,845
	sala	93,501	104,112	104,439	101,479	104,273	97,088
Kanadadóllar	kaup	48,300	49,902	51,558	47,577	48,053	50,325
	sala	48,427	50,039	51,698	47,709	48,192	50,451
Dönsk króna	kaup	7,8220	9,4246	9,2381	9,5498	9,4016	10,2128
	sala	7,8430	9,4506	9,2632	9,5764	9,4287	10,2384
Norsk króna	kaup	8,2681	9,3141	9,1090	9,2684	9,2993	9,2348
	sala	8,2900	9,3397	9,1337	9,2943	9,3261	9,2579
Sænsk króna	kaup	8,8575	9,8437	9,7630	9,9013	10,0162	9,0524
	sala	8,8090	9,8708	9,7895	9,9289	10,0451	9,0751
Finnskt mark	kaup	13,3225	15,2468	14,6128	12,8600	13,4479	12,2088
	sala	13,3577	15,2887	14,6525	12,8959	13,4867	12,2394
Franskur franki	kaup	8,9616	10,7071	10,4722	10,8875	10,7282	11,6120
	sala	8,9853	10,7366	10,5007	10,9178	10,7591	11,6411
Belgískur franki	kaup	1,4509	1,7451	1,7297	1,7927	1,7778	1,9246
	sala	1,4548	1,7499	1,7344	1,7977	1,7830	1,9295
Svissneskur franki	kaup	34,9413	42,0536	41,2036	41,0492	41,0495	43,8838
	sala	35,0337	42,1695	41,3156	41,1636	41,1678	43,9938
Hollensk flórína	kaup	26,9566	32,0186	31,6037	32,7805	32,5176	35,2104
	sala	27,0279	32,1068	31,6896	32,8718	32,6112	35,2987
Pýskt mark	kaup	30,4076	36,0748	35,6128	36,9085	36,6238	39,5588
	sala	30,4880	36,1742	35,7096	37,0113	36,7293	39,6580
Ítölsk líra	kaup	0,04168	0,04864	0,04763	0,04677	0,04836	0,04334
	sala	0,04179	0,04877	0,04776	0,04690	0,04850	0,04345
Austurrískur schillingur	kaup	4,3207	5,1272	5,0608	5,2434	5,2052	5,6150
	sala	4,3322	5,1413	5,0746	5,2580	5,2202	5,6291
Portúgalskur escudo	kaup	0,3627	0,4090	0,4089	0,4266	0,4145	0,4385
	sala	0,3637	0,4101	0,4100	0,4278	0,4157	0,4396
Spánskur peseti	kaup	0,48240	0,57222	0,56850	0,56265	0,57490	0,55770
	sala	0,48360	0,57379	0,57000	0,56422	0,57660	0,55910
Japanskt yen	kaup	0,41319	0,40369	0,43923	0,45486	0,44397	0,51236
	sala	0,41428	0,40480	0,44042	0,45613	0,44524	0,51364
Írskt pund	kaup	81,008	96,422	95,113	97,973	97,292	104,139
	sala	81,223	96,688	95,371	98,246	97,572	104,400
SDR	kaup	73,1221	79,0058	80,7064	81,0113	79,5027	87,8828
	sala	73,3155	79,2232	80,9254	81,2368	79,7318	88,1030
ECU	kaup	62,8718	74,1848	73,0854	74,4100	74,3653	77,1730
	sala	63,0380	74,3891	73,2840	74,6174	74,5795	77,3664

30. tafla. Helstu meðalnafnvextir hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 1992.

	Meðalinnlánsvextir í % á ári								Meðalútlánsvextir í % á ári				
	Alm. sparisj.-bækur	Alm. tékka-reikn.	Vísitb. 6 mán.	reikn. 15-24 mán.	Sérkjarareikn. ¹⁾ Vísit. - kjör	Óverðtr. kjör	Skriptikjarareikn. ²⁾ Vísit. - kjör	Óverðtr. kjör	Alm. víxlar, forv.	Yfir- dráttar-lán	Alm. skulda-bréf ³⁾	Vísit.- lán ³⁾	Viðsk.- víxlar, forv.
I. ársfjórðungur:													
1. janúar	2,6	1,0	3,0	6,8	3,4	5,6	6,7	8,3	15,2	18,1	16,2	10,0	17,9
11. janúar	2,6	1,0	3,0	6,8	3,4	5,6	6,7	8,3	15,2	18,0	16,2	10,0	17,9
21. janúar	2,6	1,0	3,0	6,8	3,4	5,6	6,7	8,3	15,2	18,0	16,2	10,0	17,9
1. febrúar	2,1	0,9	3,0	6,8	3,4	5,9	6,7	7,4	14,4	17,2	15,4	10,0	17,1
11. febrúar	1,8	0,9	3,0	7,1	3,4	5,7	6,7	7,1	13,8	16,4	14,7	10,0	16,5
21. febrúar	1,6	0,8	3,0	7,0	3,4	5,5	6,7	6,8	13,4	16,1	14,3	10,0	16,0
1. mars	1,5	0,5	2,9	6,9	3,3	5,0	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,8	15,6
11. mars	1,5	0,5	2,9	6,9	3,3	4,9	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,8	15,6
21. mars	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,7	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,8	15,5
II. ársfjórðungur:													
1. apríl	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,6	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,8	15,5
11. apríl	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,5	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,7	15,5
21. apríl	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,5	6,3	6,3	13,0	15,5	13,8	9,7	15,5
1. maí	1,0	0,5	2,6	6,5	2,7	3,7	5,4	5,6	12,0	14,5	12,7	9,0	14,5
11. maí	1,0	0,5	2,6	6,5	2,7	3,7	5,4	5,6	12,0	14,5	12,7	9,0	14,5
21. maí	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,6	5,4	5,6	11,6	14,4	12,2	9,0	14,5
1. júní	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,5	5,4	5,6	11,6	14,4	12,2	9,0	14,5
11. júní	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,5	5,4	5,6	11,5	14,4	12,2	9,0	14,5
21. júní	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,5	5,4	5,6	11,5	14,4	12,2	9,0	14,6
III. ársfjórðungur:													
1. júlí	1,0	0,5	2,0	6,2	2,5	3,5	5,4	5,6	11,5	14,5	12,2	9,0	14,6
11. júlí	1,0	0,5	2,0	6,2	2,5	3,5	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
21. júlí	1,0	0,5	2,0	6,2	2,5	3,5	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
1. ágúst	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,4	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,7
11. ágúst	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,4	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,7
21. ágúst	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,4	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,7
1. september	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,2	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
11. september	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,2	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
21. september	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,2	5,4	5,6	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
IV. ársfjórðungur:													
1. október	0,9	0,4	1,9	6,2	2,5	3,2	5,1	5,2	11,6	14,5	12,3	9,0	14,6
11. október	0,9	0,4	1,9	6,2	2,5	3,2	5,1	5,2	11,6	14,5	12,3	9,1	14,6
21. október	0,9	0,4	1,9	6,2	2,5	3,2	5,1	5,2	11,6	14,5	12,3	9,1	14,6
1. nóvember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,5	3,2	5,1	5,2	11,6	14,5	12,3	9,1	14,6
11. nóvember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,6	3,1	5,1	5,2	11,5	14,5	12,4	9,2	14,6
21. nóvember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,6	3,1	5,1	5,2	11,5	14,5	12,4	9,2	14,6
1. desember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,6	3,1	5,1	5,2	11,5	14,5	12,4	9,2	14,6
11. desember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,8	3,1	5,1	5,2	12,0	14,5	12,4	9,2	15,2
21. desember	0,9	0,4	1,9	6,2	2,8	3,1	5,1	5,2	12,0	14,5	12,5	9,3	15,2
Meðaltal 1992:	1,2	0,5	2,3	6,5	2,8	4,0	5,7	6,0	12,4	15,1	13,1	9,3	15,2

1) Sérkjarareikningar: Óhreyfð innstæða á hverjum árshefningi er vísitölubundin og ber að auki auglýsta grunnvexti. Hreyfðar innstæður innan vaxtatímabils bera hins vegar óverðtryggð kjör. Gjald er tekið af úttekinni fjárhæð hjá viðskiptabönkum (vextir undangengin tvö vaxtatímabil undanskildir), en hjá sparisjóðum fær úttekin fjárhæð innan mánaðar sparisjóðsbókarvexti í úttektarmánuði. Í töflunni hér að ofan eru sýndir meðalgrunnvextir, sem geta hækkað að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

2) Skriptikjarareikningar: Bundnar innstæður, þar sem samanburður á óverðtryggðum og vísitölubundnum kjörum á sér stað 30/6 og 31/12. Reynist ávöxtun vísitölubundna reikningsins hærrí, leggst mismunurinn við höfuðstól reikninganna.

3) Á við, sé samið um breytilegt meðaltal vaxta á nýjum skuldabréfum.

31. tafla. Helstu vextir samkvæmt A- og B-tilkynningum Seðlabanka Íslands um almenn vaxtakjör viðskiptabanka og sparisjóða, sbr. 2. mgr. 8. gr. vaxtalaga nr. 25 frá 27. mars 1987, og um dráttarvexti, sbr. 10. og 11. gr. sömu laga með áorðnum breytingum.

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalinnlánsvextir í % á ári								Innlendir gjaldeyrisreikningar			
	Alm. sparisj.-bækur	Alm. tékka-reikn.	Vísit. b. 6 mán.	reikn. 15-24 mán.	Sérkjarareikn. Vísit.-kjör	reikn. Óvtr. kjör	Skiptikj. reikn. Vísit.-kjör	reikn. Óvtr. kjör	USD	GBP	DEM	DKK
1. jan. 1992	2,6	1,0	3,0	7,3	3,4	4,1	6,7	7,5	3,4	8,7	7,6	7,5
1. febr.	2,6	1,0	3,0	6,8	3,4	5,6	6,7	8,3	2,9	8,9	7,9	7,9
1. mars	1,6	0,8	3,0	7,0	3,4	5,5	6,7	6,8	2,8	8,6	7,8	8,0
1. apríl	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,7	6,3	6,3	3,0	8,4	7,8	8,0
1. maí	1,1	0,5	2,9	6,9	3,2	4,5	6,3	6,3	3,1	8,9	7,9	8,0
1. júní	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,6	5,4	5,6	2,9	8,6	8,0	8,2
1. júlí	1,0	0,5	2,0	6,5	2,5	3,5	5,4	5,6	2,9	8,1	7,9	8,2
1. ágúst	1,0	0,5	2,0	6,2	2,5	3,5	5,4	5,6	2,7	8,1	7,8	8,5
1. sept.	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,4	5,4	5,6	2,2	8,3	7,8	8,7
1. okt.	0,9	0,5	1,9	6,2	2,5	3,2	5,4	5,6	1,9	8,6	7,8	8,9
1. nóv.	0,9	0,4	1,9	6,2	2,5	3,2	5,1	5,2	1,8	6,9	6,8	9,4
1. des.	0,9	0,4	1,9	6,2	2,6	3,1	5,1	5,2	1,9	5,0	6,8	7,8
Meðaltal 1992:	1,3	0,6	2,4	6,6	2,9	4,0	5,8	6,1	2,6	8,1	7,7	8,3

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Meðalútlánsvextir í % á ári								Afurðalán í				
	Alm. vixlar, forv.	Yfirdráttarlán Nafn- vextir	Alm. P.a. grunnv. vextir	Alm. skuldabr. Kjör- Meðal- tal	Vísit. b. lán Kjör- vextir	Viðsk.- Meðal- tal	Viðsk.- vixlar, forv.	ISK	SDR	USD	GBP	DEM	
1. jan. 1992	15,3	18,3	13,6	14,1	16,3	8,3	10,0	18,0	16,0	8,8	6,9	12,6	11,2
1. febr.	15,2	18,0	13,6	13,7	16,2	8,3	10,0	17,9	15,8	8,8	6,4	12,8	11,5
1. mars	13,4	16,1	12,6	11,9	14,3	8,3	10,0	16,0	14,3	8,5	6,2	12,3	11,4
1. apríl	13,0	15,5	11,9	11,5	13,8	8,1	9,8	15,5	13,6	8,5	6,5	12,2	11,4
1. maí	13,0	15,5	11,9	11,5	13,8	8,0	9,7	15,5	13,6	8,6	6,7	12,7	11,7
1. júní	11,6	14,4	11,4	10,4	12,2	7,2	9,0	14,5	12,1	8,6	6,5	12,4	11,8
1. júlí	11,5	14,4	11,4	10,4	12,2	7,1	9,0	14,6	12,1	8,4	6,5	11,9	11,6
1. ágúst	11,6	14,5	11,4	10,4	12,3	7,1	9,0	14,6	12,1	8,4	6,3	12,0	11,6
1. sept.	11,6	14,5	11,4	10,4	12,3	7,1	9,0	14,7	12,1	8,3	5,9	12,4	11,6
1. okt.	11,6	14,5	11,4	10,4	12,3	7,1	9,0	14,6	12,1	8,3	5,7	12,7	11,9
1. nóv.	11,6	14,5	11,4	10,4	12,3	7,1	9,1	14,6	12,1	8,2	5,6	11,0	10,9
1. des.	11,5	14,5	11,4	10,4	12,4	7,3	9,2	14,6	12,1	7,8	6,3	9,4	11,2
Meðaltal 1992:	12,6	15,4	12,0	11,3	13,4	7,6	9,4	15,4	13,2	8,4	6,3	12,0	11,5

Gildir gagnvart vaxtalögum frá:	Hæstu útlánsvextir og dráttarvextir í % á ári						Dráttarvextir af peningakröfum í						
	Alm. vixlar, forv.	Yfir- dráttar- lán	Alm. skulda- bréfi ¹⁾	Vísit.- bund. lán ¹⁾	Afurða- lán í alm.	Ávöxt. útlána	ISK	USD	GBP	DEM	DKK	CHF	JPY
1. jan. 1992	15,50	18,75	16,50	10,25	16,50	16,9	23,0	9,5	15,0	14,0	14,0	12,0	10,0
1. febr.	15,50	18,50	16,50	10,25	16,50	16,8	23,0	9,0	15,0	14,0	14,0	12,0	9,5
1. mars	14,75	17,00	15,75	10,75	15,25	14,7	21,0	8,5	15,0	14,0	14,0	12,5	9,0
1. apríl	13,75	15,75	14,75	10,35	14,25	14,2	20,0	9,0	14,5	14,0	14,0	12,5	8,5
1. maí	13,75	15,75	14,75	10,35	14,25	14,2	20,0	9,0	14,5	14,0	14,0	12,5	8,5
1. júní	11,75	14,50	13,00	9,75	12,25	12,5	18,5	8,5	14,5	14,0	14,0	12,5	8,0
1. júlí	11,65	14,50	12,80	9,60	12,25	12,5	18,5	8,5	14,0	14,0	14,0	12,0	8,0
1. ágúst	11,75	14,50	12,80	9,60	12,25	12,6	18,5	8,0	14,0	13,5	14,5	12,0	7,5
1. sept.	11,90	14,65	13,25	9,85	12,25	12,6	18,5	7,5	14,0	13,5	14,5	11,0	7,0
1. okt.	11,80	14,55	13,25	9,85	12,25	12,6	18,5	7,0	14,5	13,5	14,5	10,5	6,5
1. nóv.	11,80	14,55	13,25	9,85	12,25	12,6	18,5	7,0	12,5	12,5	15,0	9,5	7,0
1. des.	11,60	14,50	13,25	10,00	12,25	12,6	16,0	7,0	10,5	12,5	13,5	8,5	6,5
Meðaltal 1992:	13,0	15,6	14,2	10,0	13,5	13,7	19,5	8,2	14,0	13,6	14,2	11,5	8,0

1) Hæstu vextir í almennri notkun, sbr. 6. gr. laga nr. 25/1987.

32. tafla. Helstu innstæðuvextir við Seðlabanka Íslands 1992 í % á ári.

Frá:	Viðsk.r. banka og sparisj.	Vísit.b. reikn. 6 mán.	Óverðtr. innstæðubrjéf ^{d)} 1 mán.	Innláns- binding verðtr. 3 mán.	Innlendir gjaldeyrisreikningar				Gengisbundnir krónureikn.		
					USD	GBP	DEM	DKK	SDR	ECU	
1. jan.	3,0	4,0	9,0	10,0	2,0	4,4	10,9	9,7	9,8	7,1	10,5
1. feb.	3,0	4,0	9,0	10,0	2,0	4,1	10,5	9,4	10,0	6,6	10,3
1. mars	3,0	4,0	9,0	10,0	2,0	4,1	10,2	9,5	9,9	6,6	9,9
1. apríl	3,0	4,0	9,0	10,0	2,0	4,3	10,7	9,7	10,0	6,7	10,1
1. maí	3,0	4,0	9,0	9,5	2,0	4,0	10,4	9,8	10,0	6,5	10,1
1. júní	2,5	4,0	9,0	9,5	2,0	3,9	9,8	9,6	10,0	6,4	10,1
1. júlí	2,5	4,0	9,0	9,5	2,0	3,8	10,0	9,7	10,5	6,5	10,5
1. ágúst	2,5	4,0	9,0	9,5	2,0	3,3	10,1	9,7	10,7	6,3	10,9
1. sept.	2,5	4,0	9,0	9,5	2,0	3,4	10,7	9,8	11,0	6,4	11,1
1. okt.	2,5	4,0	8,0	8,5	2,0	3,2	9,1	8,6	12,8	6,0	12,2
26. okt.	2,5	4,0	7,75	7,75	2,0	3,2	9,1	8,6	12,8	6,0	12,2
1. nóv.	2,5	4,0	7,75	7,75	2,0	3,5	7,5	8,8	11,0	5,7	10,0
1. des. ¹⁾	2,5	4,0	8,5 ¹⁾	8,5	2,0	3,8	7,1	8,8	12,3	5,8	10,6
Meðaltal 1992:	2,7	4,0	8,8	9,3	2,0	3,8	9,8	9,4	10,7	6,4	10,5

1) Frá og með 1. desember 1992 eru innstæðubrjéf til 45 og 90 daga.

33. tafla. Helstu útlánsvextir við Seðlabanka Íslands 1992 í % á ári.

Frá:	Stutt vixillán, forv.	Ríkis- vixlakaup Seðlab. Ávöxtun	Lán innan erlends lánakvóta			
			SDR	USD	GBP	DEM
1. jan.	19,0	16,0	7,5	4,8	11,3	10,1
1. febrúar	18,0	15,0	7,1	4,6	10,9	9,9
1. mars	18,0	14,0	7,0	4,6	10,6	9,9
1. apríl	18,0	14,0	7,1	4,7	11,1	10,1
1. maí	16,5	12,5	7,0	4,4	10,8	10,2
1. júní	16,0	12,0	6,8	4,3	10,2	10,1
1. júlí	16,0	12,0	6,9	4,3	10,5	10,1
1. ágúst	16,0	12,0	6,7	3,8	10,6	10,1
1. sept.	16,0	12,0	6,8	3,8	11,1	10,2
1. okt.	16,0	11,0	6,4	3,6	9,6	9,0
1. nóv.	16,0	9,5	6,1	3,9	7,9	9,2
1. des.	16,0	10,5	6,2	4,3	7,5	9,2
Meðalt. 1992:	16,8	12,5	6,8	4,3	10,2	9,8

34. tafla. Lausafjár- og bindiskylduhlutföll (%)¹⁾

Gildistími frá:	Lausafjár- hlutfall	Bindiskyldu- hlutfall
1. júní 1979	.	28,0
17. apríl 1985	.	18,0
1. mars 1987	7,0	13,0
1. júlí	7,5	13,0
1. ágúst	8,0	13,0
1. ágúst 1988	9,0	12,0
1. jan. 1989	10,0	12,0
1. mars	10,0	11,0
1. apríl	9,0	11,0
1. maí 1990	11,0	10,0
1. júní	12,0	7,0
31. október 1991	12,0	6,0
1. jan. 1992	12,0	7,0
1. nóv.	12,0	6,0
1. des.	12,0	5,0

1) Lausafjárhlutfall af innlendu ráðstöfunarfé, svo og bindiskylda frá og með 1. mars 1989, en af heildarinnstæðum fyrir þann tíma.

35. tafla. Forvextir ríkisvixla 1992 í % á ári.

Frá og með:	Almenn kjör	Magn- kjör ¹⁾
1. janúar	12,5	13,0
3. febrúar	11,5	12,0
27. apríl	9,5	10,0
2. júní	9,25	9,75
7. september	8,75	9,0
24. september	8,25	8,5
26. október	7,75	7,75
7. desember	8,25	8,25

1) Ef keypt er fyrir tilskildar fjárhæðir, geta vextir vixla hækkad.

36. tafla. Ávöxtun ríkisbréfa 1992 í % á ári.

Frá og með:	Bein sala
1. janúar	15,9
1. febrúar	15,8
1. mars	13,7
1. apríl	13,2
27. apríl	12,2-13,2
1. júní	10,5-11,5
2. júní	10,0
1. ágúst	10,1

37. tafla. Efnahagsreikningur

Í millj. kr.	Árslök					
	1986	1987	1988	1989	1990	1991
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i>	12.531	11.166	13.562	20.796	24.260	25.247
Gull	83	86	105	137	133	137
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	8	96	62	2	22	4
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	198	203	249	323	316	320
Erlendir bankar o.fl.	4.551	3.635	4.672	6.836	9.929	7.771
Erlend verðbréf og ríkisvixlar	7.691	7.146	8.474	13.498	13.860	17.015
<i>Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	2.731	2.802	3.443	4.465	4.362	4.418
<i>Innlánsstofnanir</i>	5.956	5.153	4.565	4.726	4.319	3.342
Reikningsskuldur	209	—	—	—	—	—
Önnur stutt lán	3.018	1.705	323	57	97	—
Verðbréf	1.059	1.165	1.865	2.058	2.399	1.871
Önnur endurkaup	322	158	—	—	—	—
Kvótalan í erlendri mynt	762	2.036	2.377	2.611	1.823	1.471
Endurlánað erlent lánsfé	586	89	—	—	—	—
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	859	1.091	1.196	873	1.866	603
Reikningsskuldur	—	—	8	—	—	—
Verðbréf	855	1.091	1.188	873	1.866	603
Endurlánað erlent lánsfé	4	—	—	—	—	—
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	3.143	6.014	10.317	9.716	5.327	10.880
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	106	1.095	5.510	2.666	387	6.360
Ríkisvixlar	—	381	200	2.085	900	1.400
Viðskiptareikningar ríkisstofnana	8	—	7	—	—	—
Markaðsskráð verðbréf	558	841	927	1.218	2.034	2.384
Önnur verðbréf	2.270	3.463	3.450	3.566	553	—
Endurlánað erlent lánsfé	201	234	223	181	1.453	736
<i>Aðrir aðilar</i>	249	361	835	2.005	456	413
Ýmsir reikningar	94	3	20	22	5	1
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	120	209	253	696	279	271
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu	27	—	369	1.061	3	—
Endurlánað erlent lánsfé	8	149	193	226	169	141
<i>Ýmislegt</i>	480	575	566	948	714	664
<i>Eignir = skuldur</i>	25.949	27.162	34.484	43.529	41.304	45.567
<i>Skuldur:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i>	1.896	2.494	2.955	3.343	3.536	3.708
<i>Innlánsstofnanir</i>	12.134	13.006	14.284	18.905	14.686	16.273
Almennar innstæður	1.085	637	884	1.047	798	4.048
Innstæður á uppsagnarreikningum	1	—	—	—	—	—
Bundnar innstæður	8.655	9.440	9.908	13.008	10.314	9.902
Gjaldeyrissinnstæður	791	1.647	1.860	4.054	3.294	2.323
Innstæðubréf	1.602	1.282	1.632	796	280	—
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	1.432	989	1.848	1.303	2.875	1.657
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	338	464	1.200	1.478	1.510	2.133
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	146	120	344	565	532	568
Reikningar ríkisstofnana	192	344	856	913	978	1.565
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i>	949	1.887	1.228	748	938	2.985
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans	48	45	2	—	47	154
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	3.260	2.803	3.443	4.465	4.363	4.418
<i>Erlendar skuldur til skamms tíma</i>	682	584	1.641	791	801	1.028
<i>Erlend lán til langs tíma</i>	356	207	220	228	149	99
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i>	807	827	1.017	1.318	1.288	1.305
<i>Ýmislegt</i>	477	558	1.330	2.241	2.594	2.084
<i>Eiginfjárreikningar</i>	3.570	3.298	5.316	8.709	8.517	9.723

Seðlabankans 1986–1992.

Mánaðarlok 1992

<i>Jan.</i>	<i>Febr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Apríl</i>	<i>Maí</i>	<i>Júní</i>	<i>Júlí</i>	<i>Ágúst</i>	<i>Sept.</i>	<i>Okt.</i>	<i>Nóv.</i>	<i>Des.</i>
28.817	27.579	30.128	31.569	31.325	30.671	35.595	34.856	30.650	29.448	34.407	32.016
140	140	140	140	139	137	135	134	136	140	151	152
29	6	30	30	8	26	26	5	5	22	23	2
326	326	326	327	325	320	317	313	318	326	914	918
9.496	11.731	14.038	10.304	11.195	12.836	17.105	16.085	11.249	10.526	12.720	10.193
18.826	15.376	15.594	20.768	19.658	17.352	18.012	18.319	18.942	18.434	20.599	20.751
4.506	4.507	4.507	4.514	4.488	4.417	4.371	4.326	4.393	4.497	6.549	6.578
3.255	3.657	4.093	4.015	3.829	3.453	3.033	3.225	3.259	3.107	2.951	3.983
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	91	42	17	280	-	-	30	30	-	68	218
1.368	1.366	1.366	1.355	1.355	1.110	1.037	1.036	1.036	1.025	1.025	2.037
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.887	2.200	2.685	2.643	2.194	2.343	1.996	2.159	2.193	2.082	1.858	1.728
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
551	577	551	551	551	524	524	643	524	524	524	531
-	26	-	-	-	1	-	119	-	-	-	-
551	551	551	551	551	523	524	524	524	524	524	531
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.207	9.310	8.636	8.552	8.640	9.466	10.965	11.191	13.976	11.581	11.913	6.739
9.372	5.417	3.644	4.200	5.055	5.627	6.832	6.260	8.822	6.393	6.115	720
300	400	1.750	1.300	-	350	-	300	400	100	250	1.350
-	-	6	12	18	25	34	40	48	58	71	94
2.384	2.372	2.115	1.918	2.480	2.756	3.425	3.921	4.030	4.346	4.792	4.291
400	370	370	370	340	340	310	310	310	310	280	284
751	751	751	752	747	368	364	360	366	374	405	-
471	411	379	539	384	378	374	367	375	404	406	393
52	21	4	171	19	18	16	13	19	38	27	12
271	271	255	248	248	247	247	247	247	249	250	251
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
148	119	120	120	117	113	111	107	109	117	129	130
668	667	669	651	658	659	655	663	670	647	650	921
51.475	46.708	48.963	50.391	49.875	49.568	55.517	55.271	53.847	50.208	57.400	51.161
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.757	3.639	3.514	3.787	3.945	3.937	4.640	4.105	3.800	3.923	3.937	4.006
16.243	15.407	15.702	16.241	15.125	15.138	16.530	15.421	16.083	17.277	15.284	14.082
2.056	1.680	1.575	2.118	902	770	2.417	1.010	921	1.515	873	1.215
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.604	11.405	11.484	11.550	11.746	11.948	11.681	12.057	11.992	12.095	10.124	8.735
2.583	2.322	2.643	2.573	2.477	2.420	2.432	2.354	2.820	3.017	3.737	4.132
-	-	-	-	-	-	-	-	350	650	550	-
1.188	1.318	1.318	1.246	2.407	2.181	1.923	2.501	1.739	1.870	4.083	4.239
2.932	3.515	5.288	6.030	5.471	6.657	11.065	13.176	12.444	6.605	9.919	5.188
1.249	1.843	2.777	3.582	2.947	4.484	5.587	8.049	7.370	3.897	5.116	2.756
1.683	1.672	2.511	2.448	2.524	2.173	5.478	5.127	5.075	2.708	4.803	2.432
3.084	3.094	3.097	3.104	3.087	3.041	2.732	1.578	612	593	341	324
261	241	241	234	234	234	238	231	231	228	228	228
4.505	4.506	4.506	4.514	4.487	4.417	4.370	4.325	4.392	4.496	6.548	6.577
5.750	988	998	830	821	660	668	727	828	1.110	1.351	735
104	105	106	106	104	99	98	47	48	52	57	57
1.330	1.331	1.331	1.333	1.325	1.304	1.290	1.277	1.297	1.328	1.436	1.442
3.761	4.005	3.139	3.243	3.146	2.177	2.240	2.160	2.650	3.003	4.493	4.312
8.559	8.559	9.723	9.723	9.723	9.723	9.723	9.723	9.723	9.723	9.723	9.971

**ÁRSREIKNINGUR SEÐLABANKA ÍSLANDS
FYRIR ÁRIÐ 1992**

Seðlabanki Íslands

<i>Eignir</i>	1992 krónur	1991 þús.kr.
Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri	32 016 729 048	25 247 117
a) Gullmynt (1)	151 621 894	136 882
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissj. (2)	1 627 062	4 230
c) Gjalderyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	919 715 121	319 998
d) Erlendir bankar o.fl. (6)	10 193 102 694	7 771 008
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar (3) (6)	20 750 662 277	17 014 999
Innlánsstofnanir	3 983 031 975	3 342 231
a) Stutt lán	218 000 000	0
b) Verðbréf	2 037 171 942	1 871 088
c) Kvótalán í erlendri mynt	1 727 860 033	1 471 143
Fjárfestingarlánastofnanir	531 022 557	603 322
a) Verðbréf (3)	531 022 557	603 322
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	6 739 124 912	10 880 423
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	813 550 424	6 360 163
b) Ríkisvixlar	1 350 000 000	1 400 000
c) Markaðsskráð verðbréf	4 291 194 012	2 384 332
d) Önnur verðbréf	284 380 476	0
e) Endurlánað erlent lánsfé	0	735 928
Aðrir aðilar	392 364 794	413 338
a) Ýmsir reikningar	12 151 507	1 479
b) Verðbréf	250 532 350	270 833
c) Endurlánað erlent lánsfé	129 680 937	141 026
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (2) ..	6 576 687 720	4 418 363
Ýmsir skuldunautar	7 981 032	3 262
Ógreiddir vextir	866 513 104	622 003
Peningar í sjóði	30 510 292	37 231
	Kr. 51 143 965 434	45 567 290

Tölur í svigum (1–11) vísa til skýringa á blaðsíðum 126–128, sem eru hluti ársreikninganna.

Efnahagur 31. desember 1992

<i>Skuldir og eigið fé</i>	1992 krónur	1991 þús.kr.
Seðlar og mynt	4 005 780 950	3 707 539
Innlánsstofnanir	14 082 575 650	16 272 838
a) Almennar innstæður	1 215 102 104	4 048 003
b) Bundnar innstæður	8 735 333 449	9 902 190
c) Mótreikningar gjaldeyrisreikninga (6)	4 132 140 097	2 322 645
Fjárfestingarlánastofnanir	4 239 145 138	1 656 791
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	5 187 780 216	2 132 618
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	2 755 709 224	567 659
b) Ríkisstofnanir	2 432 070 992	1 564 959
Sjóðir í vörslu opinberra aðila	324 111 499	2 985 250
Aðrir aðilar	295 930 785	214 617
Erlendar skuldir til skamms tíma	735 312 345	1 027 800
Erlend lán til langs tíma	57 170 149	99 475
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (2)	6 576 703 186	4 417 966
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóða- gjaldeyrissjóðinn (2)	1 442 068 865	1 304 560
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans	228 016 938	153 713
Ýmsir skuldheimtumenn	860 007 948	1 056 221
Fyrirfram greiddir vextir	18 771 242	40 530
Lífeyrisskuldbindingar (9)	800 000 000	774 000
Arðsjóður (8)	744 000 000	624 000
Stofnfé og annað eigið fé (7) (10)	11 546 590 523	9 099 372
	<hr/>	<hr/>
	Kr. 51 143 965 434	45 567 290

Reykjavík, 25. febrúar 1993

SEÐLABANKI ÍSLANDS

Jóhannes Nordal

Tómas Árnason

Birgir Ísl. Gunnarsson

Ingvar A. Sigfússon

Seðlabanki Íslands

<i>Gjöld</i>	1992 krónur	1991 þús.kr.
Vaxtagjöld	1 387 674 067	2 053 280
a) Vextir af innstæðum (5)	1 192 687 163	1 845 547
b) Vextir af skuldum erlendis	194 986 904	207 733
Kostnaður	712 395 124	708 864
a) Kostnaður við seðla og mynt	41 130 696	31 957
b) Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar og Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins	62 857 174	59 258
c) Rekstrarkostnaður (4) (11)	608 407 254	617 649
Gjöld til opinberra aðila	111 201 839	103 609
a) Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum	58 117 947	46 941
b) Landsútsvar	19 225 608	22 542
c) Fasteignagjöld	33 858 284	34 126
Framlag til lífeyrisskuldbindinga (9)	26 000 000	25 500
Framlag í Arðsjóð (8)	183 000 000	172 000
Verðbætur af eigin sjóðum (10)	142 400 000	612 300
Hagnaður fyrir skatt	2 976 487 294	1 163 940
a) Skattur til ríkissjóðs (7)	671 668 869	686 252
b) Hagnaður til eigin sjóða (10)	2 304 818 425	477 688
	Kr. 5 539 158 324	4 839 492

Tölur í svigum (1–11) vísa til skýringa á blaðsíðum 126–128, sem eru hluti ársreikninganna.

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur ársreikningurinn áreiðanlega mynd af afkomu og efnahag bankans í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 24. febrúar 1993

Löggiltir endurskoðendur hf.
Stefán Svavarsson,
lögg. endurskoðandi.

Gunnlaugur Arnórsson,
aðalendurskoðandi.

Sigurður Þórðarson,
ríkisendurskoðandi.

Rekstrarreikningur árið 1992

<i>Tekjur</i>	1992 krónur	1991 þús.kr.
Vaxtatekjur	3 307 852 914	4 307 502
a) Vextir af innlendum lánum (5)	943 058 741	2 720 057
b) Vextir af erlendum innstæðum og verðbréfum ..	2 364 794 173	1 587 445
Aðrar tekjur	217 500 097	184 466
a) Tekjur af sölu gjaldeyris	71 458 677	53 765
b) Umboðslaun af gjaldeyrisyfírærslum	57 688 716	50 603
c) Ýmsar tekjur	88 352 704	80 098
Viðurlög vegna lausafjárstöðu	8 234 750	68 925
a) Heildarálagning viðurlaga	32 939 000	275 699
b) Þar af hluti ríkissjóðs (7)	-24 704 250	-206 774
Gengisendurmat (6)	2 005 570 563	278 599
	<hr/>	<hr/>
	Kr. 5 539 158 324	4 839 492

Reikningurinn staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands
Ágúst Einarsson,
formaður.

Geir Gunnarsson
Davíð Aðalsteinsson

Ólafur B. Thors
Guðmundur Magnússon

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 20. apríl 1993

Jón Sigurðsson,
viðskiptaráðherra.

SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING SEÐLABANKANS 1992:

(1) Gulleign.

Í lok ársins 1992 var gulleign Seðlabankans um 49.192 únsur. Þær voru metnar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á 3.076 krónur og gulleignin alls á 152 m. kr. Markaðsvirði gulleignarinnar í árslok nam rúmum einum milljarði króna.

(2) Kvóti Íslands og staðan við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn.

Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn nam 85,3 millj. SDR í lok ársins, en í nóvember 1992 tók gildi kvótaaukning að upphæð 25,7 millj. SDR. Úthlutun sérstakra dráttarréttinda var óbreytt, en hún nemur nú alls 16,4 millj. SDR. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins við Seðlabankann var jafnvirði 74,8 millj. SDR í árslok 1992. Gjalddeyrisstaða Seðlabankans við sjóðinn nam 10,5 millj. SDR í árslok.

(3) Eignarhluti í stofnunum.

Hlutabréf í Bank for International Settlements að upphæð rúmlega 296 þús. dollara eru talin með erlendum verðbréfum. Hlutdeildarbréf fyrir framlögum til Útflutningslána sjóðs að upphæð 11,65 m. kr. eru talin með innlendum verðbréfum fjárfestingarlánastofnana. Aðild Seðlabankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi. Að formi til er um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samstarfssamningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 31. desember 1992 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar 3,1% eða 11,8 m. kr.

(4) Fastafjármunir.

Kostnaðarverð fastafjármuna Seðlabankans er gjaldfært að fullu á kaupári samkvæmt venju. Í árslok 1992 átti bankinn eftirtaldir fasteignir (tölur í þús. kr.):

	<i>Eignar- hluti %</i>	<i>Fasteigna- mat</i>	<i>Lóðarmat 31/12/92</i>	<i>Brunabóta- mat 1/1/93</i>
Kalkofnsvegur 1	100	1.232.027	84.648	1.956.759
Einholt 4	100	53.350	8.054	120.856
Ægisíða 54	50	10.982	2.463	16.238
Aðrar eignir		6.390	1.090	7.480
Samtals		1.302.749	96.255	2.101.333

Auk þess átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok (tölur í þús. kr.):

Bifreiðar – kostnaðarverð 25.892

Vélar, tölur og húsbúnaður (tryggingamat) 335.769

Bóka- og myntsafn (tryggingamat) 57.718

(5) Verðtryggðar eignir og skuldir.

Verðtryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar með áföllnum verðbótum í árslok, og er í því sambandi miðað við viðeigandi vísitölur í janúar 1993. Verðbóttagjöld og -tekjur eru taldar með vöxtum af innstæðum eða innlendum lánum, eftir því sem við á.

(6) Gengistryggðar eignir og skuldir.

Gengistryggðar eignir og skuldir eru færðar miðað við kaupgengi í lok hvers árs. Gengishagnaður eða -tap er fært á rekstrarreikning í liðnum gengisendurmat.

(7) Annað eigið fé.

Eigið fé bankans að frátöldu stofnfé var 9.098,4 m. kr. í ársbyrjun 1992, en 11.545,6 m. kr. í árslok. Þessi hækkun skýrist af eftirfarandi yfirliti:

	<i>Millj. kr.</i>
Staða 1. janúar 1992	9.098,4
Verðbreytingafærsla	142,4
Tekjur umfram gjöld	2.976,5
Skattur til ríkissjóðs	(671,7)
Staða 31. desember 1992	11.545,6

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal greiða helming af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára í ríkissjóð, að frádregnu framlagi í Arðsjóð.

Ennfremur ber að greiða í ríkissjóð þrjá fjórðu hluta innheimtra viðurlaga vegna lausafjárstöðu innlánsstofnana. Greiðslur þessar skal inna af hendi 1. júní ár hvert fyrir næstliðið ár.

(8) Arðsjóður.

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal árlega leggja í Arðsjóð a. m. k. jafngildi 40,0 m. kr. miðað við verðlag í árslok 1984. Helmingur tekna Arðsjóðs skal renna til Vísindasjóðs. Í ársbyrjun 1992 nam Arðsjóður 624,0 m. kr. Vextir ársins námu 57,0 m. kr. og arður 183,0 m. kr. Hluti Vísindasjóðs varð því 120,0 m. kr. Staða Arðsjóðs í árslok var 744,0 m. kr.

(9) Ábyrgðaskuldbindingar.

Til að mæta þeirri skuldbindingu, sem hvílir á bankanum vegna eftirlauna starfsmanna, hefur bankinn lagt til hliðar samtals 800,0 m. kr. í árslok 1992, og er sú fjárhæð sérgreind í efnahagsreikningi. Útreikningur á fjárhæð þessari miðast við 2% reiknivexti. Til samræmis við venjur viðskiptabankanna í þessu efni var framlagið 10% af iðgjaldslaunum ársins eða um 26,0 m. kr.

(10) Afkoma bankans.

Verðbreytingafærsla er miðuð við breytingar á lánskjaravísitölunni, en hún hækkaði um rösk 1,5% á árinu. Færslan er reiknuð af eigin fé í ársbyrjun 1992.

*Afkoma bankans hefur verið eftirfarandi:
(Millj. kr.)*

	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>
Eigið fé í ársbyrjun	3.084	5.022	8.303	8.008	9.098
Verðbreytingafærsla	590	1.084	593	612	142
Tekjur umfram gjöld	1.443	2.670	(118)	1.164	2.976
Skattur til ríkissjóðs	(95)	(473)	(770)	(686)	(672)
Eigið fé í árslok	5.022	8.303	8.008	9.098	11.545

Eigið fé sem hlutfall af heildareignum var eftirfarandi í lok sömu ára:

Heildareignir (m. kr.)	34.484	43.528	41.304	45.567	51.144
Hlutfall eigin fjár af heildareignum	14,6%	19,1%	19,4%	20,0%	22,6%

Framhald

(11) Rekstrarkostnaður Seðlabankans 1992.

Laun og launatengd gjöld:			
Laun	kr.	261.373.914	
Föst yfirvinna	“	15.209.865	
Önnur yfirvinna	“	21.263.929	
Bifreiðastyrkir	“	15.411.329	
Eftirlaunagreiðslur	“	21.645.191	
Launatengd gjöld	“	38.907.635	
Breyting á áunnu orlofi og orlofsframlagi	“	1.021.167	374.833.030
Aðkeypt þjónusta:			
Sérfræðistörf	“	2.135.609	
Póst- og símgjöld	“	15.040.151	
Tryggingar	“	3.011.552	
Auglýsingar	“	3.164.644	
Tölvuvinnsla	“	12.393.819	
Öryggisvarsla	“	6.110.620	41.856.395
Bifreiðakostnaður:			
Bifreiðakaup	“	6.396.395	
Bifreiðarekstur	“	5.006.296	
Aðkeyptur akstur	“	3.396.039	14.798.730
Fasteignarekstur:			
Rafmagn og hiti	“	5.946.343	
Ræsting og ræstivörur	“	4.745.439	
Viðhald o.fl.	“	14.598.965	
Húsnæðisbreytingar	“	13.400.853	38.691.600
Ýmsir rekstrarliðir:			
Skrifstofubúnaður	“	16.246.497	
Viðhald og viðgerð búnaðar	“	8.683.237	
Prentun, smááhöld o.fl.	“	5.824.577	
Gestamóttaka og fundahöld	“	10.462.963	
Ferðakostnaður	“	22.694.600	63.911.874
Annar kostnaður:			
Fræðslumál	“	7.470.703	
Starfsmannaþjónusta	“	11.942.568	
Gjafir og styrkir	“	6.403.311	
Útgáfustarfsemi	“	14.512.064	
Bóka- og myntsafn, listaverk o.fl.	“	15.077.297	
Óskiptur kostnaður	“	18.909.682	74.315.625
			<u>608.407.254</u>
	Samtals kostnaður:		

STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ

Stjórn bankans

Skipan bankastjórnar var óbreytt árið 1992. Jóhannes Nordal, formaður, Tómas Árnason og Birgir Ísl. Gunnarsson.

Bankaráðið var og óbreytt, skipað til fjögurra ára frá 1. nóvember 1990. Það hélt 21 fund á árinu.

Starfslið og deildaskipting

Í árslok voru starfsmenn Seðlabankans 152 að tölu, 86 karlar og 66 konur, og er það fjórum færra en í árslok 1991. Starfsgildi voru 141,5, en 12 starfsmenn voru í hlutastarfi eða í 8,5 starfsgildum, og af 16 störfum við sameiginlegt mötuneyti, öryggis- og húsvörslu eru 7 vegna hlutdeildar Reiknistofu bankanna, Þjóðhagsstofnunar og Iðnjórnarsjóðs. Eftirfarandi yfirlit sýnir skiptingu starfsliðs eftir viðfangsefnum í árslok:

	1991	1992
Við alþjóðadeild, erlend viðskipti, lögfræðideild og skrifstofu bankastjórnar	15	15
Við aðalbókhald, rekstrardeild, tölvudeild og safnadeild	26	25,5
Við afgreiðsludeild og fjárhirslur	21	21
Við endurskoðun	7	6
Við bankaeftirlit og gjaldeyriseftirlit	18	17,5
Við hagfræðideildir og peningamáladeildir	24,5	24,5
Við sjóðadeild	12	12
Við þjónustustörf, þ.m.t. húsvarsla og sameiginlegt mötuneyti	20,5	20
	144	141,5

Á árinu voru 4 nýir starfsmenn ráðnir til starfa og 8 létu af störfum, þar af fóru 2 á eftirlaun. Starfsgildum fækkaði hins vegar um 2,5 milli ára, þ.e. í endurskoðun um eitt starfsgildi og hálf í gjaldeyriseftirliti, aðalbókhaldi og á síma. Til sumarstarfa voru ráðnir 25 starfsmenn, og er það 7 færra en árið áður.

STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS 31. DESEMBER 1992

Bankastjórn

Jóhannes Nordal, formaður

Tómas Árnason

Birgir Ísl. Gunnarsson

Bankaráð

Aðalmenn

Ágúst Einarsson, prófessor, formaður

Geir Gunnarsson, fyrrv. alþingism., varaform.

Davíð Aðalsteinsson, bóndi

Ólafur B. Thors, forstjóri

Guðmundur Magnússon, prófessor

Varamenn

Margrét Heinreksdóttir, lögfræðingur

Leó Löve, lögfræðingur

Davíð Sch. Thorsteinsson, forstjóri

Halldór Ibsen, framkvæmdastjóri

Birgir Björn Sigurjónsson, hagfræðingur

Aðstoðarbankastjórar

Björn Tryggvason Bjarni Bragi Jónsson

Eiríkur Guðnason

Forstöðumaður bankaeftirlits

Þórður Ólafsson

AÐRIR HELSTU STARFSMENN

Aðalskrifstofa:

Björn Tryggvason, aðstoðarbankastjóri
Sigurður Örn Einarsson, skrifstofustjóri

Erlend viðskipti

Axel Pálmason, hagfræðingur

Skrifstofa bankastjórnar

Ágústa Johnson, deildarstjóri

Alþjóðadeild

Ólafur Ísleifsson, forstöðumaður
Þorsteinn M. Jónsson, hagfræðingur

Lögfræðideild

Sveinbjörn Hafliðason, forstöðumaður
Sigfús Gauti Þórðarson, lögfræðingur

Aðalbókhald

Ingvar A. Sigfússon, aðalbókari
Árni Þórðarson, deildarstjóri

Aðalfjárhirsla

Stefán B. Stefánsson, aðalféhirðir
Auður Gísladóttir, deildarstjóri seðlagreiningar

Afgreiðsludeild

Skúli Sigurgrímsson, forstöðumaður
Pétur Urbancic, deildarstjóri

Hagfræðideildir:

Bjarni Bragi Jónsson, aðstoðarbankastjóri

Hagrannsóknadeild

Már Guðmundsson, forstöðumaður
Guðmundur Guðmundsson, tölfræðingur
Markús Möller, hagfræðingur

Greiðslujafnaðardeild

Jakob Gunnarsson, deildarstjóri

Útgáfudeild

Valdimar Kristinsson, ritstjóri

Peningamáladeildir:

Eiríkur Guðnason, aðstoðarbankastjóri
Ólafur K. Ólafs, viðskiptafræðingur

Markaðsdeild

Sveinn E. Sigurðsson, forstöðumaður

Gagnavinnsludeild

Yngvi Örn Kristinsson, forstöðumaður
Oddrún Jónasdóttir, forritari

Rekstrardeild

Stefán Þórarinnsson, rekstrarstjóri
Jón H. Friðsteinsson, deildarstjóri

Tölvudeild

Björn Gunnarsson, forstöðumaður
Ingunn S. Þorsteinsdóttir, tölvunarfræðingur

Safnadeild

Ólafur Pálmason, forstöðumaður
Jónas Finnbogason, deildarstjóri

Bankaefirlit

Þórður Ólafsson, forstöðumaður
Ragnar Hafliðason, aðstoðarforstöðumaður
Þorsteinn Marinósson, deildarstjóri
Jóhann Albertsson, deildarstjóri

Endurskoðunardeild

Gunnlaugur Arnórsson, aðalendurskoðandi
Bjarni Kjartansson, deildarstjóri

Gjaldeyriseftirlit

Stefán M. Gunnarsson, forstöðumaður
Jón V. Halldórsson, deildarstjóri

Ríkisábyrgðarsjóður

Harald S. Andrésson, forstöðumaður
Sigurður G. Thoroddsen, deildarstjóri
Ólafur Örn Klemensson, hagfræðingur

